

LUKÁŠ
LUHAN

Strážce bílého stáda

Historický dobrodružný román Lukáše Luhana nás zavede do doby vlády knížete Václava a jeho bratra Boleslava. Strážcem bílého stáda, rodu bílých volků, kteří měli být odváděni panovníky z rodu Přemyslovců říšským z francouzských nebo saských dynastií, jejichž moci nemohli Přemyslovci odolat, je čtrnáctiletý chlapec, jenž se také stává vypravěčem tohoto příběhu. Na pozadí tohoto vyprávění ličí Lukáš Luhan také dramatické utváření českého státu, jež se odráží ve sporu Václava a Boleslava, který vrcholí zavražděním knížete Václava.

Příběh Strážce bílého stáda od Lukáše Luhana v sobě skrývá nejen podnět. Odvažuje se totiž předvádět čtenáři lidi z doby před víc než tisíciletím, jako by je autor osobně znal, líčí Prahu a její bližší i vzdálenější okolí, jako by tam sám žil, a zavraždění knížete Václava popisuje tak věrně, jako by měl na něm účast. Stejně důvěrně zná vzhled tehdejších obydlí, jejich vnitřní uspořádání, ví o stezkách honců i o kupeckých cestách a brodech přes Vltavu, ukazuje nám muže, ženy a děti v tehdejších oděvech, takže můžeme Luhana oprávněně, podezírat, že toho z historických reálií ví ještě mnohem víc, než v tomto dílku ukázal. Začněme u titulu. Bílým stádem je chov bělavých volků, kteří měli být podle některých historických pramenů odváděni panovníky z rodu Přemyslovců těm králům či císařům franckých nebo saských dynastií, jejichž moci nemohli odolat, a případ od případu se jim na čas podrobili, aby se v příhodné době z podřízenosti opět vytrhli. Volský potah byl tehdy totiž nejvýznamnější tažnou silou, jako třeba dnes traktory nebo lokomotivy. Kromě této tažné síly, nezbytné pro obchod, požadovali zmínění králové či císařové také pět set hřiven stříbra ročně, rovněž pro účely obchodu. (Hřivna váží kolem čtvrt kilogramu.) Není ovšem známo, jakým způsobem byl tento poplatek vybírán, ani z kterých oblastí: od 11. století pak o něm zprávy mizí úplně. Je zřejmé, že čeští panovníci z rodu Přemyslovců si postupně vymohli osvobození, a to nikoli jednáním, ale silou zbraní. Jakmile ovládli po vnitřních bojích území českých Slovanů v dnešních Čechách a na Moravě, stal se středověký český stát silou, která panovníkům německých dynastií překa-

zila další postup na východ. Ale to už Luhanův příběh přesahuje o dobrá dvě století. Václav, v pozdějších křesťanských legendách s přídomek svatý, byl synem Vratislava a vnukem Bořivoje, jenž přijal na Moravě křest od biskupa Metoděje a provdal svou dceru za moravského vládce Svatopluka, označovaného soudobými kronikáři za krále. Tímto sňatkem navazují Přemyslovci po zničení Velké Moravy na její panovnický rod, Mojmírovce, a letopisci tak zdůrazňují přenesení královské koruny z Moravy do Čech, aby tím odmítali tvrzení německých králů či císařů na římském trůně, že královskou korunu udělili Přemyslovcům oni. Toto přenesení koruny z Moravy do Čech nejvýrazněji zastával víc než čtyři století po smrti knížete Václava český král a římský císař Karel IV. Na tomto Luhanově příběhu je sympatické, že nepodleh starší historiografii, líčící Václava jako pobožníka, který se poddal saskému králi Jindřichu Ptáčníkovi ze slabošské mírumilovnosti křesťanského vládce, ani legendistům, kteří pro své náboženské účely vymyslili řevnivost mezi oběma bratry, Václavem a Boleslavem; první měl být vzor křesťanských ctností, druhý zase pohanským zpustlíkem.

Boleslav měl tedy podle nich zavraždit Václava a odmítnout jeho mírovou politiku návodem matky obou, pohanské kněžny Drahomíry, z pouhé nenávisti ke křesťanství, hlásanému německými kněžími ve službách „Drang nach Osten“, tohoto agresivního staletého tažení proti západním Slovanům.

Vztah obou bratrů, jak jej vidí Luhan, je mnohem přirozenější a pravděpodobnější, stejně tak i podoba jejich matky Drahomíry. Členství Vikingů ve Václavově družině je už spíš spekulativní, někteří historikové tak usuzují ze jmen, jež se dochovala zřejmě značně zkomolená; pravděpodobnější je účast Vršovců, o níž se také Luhan zmiňuje, v družině mladšího Václavova bratra Boleslava. Vršovci byli mocným rodem, podporujícím pražské Přemyslovce proti zlickým Slavníkovcům; ti s Přemyslovci soupeřili o nadvládu nad českými Slovanů a za tím účelem se spojovali se sousedními německými vládci. Vršovci byli zřejmě nakloněni, ne-li přímo starému pohanskému náboženství, pak pravděpodobně slovanskému obřadu, zavedenému na Moravě Cyrilem a Metodějem. Slavníkovci zcela jistě podporovali obřad latinský, prosazovaný z německých diecézí.

Jaký význam má pro nás kníže Václav dnes?

Odmítáme jeho hagiografickou podobu i výklad nám nepříznivých německých historiků 19. století, přezírající tu a tam dodnes, a díváme se na něho jako na pokračovatele jeho předchůdců z přemyslovského rodu. Ti postupně sjednocovali pod svou mocí slovanské kmeny v Čechách, podobně jako Mojmírovci na Moravě, čímž vytvořili předpoklad k pozdějšímu formování českého národa ze Slovanů v obou těchto zemích. Vzhledem k saským, bavorským a franckým sousedům nemohl Václav po zničení Velké Moravy dělat nic jiného, než uza-

vřít co nejvýhodnější mír; připomeňme si, že přibližně v téže době spáchal svůj známý zločin markrabí Gero, jenž pozval na hostinu třicet slovanských předáků v Lužici a Havolanech a přitom je dal zákeřně povraždit. A to byl leník saského vládce Jindřicha Ptáčníka, jemuž Václav odváděl své stádo bílých volků. Václav tedy získal, jak se dnes říká, oddechový čas, aby mohl posilovat pro nezbytný budoucí zápas svůj nepevný, teprve se utvářející český stát. Je nesporné, že tato jeho politika překážela agresivním cílům jeho německých sousedů, nikoli jeho bratru Boleslavovi. To vystihl, jak jsem přesvědčen, Luhan velmi případně. Navzdory snahám legendistů vytvořit z Václava pobožného panovníka a mírotvorce, byl už v 11. století chápán českými předáky docela jinak. A sice jako bojovník s kopím a praporcem, na němž byla zobrazena černá orlice ve stříbrném poli, lemovaná červenými plaménky, chápáná později jako zemský znak Čech; takto byl pokládán za patrona země, obklopeného svou čeledí, bojovníky za nezávislost přemyslovského státu. Vrcholu úcty pak dosáhl za Karla IV., jenž byl pokřtěn jeho jménem – Václav – a toto jméno pak dal rovněž svému prvoroznému synu a následníkovi.

Karel IV. dal zhotovit ze staré přemyslovské koruny novou a nazval ji Václavovým jménem; rovněž nařídil, že musí být uložena v kapli nazvané svatováclavskou, na lebce tohoto světce.

Pražský hrad nazval Hradem svatého Václava a na univerzitní pečeti nově založeného vysokého učení dal zobrazit tohoto svého předchůdce s kopím a praporcem, jak výše zmíněno, a před ním klečí sám jako římský a český král, vzdávaje mu úctu.

V jeho době také dostala svou konečnou podobu píseň vznikající od 11. století, zejména poslední verše, jež znějí: Svatý Václave, vojvodo české země, nedej zahynouti nám ni budoucím... Náš současný střízlivý, leč spravedlivě oceňující názor na přínos všeho, co v minulosti sloužilo pokroku, zahrnuje v sobě i význam tohoto Přemyslovce, jehož posledním tragickým úsekem života se zabývá toto dílko Lukáše Luhana, Strážce bílého stáda, pohledem chlapce, současníka a svědka, což autorovi dovoluje svěží, netradiční a působivé vidění širších okolností a souvislostí, než byla pouze ona staroboleslavská noc.

Alexej Pludek

Strážce bílého stáda

1. KAPITOLA

GUSLAR

Celý můj život změnil ukradený osel. Koho by napadlo, že na tom ušatci vjede do Prahy záškodník a rozvíří události, které vyvrcholí nešťastným skonem knížete Václava. Vypovím vše dopodrobna podle pravdy, která se asi bude zdát mnohému neuvěřitelná. Ale ruku na srdce – píši jenom o tom, co jsem zakusil na své kůži a viděl vlastníma očima.

Asi to nebude lehké, vyprávět podle skutečnosti. Něco o tom vím, neboť za svého života jsem poznal dva spisovatele. První byl kníže Václav, autor vyprávění o své babičce Ludmile. Náhodou jsem se zúčastnil prvního předčítání a dodnes si pamatuji, jak se Václavovi zarděly tváře po pochvale posluchačů. Dalším a posledním z mých známých spisovatelů je Ingo, písař v Praze, který sepsal obsáhlou Zprávu o knížeti Václavovi. Četl jsem ji a mohu potvrdit, že byla pravdivá. Ale kníže Boleslav ji zakázal – ke své škodě – rozšířit. V této chvíli mám před sebou opis jiného povídání o životě a smrti knížete Václava, ale to už se podobá latinským legendám. Jsou tam skoro všechny údaje, avšak tak propletené, že z toho nepochopíte smysl událostí. Tato legenda přiměla mne – náčelníka družiny bojovníků – k napsání vzpomínek. Doufám že je dokončím dříve, než mne bude potřebovat syn Boleslavův, budoucí kníže. „Staří zkušení vojáci nebudou mít nikdy pokoje,“ toto pravidlo je na mne jako ušité. Jestliže se někdo podiví tomu, že se v bitvách zjizvená hlava naklání nad papyrusem, ať si připomene, jak se za Václava rozmohlo umění literární. Píšíci voják nebyl tehdy nic zvláštního. Ostatně, já jsem měl být knězem – o tom však později.

A tak po oběti domácímu bůžkovi usedám v jednom z pěkných dnů jara 965 pod starou lípou za svým domem a vyzbrojen havraními brky, černidlem a svazkem papyrusů, zalétám duchem zpět do onoho večera, před více než třiceti lety, kdy v hospodářství mých rodičů požádal o nocleh starší guslar.

Tehdy jsme obývali v Bělovolském dvorci pod Levým Hradcem výstavný srub, kde kromě světnice a chlévů byly dvě komory. Proto od podzimu do jara nocovali u nás drobní obchodníci, potulní vojíni a také guslaři – ti ovšem málo, protože je rádi hostili na hradě. Když se u nás někdo zastavil, přihnuli se sousedé a probírali novinky z Prahy, Budče a také ze vzdáleného Libušína. Hovořilo se dlouho po tom, kdy dohořela louč a návštěvník ospale mhouřil po dveřích komory.

Avšak toho roku léto jako by nechtělo odejít. Bylo dávno po veselých svátcích úrody, ale slunce sálalo z bezmračné oblohy jako před žněmi a ze suchých stébel bezmocně visela vlákna babího léta. Jindy touto dobou přicházeli pro naše bílé volky čeledínové z Prahy, avšak letos snad zapomněli a bílí volci, zmořeni vedrem spásali schnoucí travu.

V dusných nocích se lépe spí venku, proto světem jdoucí raději uléhali v kupkách chudičké otavy, a teprve ráno si přišli vyprosit miskou kaše. Než ji zhltnou, podařilo se vypovědět jen pár kusých zpráv. Na správné povídání nezbyl čas. V tom horkém počasí nám onemocněly tři krávy. Večer se jim docela přitížilo. Stály s kalnými očima a přerývaně oddychovaly. Musil jsem dojít na Levý Hradec pro vědmu, aby je zaříkala. Vědma nám také zanechala byliny na lektvar pro nemocný dobytek a pověděla poslední novinu: Kněžna Drahomíra, vypovězena druhdy svým synem vojevodou Václavem na Budeč, vrátí se zítra do Prahy a při návratu ji doprovodí její synové Václav a mladší Boleslav.

Než moje sestra svařila lektvar a já jsem přinutil nemocné kusy, aby ho vypily, byla již noc. Mezitím matka rozmlouvala s otcem o Drahomíře, kněžna byla totiž její krajankou. Zatímco Drahomíru si ze Stodoran odvedl vojevoda Vratislav, moje matka přišla jako mladé děvče ze svého kraje do Čech s otcem, který ve Stodoranech bojoval v pomocném sboru Čechů proti Sasům.

Při těch vzpomínkách ubíhal večer, až nastal čas k spánku. Když otec uhasil louč, zvedl se v koutě Lesan a hlasitým štekotem oznamoval někoho za dveřmi. Šel jsem otevřít. Ve světle z ohniště jsem spatřil obrysy shrbené postavy s guslemi. Zatímco matka rozžihala v ohništi, bručel otec, že host měl přijít dřív, aby si sousedé také poslechli, co je, nového. Ale mne těšilo, že budeme mít guslara jenom pro sebe.

Sotva promluvil, poznala matka podle přízvuku v řeči Stodorana.

Než se nasytil, pověděli jsme mu o Drahomíře.

K tomu matka dodala. „Divím se, proč se Drahomíra nevrátí do svého kraje, když ji Václav – prý na žádost německého císaře – vypověděl z Prahy...“

Guslar si setřel kaši z vousů a oči mu zasvítily.

„Drahomíru už nemají ve Stodoransku rádi... Prohrávají bitvy se Sasy, protože jim odvezla jejich největší ochránkyni...“

„Byl jsem ve Stodoranech s Vratislavem,“ řekl můj otec, „a nevím o ničem podobném...“

„Stalo se to,“ tvrdil, guslar. „Drahomíra přinutila Vratislava, aby odvezl do Prahy sochu bohyně smrti neboli také Vlčí bohyni, která má tu moc, že usmrcuje...“

„Báchorky, povídačky!“ namítal otec, „přece jsem tam byl! Kromě kořisti dobyté na Sasech se nic neodváželo. Ale předtím, z tažení do Lučan, jsme odvezli takovou sochu, jenomže to byla žena... potom ji postavili u Prahy, a je tam dodnes.“

Matka dodala, že o té soše v podobě ženy s vlčí hlavou také slýchala...

„Znám o ní píseň,“ řekl guslar a počal se probírat strunami. Přihodil jsem na oheň, až se vysoko rozhořel, a přitáhl k ohništi stolicí. Matka tam rozprostřela ovčí kožich, aby se guslarovi lépe sedělo.

Když se tam uvelebil, pohlédl na nás přimhouřenýma očima a usmál se.

„Tuhle píseň už nikdo nepamatuje...,“ prohlásil, „je o hrdinském Milgostovi, který přiměl strašlivou Vlčí bohyni, aby s ním odešla z Lucka do Stodoran.“

Přebrnkal na guslích několik tónů a spustil pevným hlasem. Podle melodie byla píseň opravdu prastará.

Se zatajeným dechem jsem poslouchal sloky o statečném Milgostovi, na kterého chrlili v divokém pohoří rozhněvaní bohové vroucí vodu a oblaka dýmu. Nahoře, pod vrcholky, zajali Milgosta skřeti z podzemních slují a odvedli ho do skalní svatyně, kde měl být obětován.

Hle, již je Milgost přikován k podstavci sochy z černého kamene a již se za ním zavírají bronzová vrata. Vlčí bohyně na něho upírá svůj smrtící pohled, ale Milgost se směje a zpívá jí veselou píseň. Bohyně, uchválena zpěvem i statečností smělého junáka, odvrací své smrtící zraky a tu Milgost láme svá pouta. Poté rozbíjí pěstí bronzová vrata a poroučí bohyni, aby ho následovala. Putují spolu přes hory, až zamíří k mohutnému Labi. Zdě-

šeně prchají lidé a ti, kdož nestačí, padají mrtvi pod pohledem bohyně. Milgost však jde dále a posléze zastavuje ve Stodoranech. Tady přikazuje postavit svatyni ze dřeva, a ne jak zde byli zvyklí, ze studeného kamene. Lid kácí buky a otesává je do klád, ze kterých roste nevídaná budova. Brzy je svatyně hotova a bohyně tam vchází do nového sídla. Lid jí přináší dary a za to je odměněn tím, že ze Stodoran nikdo neumírá. I Milgost se dožívá dlouhého věku. Jednoho dne však přijdou stodoranští starci k bohyni a prosí ji, aby jim dopřála milosrdenství smrti, neboť už nemohou unést břímě dlouhého stáří. A tu se rozhněvá bohyně a jako obilí pod srpem padnou nejen starci, ale i jiní Stodorané, posléze se na západních hranicích země objevují Sasové a odevšad přichází na Stodorany smrt. Ale Milgost, milovaný bohyní, vyprosí svému lidu milost, Sasové jsou odraženi, nikdo však ze Stodoranů, kromě Milgosta, už není obdařen věčným životem. A tu Milgost, svorný se svým lidem, žádá bohyni, aby směl také odejít ze života. Bohyně se rozhněvá, Milgost umírá, ale vzápětí se bohyně jej marně pokouší vzkřísit. A od těch dob stoupá dým z obětních ohňů před dřevěnou svatyní bohyně...

Když píseň dozněla, zůstali jsme hodnou chvíli v uctivém mlčení, neboť obsah i přednes nás dojaly. Ticho přerušil sám guslar, který řekl: „Jednoho dne našli kněze a stráže svatyně bez života. Myslelo se, že je usmrtila bohyně, ale její chrám byl prázdný. Stopy kol ukazovaly, že byla odvezena na voze do tábora Vratislavovy stráže...”

„Stráže...” opakoval otec, „to byli Normané. Nemluví naší řečí... Říká se jim knížecí hrdlořezové, tasí meče na každého, koho jim ukáže kníže. Věrní jak psi a němí jak kameny. S námi, obyčejnými vojáky, neztratili – ani slůvko...”

„S takovými chlapy,” pokývl zkušeně guslar, „dá se dokázat leccos – i ukrást sochu!”

„Teď je z ní Černá baba před hradem,” připomněl otec.

Guslar hrábl do strun.

„Před sňatkem s Vratislavem přijala Drahomíra křest. Nemohla zjevně postavit bohyni přímo v Praze.”

„Prý jí to zakázala Vratislavova matka Ludmila,” připomněla matka, „a proto ji po-

stavila před hrad!“

„Všichni jsme křesťané,“ citoval otec úsloví jednoho z levohradeckých kněží, „a tím více ctíme staré bohy!“

„Protože pro nás udělali víc než ten nový,“ pravil guslar a prohrábl si vousy.

„Ale křesťanský nápoj jsi popil, což?“ ponoukl ho otec.

Guslar si přešel jazykem horní ret.

„Při kvasu za vojvodu Vratislava.“

„Tys zpíval i v Praze?“ podivil se otec. „Nu, tak nám řekneš, zda je naše víno chutné jako knížecí...“

Před několika roky osázel otec svah nad potokem vinnými keři, které nám donesl sestřin manžel z levohradecké vinice. Tu naši jsme zřídili spíše ze zvědavosti, zda se víno vůbec ujme. Podle toho, jak jsme vídali na Levém Hradci, jsme keře okopávali a hnojili, obraceli hrozny ke slunci a mladší sourozenci plašili škodlivé ptactvo. Bohatá úroda nás proto nepřekvapila. Sklizené hrozny jsme ovšem nelisovali sami, odvážel jsem je na Levý Hradec a dostával podle odvedeného množství vykvašené víno. A tak byla u nás vždy zásoba tohoto vzácného nápoje v několika uzavřených džbánech. Pro jeden z nich jsem nyní odešel, odklopil z něho víko a postavil před guslara.

S chutí se napil a zpíval další hrdinský zpěv o boji proti Lučanům, s nimiž se tehdy bojovalo skoro pořád.

Při tomto zpěvu, který je dodnes známý, a proto se o něm nebudu zmiňovat, zmizelo víno ze džbánu do poslední kapky, aniž jsme omočili rty...

Otec řekl guslarovi: „Lesknou se ti oči!“

„Ach ty...“ pronesl guslar a chraptivě se zasmál, „víte, že byl čas, kdy jsem je zapíral...“

„Cos zapíral?“

Ukázal si dvěma prsty na oči. „Tvrdil jsem, že mi nejsou nic platné, že s nimi nevidím... Nakuřoval jsem si nad hořícím hnojem víčka, aby mi opuchla a budila dojem, že jsem slepý... Neboť tehdy lidé nechtěli poslouchat vidoucího guslara. Říkali: ‚Guslar nemá hledět na tento svět. Jeho zrak musí být obrácen tam, kde žijí duchové hrdinů, o kterých zpívá...‘ A správci, co pečují na hradištích o řádný chod hostin a dbají, aby se tam nedostal nikdo nepovolaný, dokonce tvrdili, že za starých dob mohl být guslarem jenom slepec! Kdo chtěl hrát při hostinách, musil tedy obětovat oči...“

„Také jsem o tom slyšela,“ přikývla matka.

Guslar žádostivě pohlédl na prázdný džbán. Otec jako by to neviděl. Jak jsem znal otce, věděl jsem, že to nedělá z lakoty. Ačkoli víno pěstoval, příliš mu nechutnalo. Byl jako lovec, který nejlíbil zvěřinu.

„Život guslara už není jako dřív,“ pokračoval náš host poněkud rozmrzelým tónem, „všelijací lidé, zvláště ti, co mi zaplatí – často jen jídlem a trochou pití – chtějí, abych oslavoval nějaké jejich předky. Tak si tedy guslar musí vymýšlet a vkládat do zpěvů o starých hrdinech jména, po kterých dosud ani pes neštěkl... Tím jsem chtěl říci, že ubohý guslar musí klamat, aby mohl být živ. Málokdy se mu poštěstí narazit na takové poctivce, jako jste vy...“

Opět pohlédl na prázdný džbán, ale otec se nedal obměkčit.

Náš host tedy setřel neviditelnou slzu, aby nám ukázal, jak je dojat vlastními slovy, a potom pokračoval:

„A tak jsem se tedy naučil předstírat slepotu, tápat vztaženými rukama a ohmatávat cestu prutem. Občas jsem také zamířil do nějaké rokle a zastavil jsem se až poplašeným křikem dobrých lidí, kteří mě běželi zachránit před pádem...“

Nebylo to nic pěkného co říkal, ale musil jsem se tomu smát.

Guslar na mě krátce pohlédl a pokračoval: „Dával jsem najevo, že všechno vnímám jen sluchem a hmatem... A věřte mi to nebo ne, bohové mi přáli, protože ty dva smysly zbystřely. Dodnes rozeznávám lidi podle hlasu... Tvůj, chlapče, je podobný jednomu, který jsem slyšel právě v Praze.“

„A kdo to byl?“ zeptal jsem se. Také otec i matka byli zvědaví, uchvácení, zaujati guslarovými slovy.

„Jen počkej,“ mávl rukou, „vyprávění má mít svůj pořádek! Nebudeme přeskakovat. Ve své hře na slepce jsem dospěl tak daleko, že mi rodina chudobného rybáře poskytla chlapce, aby mne doprovázel... Šli jsme do Prahy. Tehdy tam stál pouze jediný kostel, druhý – svatého Jiří – se ještě stavěl. A protože ze všech guslarů, co přišli ke kostelu, jsem byl já jediný slepec – ovšem domnělý – vpustil mě správce do knížecího stavení. A tak jsme s chlapcem usedli v koutě hodovní síně a odháněli psy, kteří nám chtěli urvat obvyklou lahůdku guslarů – vepřové kosti obalené tučným masem... Můj mladý průvodce odehnal celou smečku a my jsme se nerušeně najedli... Potom přišli hodovníci...“ Guslar roztáhl ruce:

„Jak tady sedíte, tak blízko mě byla rodina vojevody Vratislava, dotknout jsem se mohl uplakané tváře jeho choti Drahomíry a úkradkem jsem se díval na bohatě vyzdobený šat vojvodovy matky Ludmily. Ačkoli se říká, že to byla pobožná žena, vynikala parádivostí. Zvědavá očka na mě upřel vážný a tichý Václav, tehdy chlapec po prvních postřizích, zatímco Boleslav křičel v náručí chůvině. Zeny s dětmi však brzo odešly a já zpíval mužům... Bohové stáli při mně a tóny guslí mi přinášely verše – zcela nové – o hrdinství Vratislavově, o jeho pobíjení Sasů a Maďarů a také o jeho velkém posledním boji, kdy si sám zbudoval mohylu, a to z těl zabitých nepřátel, které skolil svým mečem, a na této kupě posléze zahynul...“

Několik vět jsem nezaslechl, neboť otec přikázal donést opět džbán. V mžiku jsem byl zpátky, zatímco guslar celý ožil a vyprávěl s novou chutí:

„...louče uhasínaly a síní bylo slyšet chrápání zmožených hodovníků. Vtom ke mně přistoupil jeden z vojínů, byl mladý, ale měl vyšší hodnost, a řekl mi: ‚Guslare, počkej zde do zítřka... Budeme tě ještě potřebovat!‘ Kterého guslara by taková slova nepotěšila! Už jsem si umíňoval, že přes noc natáhnu novou strunu, ale mladý voják – jeho hlas zněl podobně jako tvůj, chlapče, nás zavedl do nějaké komůrky a řekl, abychom spali až do večera... Nemusil nám to říkat, protože jsem nejen zpíval a jedl, ale také poprvé v životě popíjel víno, byl jsem celý zmožený... V poledne mě probudil hluk, který tropili hosté odjíždějící z Prahy. ‚Zde budeme zpívat, když všichni odjíždějí?‘ zeptal se hoch, ale já se jen otočil a spal dál...

Když jsem po důkladném zasloumání otevřel oči, byla již tma. ‚Drž se mé ruky,‘ řekl mi mladý voják, ‚čeká tě sice krátká, ale klikatá cesta...‘ Z kouta se ozývalo oddychování mého průvodce.

‚Nech ho spát, stejně by se nevzbudil,‘ slyšel jsem vojína. Později mi chlapec vyprávěl, že byl probuzen již přede mnou, dostal jídlo a vodu smíšenou s vínem. Sotva postavil džbánek, klížila se mu víčka... Zanech tu také gusle, nařídil mi voják, nebudeš je potřebovat...‘

Guslar se podíval na otce, který přikývl. Ruka s prsty, uvyklými probírání strun, sáhla po džbánu a do ochraptělého hrdla sklouzl mocný doušek.

Vzrušeně jsem dýchal. Vyprávění mě zaujalo, rovněž na otci a matce bylo vidět, jak jsou napjati.

‚Projelo mnou neblahé tušení,‘ pokračoval náš host poněkud překotněji než předtím, ‚k čemu mohou volat slepce? Naštěstí jsem už dříve zpíval na hradištích a dvorcích význačných mužů a měl jsem zkušenost, že guslarovi nepřísluší klást otázky. Nechal jsem se tedy odvést z komory na tmavý, opuštěný dvůr. Ani človíčka nebylo v dohledu. Ačkoli byla cesta rovná a vyspaná oblázky, přece jen jsem několikrát klopýtl. Moje předtucha, kterou mi vnukl nějaký bůh, mě varovala, že na tom, zda dokáži předstírat slepotu, závisí můj život. Voják mne dovedl do roubeného stavení a nechal stát v komoře, kde svítila jediná louč, ale zato zde bylo půl tuctu vojáků, kteří s vytasenými meči střežili asi deset statných mužů se zavázanýma očima. Jeden z vojáků hned ke mně přikročil s pruhem srnčí kůže, ale můj průvodce řekl: ‚Ten má tmu před očima stále!‘

Hmatal jsem kolem sebe, jako by to dělal opravdový slepec. Čekal jsem, co bude dále, a srdce mi bušilo. Za chvíli opět přišel ten mladý voják a poručil, abychom se vzali za ruce. Tak nás odvedl do velké komory, kde bylo více světla a v něm jsem rozeznal tváře některých hostů z hodokvasu – byli to ti, co se jim prokazovala největší úcta. V koutě se zaběhl ženský šat a pod málo utazeným čepcem jsem rozeznal tvář Ludmilinu. Drahomíra zde však nebyla... Jeden z mužů rozevřel vchod do malého přístěnku. Skoro celý jej zabírala velká truhlice, na které byla postavena ještě jedna, menší...

Na ni nám položili ruce a přikázali odnést obě truhly. Těm, co se postavili kupředu, připevnil mladý voják na lokty po pruhu látky, jejichž druhé konce držel v ruce. ‚Za kterou ruku zatáhnu, na tu stranu se obrátíte,‘ řekl. Truhly byly nesmírně těžké. Klopýtali jsme pod nimi ze stavení na dvůr a tady – cesta necesta – zabláceným nádvořím až k zadní stěně rozestavěného chrámu...

Před nedokončenou zadní stěnou zela široká jáma. Vedle ležel odvalený dřevěný poklop. Jestliže cesta přes dvůr byla namáhavá, pak sestup do jámy byl hrozný. Šlapali jsme sice na stupně zpevněné na bočních okrajích obložím, ale byly úzké a každý mohl skončit pádem. Myslil jsem, že mne tíha truhly stáhne k zemi. Šťastně jsme sestoupili do jakési chodby. V tom okamžiku světlo pochodně dopadlo na temné obrysy obrovské ležící postavy. Byla to socha ženy z tmavého kamene a jak jsme kolem ní klopýtali, nořily se ze tmy nohy, boky, ruce a hrud a pojednou vyvstal dlouhý čenich a široká tlama – socha měla vlčí hlavu!

– Stálo mě mnoho přemáhání nedat najevo úlek. Slyšel jsem už dříve o Vlčí bohyni, a teď jsem se vlekl s přetěžkým břemenem na krok od ní... Ale prozradit, že vidím, tak najisto ztratím život!‘

I po letech byl úlek zřejmě silný, protože guslar vyzunkl zbytek vína ve džbánu naráz.

„Nu, a za nataženou Vlčí bohyní byla další komůrka a do ní jsme složili truhlice. Jak se mi podařilo zhlédnout, jedna tu již byla. Kdo ji tam donesl, nevím...”

Když jsme opět vylezli pod tmavou oblohu, rozešli se vznešení mužové po dvoře – a každý vedl jednoho z těch siláků se zavázanýma očima. Byli to patrně jejich otroci a vždy šel pouze jeden se svým pánem, aby se později třeba nemohli domluvit... Ovšem několik těch mužů a Ludmila zůstali dole pod chrámem...

Do mé komůrky mne dovedl mladý voják. A ráno, u brány, když jsem odcházel, mi řekl: „Na to, že jsi slepý, pohyboval ses s náramnou jistotou!“

Zamrazilo mne, ale velitel stráží pronesl: „Vždyť nevidí od narození, proto jsou jeho smysly tak bystré!“

„Ubožák,“ politoval mne voják, „myslil jsem, že tě to postihlo až v dospělém věku... Takže ty vůbec nevíš, jak vypadá svět...?“

„Ale zato vidím do dávných zašlých časů a každý hrdina přede mnou vyvstává jako živý,“ odvětil jsem.

„Tak to jsi pravý guslar,“ pronesl pochvalně voják a odvrátil se...”

Chvilí jsme seděli mlčky, zabráni do myšlenek. Guslar zvedl džbáněk, lítostivě se do něho podíval a pojednou se zasmál.

„Dobře jsem vás pobavil?“

Cosí v jeho hlasu mě přimělo, že jsem se zeptal:

„Bylo to opravdu tak?“

„Bylo – nebylo, jak se říká... Přál bych si, aby nebylo – možná, že to opravdu nebylo... Víno mi stoupá do hlavy, připlavuje všelijaké obrazy, a zároveň rozvazuje jazyk...”

Okouzlení opadlo. Snad si guslar příběh vymyslel – a možná, že ani to ne. Prostě jej sestavil z povídek, které kolují o každém hradišti... Chtěl jsem se zeptat, jak to bylo s Černou babou, která už tehdy musila přece stát před hradem.

„Co bylo v těch truhlicích?“ tázal se pojednou otec.

„Řekl jsem, že byly zamčené...”

„A těžké,“ dodal otec.

„Ano, těžké...“ souhlasil guslar, „ale jsme příliš blízko Prahy, než abych vyslovil, co jediné v nich mohlo být...”

„Ale Drahomíra byla chudobná. Knížecí stáda a pole sotva stačila vyživit služebnictvo!“ připomněl otec, „k tomu se snad ještě přidaly poplatky kupců na tržišti... Ale většinu vojska musila rozpustit... Nemohla již pomáhat Stodoranům...”

„Kníže potřebuje poklad,“ pravil guslar, „aby měl za co vystrojit vojáky, kteří mu opatří bojem další bohatství... Ale vám to nemusím povídat, protože vy, tady na Bělovolském dvorci, jste v knížecích službách. Dozírá ještě starý Bořek na bílé volky?“

„Bořka už dávno vzala Morana,“ pravil otec a rozdrtil koncem své hole žhavý uhlík, který se vykulil z ohniště.

„A kdo tedy po Bořkovi přikazuje pastýřům a předává po svátcích úrody stádo?“

„Sedíš vedle něho!“ ukázal na mě otec koncem hole.

„Ty?“ užasl guslar, „tak mladý...?“

„Není už žádné děcko, bude mu čtrnáct a je načase, aby konal řádnou práci...“ vysvětloval otec, zatímco matka vzdychala, „v našem dvorci se nezastavíme od úsvitu do tmy, a proto stádo bílých volků pase tady Čedrag ještě s mladšími chlapci...”

Chtěl jsem dodat: „A s jednou dívkou,“ ale ostych mi uzavřel ústa.

„Vím o hospodářích, kteří by vaše bílé volky rádi získali...“ vykládal guslar, „dají vám za ně...”

„Nemluv o tom!“ okřikl guslara otec, „je to knížecí majetek...”

„Ovšem, ovšem,“ uhýbal náš host, „záležitosti knížat jsou pro nás svaté...”

„Proto bychom neměli tak mluvit,“ nabádal otec, „a raději půjdeme spát!“ Jak se zvedal, bolestně sykl. Matka se na něho pozorně podívala. „Zase ty staré rány,“ pronesl skoro ostýchavě, jako by se styděl za svoji slabost.

Kdykoli se mělo měnit počasí, rozbolely otce staré jizvy.

Guslar také s námahou vstával. „Najednou mám všechny kosti jako přeražené,“ stěžoval si, „něco přijde...”

„Aby to nepokazilo průvod,“ strachoval jsem se.

„Ty se chceš podívat, což?“ obrátil se na mne otec. Cítil jsem, jak mi rudne tvář.

„Jenom na chvíli,“ vytácel jsem se, „až pojedou přes dolní draha.“

„Jestli uslyším o zatoulaných volcích!“ zvedla ruku matka.

„To se mi ještě nikdy nestalo!“ ujistil jsem ji popravdě Stádo se vždycky vracelo v pořádku do ohrady a stájí.

„Tu chvilku, co se budu dívat, mne zastane Lesan.“ Podrbal jsem svého huňatého druha za ušima, až mi vděčně olízl ruku.

Tentokrát řekla matka: „Tak spát,“ a to už nebylo možné se zdržovat. Stejně se mi klížily oči. Jestliže jsem měl stihnout průvod z Budče, bylo nutno, abych vstal před rozedněním.

Čestou do vedlejší komůrky, kde spali moji mladší sourozenci, vybavoval jsem si nesrovnalosti v guslarově vyprávění. Například: Dostal by se tak snadno do Prahy? Nebyl asi první guslar, který předstíral, že je slepý, a mnoho lidí zřejmě ten úskok znalo. V takové záležitosti, jako je ukládání knížecího pokladu, by si zřejmě důkladně prošetřili, jak je to doopravdy s jeho zrakem. A proč by k tomu brali neznámého guslara, když mohli zavázat oči kterémukoli otrokovi a po vykonání práce jej umlčet navždy?

Ráno, umiňoval jsem si již v polospánku, se na to důkladně vyptám.

Ale ještě nežli jsem se probudil, byl guslar pryč, a ani ve snu by mne nenapadlo, že ho ještě uvidím...

2. KAPITOLA

PRŮVOD

Před rozedněním jsem nasedl na osla a vyjel vstříc stádu, které ostatní pastevci vyháněli z ohrady. Volkové se pomalu klátili za mnou až k dílu pastviska, kterému se říká U pěti tůní. Jsou tam pod příkrým svahem prameny, poměrně slabé, ale stačí k tomu, aby se tam udržovala voda, a tráva je neustále zelená.

Když odzadu zapráskaly biče na znamení, že stádo je již celé na pastvině, seskočil jsem z osla a připomněl jsem mu plácnutím do zadku, aby si pamatoval, kde má stáj... A potom jsem se rozběhl přes draha k Velké cestě, kudy se chodí do Prahy na Budeč.

Ačkoliv jsem teprve nedávno skončil školu na Levém Hradci, byl pro mě knížecí průvod zrovna tak zajímavý jako pro obyvatele dědiny, zapadlé v Černínském hvozdě. Zběsile jsem tedy pádil přes draha, až se mi za patami – prášilo. Z pastviny, kde se tehdy pásli bílí volci, je k Velké cestě kousek. Stačí seběhnout stráň, vylézt na druhé straně na příkrý vršek a máte před sebou pěkný rozhled až k Vltavě. Někdy se dokonce podaří zahlédnout dědinu na protějším břehu.

Toto jitro však bylo tak chladné, že z močálu pod kopcem stoupala mlha a zvolna se plazila do svahu. Nic naplat, musili jsme sestoupit zcela dolů až k samé cestě.

Bylo nás tu asi šest s biči a pruty, jak jsme odběhli od bílého stáda. Kolem nohou se motali naši psi, huňatí a urousaní, neboť běželi za námi mokrou trávou.

„Přivažte je!“ povídá Božeň. Byl po mně nejstarší a někdy doprovázel našeho stařešinu až na tržiště v pražském podhradí. „Přivažte své hafany a držte je nakrátko,“ opakoval, „jestliže o ně nechcete přijít. Nebo je odežente!“

Hodil jsem svému Lesanovi na krk řemínek, bez kterého nejde na pastvu žádný chlapec. Lesan se vzpíral a kňučel, ale zaryl jsem paty do země a držel, abych ukázal, že nejsem žádný chlapeček po postřižinách, nýbrž silák. Za chvilku už bylo zřejmé, proč sebou Lesan tak trhá. Z mlžného oblaku k nám proniklo vrzání postrojů, nezřetelný hovor, klapot koní po kamenech, kterými je poházena Velká cesta. Pronikavý skřípot prozrazoval, že jedou také vozy.

Mrkl jsem na své druhy, podobně jako já drželi na řemenech své hafany a pouze Střezislava, jediná holka mezi námi, svírala v náručí svého Avárka a šeptala mu: „Buď hodný, buď hodný...“

„Kolikpak má asi kníže vojáků?“ zeptal se mrňavý Kochan. Nikdo však neodpověděl, neboť z mlhy se vynořilo čelo průvodu. Dva chlapi na vysokých koních drželi jasně červená kopí.

Střezislava zadrkotala zuby. „Strašidla...“

Vojákům totiž nebylo vidět do tváře. Zpod okrajů helmic s nánosníkem blýskaly jen oči, jinak byla horní po-

Kochan ji chytil za ruku a náramek ze dvou bronzových drátků zachřestil Střezislavě na zápěstí.

„Kdes k tomu přišla?“ dorážel ten mrňous. Strkali se, dokud Božeh nevykřikl: „Podívejte se – žlutý chochol! To je tedy stráž kněžny Drahomíry!“

Jezdce za Normany vedl menší zavalitý velitel. Seděl na vysokém hnědáku jako přibitý. Žlutý chochol se kymácel na helmici, která neměla hledí. Napříč levou tváří se táhl hluboký bílý šrám.

„To je Dabomysl,“ sděloval Božeh.

Jezdci v helmách bez chocholů, ale se žlutými nášivkami na levém rameni, byli postarší a v jejich modrých očích se odrážel smutek.

„Stodorané,“ šeptal Božeh, „tvoji lidé...“ Moje matka, také Stodoranka, krajanka kněžny Drahomíry, po celý život neodvykla stodoranskému nářečí, které je drsnější nežli naše zpěvavá řeč.

„Drahomíra má kolem sebe samé Stodorany, protože jiným nevěří,“ pronesla za mnou Střezislava.

Stodoranský velitel nás už minul. Jeho jezdci měli malé a pozoruhodně nevzhledné koně, takže jsem je pohrdavě posoudil: „Myši!“

„Ale na nich,“ namítl Božeh, „můžeš jet noc a den a vůbec je neunavíš!“

„Den a noc?“ potřásl jsem nedůvěřivě hlavou a ukázal na unaveně klusající koníky.

Prťavý Kochan se vmísil podle svého zvyku do rozhovoru: „K tomu bys musil ještě dva nebo tři koně na přesednutí přidat, kdyby se ten první unavil...“

Někdy jsme si tak hrávali. Za rozsáhlou pastvinou bílého stáda byla koňská dráha. Odtud jsme si občas přivedli odrostlejší hříbata a já jsem dokázal přeskočit z jednoho koňského hřbetu na druhý. Kromě toho se mi podařilo vyzvednout jednou rukou chlapce běžícího po zemi, obvykle to býval malý Kochan. Ovšem, udržel jsem ho jen chvíličku. Když jsem jednou místo Kochana popadl Střezislavu za vlasy, příšerně ječela...

Když kolem nás projelo pět trojic vojáků v plné zbroji, poznali jsme podle jasně červených nášivek, že patří k vojevodovi. Vzápětí bylo slyšet skřípot kol. A tu mne napadlo něco, čeho jsem brzy litoval.

„Hej, vojáci!“ zvolal jsem, „je pravda, že na vašich koních můžete jet den a noc?“ Příznávám, že přízvuk mé otázky byl velice zlomyslný.

Zpozoroval jsem, jak voják na kraji, nejbližší ke mně, sebou trhl, ten uprostřed mu něco řekl a najednou proti mně letěl hrot kopí. Před očima jsem měl jenom tu lesklou čepel, ratiště jako by zmizelo.

lovina obličeje zakrytá.

„Normani,“ zašeptal Božeh, „požívači toho nápoje, který dělá z lidí zuřivce...“

„To má být víno?“ ušklíbl jsem se.

Střezislavu zřejmě přešel strach, protože se ke mně obrátila. „Tys to neslyšel, Čedragu? Před bojem vypijí odvar z nějakých hub a pak do nich vstoupí svatá zuřivost... V té chvíli se jeden Norman postaví stovce bojovníků.“

Velice mne to zajímalo a zlobil jsem se na Kochana, který usadil Střezislavu pohrdavou větou:

„Inu, tvoje teta je levohradeckou vědmou...“

Střezislava na něho vyplázla jazyk, pak se obrátila na mne. „Proč se jim říká Normaní?“

„Protože jsou z daleké severní země, ještě za krajem Bodrců, se kterými válčí...“

Hned jsem začal ze sebe sypat své další vědomosti:

„Mimo nich má vojevoda domácí vojíny...“

Ale Střezislava, vrtkavá jako všechny ženské, už byla duchem jinde:

„Možná že jsou Normané docela hezcí, ale kdo to má vědět?“ pokrčila nosem a odhrnula z čela vlasy.

To se ví, že jsem uhnul. Ale v tom bylo slyšet zavrčení a Lesan se vrhl proti kopí. Strhl jsem ho, ale už se ozvalo bolestné zakňučení, zásah se tedy povedl. Mrkl jsem na psa, na pravém boku už mu krev barvila tmavohnědou srst. Ostatní psi štěkali a trhali se na řemenech, jen Avárek kňučel.

Česta je po celé šíři poházena kamením. Popadl jsem pořádný kus. Břink! Kámen zazvonil o jezdcovu přílbu. Střezislava, ta holka hloupá, se začala smát. Já jsem na okamžik cítil radost ze své trefy, ale pak mne zachvátila hrůza, jakou jsem do té doby v životě nepocítil.

Jezdec vybočil z řady, vytasil krátký meč a hnal se po mně. Uskočil jsem a táhl Lesana za sebou. Už jsem viděl meč nad hlavou, a zároveň pozoroval koutkem oka, jak Božeň, Kochan i Střezislava pádí zděšeně do straně.

Vtom se kolem koňské šíje něco vzneslo a kůň – dodnes si pamatuji, že to byl strakoš – hodil celým tělem na stranu, jezdec se naklonil, ruka s mečem se mu zachvěla a pojednou se svezl doprava.

Zuřivý štěkot mě upozornil, že Lesan doráží na strakoše. Vojín se svalil na cestu.

Otočil jsem se a chtěl vyrazit do straně. Už jsem se viděl, jak letím do kopce, ale cosi mi říkalo, že stejně neuteču. Snad ty pochyby způsobily maličké zdržení, takže v okamžiku, kdy jsem vybíhal, předjel přede mnou mohutný ryzák. Ze sedla se vyklonil vysoký muž a obřáčeným kopím odstrčil vojíny, kteří se na mne rozjeli pomstít pád svého druha.

„Počkat!“ zvolal muž na ryzáku, „proč se ženete na toho chlapce? Za to, že jednoho z vás srazil kamenem?“

Mlčky se vrátili do řady. Ten spadlý se zvedl a trochu nemotorně nasedal na svého strakoše.

Do uší mi zalehl skřípot kol. Z mlhy se vynořilo nejprve spřežení strakatých volů, kteří táhli zdobený vůz. Na vysoko nastlaných poduškách mezi třemi služkami byla usazená žena. Pohlédla na mne jasnýma, mladýma očima, které se nehodily k té vrásčité tváři. Byla to Drahomíra a vedle ní napůl seděl, napůl klečel malý hošík.

„Jéé, ten je hezký!“ dala se slyšet Střezislava. Drahomíra to zaslechla a dlouhými prsty pohladila kaštanové vlásy, zastřižené do chlapeckého účesu.

Byl to Zbraslav, syn knížete. U nás ve dvorci jsme nedávno přetřásali novinku, která nám došla z Prahy přes Levý Hradec, a zprvu jí nikdo nechtěl věřit. Šeptalo se o Václavově ženě, která se zamilovala do správce knížecího pokladu. Křesťanství sice přikazuje nejen jednoženství, ale i nerozlučnost manželského svazku, ale Václav ihned provdal svoji ženu za onoho muže a nechal si ho nadále ve svých službách. Tohle se lidem líbilo. A nadále se správce, ženatý s Václavovou bývalou manželkou, staral o knížecí jmění.

Ve dvorci se také dohadovali, kdy Václav uzavře nový sňatek. Zatím prý na to nemá čas.

Zabrán do těchto myšlenek, postřehl jsem až v posledním okamžiku, že se zadního okraje Drahomířina vozu dotýkají hlavy dvou sivých oslů, kteří vlekli dvoukolový vozík. Na kozlíku seděl směšný dlouhán s vysoko odstávajícíma ušima. Měl na sobě tmavé roucho, z něhož svítil ohnivě červený opasek. Dlouhé černé kadeře se zavlnily, a bledý obličej s malýma černýma očkami se k nám obrátil v tom okamžiku, kdy jsem zašeptal: „Kdo to je?“

Měl tedy neobyčejně jemný sluch.

Však také Božeň mlčel, dokud vozík na velkých kolech nepředrkotal kolem nás. Potom jsem zaslechl odpověď.

„To byl Častolov, po otci Stodoran... Sbírá pro kněžnu byliny a vaří s ní lektvary. Kněžna je totiž vědma! Říká se, že namazala Častolovi uši masť, takže teď slyší každé slůvko a hned to poví Drahomíře... Ale teď se dívej!“

Kolem nás nesl plavý kůň jezdce ve vyšívané čapce a v dlouhém modrém plášti, obšitým pásy z hranostaje. Úzké tmavé nohavice měl zastrčeny do vysokých bot po kolena. Zpod čapky se draly světlé vlasy a také jeho krátce přistřižená bradka byla plavá.

Nikdo mi nemusel říkat, že je to vojevoda Václav. Jel zamyšleně s hlavou poněkud sklopenou, zřejmě byl zabrán do myšlenek. K němu se přidružil jezdec, který mě zachránil před kopím a nyní na mne zavolal:

„Neházej kameny na vojevodskou družinu!“

Asi jsem se rychle neobrátil, protože Božeň do mne šťouchal.

„To je Boleslav, bratr voje...“

To se ví, že jsem se na něho důkladně podíval.

Z Boleslavových zraků, podobně jako z Drahomířiných, šlehaly jiskry. Ale jeho červený, nakrátko přistřižený vous vlnil se dobromyslným smíchem. Ačkoliv byl bratr knížete oblečen do žluté hazuky – a modrých nohavic, připadal mi – snad pro své prudké pohyby – jako kterýkoli mladík z našeho dvorce. Dojem mladosti a bujaroosti zvyšovala čapka z rysa, posunutá dozadu. Avšak v okamžiku, kdy se na mne podíval, postřehl jsem v jeho tváři výraz staršího muže.

„Nenecháš si nic líbit, a to je správné. Vezmu tě do družiny!“ Tak mě oslovil.

„Pasu bílé stádo!“ zvolal jsem.

Boleslav se obrátil na Václava: „Co bude s bílým stádem, bratře?“

„Ještě si je ponecháme,“ odvětil Václav a pobídl koně.

„Přijdu na hrad za tebou!“ slíbil jsem hlasitě Boleslavovi, ale nedostal jsem odpověď.

Za vozem kněžny jely tři trojřady jezdců na nízkých koních. Kolem nich pobíhali dlouhatí chrti a zavalití vlkodlavové. Nebýt Lesanova zranění, rozháněl bych psí rvačku jako psář.

Pojednou se Boleslav otočil a vykřikl: „Jen přijď! Cekám tě! Kníže bude potřebovat kurážné chlapy!“

Stál jsem u kraje Velké cesty a koukal hloupěji než tele na nová vrata, jak mi o chvíli později řekl škodolibě Božeň. Neboť všichni se už zase vrátili. Ta postrašená holka Střezislava si pěstí vytřela usazené oči, vtiskla Kochanovi protivně nafajícího Avárka a počala se zabývat Lesanem.

„Má jenom roztrženou kůži!“ hlásila vzápětí.

Ale já se na ni ani nepodíval. V té chvíli mi vypadl z hlavy Lesan, můj nejvěrnější přítel, skoro jsem neviděl Božeň, Kochana a ostatní druhy z pastvin. Zíral jsem za Boleslavem, který na ryzáku míjel zvolna trojřady jízdních vojínů, až se mi ztratili v mlze jako vůz, jehož skřípot k nám stále doléhal.

3. KAPITOLA

OSEL A NOHA

Otočil jsem se za Střezislavou. „Boleslav mě vezme do své družiny!“

„Kch!“ ušklíbl se Božeň, „tebe? Takového mrňouse? Vždyť přes psa nevidíš na jezdce!“

„Ale neutíkám jako vy!“ řekl jsem všem kolem sebe. Nebyla to sice tak docela pravda, ale snad neviděli, že jsem nemohl utéct.

Střezislava na mně visela očima. Chlapci se tvářili nasupeně, neradi přiznávali, že jsem je překonal.

Kochan se snažil zmenšit mou slávu tím, že temně pronesl: „Ale nebýt Boleslava, tak jsi dopadl hůř než tady Lesan...“

Dupl jsem: „Ale neutekl bych!“

„Chlapci, nechte toho,“ napomenula nás Střezislava, „kdoví, kde se nám toulá dobytek.“

Mlčky jsme uznali, že má pravdu, a celá naše skupinka se vydala k pastvinám. Pojednou sjížděl ze svahu proti nám jezdec, na znaveném bělouši.

„Hej, chlapci!“ vykřikl na nás, „už tady jel vojevoda Václav?“

„Jel, s celou družinou,“ přikývl Kochan.

Jezdec zastavil koně a rozhlížel se. Zhoustlá mlha zcela zakryla Velkou cestu. Hustá bílá kaše stoupala za námi do svahu. Kdyby se zvedla o něco dříve, neviděli bychom vůbec průvod a patrně bych neoslovil jezdce.

Už nebylo slyšet ani nejslabší skřípání vozu.

„Jed' tady dolů,“ radil jezdcí Kochan, „a za chvíli jsi na Velké cestě... Potom se dáš...“

„Vím, kudy se dát,“ přerušil ho vojín, „zdržel jsem se na Budči a teď jedu zkratkami, abych je dohnal... Ale v žádném případě je nesmím předjet, aby mě nezahlídl velitel. Chci se šikovně přitočit do průvodu!“

„Klidně je doženeš,“ rozkládal Božeň.

„Jistě, ale byl to opravdu vojevodův průvod?“

„Viděli jsme Václava, Drahomíru,“ rozkládala Střezislava, „a tady on,“ ukázala na mě, „mluvil s Boleslavem...“

„Nelži!“

Střezislava se ušklíbala.

„Viděli jsme vojáky...“ začal Kochan.

„To mohli jet z nějaké obhlídky,“ odbyl ho jezdec.

Měl pravdu, vzpomněl jsem si, co se říkalo ve dvorci. Velká cesta se vojáky netrhne.

Postoupil jsem kupředu, zadržel Lesana, který se opět chtěl sápat na koně, neboť na něm seděl muž s kopím, a pyšně jsem se zeptal:

„Kdo nosí rysí čapku a žlutou hazuku?“

„Boleslav,“ pronesl jezdec, „ano, byl to vojevodův průvod. Vojevoda veze z Budče do Prahy svou matku Drahomíru! Mluvil pravdu, ale lhal jsi, že s tebou ztratil slovo člověk ve žluté hazuce!“

„Proč by lhal?“ zastal se mě Kochan, „my jsme to slyšeli! Raději nám pověz, proč vojevoda najednou povolává Drahomíru do Prahy?“

„Jste zvědaví kluci,“ pronesl opovržlivě jezdec, „a taky holky!“

„Ale ty nepatříš k vojevodovi,“ pronesl pojednou Božeň, „nemáš jeho barvy!“ A ukázal na jezdcovo pravé rameno, kde bylo vidět pruh po utržené nášivce.

Jezdec jako by to přeslechl. „Chcete vědět, proč se Drahomíra vrací z Budče? Václav ji tam usadil, protože neměla ráda saské kněze, které poslal do Prahy – prý z přátelství – německý císař Jindřich...“

„Ano, Drahomíra je Stodoranka!“ vykřikl jsem.

Jezdec jako by mě neslyšel.

„A teď už saští kněží odešli, že se Drahomíra vrací?“ dotíral Božeň.

„Vy ale máte starosti,“ zasmál se jezdec, „volci, krávy, ovce a kozy se budou pást dál, ať si je Drahomíra v Praze nebo na Budči! Vědět, proč jede do Prahy, tak tu nebloudím v té prokleté mlze!“

A vzápětí v ní zmizel. Jen se za ním zavřela. Obrátili jsme se na Boženě.

„Kdo to byl?“

„Proč jel tak daleko za průvodem?“

„Všimli jste si, jak se vyptával?“

Mlčel jsem, zatímco se ostatní překřikovali. Pojednou mě cosi zatahalo za rukáv. Střezislava. Prosebně se usmívala.

„Kdo to byl?“ pronesla tiše. Nějak uhodla, že to vím.

„S holkama se o tom nemluví,“ odbyl jsem ji.

Nabírala moldánky. Nesnesu, když holka brečí.

„Hej!“

S tímto výkřikem jsem se rozběhl do svahu, ale neutíkal se mi dobře. Cosi jako by mi svazovalo nohy. Těžce se mi dýchalo jako před bouřkou.

Na vrcholku pražilo slunce a mlha se koulela vzadu jako stoupající voda. Nad pásem Černínského hvozdu vylézala černá mračna.

Z mlžné clony se vynořil osedlaný kůň a ztěžka přicházel k nejbližší tůni. Čekal jsem, kdy spatřím opěšalého jezdce. Nepřekvapilo mne to, na Velké cestě se často koně splaší a shazují své pány. Tentokrát však nebylo nic slyšet. Opěšalý jezdec se asi opozdil. Mezitím kůň u tůně padl.

Ale bylo nutné přehlédnout naše bílé stádo. Rychle jsem volky spočetl, nescházel ani jeden. Sešli pod svah, protože tam byla zelená tráva. Volkové nejsou hloupí – i když si lidé jejich jménem nadávají. Poznal jsem volky, kteří měli více chytrosti než člověk. Jsou jenom tvrdohlaví a těžkopádní, mají neuvěřitelnou sílu, a když s nimi dobře zacházíte, dají se dobře zaučit do tahu. A ze všech volků, kteří se kdy pásli kolem dědin a dvorců

pod vládou pražského knížete, byli tihle volci nejchytřejší a nejsilnější. Bylo to ušlechtilé plemeno, neboť knížecí služebníci vybírali odevšad nejzdatnější býčky, kteří měli jen trochu bělostnou barvu a připouštěli je k bílým jalovicím. Bíle zbarvený dobytek je u nás vzácností, naše kravky i býčci jsou černí nebo strakatí. Bělostný skot je odněkud z jihu a k nám se dostával jen zřídka. Avšak v úmluvě mezi saským králem a knížetem Václavem bylo, že naše země bude odvádět do Saska ročně sto dvacet volů bílých a pět set hřiven stříbra. Předtím se také odváděl do Saska, podle starého ujednání, ale nehledělo se na barvu. Nová podmínka, vznikla jako důkaz Václavovy dobré vůle. Chtěl poctit saského krále zvaného Ptáčník. Tak tedy bylo pěstováno bílé stádo.

Rádi se u něho zastavovali hospodáři ze sousedních dědin a slýchali jsme od nich: „Jací by to byli tahouni – ti bílí volci...“ I Sasové k nám přicházeli, neboť vídali bílé volky v jejich zemi. Často jsem slyšel, že naši litovali této daně...

Koňské řehťání mne vytrhlo z úvah. Kůň jako by volal o pomoc. Jeho boky se zvedaly a klesaly. Chtěl jsem k němu zajet a hledal jsem osla Vyka. Dal jsem mu to jméno, protože jeho hýkání znělo jako „Výýk!“ V Bělovolském dvorci jsme měli dva tucty oslů, rozhodně víc nežli koní, kteří jsou choulostiví a vyžadují hodně pečlivé ošetření. Tihle šediví ušatci sežerou skoro všechno a dovedou si najít potravu tam, kde by jiný dobytek hladověl. A přitom jsou skoro tak silní jako kterýkoli kůň. Někdy je sice těžké přimět je k poslušnosti, ale chytrý pastevec si dovede pomoci. Já jsem si dosud věděl rady s každým ušatcem, ať byl sebevíc tvrdohlavý.

Poslouchal mě i Vyk, ačkoli jsme ho chovali teprve od loňského léta. Předtím byl – tam, kam se z nás málokdo dostal – v Praze! Nosil na hřbetě mého strýce dohlížeatele nad pražským tržištěm.

Potom, prý z nařízení vojevody Václava, ochránitele a příznivce tržiště, musil strýc používat koně, aby se mu jezdcí z kupeckých karavan neposmívali. Přebytečného osla odvedli na Levý Hradec, kde nadělal více škody než užítku. Chtěli ho tedy prodat a vzkázali to dozorcí, který vzápětí odpověděl, že to nedovolí. Asi mu ušatec přirostl k srdci.

Hospodář na Levém Hradci to vyřídil zkrátka – poslal milého osla k nám do dvorce, abych na něm objížděl stádo.

Náš děd prohlásil, že domácí skřítek ochraňuje tohoto osla, proto jsem mu musil dát jméno. Ostatně, pojmenoval se sám svým hýkáním. Brzy byl Vyk ve dvorci nejznámějším dobytčetem, protože jeho kousky dílem bavily, dílem děsily nejen mne, ale i ostatní. Chodíval si, kam chtěl, pásal se tam, kde mu chutnalo, a kdo se mu nelíbil, toho prohnal – ne jednou, ale při každém setkání. Po dědině se říkalo, že do toho osla vešel zlý duch.

Vyk poslouchal pouze mne a už se mi po něm říkalo, ne mým jménem Čedrag, ale Vyk. Prával jsem se proto s kluky, protože není dobře mít jméno po oslovi. Ale přesto jsem ho měl rád.

A nyní, jak jsem hleděl na pastvinu, byli tam všichni naši ušatci – až na Vyka.

Z toho návrší – jak jsem se již zmínil – je opravdu pěkný rozhled. Mohl jsem na všechny bílé volky ukázat prstem. Stoupal jsem si na špičky, abych viděl, zda se Vyk nevrátil do dědiny. Schvácený kůň se konečně zvedl a došoural se k nám. Čekal jsem, kdy se objeví jeho jezdec, ale nebylo nikoho vidět.

Za mnou bylo slyšet utíkající kluky. Lesan usedl na trávu a rychle oddychoval. Také jsem pocítil vyprahlost v hrdle. Byla to předzvěst nesnází.

Poslední přiběhla Střezislava. „Tys mě prohnal,“ zakňourala vyčítavě.

„Poběžím ještě dál. Zaběhl se Vyk!“

„Nezaběhl,“ zakroutila hlavou, „vůbec nevíš, co se stalo! Vyka ti ukradli!“

Bylo to, jako by do mne uhořel hrom. Kluci po mně rozpačitě koukali. Konečně spustil prťavý Kochan: „Z mlhy na cestě bylo slyšet klapot Vykových kopýtek!“

Opravdu, Vyk měl zvláštní chůzi, která se dala rozeznat sluchem.

Zvolal jsem: „Pojďte, chytíme zloděje!“

„Co když je ozbrojený?“ namítl Božeň.

„Máte strach?“ vzkřikl jsem, „dobrá, najdu si ho sám!“

„To by ses naběhal,“ zasmála se vysokým smíchem Střezislava, „Lesan ti ho najde!“

Musil jsem si přiznat, že ten její holčičí rozum je někdy k něčemu dobrý. Připomněla mi, že Lesan a Vyk jsou na sebe opravdu zvyklí. Uvolnil jsem psovi řemen.

„Lesane, hledej Vyka!“

Bleskurychle se otočil a vyrazil dolů, šikmo k Velké cestě, k mlžnému oblaku, který se k nám pomalu blížil. Kluci se za ním udiveně podívali. Neproněsl jsem ani slůvko, protože mě pořád držela pýcha z toho, že se mnou

mluvil vojvodův bratr Boleslav. Aniž bych dbal udivených pohledů svých druhů, běžel jsem dolů za Lesanem a ponořil jsem se do mlhy. Vyk se někdy opravdu zatoulal k Velké cestě.

Pádil jsem dolů jako smyslu zbavený. Po Velké cestě chodí mnoho všelijakých lidí a někdo z těch pocytných mohl Vyka chytit a odvést. Ale pak jsem se utěšil pomyšlením na Vykovu svéhlavost – ten se jen tak od někoho lapit nedá. Za chvíli ho doženu, Lesan je dobrý stopař. Přidal jsem do běhu – ten, koho vyznamenal vojvodův bratr rozhovorem, se přece nesmí dát.

Byl jsem téměř dole, za okamžik se měla přede mnou rozprostřít Velká cesta. Už jsem neběžel, ale skákal. Skok a zase skok. Hop přes hrbolek! Rozkopl jsem krtčí hromadu. Z mlhy vyvstalo šípkové křoví. Nebudu je přece obíhat. Ostatně Lesan se přes ně přenesl. Musím za ním!

Odrazit – a hop! Šlahouny mi zašustily kolem boků. Dopadl jsem za křovím a levá noha se pode mnou podlomila.

Padl jsem do mokré trávy bolestí skoro bez sebe. Chvilku jsem se svíjel a potlačoval slzy, které mi vytryskly z očí. Zkoušel jsem narovnat nohu, ale nešlo to. Kotník opuchl, a jakmile jsem se pohnul, vystřelovala u kolena prudká bolest.

Z Velké cesty bylo slyšet klapot kopyt. Někdo tam jel. Co když dožene Vyka a chytí ho? Na koni by se to mohlo zdařit. Jestliže bude mít koženou smyčku. O té smyčce jsem slyšel vyprávět starce, kteří s vojvodou Vratislavem, otcem Václavovým a Boleslavovým, byli na tažení proti Maďarům, v té hrozné moravské válce. Maďarští jezdci mají takové smyčky, kterými chytají na pastvinách koně. Co když má něco podobného jezdec, který teď ujíždí Velkou cestou směrem ku Praze?

Pokusil jsem se vstát. Ale bylo to marné. Stačil jsem jenom trochu se vzepřít. Vzpomněl jsem si na psa.

„Lesane! Lesane!“

Z mlhy se ozval štekot a potom nesrozumitelné nadávky. Lesan zřejmě dorážel na jezdce. To je dobře, pomyslel jsem si, aspoň Vyk bude chráněný. Pak jsem uslyšel tiché řafnutí a Lesan stál nade mnou.

„Jdi za Vykem!“ Ukázal jsem do mlhy.

Pes však na mě hleděl s takovým výrazem, jako by se chystal promluvit. Cítil jsem, že mne lituje a že mne chce ochraňovat.

„Lesane, o mne se nestarej! Nic mi není! Běž za Vykem!“

Ani se nepohnul.

Hrozil jsem mu, spílal, ale obíhal kolem mne a nespouštěl ze mne oči. Psí věrnost. Nebylo mi to nic platné. Vztekly bych se rozbrečel.

A potom se shůry rozlehl hlas: „Čedragu!“

Nedávno mi byl ten hlas protivný, teď jsem byl rád, že ho slyším. Volala mě Střezislava. Ať mě raději najde holka. Ta to nepoví, když jí o to řeknu – aspoň ne hned. Kluci by to roztrajdali.

„Tady jsem, Lesane, přiveď ji!“

Pes tentokrát poslechl a běžel nahoru do svahu. Pokoušel jsem se posadit a taky jsem si cípem haleny utřel obličej, aby nebylo vidět, jak jsem brečel.

Střezislava byla u mne dřív než Lesan. Přiběhla jako vítr a hned, sotva mne spatřila, vydralo se jí z úst: Júúú!

„Nepotřebuju, aby nade mnou někdo ječel,“ pronesl jsem pyšně.

Už mlčela. Přisedla si ke mně. Podívala se mi na nohu a potom do obličeje.

„Jenom vymknuť,“ sdělila.

„Tvoje bába mi na to dá obklady,“ řekl jsem, „až chytinu toho chlapa!“

„Na to nejsou obklady,“ usmála se a hleděla mi stále do očí. Díval jsem se na ni také, nevím proč. Zapomněl jsem tím na všechno ostatní a nesledoval, co to vlastně dělá. Jenom jsem cítil, že mne drží za nohu.

A potom mi projela tělem děsná bolest. Střezislava ode mne uskočila, neboť jsem se svíjel a mlátil sebou jako přeražený plaz.

Avšak přitom jsem poznal, že mohu hýbat oběma nohama. Nejistě jsem se zvedl. Pocit, že jsem v pořádku, mne téměř opojil. Rozjařeně jsem vykročil. V tom okamžiku mne bolest protkla jako kopí. Noha se podvrkla a klesl jsem do vlhké trávy.

Střezislava ze mne nespouštěla oči a to bylo víc než k zlosti.

„Co koukáš? Táhní po svých!“ sípěl jsem rozčileně.

Pořád ten její pohled. Viděl jsem každou pihu na pobledlé tváři. Dívala se na mne s výrazem, který jsem u ní

dosud neviděl. Najednou byla dospělejší nežli já.

„Počkej!“ vyhrkla, a pak jako by se rozplynula v mlze.

Trochu jsem se uklidnil. Hlavou se mi honily myšlenky na Vyka. Kam ten darebák zmizel? A kdo mi ho pomůže najít? Vždyť se ani nehnu...

Mlha tvořila kolem mne neprostupnou zeď.

Z Velké cesty pronikaly mlhou hlasy pěších cestujících, občas zaklapala kopyta, zadrnčela kola malého ručního vozíku.

Lesana jsem měl na dosah ruky. Obíhal kolem a ani ho nenapadlo si sednout, psi málokdy usednou, nebo ulehnou do mokré trávy.

„Pomůžeš mi chytit zloděje?“

Ohlédl se po mně a začal rozhrabávat krtčí hromádku. Hlína jen odletovala.

Cítil jsem se nesmírně opuštěný.

Lesan už měl hlavu skoro celou v zemi, ale jeho přední tlapy nepřestávaly pracovat. Občas se přikrčil a vyhazoval hlínu, až mi skoro zahrabal nohy. Vypadalo to jako pohřeb podle nového mravu – do země a ne na hranici s tryznou.

Vtom se ozvalo nade mnou tiché dusání. Kůň! Ještě mne pošlape. Zbytkem sil jsem se chtěl odvalit, ale než se mi to povedlo, vyjel z mlhy mladý vraník, skoro hříbě, a známý hlas zavolal: „Stůj!“

Na koňském hřbetě se držela Střezislava.

Kdo by to řekl, že ta holka dovede jezdit na koni? Samozřejmě nebyla vzpřímená jako voják, přidržovala se ze všech sil rukama tmavé hřívy, což se koni pochopitelně nelíbilo a pohazoval zlostně hlavou. Tenké nožky v polovysokých botkách nedosahovaly ani do poloviny boků.

Ale vraník ji poslouchal a zastavil se na krok ode mne. Sjela z něho jako užovka a zeptala se: „Můžeš vstát?“

Stoupl jsem si na zdravou nohu a přichytil se koňského hřbetu, abych neupadl.

Potom jsem počal nasedat, s bolavou nohou to šlo těžce, Střezislava mne vysazovala, strašlivě jsem se styděl. Ale nakonec se mi podařilo vydrápat se na koňský hřbet.

Sotva jsem se usadil, vraník sebou škubl a cosi zatěžkalo jeho zadek. Byla to Střezislava. „,

„Takového jezdce jsem nepotřeboval. Jdi domů!“

„Ale ne. Pojedu s tebou...“

„Když hned slezeš, budu si s tebou večer zase hrát!“ Před setměním jsme se honívali a schovávali jeden druhému u dobytčích ohrad.

Zvonivě se zasmála. „Nebudeš!“

Natáhl jsem bolavou nohu, opravdu to dneska nepůjde. Nakonec mi bude Střezislava dobrá, nikdo neví, co se může naskytnout.

„Lesane! Hledej! Kde je Vyk?“

Už ho asi omrzelo hrabání, a tak vyskočil z té jámy, samozřejmě bez kořisti. Pes skoro nikdy nedokáže vyhrabat krtka.

4. KAPITOLA

VELKÁ CESTA

„Ty se nevrátíš do dědiny?“ ozval se u mého pravého ucha Střezislavin písklavý hlásek.

Neodpověděl jsem a pozoroval, jak Lesan se zdviženým čumákem obíhá do kruhu a potom vyráží dolů k Velké cestě.

„Hyje, vraníku!“

Kůň vykročil za Lesanem, který nám napůl mizel v mlze. Vtom se ozvalo zakňučení, Střezislava špitla: „Počkej!“ a sjela z koňského hřbetu. Za okamžik mi strkala černé, zmítající se klubko, které škrábalo a vylo á pokoušelo se mě olíznout jazykem tvář. Občas z toho klubka vyklouzla křivá nožka. Zkrátka – byl to Střezislavin

Avárek.

„Nestačil by nám,“ vysvětlovala, když se zase vraník mírně prohnul pod její tíží. Hořel jsem netrpělivostí, ale natáhla se prese mne a psa mi odebírala, jako by to byl bůhvíjaký poklad.

Lesan na nás počkal a potom běžel přímo na Velkou cestu.

„Myslíš, že tudy někde šel Vyk?“ pochybovala Střezislava.

„Ten pes je chytřejší než ty!“ odsekl jsem a pobídl vraníka. Noha mě pořád bolela.

Tak nás vlastně Lesan vedl mlhou po Velké cestě, občas se docela ztratil, někdy počkal, ale ponejvíce jsem z něho zahlédl jen ohon. Jistě jsme měli nějaké jezdce, povozy i pěší poutníky, ale viděl jsem jenom mlžnou stěnu, která se vpředu rozestupovala a opět vzadu svírala. Podle kaluží, bláta a občas rozházených kamenů, které zpevňovaly hliněný podklad, byli jsme pořád na Velké cestě.

Vraník přešel do mírného klusu, natrásali jsme se už delší dobu. Lesan byl pořád před námi. Z mlhy se ozývaly různé zvuky. Česta kolem nás žila svým hlučným životem.

Střezislava za mnou začala vzdychat, nejprve tence, zřejmě svírala rty, abych ji neslyšel, ale pak spustila naplno. K tomu se přidal Avárek, kterému se to dlouhé ujíždění taky nelíbilo.

Lesan uskočil stranou a před námi se vynořily dvě jalovice. Rozlehlo se bučení a bylo slyšet mnoho hlasů, jak na sebe volají dědinčané. Řekl jsem: „To budou Dehnice!“ Jdeme-li od severu, je to poslední dědina před Prahou. Dosud jsem v ní byl asi dvakrát. Teď jsem z ní neviděl vůbec nic.

Upozornil jsem Střezislavu.

„Za chvíli uvidíme Černou babu!“

„Nechci ji vidět! Tvůj táta ji mohl nechat tam, kde byla!“ Jako všichni v našem dvorci věděla Střezislava, že můj otec byl na tažení do Lucka, odkud vojevoda Vratislav dovezl tuto sochu, třikrát větší nežli dospělý muž.

„Zrovna včera jsme si o tom povídali,“ řekl jsem, „přenocoval u nás guslar a ten mi o tom navykládal tolik, že mne z toho brní hlava! Ale podle jeho vyprávění měla vlčí hlavu.“

„Tady máš za to, že jsi pro nás nepřišel, když byl u vás guslar,“ pronesla líbezně a uštědřila mi takovou herdu, až jsem vyjel.

Mlha chvílemi zhoustla, takže nebylo vidět ani ruku před očima, občas se rozestupovala a dlouhé útržky poletovaly kolem nás jako šátečky, kterými se dosud platí na některých tržištích.

A tu jsme zahlédli vysoko nad sebou černý nehybný obličej s hněvivým výrazem. Kotouče vodních par kroužily kolem mohutné hlavy, maličko nachýlené, dopředu. Na okamžik se mlžný závoj rozhrnul a odkryl tak celou sochu, strašlivou ve své mohutnosti. Zdálo se, že nás rozdrtí, nebo po nás vztáhne jednu ze svých paží, které měla zkřížené na prsou. Neušlo mi tiché vzlyknutí za zády. A já, řekl jsem si v duchu, musíš tedy dělat hrdinu. Napřímil jsem se, jako jsem viděl u vojevodových jezdců, a přitom jsem bázně jukal po Černé babě.

Pojednou Střezislava mávla pravou rukou, cosi prolétlo vzduchem – teprve když to zazvonilo o kamenný spodek Černé baby, viděl jsem, že je to dvojitý náramek z bronzových plátků. Když zapadl do prachu vedle sochy, Střezislava zadrmlila: „Černá babo, přijmi milostivě naši oběť a nehněvej se na nás...“

Zmlkla, neboť jsem jí vrazil do boku loket a ten jsem tehdy měl hodně ostrý. Však taky Střezislava nejen zaúpěla, ale málem spadla přes koňský zadek. Vraníka to polekalo a odskočil doleva, nestačil jsem se ohlédnout, a než jsem se zase uvelebil na úzkém hřbetě, zmizel mi černý obličej Baby v mlze. Náš kůň pádil po nějaké stezce – nebyla to už Velká cesta – dolů. Lesan se k nám stáhl a skákal kolem koňských nohou. Přebroдили jsme potok, a tu náhle jako bychom se octli na rozcestí.

Všechno směřovalo doleva, odkud byl slyšet náramný hluk, směsice hlasů, bučení dobytka, hýkání oslů. Tam by mohl být náš Vyk, napadlo mě.

Ale pes se otočil vpravo, kam stoupala polovina cesty příkře vzhůru. Její povrch byl ušlapaný a uježděný ponejvíce koňskými kopyty, svoje stopy tu však také zanechala kola vozů.

Lesan zmizel v mlze před námi. Zaslechli jsme štěkot, potom mne něco škráblo do zad, to se vytrhl Střezislavě Avárek a sjel z vraníka.

„Výýý!“ ozvalo se přede mnou.

Zabořil jsem paty do koňských boků a už se přede mnou objevil oslí zadek. A také jsem spatřil konečně zloďe – aspoň jeho záda. Podle postavy to byl útlý muž v tmavé kazajce a rozedraných nohavicích. Černé vlasy měl jako přilepené ke krku, jak se nakláněl kupředu. Když jsem spatřil, čím pohání Vyka, skoro bych vykřikl.

Ale to už vraník klusal Vykovu po boku. Ohnul jsem se jako při hrách na pastvině, ale uchopit jezdce za opa-

sek se mi nepodařilo. Aniž se obrátil, ohnal se po mně pravou rukou, ve které svíral to, čím přiměl Vyka k tak rychlému běhu.

Byla to ostrá malá dýka. Uhnul jsem v posledním okamžiku. Chlapík už zase škrábal dýkou Vyka do šíje.

„Podívej se na toho chlapa!“ rozlehl se z mlhy před námi nějaký hlas a druhý mu vzápětí odpověděl: „Necháme hol Vždyť jede na Čestově oslu!“

„Zadržte ho!“ zvolal jsem, „je to zloděj!“

5. KAPITOLA

PRAHA

Podruhé toho dne jsem se octl před kopím, které však nemířilo špicí. Ratiště jako závora mě zadrželo v cestě.

Kopí držel ozbrojenec. V první chvíli jsem nevěděl, kde se tu vzal. Ale tlačil mě ratištěm zpět. Potom se mlha poněkud protrhla a tu jsem zahlédl obrysy brány. Nebylo pochyb, byli jsme v Praze. Ozbrojenec byl strážný vojín.

Můj výkřik: „Ten osel je ukradený!“ vyvolal nečekanou odpověď. Kolem levého ucha mi cosi hvízdlo. Zároveň z mlhy vystoupil starší muž, rovněž s krátkým mečem u pasu.

„Chlapče, vrať se zpátky, nebo okusíš tohle...“

Tentokrát to zasvištělo z pravé strany. Chtěl jsem něco říci, ale starší vojín, zřejmě podvelitel, se zakolébal na bočítých nohou, zatočil násadou biče a nedbale procedil mezi zuby: „Tady nebyl žádný zloděj... Nechali jsme projet branou jezdce na Čestově proslulém oslu!“

Potěšilo mě, že Vyk nevymizel z paměti vojínům v Praze, ale přesto jsem zvolal s prudkostí svých čtrnácti let:

„To nebyl žádný...“

Nyní už bič mířil přímo na mne.

Zvedl jsem ruku, abych si chránil obličej, ale rána nedopadla.

„Česta je jeho strýc!“

To vykřikla Střezislava.

Podvelitel si mne nedůvěřivě změřil. Pak zastrčil krátkou násadu biče vpravo za opasek a pronesl téměř opovržlivě: „Nu, mluvíš jako jeden z těch zatracenejch Stodoranů!“

Strážný vojín přistoupil blíž a přejel rukou po šíji vraníka.

„Je celý zpocený! Uštváli jste ho – vy mizerná hád'ata!“

Podvelitel po nás ještě loupł očima a pronesl koutkem úst: „Pošlu pro Čestu! A vy Jed'te dál!“

Pobídl jsem vraníka. Nemít za zády Střezislavu, vjížděl bych do brány jako knížecí bojovník. Takhle jsem byl jen pastýř s vesnickou holkou za krkem.

„Koně nechte tady!“

Hned za branou se ježilo několik kůlů. U dvou byli přivázáni koně a u dalšího vězel osel. Sesedl jsem a bolest v noze se ozvala již slaběji. Za mnou už stála Střezislava a chtěla mne přidržet. Odehnal jsem ji a přivázal vraníka řemínkem. Mlha se stále víc rozestupovala. Už bylo vidět, že jsme na rozsáhlém nádvoří, sevřeném valy.

Strážce nám ukázal kopím, abychom vystoupili na val vlevo od brány. Vyšli jsme tam po stupních. Bolavá noha se připomínala při každém kroku, ale nekulhal jsem. Zcela mimoděk jsem se obrátil zády k nádvoří a zadíval se dolů z valu.

V té chvíli se mlha rozestoupila a zbyly po ní lehké kotouče, které se převalovaly v slunečním světle a rozplývaly se jako tající sněh.

Nejprve jsem uviděl řeku, rozlitou do nesmírné šíře. Pro toho, kdo ji – jako já – vídal dosud jen pod Levým Hradcem, sevřenou skálou, to byl ohromující pohled.

Velká cesta sestupovala do vody a na protějším bažinatém břehu se zvedala, zpevněná otýpkami proutí. Od-

tud vedly již dvě cesty. Levá se vzdalovala pobřežní rovinou od řeky k mírnému svahu, mezi dvorci a chalupami. Za nimi mizela v údolí. Druhá část Velké cesty uhýbala prudce vpravo do kopce, který na této straně uzavíral obzor. Také tady bylo vidět dřevěné střechy různých stavení po obou stranách cesty, chatrče a plátěné boudy, jaké stavějí kupci, když vyloží dovezené zboží. Kolem se popásali tahouni koňští i rohatí. Lidí tam bylo poskrovnu.

Ale pořád jsem se nemohl nasytit pohledu na ten široký tok! Proud zde byl slabý, voda jako by stála nehnutě mezi břehy a ostrůvky. Po řece plulo několik lodic vydlabaných z jednoho kmene. Vždy dva muži postrkovali lodice bidly, zatímco třetí se krčil na přídi a hleděl upřeně do vody. Později jsem se dozvěděl, že takto rybáři z osady pod hradištěm vyhlíží podzimní tah lososů. Na obou březích jsem zahlédl těsně u vody rýžovníky. Vybírali dřevěnými lopatami ze dna písek a prosévají jej na sítěch. Kolem se zvedaly homole rýžovaného písku.

Pak mne zaujala dřevěná lávka, poněkud klikatá, neboť nosné kůly trčely většinou z ostrovů a ostrůvků. O tom, že je pevná, svědčilo, že po ní přejížděla z pravého břehu skupinka ozbrojených průvodců kupecké karavany. Kráčeli po ní také nosiči se svými břemeny. Ale soumaři a vozy projížděli brodem o kus dál po proudu. Kola se nořila více než z poloviny do vody, takže to byl brod pouze volský, neboť menší zvířata, jako ovce a vepři, by zde nepřešla.

A ještě úchvatnější to bylo, když jsem se podíval dolů, pod příkrý svah. Skoro na dosah ruky se zvedaly střechy srubů i roubených stavení a mezi nimi každé volné místo bylo plné lidí. Zástupy se přelévaly sem a tam, zdánlivě bez účelu. Vzpomněl jsem si na mraveniště na okraji našich hájů. Uprostřed domů bylo náramně rozsáhlé prostranství, kam bych se neodvážil, tolik, tam bylo lidstva.

Když jsem se sklonil ještě více, bylo vidět, že na příkrém svahu pod valy rostou vinné keře. Několik žen právě sklízelo malé hrozny.

„Koukáš na naše podhradí – chlapče z Bělovolského dvora?“ ozval se pojednou vedle mne hluboký mužský hlas s přízvukem, který mi připomněl moji matku.

Muž, který mne oslovil, mi připadal skoro tak velký jako já. Později se ukázalo, že je přece jen o trochu větší. Byl oblečený do tmavé kazajky. Přes ni měl modrý plášť lemovaný pásy hranostajů kůže. Pod pravým ramenem svítila jasně červená nášivka. Nohy v šedivých nohavicích vězely v botách z měkké hovězí kůže. Ve vzpomínce na bič strážce u brány mrkl jsem mu k boku. Houkala se tam jenom krátká dýka.

Sřezislava těkala pohledem z mužova obličeje na můj, jako by nás porovnávala.

„Ještě se podívej támhle!“ vybídl mne muž a naklonil se kupředu. Napřaženou rukou usměrnil můj pohled až ke vzdálené černé skále na protějším břehu proti řece.

Zvedala se tam nízká dřevěná věž.

„Hrádek!“ řekl jsem a obrátil se na muže, zda je to správně.

„Vyšehrad!“ opravil mne a zalovil pod pláštěm, odkud vytáhl kožený váček. Na dlaň vysypal kulatou blyštivou minci.

„Na Hrádku – jak mu říkáš – se razí denáry vojevody Václava!“

Chlapec z dvorce nemívá mnoho příležitosti vidět peníze.

„U nás je nepotřebujeme,“ podotkl jsem. „Vždyť jsou vejce, plátěné šátky nebo jiné věci, kterými se dá platit...“

„Donedávna jsme je také nepotřebovali...“, usmál se muž, „vždyť, chlapče, tohle bývalo pusté místo. Pár chalup a nad nimi opevněný kostel, který dal postavit vojevoda Bořivoj...“

„Kostely se staví na hradištích,“ namítla Sřezislava.

„Tohle byla jiná záležitost,“ pravil muž a ukázal za sebe, „tady na vyprahlém kopci měl pohanskou svatyni vojevoda Stojmír, který se postavil proti Bořivojovi, a dokonce ho vyhnal až na Moravu. Ale Bořivoj se s moravskou pomocí vrátil a na paměť vítězného návratu zde postavil opevněnou rotundu – a sruby pro vojáky, kteří ji střežili... Mohl bych ti dlouho povídat, jak za Bořivojova syna Vratislava vyrůstal hrad kolem kostela, pojmenovaný podle kopce Praha. A v době, kdy se kníže Vratislav navracel z boje proti Maďarům, kteří vyvrátili moravské království a chystali se i na nás – dorazil sem kupec s karavanou... Putoval z dalekého jihozápadu a nevěděl o žalostném konci Velké Moravy teprve cestou ho varovali... Musil někde odbýt své zboží a nakoupit kůže, dobytek a otroky. Tak zamířil sem, původně prý chtěl přebrodit řeku a táhnout na sever... Zůstal však na noc pod Prahou. Ráno k němu přišli nakupovat vojáci z posádky a správce mu nabídl kožišiny, které vybral od dědinčanů jako daň...“

Střezislava lpěla očima na mužových ústech, ale muž měl oči jen pro mě.

„Nu, líbilo se ti to, můj synovče?“

V tváři mu svítil dobrácký úsměv, ale oči, kterými si mne prohlížel, byly chladné a zkoumavé.

„Ty jsi,“ začal jsem rozpačitě. „Čsta, neboli, jak se zde říká, Česta...“

„Ano, tvůj strýc... Snad se divíš, že jsem se ti neprohlásil hned, ale mám takový způsob, že si každého obhlédnu, než se s ním blíže seznámím... Jak ti říkáš?“

„Čedrag – po matčině stodoranském bratru!“

„Byl to také můj bratr,“ přikývl zasmušile, „jsem rád, že jeho památka ožila v tobě...“

„Nějaký zloděj mi ukradl tvého osla a přijel na něm sem – do Prahy!“

„Osel je už v ohradě!“ přerušil mne Česta, „a tvoji dva psi jsou v kotci! Psář ti je dá, až půjdeš domů...“

„Vezmu si Vyka a půjdu pro psy,“ navrhl jsem.

„Hned tak tě nepustím,“ odmítl Česta, „jak se daří vašim?“

„Celkem dobře... My všichni jsme ještě doma, až na sestru, která se provdala za mladšího kněze na Levém Hradci...“

Česta se okamžitě zeptal:

„Má ten kněz dobré místo?“

„Vede záznamy a učí,“ sděloval jsem.

„Kolik má žáků?“

Tenhle rozhovor mi z jistých důvodů nebyl příjemný, a proto jsem rychle odpověděl, že sestřin muž vyučuje ani ne tucet hochů, a pak jsem se zeptal:

„Znáš náčelníka družiny na Levém Hradci? Je nemocný, obnovilo se mu staré zranění...“

„Znám... Byli jsme spolu na tažení do Krušných hor, ještě s vojevodou Vratislavem... Ale neuhýbej v řeči... Víš, na co se tě chci zeptat?“

„Jestli také chodím do školy, když můj příbuzný tam vyučuje...“

„Uhodls! Nu – a jak je to s tebou!“

„Chodil jsem tam čtyři roky. Ale pak mne vyhnali pro vzpurnost!“

Tohle doznání mi nešlo snadno přes rty. Chodil jsem do školy rád, a jedna rvačka, právě s mladším synem náčelníkovým, způsobila můj odchod. Přitom jsme se prali a zápasili spolu bez ustání. Ale pravý důvod mi řekl sestřin muž: nač má být knězem syn pohanské Stodoranky!

„A tak jsem od jara pastýřem...“, uklouzl mi povzdech. Přece jen se mi někdy po škole stýskalo.

Česta se usmál.

„Mohls odejít do Prahy a sloužit při zdejším chrámu. Kostelů zde přibývá.“

Trochu pyšně jsem ohlásil:

„Spravuji bílé stádo!“

„I hled'me!“ A Česta se na mne podíval: „Jsi tedy schopný chlapec, když tě povolali na tak významné místo. Pokud jsem slyšel, je stádo v pořádku...“

Využil jsem té příležitosti a položil strýci otázku, která mne už dlouho trápila: „A kdy si pro ně přijdou? Čekáme už od svátku úrody...“

„Zatím se neví,“ odpověděl Česta, „protože... Nu, já ti to řeknu,“ pronesl po krátkém zamyšlení. „Snad saský král Jindřich brzy umře a novému králi – bude-li nějaký – kníže nic neslibil... Slib věrnosti a poplatku učinil pouze Jindřichovi do konce života... Kdo ví, co z toho bude, až nový král pošle pro stříbro a volky, ale kníže je odhodlán neplatit.“

„A co bude se stádem? Přes zimu je těžko vyživíme...“

„O tom rozhodne kníže!“

„Ani nevíš, jaký je zájem o naše bílé volky,“ sděloval jsem horlivě, „rozhlaš, že se stádo rozpouští, a v jednom dni si je hospodáři rozeberou... Tak silné tahouny nemají nikde!“

„I Sasové je chválí... Ti vaši volci jsou v Sasku na královských dvorcích, a když se s nimi oře, nemohou se čeledínové vynadivit jejich silou!“

Česta se odmlčel a pojednou prohodil:

„Těch tvých volků se ještě do Saska odežene...“

Zmateně jsem se na Čestu podíval, vždyť před chvílí říkal něco jiného. Česta se však usmál a dořekl:

„Odežene, ale za poplatky! Sasové rádi zaplatí tak dobré tahouny!“

V tu chvíli provedla Střezislava to, co dělají holky, když chtějí, aby si jich někdo všiml, postavila se přede mne, takže ji Česta nemohl přehlédnout. Nu tak jsem tedy řekl, cože je tahle vlasatá sýkorka zač.

Česta se na ni usmál, ale hned se obrátil ke mně.

„Pojďte do mého domu, už je po slavnostním uvítání kněžny Drahomíry. Pohostím vás. Ale pokud znám svoji hospodyni, nemá ještě hotové jídlo, obejdeme tedy hrad...“

Vedl nás vlevo podle valů a ukázal na knížecí palác, patrový a s nástavbami, kam se zvedaly vnější schody podobné žebřím do kurníku. Dále domy kněží, menší obývali Sasové a větší náležel, jako náleží dosud, těm, kdož čtou mši slovanským jazykem. Nejrozlehlejší mi připadal další dům – bytelný a pěkně široký, s dvorcem obehnaným ohradou. Patřil knězi Pavlovi. Kolem dalšího domu, ne již tak velkého, ale zato vyzdobeného, pobíhalo plno lidí.

„Donedávna tu bylo ticho,“ sděloval Česta, „dům patřil zemřelému správci Prahy. Nyní v něm ubytovali kněžnu...“

Střezislava ovšem okukovala vyšňořenou ženu, patrně Drahomířinu komornou, která s pyšným úsměvem vyšla z domu a spěchala ke knížecímu paláci.

Mne zajímalo něco jiného. „Proč Václav povolal Drahomíru z Budče?“

„Cožpak jsi to nepochopil, Stodorane?“ usmál se Česta, „to přece byla podmínka smíru mezi německým panovníkem a vojevodou. Musil mu slíbit, že odstraní Drahomíru. Měl ji poslat dokonce zpět do Stodoran, aby nepopouzela proti císaři. Kdyby vojevoda uposlechl, nenašel bys tu svého strýce, měl jsem odejít s kněžnou...“

„Udělala na mne zlou tvář!“ zaječela Střezislava a její prst mířil na služku jako dýka.

„Děvenko, v Praze se po lidech nemůžeš dívat přímo jako u vás na dědině,“ poučil ji Česta, „tady kolem sebe rozséváš jen kradmé pohledy. Stejně neujdou tomu, před kým jsi je chtěla skrýt!“

Nejraději bych té protivné holce vrazil herdu do zad, ale namísto toho jsem se obrátil na Čestu: „Říkal jsi Václav... A co, že Václav?“

„Je obratné myslí i jazyka... Umluvil panovníkovy posly, že Drahomíra mohla zůstat na Budči...“

„A nyní král svolil, aby se vrátila?“

„Nesvolil nic,“ pravil Česta, „vždyť jsem ti říkal, že nevládne údy ani řečí a nikdo na jeho dvoře neví, co bude dál... Císařství je dneska jako kost, o kterou se možná porve mnoho psů.“

„A proto se Václav odváží z lásky synovské povolat zpět matku.“ Česta zavrtěl hlavou.

„O lásce synovské si mohou vyprávět na dědině, ale; mávnou nad ní rukou lidé na tržišti, protože vědí, že zde na Pražském Hradci, nic se neděje pouze z jednoho důvodu. Vojevoda Václav především potřebuje oporu...“

„Ta stařena, co jsem viděl na voze, má být vojevodovi oporou?“

„Má silnější vůli nežli muž, zrovna jako v těch dobách, po smrti svého muže Vratislava, kdy dokázala sama spravovat zemi, ubránit ji proti všem útokům, takže Václav, jakmile dospěl, mohl převzít vládu... Když nám nyní Václav oznamoval, že povolá Drahomíru z Budče, řekl doslova: ‚Příští časy rozhodnou, zda se povznese ke slávě, nebo klesneme!‘ Proto hledá opory na všech stranách. Návrat Drahomíry do Prahy usmíří možná Václava se Stodorany, kteří mu vytýkali odpadlictví od společného boje a smír s nepřáteli!“

V hlavě mi hučelo jako v úle, myšlenky se honily jedna přes druhou, byla to moje první lekce v oboru stát-

ních záležitostí – od té doby jsem leccos zakusil, ale stále se dožívám nečekaných obrátů. Tenkrát jsem byl ovšem ohromen a byl to vlastně první z mnoha překvapujících zážitků, které mě potkaly v Praze.

Z úvah mne vytrhlo zděšené vypísknutí Střezislavy, která se naklonila kupředu k dehnickým ladům. Tam se zvedla mohutná Černá baba, která mi připadala jako v kámen proměněná tma. I odzadu budila hrůzu.

Vychrlil jsem jedním dechem: „Představ si, strýče, že cestou sem obětovala Černé babě svůj náramek. Našel jsem ho v létě v sesuté mezi, odnesl ke kováři na Levém Hradci a vyčištěný jsem ho teprve před dvěma dny navlékl na ruku téhle hloupé holky!“

Do Střezislavina pofňukávání řekl vážně Česta: „Byl to tedy náramek z pradávných dob?“

„Jistě, ale kovář ho dobře vyčistil...“

„Možná že je starý, ale rozhodně ne tak, jako Černá baba. Ta stála ve skalním chrámu v Krušných horách od nepaměti. Jistě ji uctíval dávný lid_ stříbrné doby...“

Z mého udiveného pohledu poznal Česta, že jsem o něčem takovém neslyšel. Proto dodal:

„Ano, byla doba, kdy balvany stříbra ležely na svazích hor.“

„A možná, že z těch časů pochází naše hra na babu,“ řekl jsem, co mě v té chvíli napadlo. – Česta na mne pohlédl se zvláštním zaujetím. „Vida, na to bych nepřišel... A narozdával jsem se ve Stodoranech bab, až dívky ode mne s pískotem utíkaly!“

„Copak je s Vykem?“ zeptala se nečekaně Střezislava. Asi se jí nechtělo poslouchat hovor o Černé babě. Ostatně nepřivedla nás na hrad ona, ale Vyk.

„Přece je ve stáji,“ řekl jsem, „copak jsi to neslyšela...?“

Česta nás zavedl k další části opevnění, tam, kde se nízký val vypíná nad strží potoka Brusnice. Hradby jsou prolomeny bránou a od ní vede dřevěný most přes rokli na širokou stezku, která se vine přes dehnická draha k Velké cestě.

Nedovedl jsem si vysvětlit, proč chlap, který ukradl Vyka, neodbočil k této bráně, dostal by se na hrad mnohem dříve.

Když jsem se zeptal Česty, který nás tudy vedl, dostal jsem odpověď: „Přece v té chvíli ucpal bránu Draho-
miřin průvod...“

Ze srubu poblíže mariánského chrámu se ozývaly chlapecké hlasy, takže jsem ihned pochopil, že je tam škola. Česta se na mne podíval a usmál se, jako by přečetl mé myšlenky. Nahlas pouze prohodil: „Krásně zpívají v kostelích... v naší řeči!“

Pochlubil jsem se: „Ještě bych se k nim mohl přidat.“

A Střezislava moudře kývla střapatou hlavičkou: „V levohradeckém kostele zpíval moc pěkně...“

Praha má jednu zvláštnost: nádvoří přetíná hluboký úvoz, za ním jsou stáje a sruby čeledi. Všechny tři lávky, které se klenou nad úvozem, mají z obou stran vrátka na petlici, takže se dobytek nezatoulá před knížecí palác, jako je tomu na jiných hradech.

Střezislava si zacpala uši, neboť se právě rozléhalo spílání křivonohého stájníka, který zapomněl dát na petlici dvířka v plotě u jedné z lávek. Až k nám začpěl pach ohromného hnojiště za stájemi, odkud močůvka vytékala úzkým korytem do úvozu. Česta nás dále nevedl.

Vraceli jsme se zpět ke chrámům.

„Támhle,“ ukázal Česta na vysoký srub s patrovou nástavbou, který se vypínal mezi ostatními, „jsou uloženy zápisy, které spravuje – od jisté doby – saský kněz Lambert. K němu přicházejí poslové, odevzdávají své listy a diktují písařům vzkazy, které se odesilatele neodvážili napsat... A za ním – ten skoro stejně vysoký – to je můj srub!“

Zakručelo mi v břiše a už jsem se viděl na lavici před mísou, ze které voní kaše. Potěšilo mne, že Česta přidal do kroku.

Sotva jsme sestoupili z valu, rozlehlo se troubení a křik. Od brány nad strží volal strážný: „Nikdo nesmí ven!“

Na val vyběhlo půl tuctu vojáků. Vedl je Norman s taseným mečem.

Neklidně jsem se podíval na Čestu.

„Odvažte vašeho koně vraníka,“ vybídl nás, „zaveďte ho do mé stáje! Žádný strach, takové poplachy jsou teď na hradě často. Vojevoda Václav dbá na svou bezpečnost!“

Vojáci se rozestupovali po valu a Norman něco zavolal. Z té krátké věty mi bylo srozumitelné jen slovo,

vlastně jméno Dabomysl. Viděl jsem, jak dosud vlídná tvář mého strýce pojednou zvažněla. Chvilí jako by nás neviděl.

Na nádvoří byl zmatek. Lidé se rojili před domy a sruby. Na pahorek (později jsem se dozvěděl, že se jmenuje Žiži) uprostřed rozlehlého nádvoří vystoupil další trubač a dul do své trouby, až uši zaléhaly.

Od domu k domu i do kostelů vedly cesty vysypané říčními oblázky. Jinak byl na nádvoří prach. Ale nikdo toho nedbal, všichni běhali cestou necestou a mizeli v domech.

Za chvilku jsme tu byli sami – kromě vojáků a uvázaných koní.

„To je tak při každém poplachu,“ sděloval Česta, „nikdo nesmí pobývat na dvoře.“

„Ani ty, strýce?“

„Mohu chodit, kudy chci. Mám vojevodovo pověření,“ řekl rychle, jako by ho obtěžovalo odpovídat.

Obrátil jsem se k němu. „Strýče...“

„Co chceš?“ skoro se na mě utrl. Myšlenkami byl už u své služby. Zachytil jsem Střezislavin soucitný pohled.

„Strýce, chci ti jenom říci,“ spustil jsem překotně, „že za knížecím průvodem jel po Velké cestě zpytač!“

„Jaks to poznal?“

„Říkal, že jede za průvodem, ale neměl vojevodovy barvy... a schválně se zdržoval. A vyptával se i nás...“.

„Tak tohle jsi mi nechtěl povědět, ty tajnůstkáři!“ vyčítala Střezislava.

Česta se však díval na mne.

„Jak mluvil?“

„Po našem, ale trochu příliš tvrdě.“

(Dnes připomínám mladým velitelům: příslušnost člověka poznáte nejlíp podle řeči, kroj, výzbroj, vzhled může změnit, ale přízvuk v hovoru těžko – i když mluví cizím jazykem. V chlapeckých létech jsem si těchto okolností všimal jen nevědomky.)

„Tvrdě...,“ opakoval Česta, „Sas nebo Bavor...“ Potrásl hlavou. „Ani nevíš, cos mi řekl, chlapče! Bohové mi tě přivedli!“

„To by přece pověděl každý,“ bránil jsem se té chvále – i když mi dělala dobře.

„Možná... Nejde však jenom o tohle...“

Česta se na mne podíval.

„Asi se rozloučíš s bílým stádem!“

Překvapen jsem zalapal po dechu. Česta nečekal na moji otázku.

„Protože tě potřebuji tady,“ vysvětlil klidně, „práce mi přibýlo a už na to nestačím. S tvou znalostí písma je škoda, abys jen spravoval bílé stádo... Řeknu to knížecímu správci...“

Hleděl jsem sice na Čestu, zároveň mi však neušlo, že Střezislava se sice usmívá, ale zpod víček jí klouže zrádná slza. Česta se usmál.

„Také moje hospodyně potřebuje pomocnici... Nejraději prý děvče z dědiny či ze dvorce, a ne nějakou kupeckou holčici z tržiště, nebo z protějšího břehu...“

Slza ještě nesklouzla z tváře a Střezislava se usmívala na plné kolo.

6. KAPITOLA

KONEC KNĚZE LAMBERTA

Jindy bych se zastavil a obdivoval mariánský kostel a stavbu těch dvou nehotových. Nad vápenkou v sousedství se točil dým a po žebřících stoupali na lešení polonazi muži, na zádech koše s nalámanou opukou. Poprvé jsem viděl, jak se staví z kamene a vápna. Ale moji pozornost upoutalo to, co leželo poblíže mariánského kostela.

Šli jsme k tomu s Čestou po prázdném nádvoří jako dvě bezmocná děcka. Střezislava na pravé straně a já na levé. Někde za sruby po mé straně ozval s pojednou kohout, a to se mi zarylo do uší.

Před dveřmi do rotundy ležel muž v šedé kutně, jako nosíval starší kněz na Levém Hradci. Nějak jsem si

vzpomněl na vybírání desátků, které od nás přijímali oba levohradečtí kněží, usměvaví a přitom neobyčejně pozorní k tomu, co jsme jim odevzdávali.

Tenhle, pomyslel jsem si, už žádný desátek nepřijme. Neboť byl bez života, načisto mrtev, ležel schoulený na levém boku a zpod něho vytékala krev.

Střezislavě div nevypadly oči z důlků. Vůbec se nelekla, tvář jí hořela zvědavostí. Dokonce popošla o dva kroky před Čestu, jako by už chtěla být na místě.

Česta ji však chytil za límec roucha, přitáhl k sobě a naklonil se nad mrtvým.

„To je Lambert!“

Potom se rozhlédl. Ze dveří rotundy vykukoval ustrašený kněz, A za ním kulatý, mladistvě svěží obličej.

Česta chvíli přemýšlel.

„Hej, Ingo!“ pronesl klidným hlasem.

Kolem vystrašeného kněze proklouzl chlapec asi mého stáří a bez okolků vyšel ven. Měl na sobě kutnu, která předtím patřila asi velmi tělnatému knězi, protože si ji ovinul kolem těla. Tvář kulatá jako úplněk prozrazovala, že se dovede přizpůsobit u bohatého kněžského stolu.

„Ingo,“ oslovil ho znovu Česta, „tys viděl, co se stalo?“

Chlapec se nejprve zadíval na Střezislavu a potom na mne, Čestu přehlédl. Neušlo mi, že se na ten buclatý obličej usmívá ta zatracená holka Střezislava.

„Byl jsem tady,“ pronesl Ingo pomalu, „ale mnoho jsem neviděl... Jako ostatně žádný...“ Hovořil jaksí zešířoka, zřetelněji, než jsem dosud slychal.

„Stál jsem tadyhle,“ ukazoval Ingo ke vchodu do kostela, „a dával pozor, až bude plno, abych mohl dát začít zvonit... Kněze, kněžna a Boleslav už byli v chrámu. Tady se mačkala spousta lidí, někteří chtěli jít dovnitř a jiní jen tak postávali, protože uvnitř už bylo plno... Zhlédl jsem Lamberta...“ Ingoův prst namířil na schoulenou postavu, „jak přichází tadyhle podle zdi, od rohu, přidržoval se stěny... A najednou upadl...“

„Odkud přicházel?“

Ingo popošel doleva a Česta šel za ním. Následovali jsme ho. Střezislava samozřejmě hbitěji nežli já – a dostali jsme se mezi zadní zeď rotundy a stěnu jakéhosi srubu.

Když se Česta podíval na tu stavbu z roubených klád, s mezerami pečlivě utěsnanými bílou hlinkou, pronesl chmurně:

„To je zlé, velmi zlé...“

Ingo po nás šlehl pohledem a pak se odvrátil.

„Tady bydlí Stodorané,“ pronesl zamyšleně Česta. Nevěděl jsem, zda to říká sobě, nebo nám.

Ingo přimhouřil malá kulatá očka, usmál se na Střezislavu a zavrtěl hlavou. „Tady se to nestalo... Není tu vidět krev...“

Chvilíčku bylo ticho, takže jsem slyšel bzukot much, přilétávajících od dobytčích ohrad za roklí.

„Ingo, Ingo,“ pronesl pojednou Česta, „snad z tebe bude jednou dobrý kněz k radosti vojevodově a vlastní, ale nikdy z tebe nebude voják... Kdybys toho prožil na bojištích tolik, co já, věděl bys, jak se dá rána v první chvíli ucpat, takže vůbec nekrvácí, aspoň ne zpočátku.“

Zatahal Inga za kutnu: „A tohle vaše široké roucho se náramně hodí k tomu, aby člověk v bolesti uchopil veliký límec a nacpal si jej do rány... Ostatně...“

Podíval se na zem. Nebyla zde pokryta oblázky ani hrubými, nehlazenými kameny jako jinde mezi domy.

Tady to byla tvrdá, ušlapaná hlína, vlastně to byla nadobro rozšlapaná břídllice, jako všude na zdejším návrší. Proto zde nikdy nic nerostlo a v minulosti vypadal kopec jako vypražený.

„Pohled“, řekl pojednou Česta tak neurčitě, že jsem opět nevěděl, zda to říká mně, Ingovi nebo Střezislavě. Ale podíval jsem se za nataženým prstem a tady to bylo: několik temně červených skvrn rozlévalo se na hnědé půdě, takže skoro nebyly vidět. Na jednu z nich právě usedla velká lesklá moucha.

Česta se obrátil na Inga. „Měl jsi pravdu, chlapče! Tady se to opravdu stalo...“

Opět se podíval na roubenou zeď srubu a dodal:

„Je to zlé, velmi zlé...“

Co tím míní, dozvěděl jsem se za chvíli.

Stále skloněný Česta přecházel mezi srubem a chrámovou zdí. Dívali jsme se na něho a pojednou v nás hrklo. Vysoký přeskakující hlas se zeptal:

„Hleďáš stodoranského vraha, Stodorane?“

Bleskurychle jsem se otočil. Od rohu zadní chrámové zdi přicházel vojevoda Václav. Úzký dlouhý obličej lemovaný světlými vlasy byl bledý.

Uvědomil jsem si, že ho dneska vidím podruhé. Pořád měl na sobě tu modrou splývavou hazuku obšitou pásy hranostaje a tmavé úzké nohavice měl zastrčeny do vysokých bot po kolena.

Podíval se na mne letmo a hned jsem pocítil zamrazení.

„Zatím hledám, jak se to stalo“, vysvětloval Česta mírným hlasem, „počítám, že v té chvíli byla ulička pustá. Všichni se nahrnuli uvítat Drahomíru, vcházející do svého domu. Ale snad se sem někdo – třeba náhodou podíval... Dopřej mi času, kníže, brzy se dozvím víc!“

„Jistě se budeš snažit smýt vinu ze svých Stodoranů!“ odpověděl zlostně Václav.

„Najdu toho, kdo to udělal“, odpověděl Česta pokojně.

„Jaké sis k tomu vybral pomocníky?“

„Je to syn mé sestry a dívka z jejich dvorce... a toho chlapce snad znáš...“, ukázal Česta na Inga.

Odpovědělo mu netrpělivé mávnutí rukou.

„Náhodou přišli na hrad za mnou ve chvíli, kdy se to přihodilo“, pokračoval Česta.

„Syn tvé sestry? Odkud?“

Česta mi dal znamení, abych mlčel.

„Z Bělovolského dvorce. Spravuje bílé stádo...“

Václav se na mne podíval a jeho tvář na chvíli projasnil úsměv. Ale oči byly stejně přísné a pronikavé.

„Nespravuješ mé volky zrovna špatně,“ pravil pojednou a obrátil se na Čestu, „je to pěkný junák, ten tvůj synovec.“

„Je znalý literárního umění,“ ohlásil Česta.

„I na pastvině máme literáty?“ podívoval se Václav, „to by mi nikdo od dvora saského krále neuvěřil! Nezačneš jednou psát černidlem volkům na jejich bílou kůži?“

„Tam by se dalo napsat hodně,“ osmělil jsem se zažertovat.

„Ano – a proto bys měl sloužit v Praze! Potřebujeme tu mladé, chytré chlapce, kteří ovládají písmo!“

Podíval jsem se v rozpacích na Čestu, ale Václav ke mně mluvil dále:

„Vykrmil jsi prý mé volky přes léto tak pěkně, že by bylo škoda poslat je saskému králi...“

Tvář se mi zalávala horkostí nad tou chválou, ale ústa jsem měl jako slepená a v duchu jsem prosil všechny bohy, aby mi vnukli nějakou odpověď. Z rozpaků mě vysvobodil hlas na druhém konci uličky.

„To je můj příští družiník! Zatím hází dobře kamením! Jednou ranou srazil z koně Hrzka, toho siláka!“

Boleslav měl na sobě pořád žlutou hazuku a usmíval se jako ráno u Velké cesty, kde mě zachránil před rozlíceným kopiníkem.

„Pastýř, a kamenem přemohl vojáka,“ potřásl hlavou Václav, „tvé jméno budiž tedy David!“

Otvíral jsem ústa a předstíral, že nevidím Čestova varovná znamení.

„Jmenuji se Čedrag!“ pronesl jsem hrdě.

„Hle, pyšný Stodoran!“ zasmál se Boleslav. Poznal moji příslušnost podle jména. Otočil se na Václava. „Odmítá i jméno, které jsi mu dal!“

Řekl jsem: „Mám stodoranskou matku!“

„My také!“ odpověděl Boleslav. Ale Václav se chmuřil. Cítil jsem, jak mi buší srdce. Pojednou se tvář knížete rozjasnila.

„Nu, tedy zůstaň, Čedragu, který nechceš být Davidem! O jednoho Stodorana v Praze více nebo méně, to už nám u Sasů neuškodí!“

Nějak jsem vykoktal díky, ale Václav už mluvil k Čestovi:

„Najdi Lambertova vraha co nejdříve, Često!“

Česta odpověděl, aby se kníže spolehl. Václav a Boleslav od nás odešli.

7. KAPITOLA

INGO

Česta mne zatahal za loket a totéž udělal Střezislavě. Obrátili jsme se a také odešli, ne daleko, jen za roh.

Mrtvý tam už neležel. Odnášeli ho tři kněží a za nimi šel čtvrtý – náramný dlouhán.

Opodál stáli ještě dva kněží a podle výrazu jejich tváří jsem poznal, že k těm čtyřem jaksi nepatří.

„To jsou naši,“ ozvalo se za mnou. Ingo se nepozorovaně přiloudal a mluvil spíše ke Střezislavě než ke mně, „slouží bohoslužby slovansky. Kdežto tamti,“ kývl směrem, kudy odnesli mrtvého, „jsou Sasové, Latiníci!“

„A ty jsi?“

„Vzděláním latiník,“ odpověděl mi Ingo, „ale rodem Moravan.“

„Tady je skoro každý z jiné země,“ usoudila Střezislava.

„To tedy je, děvče!“ přikyvoval Ingo, „tady nejsi někde na dědině, ale na pražském hradišti. A to budeš koukat, až se dostaneš na tržiště v podhradí! Tam uvidíš lidi i zvířata ze zemí, o kterých jsi jakživa neslyšela!“

„Podíváme se tam,“ obrátila na mne Střezislava ta svoje velká kukadla, která pořád musela něco nového vidět. „Ale pamatuj si, že nejsme z dědiny, nýbrž z dvorce!“

„Kde je váš dvorec?“ zeptal se Ingo.

Pověděl jsem mu to a k tomu stručně připojil, co nás od rána potkalo.

Ingo přikývl. „Někdy se říká: jeden den za celý život! To se právě přihodilo vám!“ Otočil se za sluncem,

které se teď sklánělo za lesnatý kopec nad řekou.

„Musíme si zajet k nám pro věci,“ připomněl jsem, ale Ingo se zasmál. „Chcete cestovat teď, v noci? Víte, jak je tu nebezpečno, zvláště pro vás? Tržiště vás všelijakou chásku. Až z Černínského hvozdu sem vyrazí lapkové a stupkové! Vzali by vám vraníka a vás by prodali nějakému otrokáři...“

„Tady? Pod hradem?“ žasl jsem.

„Koho byste se tu chtěli dovolat?“ usmíval se Ingo, „jak se říká: Z otročího kamene se přátel nedovoláš! Leda že by vás tu zahlédl někdo z našeho dvorce a stěžoval si kmetovi na Levém Hradci, ale kde by byla karavana, než by se přihnál kmet s vojáky!“

Začínal jsem chápat, že kolem tržiště není život tak prostý, jako u stáda bílých volků.

Střezislava ovšem nabírala moldánky.

„Nebreč, holka,“ řekl jí Ingo, „je o vás postaráno!“

„Jak?“

„Dočkej času!“ vypjal se Ingo, „já už to vím...!“

Hořel jsem zvědavostí a Střezislava nedočkavě tahala Inga za kutnu.

Podíval se na mne s pohrdáním. „Jako bys nevěděl, že kdo má v Praze mocného strýce, nemůže být ztracen!“

„Jak to, že je tady Česta mocný? Je přece jen dohlížitel na tržišti!“

„To také je,“ přitakal Ingo, „a proto má přístup ke knížeti! A často od něho dostává ještě jiné úkoly než dbát na vybírání tržních poplatků. To ostatně obstarává jeho zástupce Třebek...“

„A co tedy ještě dělá Česta?“

„To se dozvíš,“ sliboval Ingo.

Vtom přišel Česta a bez okolků řekl:

„Potřebuji tě tady, Čedragu! Hned zítra nastoupíš ke mně do služby!“

Inu, tohle byl den za celý život. Vzpomněl jsem si na rodiče, na náš dvorec, a také na bílé volky. Bude se mi po nich stýskat. Ale nahlas jsem řekl:

„Dějí se tu podivné události.“

Česta však odvětil:

„Právě proto tě chci! Jsi přece z mé krve!“

Po starém zvyku se dovolával pokrevenství. To byla žádost, jakou nikdo nemůže odmítnout. Třeba z dalekých Stodoran, byli jsme jednoho rodu.

Řekl jsem:

„Zůstanu s tebou, strýče!“

Dívali jsme se chvíli na sebe. Pomalu jsem zvedal pravou ruku, ale Česta zavrtěl hlavou.

„Proč bys mi podával ruku? Nebudeš můj poddaný, ale služebník vojevodův, jako jsem já!“

Myslí mi prolétly dnešní události, od běhu na drahá vedle Velké cesty až po tuto chvíli. Nevěděl jsem, co říci, ale cosi chladného se dotklo mé ruky a vzápětí jsem na ní cítil horký dech.

To Lesan zkoušel olíznout mi dlaň. Vedle něho poskakoval Avárek.

Nějaký muž v kožených šatech přistoupil k nám, pošlehlával dlouhým řemínkem na kratičké násadě a chraptivě sděloval:

„Už jsem je chtěl zavřít do psince, ale pak mi někdo řekl, že jsou toho chlapce, co bude u tebe!“

V mžiku jsem se shýbl a přivázal oba psy na konce svého řemínku.

Chlapík páchl jako psi, takže jsem uhodl, co je jeho zaměstnáním. Česta ho mávnutím ruky poslal pryč a pak mi řekl:

„Pojedete do Bělovolského dvorce a řeknete, že jste oba v knížecí službě, a ráno se vrátíte...“

Vzpomněl jsem si, co povídal před chvílí Ingo o nebezpečí, jaké číhá na bezbranné poutníky kolem pražského tržiště.

Česta však na tohle také myslel.

„Pojedou s vámi dva vojáci!“ řekl.

A tak jsem se octl v Praze zrovna v den, kdy přišel o život saský kněz Lambert.

8. KAPITOLA

LOUČENÍ S DOMOVEM

Doma bylo ovšem náramné divení, protože ostatní pastevci o nás napovídali, že jsem utekl se Střezislavou a zajali nás vojevodovi lidé. To se říkalo dopoledne a navečer si k tomu přidali, že jsme byli prodáni na pražském tržišti a jdeme v poutech s karavanou k hrádku Tetínu, kudy vede cesta podle Mže až k hradišti Plzeň a dále do západních zemí.

To mne nepřekvapilo, pastevci si dovedou vymýšlet, protože za dlouhých dnů na ladech, jim často nezbývá nic jiného.

Vysvětlil jsem, že nejen já a Střezislava, ale i Vyk zůstaneme v Praze. Asi pochopíte, čím odchod působil na dvorci největší radost.

Dvorský kmet se ani příliš nepodivil, když jsem mu řekl, co povídal Václav o bílém stádu.

„Tušil jsem něco podobného,“ prohlásil, „nebylo možno stále platit tak vysokou daň. Kdyby to byl aspoň obyčejný dobytek – ale bílí volkové...“ Potřásl litostivě hlavou a obrátil se k ohradě, kam Božeň s pastevci zahnali bílé stádo. „Kolik polí mohlo být zoraných takovými tahouny, kolik vozů se mohlo odvézt...“

„Ale přitom ti odvedení volci získali po celém Sasku a ještě dál znamenitou pověst,“ připomněl jsem, „i kdybychom je chtěli prodat, utrhají nám Sasové obě ruce!“

Rozloučil jsem se s kmetem a šel mezi bílé volky. Obraceli po mně své velké oči a mnohý z nich teskně zabučel. Jak říkám, nejsou to hloupá zvířata a dokáží leccos vycítit. Zřejmě tušili, že se s nimi loučím.

Když jsem od nich odcházel, zabučelo celé bílé stádo, až se to rozléhalo daleko široko.

Ještě jednou jsem se obrátil: „Počkejte! Jednou se k vám vrátím!“

Příštího rána vešla do naší chalupy Střezislava, připravená na cestu. V té chvíli jsem se ukláněl před domácí dědkem v čestném koutě. Matka samozřejmě poplákávala a otec opakoval, abych byl statečný, a převracel v dlani Čestův denár.

Domácí dědek, zahalen kouřem vonných bylin, které matka rozhodila po ohništi, pohnul souhlasně očima, jako by na chvíli nebyl z lipového dřeva, ale proměnil se v živou bytost.

Poté matka halila dědka kožemi a šeptala přitom, že ho chrání před ranním chladem, ale ve skutečnosti jej ukrývala, neboť jsme křesťané, a kdyby náhodou vešel někdo z levohradských kněží, třeba Jan nebo Věšek, hned by dědka poručil spálit.

„Na hradě jistě dědci nejsou,“ připomínala matka mně a Střezislavě, „vojevoda Václav dbá na křesťanské náboženství a nechce ani slyšet o staré víře otců.“

„Cože to povídáš?“ Jeden z vojáků, který nás odpoledne doprovázel, teď přišel po přenocování v prázdné chalupě k nám. Otec se na něho obrátil, aby mu zakryl výhled, protože dědkovi ještě koukala z kožešin hlava.

Voják se však před dědkem uklonil a chvíli postál, potom řekl:

„Neškodí poprosit domácího dědka, aby byl k člověku laskavý... Já chodím do chrámu, ale jakmile se octnu v noci na hřbitvě, myslím na své dědky a svého skřítku, aby mě chránili před nočními duchy.“

„Před vojevodou to ovšem neříkáš,“ zasmál se otec, zatímco matka už zakryla dědkovu hlavu.

„Proč bych to neřekl. Vždyť kníže je dobrý! V Praze je hodně služebníků, kteří jsou staré víry... A co jich je dole v podhradí! Na dvojí dostřel šípu od hradu přes úvoz, kterým vede Velká cesta k brodu, šumí po pláni nad řekou stromy posvátného háje!“

„Jestli mi řekneš, že tam chodí vojevoda a popíjí u svaté lípy, pak tě vyženu jako lháře!“ sliboval otec vojákově.

Ale můj průvodce se smál. A smál se ještě, když přišel druhý voják, mladý, ospale zívající.

„Sedává s pohany,“ přikývl mladý voják a zažíval, div si nevyvrátil sanici, „ale popíjí víno, křesťanský nápoj...“

Voják se olízl. „Křesťanskému náboženství sice nerozumím, ale pití mají křesťané dobré!“

„Odřekl ses starých bohů za víno?“ ptala se matka přísně.

Mládenec zavrtěl hlavou. „Neodřekl. Křesťané také prolévají hrdlem medovinu a kvas!“

Venku zavyl uvázaný Lesan.

Pochopili jsme, že nastal čas loučení. Vojáci se ještě napili kvašeného mléka a vydali jsme se na cestu. Já se Střezislavou na vraníku, vojáci pěkně po stranách. Na bělouši mladšího vojáka byl za sedlem připoután pytel s našimi věcmi a dary pro Čestu. Za dědinou vyhrabával Avárek myši a po nás se ani neohlédl.

Toho dne bylo jasno, ostré paprsky podzimního slunce rozháněly ranní chlad. Z dědiny se rozléhalo práskání bičů, pastevci, moji druhové, vyháněli bílé stádo. Do ohrad, kde bučeli volí, vcházeli oráči s dřevěnými pluhy na ramenou. Nastával čas podzimní orby, zorávaly se úhory, aby byly připravené na jaro, kdy po nich pluh přejede ještě jednou a zkypří zemi pro setbu.

Nechodit do školy, také bych poháněl volky – ovšem ne bílé – kolem kamenných mlýnů do kruhu na obilí rozhozeném po mlate. Znal jsem celý ten koloběh selské práce, a přesto jsem toužil po něčem jiném, snad to byla ta neklidná krev stodoranských bojovníků, zděděná po matce.

Proto jsem s takovou chutí opouštěl dvorec, zatímco Střezislava za mnou plačtivě posmrkávala. Tiskla mi tvář k rameni, aby to vojáci neviděli, ale ti se dívali na Velkou cestu, plnou pěších i jízdních poutníků, kteří se ubírali tak jako já k hradišti Praze.

9. KAPITOLA

POZNÁVÁM SÍLU LSTI

V Praze dosud stojí Čestův dům, je z roubených klád a najdete ho vpravo od hlavní brány, nedaleko knížecího paláce, a jen co by kamenem dohodil od domu, kde bydlíval kněz Pavel. Opodál pak jsou sruby velitelů a podvelitelů vojenských družin, to se od těch dob nezměnilo.

Česta mi k obývání přikázal podstřešní světničku, přístupnou po žebříku. Z jejích otevřených dveří jsem hledával přes střechy ostatních domů až ke stájím za úzkou roklí, která rozděluje hradní nádvoří.

V mé komůrce bylo jen malé ohniště z kamenů rozložených v pravém zadním koutě pod střešním otvorem. Ale zimou jsem netrpěl, neboť na lůžku ležely kožišiny zvěře, kterou Česta, kdysi náramný lovec, skolil. Často jsem zpocen odhazoval v noci z těla těžkou medvědími.

Naproti tomu Střezislava měla malou komůrku vedle velké světnice, napůl zásobárny a napůl kuchyně, kde hospodařila stará Kochanka, baba jedovatého jazyka a zlatého srdce, která se starala o Čestu, o mne a o ten dobyteček vzadu.

V domě ještě žil Čestův zástupce Třebek se ženou a třemi malými děcký, která od rána do večera křičela. Obývali tu část dolejška, kterou nezabírala Kochanka. Nahoře, kam se šlo ze dvora po dřevěných schodech, bydlí ve větší komoře Česta.

Ve stěně mé komůrky bylo malé okno, v chladném počasí zakryté vepřovou blánou. Propouštěla právě dost světla, aby bylo vidět na písmena na papyrusu, který jsem si rozkládal na psacím pultu postaveném pod oknem. Ten pultík z hlazeného dubového dřeva, dole okopaný netrpělivými nohama a nahoře pokaňkaný, mi přinesl Ingo – a tak jsem se bez dlouhých řečí dozvěděl, čím vlastně budu. Čestovým písařem.

Ingo mne také hned vyzkoušel. Psal jsem, samozřejmě, nikoli brkem na drahý papyrus, ale rydlem na březové destičky, písmeno za písmenem, podle nepříjemně rychlého předříkávání.

„Takhle se píše!“ popíchl mne Ingo a rozvinul svitek, ze kterého diktoval. S úžasem jsem zíral na krásná, barvami vyvedená písmena.

„Takhle to nedokážu.“

„To taky od tebe Česta nebude chtít. Máš pořizovat jenom záznamy a on rozhodne, které se přepíše. A to budu dělat já!“

Zvědavě jsem pohlížel do papyrusu.

„Kdes ho vzal?“

„Z knížecí kanceláře,“ odpovídal bezstarostně Ingo, „je to překlad záznamu, který před mnoha a mnoha roky pořídili v Řezně, samozřejmě latinsky. Teď už neplatí – aspoň ne docela... Proto jsem si ho mohl vypůjčit.“

Poprvé jsem měl v ruce listinu z knížecí kanceláře!

„Jednou tě tam vezmu,“ sliboval Ingo, „a prohlédneš si to důkladně. Kdoví, jestli někdy nepovedeš spisy...“

To jsou povídačky... Stálo za to, něco takového zapisovat?“

„Dočti do konce,“ vybídl mne Ingo.

„Daleminci, kteří mají 14 hradů, Behajmové, u nichž je 15 hradů, Moravané mají 11 hradů...“

„Tohle je polovina té zprávy,“ přerušil mne Ingo, „na druhé listině, kterou jsem nechal v kanceláři, jsou další kmeny, které mají hradů bezpočet...“

„Jaký to má význam,“ durdil jsem se, „plácát nepravdivá čísla?“

„Hned se to dozvíš... Máš tam třeba o Behajmech... Víš, co to je Behajmije?“

„Jistě! Neměl jsem hloupého učitele. Behajmie je tahle země... Cechy... O patnácti hradech tady jsem jakživ neslyšel. Znam Levý Hradec, Budeč, Prahu, Libušín a hradiště za kopcem Babou na těch skalách, kde protéká potok. A vojvodův bratr Boleslav má hrad. Ještě si vzpomínám na Tetín a ten hrádek, tady na pravém břehu, co se tam razí peníze...“

„Ještě je hrad butovický a dále za řekou, proti proudu rybnatého potoka je Hostivař,“ doplnil mne Ingo a potáhl se za bradu, jako by tam měl bůhvíjaký plnovous.

Řekl jsem, že tu zprávu nemělo smysl přepisovat.

„Ale mělo,“ pronesl Ingo a ohlédl se ke dveřím. Na prahu se krčila Střezislava a lapala každé slovo, které vyšlo z Ingových úst.

„Tohle není nic pro holky,“ utrl jsem se na ni.

„Nech ji!“ mávl rukou Ingo, „a poslouvej! Je to pro tebe lekce, jestli nechceš zůstat obyčejným písáříčkem, který zanáší, výnosy z tržních poplatků...“

Svinul jsem papyrus a dal najevo, že poslouchám.

„Před mnoha a mnoha léty, kdy se proti lidem našeho plemene chystala první výprava Franků, vyptávali se v bavorském Řezně kněží svých žáků ze slovanských zemí, jak to je v jejich krajinách. Kolik je tam hradů a jak je četný lid. To je velmi důležité pro vojáky – vědět, kam potáhnou a s kým budou mít co dělat... Žáci tedy vykládali a ten, kdo zapisoval, ani nepostřehl, že mu vyjmenovali hradiště, a ne pevné hrady!“

Pochopil jsem, co to znamenalo. Hradiště je obvykle kopec poblíže dědiny, obehnaný hliněnými valy. Je osazeno jen v době nebezpečí. Ve starých dobách bojů mezi rody to byla dobrá ochrana. Ale v nynějších časech, kdy do boje táhne dobře vycvičené vojsko, nemá lid, ukrytý za valy hradiště, naději na vítězství. Ale hrad,

Ačkoli,“ dodal důležitě, „to bývá vyhrazeno jen církevním osobám...“

Přeslechl jsem vychloubačný tón v jeho hlase a prohlížel nápis na svitku:

„POPIS HRADŮ A KRAJIN NA SEVER OD DUNAJE

1) Poblíž země Dánů sídlí Severní Obodrici; je to krajina, v níž je 53 hradů rozlišených podle svých vojvodů. Veleti, u nichž je 95 hradů a čtyři okrsky, Hlíňané je lid, který má 7 hradů. Blíže nich sídlí ti, které nazývají Větenci, Smolinci a Mořičany – mají 11 hradů. Vedle nich jsou ti, kteří se nazývají Stodorané!“

„Tvoji lidé!“ přerušil mne Ingo.

„... mají 8 hradů,“ stálo dále na pergamentu.

„Je to nesmysl,“ řekl jsem určitě, „osm hradů. Matka vyprávěla, že je to země čtyř velkých hradišek! Zeptej se Česty!“

Ingo jen krčil rameny a poťouchle se usmíval.

„Vedle nich je krajina, která se nazývá Srbsko, v kteréžto krajině je větší počet kmenů, které mají 50 hradů...“

Spráskl jsem ruce.

„Padesát hradů v Srbsku! Kde by se tam vzaly?“

třeba jako Budeč nebo Praha – to je i pro zdatné obléhatele tvrdý oříšek. A hradů není mnoho. Přimět lidi, aby se lopotili na stavbě hradu, může jen mocný kníže. Jestliže bavorský zapisovatel zapsal počet hradišť místo hradů, pak se velitelé franckých vojsk jistě polekali.

Z těchto úvah mě vytrhl Ingo:

„Tady se říká, že to byl nápad jednoho Čecha, neboť Češi jsou mazaní, prosmýknou se odevšad, kde by našinec nechal krk.“

„Však ten Čech to udělal chytré!“ vypískla Střezislava. Ingo zakroutil hlavou. „Ve skutečnosti to nebyl asi Čech.“

Ten si to jenom přisvojil. Asi to byl nápad někoho z Vlčího bratrstva!“

Zamrazilo mne. Střezislava vykulila oči. Zmínka o Vlčím bratrstvu s námi trochu otrásla. Tohle tajné sdružení založili Stodorané s úmyslem škodit německému panovníkovi. Vlčí odvaha a lstivost jsou vzorem členům bratrstva, kteří – jak se povídá – natopili svým nepřátelům hodně nesnází. Nepochyboval jsem, že jednoduchý a účinný úskok je dílem jednoho z nich.

Ingo to potvrdil. Ukázal na svitek a pokračoval:

„Když se tyto údaje octly na papyrusu, četli je íráňští velitelé a císařovi rádci, četl je jistě taky císař a tažení do slovanských krajů se odložilo... Dovedeš si představit, kolik ti žáci zachránili rodů, dědin a hradisek? Podle té listiny se řídili Bavoři donedávna, než Moravu postihl maďarský nájezd...“

Ingo poněkud posmutněl a pronesl:

„Na Moravě nebylo jedenáct hradů, ale nějaké tam byly, a jak mocné! Teď už tam není žádný náš!“

„Jak se ta listina dostala sem?“

„Za knížete Vratislava, když bojoval společně se Sasy a Bavyry proti Maďarům. Její opis sem přinesli latinský kněz a Vratislav – nebo snad Drahomíra – dali pořídit další kopii. Psal ji jeden ze žáků kněze Pavla!“

„Kdo je to kněz Pavel?“

„Vojevodův rádce a přítel. Bydlíš za jeho domem!“

„Je to dům plný žen,“ rozpomenul jsem se, „kromě několika služebných pacholků jsem tam neviděl žádného muže...“

„Kněz Pavel je pořád u vojevody... Ačkoli jsem už včera zaslechl, že ho kněžna Drahomíra nechce strpět ve vojevodově blízkosti!“

„Proč?“

„To poznáš,“ ujistil mě Ingo, „jestli si vezmeš poučení z toho, co jsem ti vyprávěl!“ Opatrně sbalil listinu, hodil březovou destičku s vyrytým diktátem do ohně a obrátil se ke dveřím, kde mu Střezislava couvla, aby mohl projít.

Chtěl jsem říci něco pepného o zvědavé holce, vtom zaječela dole Kochanka:

„Děvenko, kde jsi? Jdi sebrat vejce, než nám je ukradne některý z těch věčně hladových vojáků!“

Střezislava zmizela jako duch. Březová destička mezitím vzplála slabým plamenem, který vlál nad mými písmeny jako průsvitný žluťoučký šáteček.

Ale moje myšlenky byly těžké a spleť a dal bych denár za to, kdybych se v nich mohl vyznat.

Ve dvou následujících dnech jsem se podle Čestova pokynu seznamoval s Prahou, abych se tu co nejdříve vyznal. Hrad mi nepřipadal o mnoho větší nežli Budeč, ale již tehdy zde žilo mnoho lidí.

Třetího dne jsem se zúčastnil Lambertova pohřbu, při kterém nebylo milodarů. Lambert byl prostě uložen do rakve vydlabané z javorového kmene a neměl s sebou vůbec nic, ani ždibec jídla na posílněnou při dlouhé posmrtné cestě. Ingo nesměle škemral, ať dají Lambertovi pod jazyk nový denár, jak se to dělává, kněz Reginald – Lambertův druh – však spustil hromobití, že tyhle pohanské obyčeje vyžene každému z hlavy.

Ingo se proto netrápil. Spíše se pousmál, jako by mu dělalo radost Reginalda pozlobit.

10. KAPITOLA

ZASVĚCEN

Třetího večera, těsně před spaním, zahlédl jsem ze dveří své komůrky Častolova. Dole na dvoře hovořil se starou Kochankou a občas pohlédli nahoru k mé komůrce. Raději jsem couvl zpět, ale přitom mi neušlo, že Častolov předával Kochance svazek usušených bylin. O chvíli později naplnila komůrku podivná vůně. Stoupala zdola, odkud bylo slyšet bublání vroucí vody. Právě jsem byl přichystán na lůžko, když se do komůrky přištrachala Kochanka. S hlasitým povzdechem, jak ji ty schody zmohly, mi podala hrnek a řekla, že je to lektvar proti nastuzení, noci začínají být chladné a má komůrka je studená.

Lektvar nechutnal špatně. Pil jsem už horší. Na lůžku jsem pocítil v těle příjemné teplo a nečekaně rychle se mi sklízila víčka.

Nevím, jak dlouho jsem spal, a nevím, jak jsem se probudil – uprostřed noci plné měsíčního světla. Shůry se na mne dívala tvář Černé bohyně.

„Synu mé sestry, Čedragu!“ ozval se vedle Čestův hlas, „zavaž se přísahou, nikoli však před křesťanským bohem, ale před Ní – Černou bohyní, že mě budeš navždy poslušný a neprozradíš nic než to, co ti dovolím...“

Vzadu za Černou bohyní rýsovaly se obrysy valů a domů ze severní strany Prahy.

„Přísahat Černé bohyni – tady u hradu se třemi kostely?“ Ohlédl jsem se, zda mě někdo neslyší.

„Žádný kněz sem nepřijde,“ zasmál se Česta, „také jsem křesťan, ale jak sám víš, někdy je nutno obracet se k našim bohům, protože ten nový ještě nezná, jakými zvyky se spravujeme...“

To jsem neslyšel poprvé. Ve dvorci i na Levém Hradci ctili všichni nového boha, ale ve všech závažných záležitostech se obraceli k těm starým a každý kněz předstíral, že o tom neví.

Ale přísahat bohyni, vystrčené za valy? Ohlédl jsem se po Čestovi.

V měsíčním světle se zaleskly jeho zuby, obnažené úsměvem. Čekal jsem, co mi odpoví.

Odpověď však přišla odjinud.

„Je to věštba,“ zaskřehotal za mnou tvrdý hlas, „že prastará bohyně spojí Čechy, Charvaty a Doudleby v nepremožitelný svazek!“

Za mými zády stála Drahomíra a Častolov. A za nimi – nemohl jsem uvěřit, koho tam vidím!

Češi, Lučané, Doudlebi, Charvati v jednom svazku? Tehdy mi to připadalo jako sen... Ale věštba se plní.

„Abys věděl, Čedragu, komu přísaháš – to není bohyně uloupená z chrámu a přenesená sem na potupu přemožených,“ vysvětloval Česta, „to je dar předešlého z luckých knížat vojvodovi Vratislavovi. Lučanům přikázala věštba...“

„Mezi Lučany je mnoho těch, kteří by si přáli spojení s námi,“ přerušil Čestu kníže Václav, neboť on to byl, kdo stál za Drahomírou, „zrovna tolik přívrženců této myšlenky je mezi Charvaty a Doudleby. Všichni si dohromady říkáme Vlci.“

Pravidla Vlčího bratrstva, do něhož jsem byl poté zasvěcen, zapovídají přísně prozradit cokoli z obřadů.

Když bylo po všem a Černá bohyně na mne mile pohlížela, zavyl v dálce vlk, a zároveň zašel měsíc.

V tom okamžiku všechno kolem mne zmizelo. V černé tmě jsem hmatl kolem sebe – a pocítil v prstech drsnou medvědí srst mé přikrývky.

Ležel jsem na lůžku a uvažoval, zda moje zasvěcení nebyl jen sen. Ale brzy mne přemohl spánek.

11. KAPITOLA

MUŽ Z LUČANSKA

Za úsvitu odešel Česta se svým zástupcem Třebkem na tržiště. Neměl jsem co dělat, a tak jsem přiřezával brka. Za hodnou dobu jsem zezdola slyšel Čestu.

„Čedragu!“

Slezl jsem po dřevěných schodech, nebo spíše po žebříku na dvůr, zakrytý stínem sousedního srubu.

Na poslední příčli jsem odněkud slyšel prudké oddychování, a když jsem se obrátil, málem mi unikl výkřik překvapení.

Vedle Česty stál Třebek a podpíral kohosi, kdo měl tvář zahalenou kápi.

„Malomocný!“

„Doběhni do té nízké chaloupky vedle stájí!“ přikázal Česta. Neodtrhoval jsem oči od zahalené postavy. Podle hrubých třesoucích se rukou to byl muž. Přes ústa měl posunutou kápi, takže se hýbala v rytmu jeho dechu. Oblek z hrubé látky byl přepásán oblýskaným řemenem, na kterém však nevisela klapačka.

„Co koukáš? Běž!“

V chaloupce za stájemi bydlely dvě stařeny, zaříkávačky. Jedna z nich se mnou hned šla.

Mezitím byl člověk v kápi uložen v přízemní komůrce. Stařena nejprve ucouvla.

„Malomocnému nemohu pomoci,“ pronesla bezzubými ústy.

„Není malomocný!“

Česta mu sňal kápi. Objevil se mladý obličej s vytřeštěnými očima, které zřejmě nic nevnímaly. Ruce si ubožák držel na břiše.

Zaříkávačka nejprve poprosila domácího skřítku, aby jí pomohl zahnat zlé duchy a potom se obrátila ke mně:

„Chlapče, dones z mé chalupy lektvar v černé nádobě a potom svazek sušených bylin, co visí nad ohništěm...“

Česta naléhavě pronesl: „Musí žít! Je to jeden z mých nejlepších mužů...“

Zaříkávačka nadzvedla mužovi pod bradou cíp hazuky. „Má na hrdle křížek...“

Třebek, který seděl u lůžka, se ušklíbl a odhrnul muži rukáv. Objevil se náramek s vytepanou hlavou boha, jaké dodnes nosí Lučané.

„Lučanská čarodějka...“ zamumlala zaříkávačka a víc jsem neslyšel, neboť Čestův zlostný pohled mě vyhnal ven.

Lektvar a byliny mi vydala v chalupě druhá ze zaříkávaček. Povzbuzen její vlídnou tváří jsem se zeptal na to, co mě trápilo po cestě sem.

„Kdo je to – lučanská čarodějka?“

Stará žena obrátila oči v sloup. „Vyhni se jí! Ta dovede uřknout, namíchat jed, poslat nemoc. Tam ve studených luckých horách u pramenů Ohře jsou samé čarodějky! A tu nejvíce silnou kouzly přivedl lucký vojevoda na hradiště!“

„Právě ublížila jednomu muži,“ řekl jsem.

„Tak ho nic nezachrání...“ pravila smutně.

Upaloval jsem přes nádvoří, jako bych honil zaběhlé dobytče. V komoře bylo ticho. Muž dýchal s velikými přestávkami a při tom se mu tělo napínalo v divokých křečích. Třebek měl co dělat, aby ho udržel na loži. Připojil se k němu Česta a zaříkávačka zatím přistrčila nádobu s lektvarem k ohništi. Jakmile se nad ní zvedla pára, vlila ohřátý nápoj nemocnému do úst.

Muž se vzepjal, zabořil obličej do kožišin, které vzápětí potřísnil vyzvráceným lektvarem.

„Už je pozdě...“

Stařena pohlédla bázlivě na Čestu a hodila na ohniště suché byliny. Ačkoli shořely skoro bez dýmu, komora byla plná zápachu jako po zkažených vejcích.

Česta se podíval na ležícího muže.

„Dýchá?“ zeptal se.

Zaříkávačka obrátila zrak na nemocného, který ležel opět naznak a zíral do zašlého stropu.

„Ještě dýchá,“ řekla, „ale mluvit už nebude!“

Česta vyběhl ze dveří.

Třebek pohlédl na stařenu. „Jestli zemře, aniž by alespoň promluvil, pak ti to Česta neodpustí...“

„Ty, chlapče, pomoz mi ho zvednout...“

S Třebkem jsme posadili muže na lůžko a zaříkávačka opět lila lektvar do úst.

Nemocný jednou polkl, poté se prohnul a lektvar mu tekł po hrudi.

Zaříkávačka vzdychla: „Už je na cestě k bohům...“

Dívala se po nás.

„Tady někde je ukryta smrt a nyní je čas jejíž zní...“

Hlavou mi probleskla vzpomínka na píseň starého guslara, ale než jsem se mohl zeptat, ozvalo se tukaní hůlky, a zároveň se rozlehl skřehotavý hlas. V domněnce, že je to šálení smyslů, jsem se otočil a uviděl tu, které bych se nejméně nadál.

Drahomíru!

Přicházela podpírána mladičkou služkou. Za nimi se kejkala dlouhá postava, kterou jsem poprvé spatřil na dvoukolovém vozíku drkotajícím po Velké cestě. Častolov! Díval se kolem sebe jako bez zájmu a kolem rtů mu pohrával pohrdavý úsměv. Za nimi šel udýchaný Česta.

Drahomířina hůlka klepla do prahu a zaříkávačka se hluboko uklonila.

Pochybuji, zda se Drahomíra na ni i na mne vůbec podívala. Přistoupila k lůžku, naklonila se nad nemocným, vzala ho za ruku a pohlédla mu do obličeje.

„Točí se mi hlava,“ zachrptěla.

Česta jí přišoupl sedátko, přes které ještě Třebek stačil přehodit kožišinu.

Chvilku seděla, ruce pod bradou, opřená o hůl-

ku. Vtáhla vzduch a nemilostivě se rozhlédla: „Jaký je tu smrad?“

Zaříkávačka zadrmolila názvy bylin.

Kněžna potřásla hlavou, až se jí vlasy rozletěly.

„Spatně, všechno špatně...“

S očima plnými bázně zaříkávačka sklonila hlavu, ale to už jí hůlka dopadla na rameno. Stařena vykřikla bolestí a padla na kolena.

„Takové mizerné lékařky má můj syn!“ pronesla nespokojeně Drahomíra a obrátila se ke služce. Přitáhla ji za vlasy, až měla ústa u jejích uší. Služka nevydala ani hlásku, jenom obličej se jí protáhl. Z chraplavého šepotu jsem zaslechl jenom první slovo: „Přines...“

Zaříkávačka se plížila ke dveřím skoro po čtyřech. Drahomíra na ni opět zvedla hůl.

„Kněžno, ušetři ji,“ žádal Česta.

„Ušetřit? Tak mizernou mastičkářku?“ soptila Drahomíra a byla by ženu uhodila, kdyby Česta rychle nepřenesl: „Umí číst tajné písmo!“

„Staré i nové?“ zeptala se Drahomíra.

„Jenom nové,“ špitla žena a Drahomíra zkrivila tvář.

„Tak to neumíš nic... Jdi...“

„Ty bys na ní, kněžno, chtěla moc,“ zastal se zaříkávačky Česta, „staré písmo umí číst přece jenom charvat-ský Čéc...“

„Čéc zná i to nejstarší z pradávných dob,“ pronesla Drahomíra. Poprvé jsem zaslechl v hlase náznak úcty.

Věděl jsem, co míní Česta a Drahomíra tajným písmem. V Praze se používá latinky nebo slovanských liter. Každý, kdo dovede psát, ovládá obojí. Ale zaříkávačky a čarodějky mají svoje písmo. Ve skutečnosti to jsou spíše znaky, kterými předpisují léčebné i travičské recepty. Rád bych se naučil aspoň nejnovějšímu z těchto písem, ale kdo navštěvoval chrámovou školu, byl z tohoto učení vyloučen. Pro každou vědmu jsme byli odpadlíky od staré víry a pod trestem smrti nám nesměla být prozrazena ani špetka tajemného učení.

Na tajné písmo jsem se tedy neptal. Ale zajímalo mne něco jiného.

Když zaříkávačka odešla a Drahomíra se počala zabývat poraněným mužem, pošeptal jsem Čestovi:

„Kdo je to Čéc?“

„Veliký věštec a čaroděj,“ odpověděl Česta polohlasem, „ovládá umění učinit se neviditelným, sám se dokáže přenést v jediném okamžiku do značné dálky, dovede zabít pohledem, vyléčí každou nemoc a umí lidi tak očarovat, že si počínají, jak on chce. Ale hlavně, vidí věci budoucí, nebo ty, které se dějí daleko od něho...“

„Chválíš ho, ale já se mu raději vyhnu,“ řekl jsem podle staré moudrosti, že od lidí znalých kouzel je líp co nejdále.

„Taky se k němu jen tak nedostaneš,“ ujistil mne Česta, „charvatský kníže jej má na Libici jako nejvzácnější poklad... Čéc smí prikazovat každému – i knížeti...“

Mezitím se Drahomíra obrátila k nám, ale její hůl mířila k horečně oddychujícímu muži.

„Má promluvit, což?“

„Velice bych to potřeboval!“

„Tedy promluví!“

Promluvil až večer, ale to už jsme byli – bez přehánění – skoro mrtvi my z toho, jak jsme musili pomáhat Drahomíře. Služka bez ustání běhala do Drahomířina domu, já nosil vodu a do té doby jsem netušil, kolik plných džberů je třeba na jeden hrnek lektvaru. Přikládal jsem a foukal do ohně, až mě pálily oči, Častolov jen zvedal a zase ukládal muže – dokud nezačal mluvit.

To už se Drahomíra potácela vyčerpáním a unavená služka s Častolovem ji odvedli domů. Mne poslal Česta střežit dveře a občas obejít srub, zda někdo neposlouchá. Drahomířina dlouhá návštěva vzbudila zájem některých lidí, zrovna tak jako sloup dýmu vystupující nad střechu Čestova domu a spěšné pobíhání služky. Také vědma nebo její společnice se mohly proreknout. Proto jsem ostřížím pohledem prohlížel všechny, kdož procházeli – třeba ve značné vzdálenosti – kolem roubeného stavení.

Nikdo však nešel dovnitř. Když se stín mariánského kostela spojil se stínem knížecího paláce, zavolal mne Česta dovnitř.

Muž již nedýchal, ale Česta se tvářil spokojeně. Na stolci vedle lůžka ležela dřevěná tabulka s několika poznámkami, vyrytými dýkou. Protože jsem neustále odbíhal, Česta neztrácel čas sháněním papyrusu a psacích potřeb.

Ostatně zpráva byla stručná:

Otto, jeden ze synů saského krále Jindřicha, slíbil Lučanům, že stane-li se králem, pošle jim pomoc k tažení proti Čechům.

Lučané tedy mají podporovat Ottu, který jako mladší syn nemá nástupnické právo, v boji o trůn.

S tabulkou odešel Česta do knížecího domu, vyčkal, až Václav skončil jednání se zástupci Pšovany, kteří donesli obvyklé poplatky a byli podle zvyku přijati knížetem. Potom vstoupil do knížecí komnaty Česta a byl tam velice dlouho. Na příkaz knížete přivedl pak sloužící Boleslava.

12. KAPITOLA

Soud

Zdola voněla Kochančina kaše, cítil jsem medovou vůni těsta zalitého mlékem a představoval jsem si plnou misku.

„Čedragu! Jdeme zapisovat!“

Ted' se mi hodila příříznutá brka! Sebral jsem jich plný svazek, přidal nádobku s černidlem a několik papyrusu, popsaných na jedné straně záznamy tržních poplatků. Pro první zápis se to hodilo.

Ovládla mne zvědavost a na večeri jsem už nemyslel. Česta mne vedl nádvořím ke knížecímu paláci. Bylo před ním živo, v jednom hloučku tu stáli kněží, domácí vojáci, oba Normané i několik žen. Opodál byla jiná skupina, kde vládlo podivné, zlověstné ticho.

Česta si sebevědomě razil cestu mezi kněžími a vojáky. Náhle jsem pocítil úder do pravého boku, který mě málem srazil k zemi. Někdo za mnou se drsně zasmál. Otočil jsem se a podařilo se mi v soumraku rozeznat tvář, kterou jsem okamžitě poznal.

Drsný smích ještě rachotil, když do té tváře vlétla hliněná lahvička, rozprskla se na střepech a černidlo zalilo rozšklebené líce.

Několik udivených obličejů se po mně otočilo, ale to už jsem volal: „Umím házet nejen kameny!“

Voják, kterého jsem srazil na pastvině ze sedla, rozmazával si teď černou tekutinu po tváři. Ačkoli mne ještě bolel jeho tvrdý šťouchanec, pocítil jsem uspokojení, že se mi podařila oplátka. Vojáci se rozchechtali.

„Ještě mám jednu lahvičku, Hrzku!“ vzpomněl jsem si, jak ho jmenoval Boleslav.

Tři domácí vojáci pod velením staršího Normana již vyklidili prostranství.

Norman se podíval jaksi úkosem na Čestu, ale pokynul hlavou. Mne si vůbec nevšiml.

Na rozdíl od jiných domů vypadá knížecí palác, jako by byl postaven z kamene a vápna, ale ve skutečnosti je roubený a klády na vnější straně jsou bíle omítnuty.

Po několika kamenných stupních jsme vyšli k širokým dveřím, kde nám otevřel sluha. V chodbě, kam jsme vstoupili, hořelo několik pochodní upevněných na stěnách. V jejich mihotavém světle bylo vidět po obou stranách dvířka vedoucí do komor a menších světnic. Chodba byla vydlážděna do běla vydrhnutou opukou, jejíž ploché kameny podobné deskám se hodí ke stavbě, i jako dlaždice. Na protějším konci byly další dveře, jen o něco užší nežli ty na dvůr. Před nimi stál domácí voják.

Pronikaly ke mně vzrušené hlasy, za těmi dveřmi tedy probíhal hlučný hovor.

Česta rázně otevřel a do chodby se vyvalila směsice hlasitých slov. Z obavy, že mne odsud někdo vyhodí, zpomalil jsem krok, ale Česta mi uštědřil štulec do boku, naštěstí ne do toho, který mne bolel.

Zřetelně jsem uviděl stolec, za nímž seděl kníže Václav s obtlouklým knězem, kterého jsem neznal. Ale domníval jsem se – a později se domněnka ukázala správná –, že je to kněz Pavel, knížecí rádce a důvěrník. Od toho stolce si nás podezřívavě měřil statný muž v hazuce z koňské kůže posíté kovovými kroužky, byla to vlastně výzbroj do boje. Ačkoli seděl, vyčníval mu u pasu jílec meče.

Naproti vojevodovi a těmto mužům seděli dva latinští kněží, které jsem zahlédl nad mrtvým Lambertem, stranou od nich se opíral o stůl vojevoduův bratr i Boleslav a mládenec s kulatou, dobromyslnou tváří, který se pořád usmíval. V místech, kam nedopadlo světlo pochodní, stálo a sedělo na stolicích ještě několik osob, jejichž tváře jsem nemohl rozeznat.

Vzrušené hlasy při našem příchodu umlkly.

Kněz Pavel ukázal Čestovi ke stolu vpravo od knížete. Vmáčkł jsem se také na úzkou lavici a rozložil své psací náčiní.

V tichu bylo slyšet praskot chrastí na ohništi a syčení žhavého popela, který padal z pochodní do misek s vodou, postavených pod nimi.

„Kdo zabil Lamberta, Često?“ promluvil Václav do ticha.

Česta se nepodíval na vojevodu, když odpovídal: „Ten, komu to mělo prospět!“

Vypadalo to, že mluví jako vytržený z myšlenek.

„A kdo to podle tebe byl?“ dotazoval se vojevoda.

Česta rychle řekl: „Někdo z těch, kdo chce zkrátit dny tvé vlády...“

„Podle čeho tak soudíš?“

„Co byl Lambert? Vedl záznamy o všech poselstvích a jednal s cizími návštěvníky. U něho se hlásili všichni poslové!“

Muž v hazuce z koňské kůže se podíval na vojevodu a pronesl pohrdavě: „Říkáš nám, co všichni víme, stordanský Često!“

„Jenom to připomínám, Podivene,“ opravil ho Česta, „chci, abyste přemýšleli se mnou... Lamberta nezabil někdo z nenávisť, ale proto, aby nás postrašil a zmátl...“

Místností se rozlehl šepot. Zvedl jsem hlavu od svého zapisování a viděl samé vzrušené tváře a jiskřící oči. Dokonce i umouněný hoch, který opatroval oheň, koukal udiveně na Čestu.

„Često,“ pravil kníže, „kdykoli se na tržišti něco přihodí, nezůstane to před tebou utajené. Protože dovedeš naslouchat a poznáš, kdo zná nejvíce novinek, sděluješ mi zajímavé zprávy. Ane nyní povídáš jenom to, co si myslíš sám... Předpokládal jsem, že popadneš viníka za opasek a přivlečeš ho sem...“

Saský kněz se zvedl. „Nemohl ho přivléci za opasek, protože nechtěl. Viník je ten, kterého jsme ti označili a který čeká vedle, v komoře, jak o něm rozhodneš, kníže!“

„Co říkáš ty, Reginalde,“ ozval se pomalým hlasem Boleslav a přitom se protáhl jako pes vstávající s vyhrá-

tým kožichem od ohně na ladech, „je rovněž domněnka.“

„Ovšem oprávněná!“ pronesl Reginald prudce.

Václav mávl rukou. „Přiveďte ho!“

Tak to vypadá v Praze dodnes. Každý tu hledí uplatnit před knížetem svůj názor.

Z místa ve stínu vyklouzl sloužící a vyšel na chodbu.

„Hej, přiveďte ho!“ slyšeli jsme jeho hlas.

Než jsem se stačil třikrát nadechnout, vešel do světnice onen muž, kterého mi na pastvině označil Božeň jako velitele stráží kněžny Drahomíry. Vzpomněl jsem si na jeho jméno: Dabomysl.

Přes tmavý, prokvétající plnovous, který mu zakrýval tvář, bylo vidět, že se zlobí. Velké modré oči střílely pohledy na všechny strany. Nedávno jsem ho viděl na koni v plné slávě a důstojenství, nyní byl vězněm.

Nechali ho stát před knížecím stolcem. Podiven položil ruku na jílec meče a ostražitě se díval na Dabomysla, jako by od něho čekal nějaký útok na knížete. Po Čestově tváři přeběhl náznak úsměvu. Ostatní si obviněného prohlíželi zvědavě a zároveň s jakousi urputností, byl předem odsouzen.

„Přednes obžalobu, Reginalde!“ promluvil Václav.

Reginald začal velmi zvolna a tiše, skoro jako by pronášel pokornou prosbu, a nikoli obžalovací řeč. Mluvil naší řečí, nečinilo mu to potíže, ovládal zdejší jazyk, jako ostatně všichni saští kněží. Při této příležitosti podotýkám, že pozdější zvěsti, že kněží ze Sas a Bavor nedovedli hovořit po našem a tím zde neměli úspěch při šíření víry, jsou nepravdivé povídky, vzniklé z toho, že tito služebníci církve mluvili ponejvíce mezi sebou latinsky. Ale kdykoli šlo do tuhého, nescházelo jim ani jediné české slovíčko.

Tak jsme se od Reginalda dozvěděli dávnou historii, jak zesnulý Lambert přišel jako mladičkový misionář do Stodoran a statečně kázal víru v kraji, dosud pohanském. A zároveň, jak se slušelo, ničil modly, zasypával studánky a odvážně vstupoval do posvátných hájů – až u jedné dědiny málem našel mučednickou smrt, neboť dědinčané, vedeni pohanským žrečem, ozbrojili se sekýrami a napadli Lamberta, šířitele víry. Avšak nezahynul a spasil se útekem.

„Zapamatoval si však jméno dědiny, kde usilovali o jeho život,“ zdůraznil Reginald.

Už napřed jsem pochopil, co nešťastné vesničany čekalo. Lambert, vykládal dále jeho druh Reginald, byl povolán pro svou zbožnost, (spíše to byla vychytralost, pomyslel jsem si) k panovníku Jindřichovi a provázal ho na tažení proti Stodoranům za oně zimy, kdy zamrznutí bažin kolem jejich hradů způsobilo krutou porážku. Zatímco ve Stodoranech přikázal panovník podle starého zvyku zutínat hlavy pouze dospělým a děti prodat do otroctví, z rodu, v jehož dědině byl ohrožen Lambert, nezbyl na živu nikdo, kromě jinocha Dabomysla, který byl v posádce dobytého hradu a při boji na ledě padl zraněn do rákosí, odkud se v noci odplížil. Když se Dabomysl dozvěděl o tom, že z jeho rodu není nikdo naživu, uprchl ke svým krajanům v Praze a stal se jedním ze strážců tehdy vládnoucí kněžny Drahomíry. S ní pak, odeslanou na Budeč, opustil Prahu. Mezitím Lambert byl biskupem povolán ke knížeti Václavovi, aby vedl jeho kancelář. A když Václav před třemi dny povolal kněžnu zpět na hradiště, setkali se zde Lambert s Dabomyslem, ve kterém vzplanula dávná zášť.

„Dále pak dosvědčí kněz Benno,“ zakončil Reginald svoji řeč.

• Poté vstal maličkový mužik, který seděl na lavici u stěny a zvučným hlasem, který bych nečekal od takového človíčka, vyprávěl, jak byl svědkem, když se Lambert a Dabomysl setkali hned při příjezdu kněžny – tedy chvíli poté, co jsem se spolu se Střezislavou octl na hradišti.

Dabomysl prý Lambertovi řekl:

„Krví bys mi měl zaplatit za záhubu mého rodu!“

A dodal několik ošklivých slov, které nyní Benno nechce opakovat, aby žalovanému ještě nepřitížil.

Poté, když kněžna byla, uvedena do svého domu a tím skončilo uvítání, vrátil se Lambert do chrámu a za ním kráčel Dabomysl.

„A to jsem na vlastní oči viděl, jak spolu zašli za roh!“ zvolal Benno na konci své řeči.

Zvedl se kněz Pavel: „I já jsem je viděl jít v prudkém hovoru uličkou ke chrámu.“

Zatímco se hovořilo, hoch u ohniště chystal další otep. Zabral se do té práce tak usilovně, že lámal chrastí dál, i když nastalo ticho a praskot působil, že se někteří proti své vůli usmívali. Konečně ho jeden z vojáků citelně klepl do ramene plochým mečem a praskání přestalo.

Dabomysl kroutil hlavou jako člověk, který je nucen naslouchat neuvěřitelnému příběhu. Když ho kníže vybídl k řeči, slyšeli jsme jeho pevný hlas.

„Je pravda, co jsem říkal Lambertovi. A bylo to podle práva, neboť jako poslední z rodu musil jsem žádat zadostiučinění, a to krví, ledaže by se provinilec vykoupil... A ty, kníže řekni sám, nemstil by ses na tom, kdo by tak těžce ublížil tvému rodu?“

Václav hněvivě stiskl rty.

„Lambert proto zabočil přede mnou do uličky,“ pokračoval dále Dabomysl, „a já tam za ním nešel, neboť jsem ho chtěl pohnat před svědky. Nejsem lapka, kníže, abych ve skrytu někoho napadal mečem! Minul jsem tedy uličku a šel dále, dohlédnout na sruby, které byly nám, stodoranským strážcům, vykázány k obývání. Co se pak stalo v uličce, nevím, a chtěl bych to vědět, abych tomu, kdo Lamberta zahubil, jménem rodu poděkoval.“

Místností se rozlehl hluk. Boleslav na znamení souhlasu udeřil do stolce. Benno i Reginald ječeli. Kněz Pavel vrtěl pohoršené hlavou.

Čerstvá otýpka vzplanula a od ohniště se rozlétlo tolik světla, že bylo vidět do všech tváří, což způsobilo utišení rychleji než nějaký rozkaz.

„Dabomysl byl v právu!“ zvolal Boleslav a v jeho hlase se chvělo vášnivě zaujetí, „mohl Lamberta beze všeho a přede všemi zabít!“

„Mluvíš o starém právu, bratře,“ pravil Václav velmi klidně, „a my spravujeme podle nového – a to praví, že nikdo nesmí nikoho zabít bez soudu!“

„A odsoudil bys Lamberta!“ otázal se ostře Boleslav, „řekni po pravdě, odsoudil bys ho za to, že dal vyhubit Dabomyslův rod?“

Václav se na Boleslava zamyšleně podíval. Benno chtěl něco říci, ale vtom povstal Podiven.

„Nesluší se,“ spustil tenkým hlasem, „ptát se knížete, co by udělal... Jistě by rozhodl dobře a spravedlivě...“

„Ale já jsem Lamberta nezabil,“ namítl Dabomysl a dlouze se rozhovořil. V rozrušení mu ušlo, že mluví rychle a nesrozumitelně. Proto, jakmile skončil rozhovorem se ve světnici rozpačité ticho. Já jsem však věděl, co říkal, neboť moje matka mluvila stodoranským nářečím, kterému lidé z Prahy porozumějí – když na ně mluvíte pomalu a zřetelně.

„Mluvil o tom,“ vyklouzlo mi nečekaně z úst, „že...“ zarazil jsem se, neboť se na mne upíraly pohledy všech přítomných. Snad bych ze sebe nevypravil ani slovo, kdyby mne nevzpamatoval Václavův klidný hlas:

„Pokračuj, písáři...“

Vykoktal jsem tedy, že Dabomysl opět připomínal, jak odešel od Lamberta na rohu uličky. Dabomysl visel na mých rtech.

Vojevoda Václav vstal.

„Ty se, Dabomysle, nepřiznáváš?“

„Ne – u všech bohů se zaklínám, že jsem Lamberta nechal pokojně odejít!“

„A ty, Često,“ obrátil se Václav na mého strýce, „či vinu jsi zjistil při svém ohledávání?“

Česta nedbal vyzývavých ani napjatých pohledů, upřel oči na Dabomysla a potom na vojevodu. Konečně promluvil:

„Vrah byl někdo z hradu, ale ne Dabomysl. Věřím tomu, že Dabomysl pomýšlel na odplatu, ale čestnou. Proto by nikdy Lamberta nezavraždil. Podle starého práva, promiň, že je připomínám, vojevodo, není úkladná vražda odplatou. Jedině ten, kdo se neskrývá se svým činem, je oprávněný mstitel! Tak tomu bylo ve Stodora-nech vždy.“

„Nemohl se mstít přede všemi!“ vykřikl Reginald, „protože vojevoda by k tomu nesvalil...“

„Jak rozhodnete?“ zeptal se vojevoda.

Místností se rozlehl tichý šepot, Václav svou otázkou zřejmě všechny překvapil. Oba saští kněží a Pavel se k sobě obrátili. Podiven se naklonil k Václavovi, aby mu něco řekl, a v té chvíli se světnicí rozlehl mocný hlas:

„Dabomysle! Odvolej se k ohni!“

To promluvil Česta. Všechny tváře se obrátily k obviněnému, který vytřeštil oči a hleděl na Čestu, jako by to byl jeho největší nepřítel.

„Odvolání k ohni je barbarský zvyk nehodný křesťanů!“ křičel Reginald a hlas mu přitom přeskakoval vzrušením. A Benno, který v té chvíli nebyl mocen slova, aspoň zuřivě posunkoval.

„Je to barbarské!“ opakoval Reginald a vtom jako vítr v lese zašuměla směsice hněvivých hlasů. Reginald byl terčem nenávistných pohledů, ale přesto prohlásil: „To je soud podle starého práva!“

„A což Václav tak nesoudil?“ zeptal se Česta. „Nejprve vyslovil otázku po vině, jako na každém rodovém

shromáždění. A teprve až ji zodpovíme, bude se ptát, jako tomu bylo odedávna, po pokutě!“

Nemusil jsem se ptát, komu teď platí ty škodolibé úsměvy, které se objevily na většině tváří. Jen Václav zůstal vážný.

Mladý muž s kulatou usměvavou tváří sedící vedle Boleslava se pohnul a pronesl:

„Nejsem z hradu, ale chci promluvit.“

Václav na něho pohlédl, jako by se probíral ze zamyšlení a kývl:

„Dovoluj ti to, Hněvso!“

„Chci se jenom zeptat toho Sasíka,“ obrátil se Hněvsa na Reginalda, „zda jeho krajané nejsou barbary, když konají soud nejen ohněm, ale i vodou...“

Většina mužů souhlasně přikyvovala. Hněvsu to povzbudilo, a proto ještě dodal: „Nevíme, proč nám tihle Sasové nadávají barbarů – když se chceme spravovat zákony svých předků. Kam přijdou Sasové, tam barbaři nejsou, vid', Reginalde?“

Václav užž otvíral ústa, aby zarazil Hněvsovi další řeč, ale Reginald mezitím odpověděl:

„Nejsou!“

„Říkáš pravdu, protože Sasové vše živé postínají!“

Reginald vyskočil a sevřel oběma rukama horní lem svého roucha, jako by je chtěl ve zlosti roztrhnout. Ale místností se opět nesl souhlasný šum.

Při té hádce jsem se občas podíval po Dabomyslovi, který pohlížel zase na Čestu. Myslím, že mimo mne nikdo nepozoroval, jak se oba domlouvají očima, Prudký spor odvedl pozornost od obviněného. Když Dabomysl slabě přikývl, Česta se obrátil na Hněvsu s úsměvem, jako by mu chtěl vyjádřit dík.

Zatím jsem nechápal smysl této výměny pohledů, ale Dabomysl pojednou povstal a řekl hodně nahlas:

„Žádám, aby mi bylo povoleno odvolat se k ohni!“

V tichu bylo slyšet z nádvoří chraptivé hlasy strážců.

Václav se podíval po shromáždění. Ve většině tváří bylo znát souhlas s Dabomyslovou žádostí.

„Dabomysl,“ pronesl kníže klidným, stěží slyšitelným hlasem, „podrobí se zítra před polednem zkoušce ohněm.“

Byl jsem tak rozrušený, že bych to málem nezapsal. Havraní brk zaskřípal po papyrusu hodnou chvíli po tom, co dozněl souzvuk hlasů.

13. KAPITOLA

VÁCLAV A BOLESLAV

Když jsem se vrátil z knížecího paláce do Čestova domu, nemohl bych říci, zda byl mráz, nebo horko. Tak zůstala moje hlava plná dojmů.

Zápis se mi docela nepovedl, proto jsem si stoupl k pultu, abych doplnil některé věty. Jenom na půl ucha jsem zaslechl Čestu, jak volá: „Střezislavo!“

Musela se zjevit okamžitě, kdybych ji volal na pastvině, tak si dá na čas. Česta jí řekl:

„Přines mu krátký ovčí kožich!“

Ten rozkaz mě přiměl, že jsem se na Čestu podíval – vzápětí jsem zatřásl udiveně hlavou. Měl již dlouhý ovčí kožich v rukou a obracel ho na rub.

„Barva vlny bije v noci příliš do očí! Proto si, Čedragu, obrátíš ten krátký – tady ti ho Střezislava nese!“

Než jsem uložil své pergameny, obrátila mi ta holka hbitě ovčí šubu. Přehodil jsem ji přes sebe a vlna spíše chladila než hřála.

„A teď se, děvče,“ požádal Česta, „zeptáš Kochanky, který hrnec v kuchyni už nepotřebuje. Nějaký křapáč, co chce vyhodit... Hned mi ho přines, ale nezapomeň na puklici!“

Urovnával jsem na sobě kožich a můj tázavý pohled vyvolal u Česty tichý smích.

„Někam si zaskočíme,“ pronesl jakoby nic, „ten hrnec vezmeme v kuchyni!“

Počkal, až dojde ke schodům, a potom sestupoval za mnou.

Nádvořím se proháněl chladný vítr a roznášel dým z ohnišť. Po obloze klouzala tenká oblaka a mezi nimi občas vyhlédl měsíc, bílý jak lebka na slunci.

Pod nohama nám chřestily oblázky, a hned jsme proto sestoupili z chodníku do bláta a prachu. Držel jsem oběma rukama bachratý hrnec a pod loktem přidržoval hliněnou puklici. Celo mi zvlhlo potem, než jsme došli ke knížecímu paláci, odkud se nesl tichý hovor. Česta počkal, až k němu dojdu, potom mě zakryl tělem. Řeč se stávala hlučnější, ale nerozuměl jsem ani slůvku. Vzápětí jsem přes Čestovo rameno zahlédl obrysy ozbrojence před knížecím palácem. Česta na ně zavolal své jméno a dostal odpověď tvrdou normanštinou. Opatrně jsme šli dále kolem paláce a domu kněze Pavla k nízkému roubenému stavení, které se rozkládalo na široké ploše. Okna, zakrytá blánou, slabě svítila do tmy.

Pod třetím oknem se Česta zastavil a po chvíli zaklepal. Na bláně se objevil stín hlavy. Česta opět pronesl své jméno, tentokrát tiše. Od okna odstoupil stín, ve kterém jsem rozeznal Častolovovy velké uši.

Česta mě vedl podél stěny domu až k úzkým postranním dveřím, které se před ním tiše otevřely. Vešli jsme do tmavé chodby a kdosi za námi zavřel. V té chvíli se objevilo světlo. To přišla mladá služka s pochodní.

Velká místnost, kam jsme vstoupili, byla osvětlena třemi loučemi na stěnách. Na ohništi svítily pouze žhavé uhlíky. Než jsem se mohl rozhlédnout, cosi malého a huňatého mi vyskočilo pod nohama a mňoukalo. Málem bych upustil hrnec. Pak se mi do uší zaryl skřehotavý hlas:

„Neplaš Čamízka...“

Ve světle prostřední louče na mne hleděly ostré pichlavé oči, plné života. Celo nad nimi a líce byly svrasklé jako jablko uložené přes zimní slunovrat v komoře.

Ale ten pyšný nepoddajný pohled mě skoro zmrazil. Kněžna Drahomíra se dovedla podívat až do ledví.

„Splašil mi Čamízka,“ zaskuhrala Drahomíra.

To mě přimělo podívat se na podlahu. Ležely tam kožešiny, některé notně prošlapané, a uprostřed jakási příkrývka svítící pestrými barvami. Nikdy v životě jsem něco takového neviděl. Teď už vím, že to byl koberec, jaké dovážejí kupci z Byzance i z Frank.

Uprostřed těch barev se rozvalovalo cosi bílého. Chumáč pampeliškového chmýří, napadlo mne. Ale odtud na mne zasvítila zelená očka a otevřela se malá, růžová tlamička. Bylo to tedy živé. Zároveň se to zvedlo na všechny čtyři a protáhlo se to. Ze všech zvířat, co jsem poznal – a při pasení poznáte všelicos – od drobné havěti až po orly a medvědy – připomínalo mi to nejspíš tu malou šelmu, co slídí po křovinách i v rákosí, loví ptáky, myši a někdy také ryby v polovyschlých tůních.

Česta do mne šťouchl: „Tys nikdy neviděl domácí kočku?“

Zavrtěl jsem hlavou. O tomto druhu koček jsem pouze slyšel. Kněžna Drahomíra musila být nesmírně bohatá, když si ji mohla koupit.

„Za Čamízka jsem dala dva mladé otroky,“ pronesla skřípavě kněžna, „ale neprodala bych ho ani za deset otrokyň. – Víš, pro co jdeš, Često!“

Česta mi vzal z rukou hrnec a zanesl jej do kouta k ohništi.

„Ten Dabomysl má ale chodidla!“ zasmála se kněžna. Pokynula jedné ze služek, která jí podala kousek tenkého plátna. Drahomíra se pohnula a dvě služky jí pomohly vstát. Třetí jí podala okovanou hůlku.

Drahomíra dobelhala k ohništi, u kterého stálo několik hrnců. Do jednoho ponořila cíp šátku a podala ho Čestovi.

„Až uschne, tak přijď!“

Čamízek se na nás podíval, snad jsme mu připomněli ty dva otroky, co za něj Drahomíra dala, a třeba se obával, že jej zase vymění zpět. Spokojeně zívá, když viděl, že odcházíme.

„Teď,“ zašeptal mi venku Česta, „začne opravdová práce. Kdyby nás při ní někdo viděl, tak...“

Jeho zmlknutí bylo tak výmluvné, že jsem se třesoucím se hlasem zeptal:

„Co tak?“

„Prosili bychom bohy i křesťanské svaté, aby se nám alespoň dostalo toho, co Dabomyslovi – zkoušky ohněm.“

Česta nepřeháněl. Vylezli jsme na stříšku srubového přístavku Pavlova domu a přešli po vrcholku ohrady oddělující dvůr od stavení, kde pobývali saští kněží. Odtud jsme se měli dostat do horní komory, která byla příbytkem nebohého Lamberta. Proč zrovna tam, dozvěděl jsem se o chvíli později, a to ne od Česty.

Z ohrady jsme se vytáhli na střechu kněžského domu a zbývalo jen spustit se na pavlůn přede dveře komory.

V tom okamžiku zaskřípaly na oblázkové cestě něčí kroky.

Česta, natažený na střeše vedle mne, vysunul hlavu přes okraj. Hned jsem ho napodobil.

Nádvoří bylo jako posypané stříbrem. Kam nesvítíl měsíc, ležely hluboké stíny.

Z takového přitímní právě vystoupily dvě postavy. Povytáhl jsem se ještě dál, takže mi hlava přečnívala přes okraj střechy.

„Teď opatrně,“ zazněl tichý hlas, který jsem dnes už slyšel. Hovořícímu nebylo vidět do tváře.

„Kde jsi uvolnil tu kládu v ohradě?“ tázal se druhý, vyšší muž, jehož přízvuk jsem nemohl zapomenout.

„Tady, Boleslave!“

Česta mi šeptal: „Hněvsa!“

Tak tedy Václavův bratr a jeho družiník Hněvsa měli namířeno tam, co my – do Lambertovy komory! Jenže tam šli jinou cestou.

Hněvsa se shýbl a vyňal z ohrady před domem kolmo upevněnou kládu. Protáhl se na dvůr a za ním se dral Boleslav; bylo slyšet, jak se oděv tře o dřevo. Otvor asi nepostačoval jeho širokým ramenům.

Hněvsa zatím pohlížel na vnější schody vedoucí ke komoře. Když konečně pronikl do dvora Boleslav, obrátil se k němu a cosi zašeptal.

Boleslav hmátl k pasu. V měsíčním světle se blýsklo ostří dýky.

Ze střechy nad komorou nebylo vidět ke dveřím. Ale dolehlo k nám skřípnutí, jak se rychle otevřely. Někdo vyšel a světlo pochodně osvětlilo dvůr.

Hněvsa rovněž vytasil dýku. „Prchni!“ vybídl Boleslava, ale ten zavrtěl hlavou.

Po schodech kdosi sestupoval a nesl pochodeň. Za ním šel ještě někdo a zřejmě někdo třetí uzamykal komoru.

Obličej nosiče pochodně byl ve stínu. Ale zato tím lépe jsem viděl toho, komu svítil. Ostatně vzápětí se ještě prokázal hlasem:

„Cos tady pohledával?“

Boleslav nejprve zastrčil dýku a potom s hlučným smíchem odpověděl: „Chtěli jsme se podívat na Lambertovy listiny... Byli jsme zvědaví tak jako ty, bratře!“

Vojevoda Václav sestoupil na dvůr. Závan větru ohnul světlo pochodně, takže bylo vidět toho, kdo ji nese. Spatřil jsem výrazný mladý obličej s neobyčejně živýma očima a jemnou pleť. Pěkně vykrojené rty vzbuzovaly představu ušlechtilé výmluvnosti, jakou se vyznačují vzdělaní dvořané. Ve skutečnosti tento mladý sluha, jménem Ďák, nepronесl kromě skřeků ani slůvko. Byl němý. Což nevadilo, aby si pro něho občas nevjely do vlasů některé mladší služebnice, nebo dokonce komorné. Se čtyřmi z nich měl asi půl tuctu dětí. Jeho pánovi, Václavovu pobočníku Podivenovi, horlivému křesťanovi, nevadil Ďákův pohanský život „po způsobu hovad“, jak říkali misionáři. Naopak, Podiven by se Ďáka nevzdal za nic na světě, neboť němý sluha nemůže zradit. Proto jej zřejmě také vzali s sebou do Lambertova domu.

Podiven vyšel hned za Ďákem. Mezitím se již oba bratři, Václav a Boleslav, postavili proti sobě.

Slyšel jsem, jak Česta vedle mne tlumeně sykl.

Vedle Boleslava stál Hněvsa, Podiven si stoupl po bok Václavovi. Ďák pozvedl pochodeň, takže její světlo muselo Boleslava oslnit. A přitom se v Ďákově pravici něco zalesklo. Poznal jsem čepel dlouhé dýky, bez které neudělal ani krok.

„Proč ta zvědavost?“ rozlehl se pod námi Václavův hlas, poněkud přeskakující rozčilením.

„Lambert,“ zněla Boleslavova odpověď, „vyřizoval tvé záležitosti za hranicemi země. Vypravoval a přijímal tvé posly. Je dobře znát, co věděl Lambert... Možná, že ho někdo potřeboval umlčet...“

„Víš přece, že Dabomysl...,“ namítl Václav, ale vtom vybuchl Hněvsa hněvivým hlasem:

„Dabomysl je mrtev... táž rána dýkou a...“

Cítil jsem, jak Česta sebou trhl. Svíral jsem okraj střechy. Co se to jen děje na Pražském Hradci?

„Vím,“ odpověděl Václav, „proto jsem se šel podívat do Lambertovy komory. Kolem toho člověka je nějaké tajemství, které zabíjí... Dabomysl byl poslední, kdo viděl Lamberta živého – a musil zahynout...“

„Myslíš, že mu Lambert něco řekl?“

Všiml jsem si, že Podiven drží pravou ruku na jílci krátkého meče a ohlíží se po němém sluhovi.

Ale bratři spolu nehovořili tak, že by to vypadalo na střetnutí. Poslední události zřejmě spojily jejich myšlení.

„Dabomysl byl nevinný... Nezavraždil Lamberta... Jinak by se ukryl. Čekal ve strážním srubu na zítřejší zkoušku ohněm,“ pronášel Boleslav.

Hněvsa se netrpělivě pohnul. „Co by si měli s Lambertem říci? Dabomysl byl na Budči s kněžnou. Lamberta viděl po dlouhé době. A byli přece nepřátelé!“

Václav pozvedl ruku. „Zde na dvoře nebudeme jednat...“

Dák s pochodní už nedržel ruku na meči, popošel kupředu. Za ním odcházel Podiven, vojevoda, Boleslav a poslední Hněvsa.

Ještě jsem zaslechl Boleslava, jak se ptá: „Kdo nahradí Lamberta?“ a poté se otočili vpravo, kde je zakryl stín kostela.

Sáhl jsem na Drahomířin šátek – byl suchý, mohli jsme se vrátit.

14. KAPITOLA

NORMANSKÁ HELMA

Když jsme bez nejslabšího šelestu slezli, vedl mne Česta na opačnou stranu, než kudy odešel Václav s doprovodem. Vítr roztrhal mraky a volné prostranství zalévalo měsíční světlo. Přebíhali jsme tedy od jednoho stínu k druhému, až se pojednou Česta zastavil a zamumlal:

„Co se to děje před strážním srubem?“

Toto rozlehlé stavení, kde odpočívají vojáci mezi strážními pochůzkami, stojí dosud v koutě u valů. Před ním hoří ve dne v noci oheň, chráněný drnovou stříškou, která na jedné straně přiléhá na zem, zatímco protější okraj zvedají dva kamenné sloupky vysoko nad dosah plamenů.

Nyní se kolem toho ohně pohybovalo množství mužů, kmitaly se pochodně a zvučela směsice hlasů. Mluvílo se nejen pražským, ale též havolanským nářečím, zněla drsná slova německá a normanská.

„Dabomysl tam očekával zkoušku ohněm,“ prohodil přes rameno Česta a prodíral se mezi vojáky. Šel jsem mu v patách a utřil přitom čtené štulce. Nejbolestivější mne hodil skoro na oheň, který v té chvíli zřejmě nikdo neopatroval, neboť vedle ohniště ležel doutnající kus kůry.

Z malé předsíně se vchází do velké světnice pro vojáky. Naproti je vchod do velitelovy komory a za nimi jsou další dveře do malé místnosti. Tehdy byly otevřené dokořán.

Doposud tam je kamenný sloup obtočený řetězy pro vzpurníky a škůdce. Ale Dabomysl nebyl k němu uvázán, nýbrž ležel v koutě na široké lavici vystlané kožešinou a v prvním okamžiku mne napadlo, že spokojeně spí. Schoulil se do klubíčka a zakryl si tvář ohnutou paží, jako by chtěl zastřít oči před světlem loučí. Tohle obvykle spáči dělávají.

Jenže Dabomysl už nebyl spáč. Jakým způsobem byl povolán k bohům, ukazovala krev pod lavicí. Vytékala z několika hlubokých ran v Dabomyslových zádech.

Leknutím jsem nebyl schopen slova. Jen na půl ucha jsem vnímal: „Zase dýka...“ To pronesl Česta.

Vedle lavice dřepěl na bobku jeden ze dvou normanských družiníků. Jmenoval se Gunnar a se svým synovcem Snoffim odešli z vlasti, kde jim hrozila krevní msta. Nabídl služby nejprve v Merseburku, ale hrabě Asicus, tamní velitel, žádal, aby se dali pokřtít. Normané však věří, že jejich bohové zaručují hrdinným bojovníkům skvělý posmrtný život podobný tomu, jaký by si každý přál vést na zemi. Proto Gunnar i Snoffi odmítli přestoupit na křesťanskou Víru a vydali se přes Krušné hory do země, o které šla zvěst, že je pohanská. Několik sloužících ještě pamatuje, jak Gunnar protáhl obličej, když spatřil křesťanské kostely a kněze. A Snoffi se dal strhnout k Masitým kletbám. Naštěstí se u toho vyskytl Česta a vysvětlil, že řeči o pohanské Praze jsou pomluvy saských mnichů a kníže, ačkoli křesťan, požaduje od vojáků jen věrnost a dobré služby. A tak Gunnar se Snoffim posílili pražskou družinu. Přinesli s sebou meče, ale za hlavní zbraň uznávali sekery, což je odedávna také součást výbroje našich bojovníků.

Normané jsou obvykle klidní, ale tentokrát se v Gunnarovi všechno vařilo.

Nyní byl Gunnar rozčilený. Otočil se na Čestu a lámaně spustil naší řečí:

„Tohle je špatné! Vraždit vojáky!“

Na záda mi dýchal malý ozbrojenec. Saští kněží, kteří ho pokřtili, mu dali nové jméno: Ekhardt. Jako všichni drobnější lidé byl zlostný. Rozčileně ze sebe vyřázel: „Proč nás zabíjejí?“

Česta se na něho otočil: „Tys měl hlídku, Ekhardte?“

Drobný voják přikývl a ukázal na Gunnara. „Ano,“ přikývl Norman, „dal jsem k němu Snoffiho.“

Bylo to podle pravidel, platných ve všech hradech: Jestliže je stráž zdejší vojín, hlídá jej podle možnosti někdo cizí.

Vešel zmatený Snoffi.

Česta se počal vyptávat. Střídavě se obracel na Snoffiho i na Ekhardta. A tak jsme měli brzy jasno, jak k činu došlo:

Prostě, když se vojáci střídali u večerního jídla, zůstal zde Snoffi chvíli sám. Vtom přišel někdo v plné zbroji – tedy s normanskou helmou na obličej. Snoffi si myslel, že je to Gunnar, a tak beze slova poslechl, když mu bylo naznačeno, aby šel také jíst. Později bylo Snoffimu divné, že vidí Gunnara vycházet z knížecího paláce, Gunnar tam rozmlouval s Boleslavovým vojínem Tyrem, který je napůl Norman. Při té rozmluvě viděl Gunnara Boleslavův služebník Hněvsa. Gunnar tedy nemohl být tím, kdo poslal Snoffiho pryč od Dabomysla!

Chvilku jsem stál mlčky a myšlenky mi vířily hlavou jak voda ve vltavské peřeji.

Česta mne vzal za rameno.

„To vojevoda dal příkaz, aby Dabomysl...?“ zašeptal jsem.

„Máš tytéž obavy jako já,“ pronesl tiše Česta, „že vojevoda Václav již natolik podlehl vlivu saských kněží a dal takto potrestat Dabomysla...“

„Kdo jiný by mohl poslat vojáka v plné zbroji?“

„Právě že v plné zbroji,“ pravil Česta a cosi řekl normansky Snoffimu.

Mladý Norman se na něho podíval, tvář zkrabatělou zármutkem mu rozsvítil prchavý úsměv. Potom si nasadil přilbici s nánosníkem. Z jeho obličeje bylo vidět jen oči a brada.

„Vidíš, co to znamená – v plné zbroji,“ řekl Česta a vzdychl.

„Mohl to tedy udělat kdokoli,“ prohodil jsem.

„Kdokoli z těch, co se mohou dostat k normanské výzbroji,“ opravil mne Česta. Podíval jsem se po Snoffim.

„Anebo to udělal on a vymyslel si neznámého ozbrojence...“

„Je to také jedna z možností,“ připouštěl Česta, „ale... Normané nemají dýky...“

Pohlédl jsem na dýku, která se houpala u Ekhardtova pasu.

„Možná, že se se Snoffim domluvil...“

„Tenhle byl opravdu u jídla,“ ujistil mne Česta, „nikdo z těch dvou mládenců to neudělal. Musili by k tomu dostat rozkaz a o tom už bych věděl!“

Česta opět cosi řekl Gunnarovi a ten se obrátil na nejbližšího ze svých vojinů.

„Požádal jsem ho,“ sdělil mi Česta, „aby nechal nastoupit všechny vojíny v plné zbroji.“

Netušil jsem, jaký to má důvod.

Za chvíli však před námi stála řada urostlých hlav. Většina měla jen kožené čapky. Pouze asi pět zakrývaly obličej helmy.

Česta nebyl spokojen. Cosi prohodil ke Gunnarovi a ten zase vykřikl na své lidi. Stáli jako sloupy. Gunnar se obrátil k Čestovi a důrazně mu domlouval, aspoň mi to tak připadalo.

„Zlobí se, ačkoli jsem se jen ptal,“ vysvětlil mi Česta, „jestli někdo z nich nepůjčil svoji helmici, nebo jestli Snoffi nemá dvě a jedna se mu neztratila. Normané jsou na svou zbroj velice pečliví a neodkládají ji ani po smrti. Gunnar je možná uražený, ale zeptat jsem se musil.“

Pokynul Gunnarovi, aby odešel i se Snoffim a s vojáky.

Myšlenku, která mi v té chvíli projela hlavou, jsem se ani neodvážil vyslovit. Připadalo mi to jako rouhání. Rozpaky se však odrazily v mém obličej, protože se Česta pojednou zeptal:

„Co máš na srdci?“

„Nejsou tady v Praze, ještě dvě podobné helmice?“ začal jsem opatrně. Jediná moje naděje byla v tom, že se Česta domyslí.

„Ještě dvě takové?“ protáhl zamyšleně, „ano, už vím, cos chtěl říci... Na jednu se zeptat nemůžeme – a na druhou... snad nám neutrhnu hlavy...“

„Tobě, Često, určitě ne. Jiná podobná v Praze není.“

Zahanbeně jsem umkl. Nebyla chvíle pro žerty. Z dálky se blížilo několik loučí. Když jejich světlo dopadlo na nás, poznal jsem muže z Dabomyslova oddílu. Přišli si pro svého velitele. Čtyři z nich s nosítky vešli do strážního srubu a ostatní zůstali venku s pochodněmi. Po nádvoří se rozlévalo narudlé světlo a v něm bylo vidět mezi sruby obrysy jakési postavy. Chtěla couvnout do stínu, ale Česta se na ni zahleděl a hlasitě pronesl. „Je to smutná událost!“

Postava na okamžik znehybněla, pak se pohnula směrem k nám. Byl to Boleslav. Levou ruku schovával pod dlouhým pláštěm.

„Kdo to udělal, Često?“

Byla to zajímavá podívaná na mého strýce, jak zdánlivě netečným pohledem zkoumá Boleslavovu tvář. Mezitím ze stínu srubu vyšel Hněvsa a měl ruku tak blízko opasku s dýkou, až mi to připadalo nebezpečné.

„Kdo to udělal?“ opakoval Česta, „někdo, kdo měl dýku a normanskou helmu, aby mu nebylo vidět do tváře.“

Hněvsa povytáhl dýku. Vtom do něho vrazil hlouček, který obklopil vynášená nosítka s Dabomyslovým tělem. Hněvsa se však díval k nám.

Boleslav měl ve tváři tentýž výraz jako onehdy u Velké cesty. Sevřel Hněvsovi pravé rameno, takže ho přiměl zastrčit dýku, pak přistoupil k Čestovi a do dusotu kroků odcházejících mužů pronesl.

„Normany jsi už prohlížel – a teď si můžeš prohlédnout mne!“ Zpod pláště vyklouzla levá ruka. Držel v ní helmici. V následujícím okamžiku ji měl na hlavě a jeho bledý, vzrušený obličej pokryla železná maska.

Boleslav už věděl, že před chvílí Česta prohlížel Normany – dá se vůbec něco v Praze utajit?

„Už ti, Često, zbývá jen vojevoda,“ pošťuchoval Hněvsa.

Boleslav sňal helmu. „Česta jedná správně,“ prohlásil, „jak jinak najít záškodníka nežli podle přilbice?“

„Ale to by musela někomu scházet,“ horlil Hněvsa, „za tak krátkou dobu ji nemohl vrátit.“

„Kdo to jen mohl být? Před dvěma dny Lambert a teď Dabomysl! Dva nepřátele stihne stejná smrt,“ skoro vyřázel ze sebe Boleslav, „co za tím je?“

„Budu to vědět, až najdu helmici,“ odpověděl. „Pojď, Čedragu!“ Po několika krocích jsem se ohlédl. Boleslav a Hněvsa hleděli za námi. Nevyřkl jsem to, co se mi tlačilo na jazyk, a kráčel jsem dále vedle Česty až na roh srabu. Tady jsem tiše promluvil: „Co když do toho Normana na stráž.“

„Snoffiho,“ připomněl jeho jméno Česta.

„Tedy do Snoffiho,“ opakoval jsem, „vstoupila ta jejich zuřivost, ve které jsou schopni zabít každého na dohled... V tom vytržení prý nerozeznávají bratra od nepřítele...“

Česta se krátce zasmál. „To miníš to jejich šílenství nebo svatou zuřivost, divoký hněv, či jak to nazývají... Ovšem předtím se musí napít svého lektvaru...“

„Nu, a co když se Snoffi právě napil?“

„Proč by to dělal? Pije se to jenom před bojem... a účinky trvají dlouho. Bohové tě obdařili mocnou představitostí, Čedragu, ale musíš také znát skutečnost...“

„A mají Normané ten nápoj u sebe, nebo si ho musí uvařit?“

„Myslím, že tihle tu nemají svého čaroděje nebo zaříkavače, který by jim to dovedl připravit... Tady jsou jenom vojáci...“

„A Drahomíra? Nebo Častolov?“

„Uvažuješ správně, Čedragu. Gunnar si stále stěžuje, že jim ten nápoj chybí... Kdyby došlo k nějaké srážce, tak by se jim po něm lépe bojovalo... Dokonce jsem to vyřizoval Častolovovi...“

Byl to tak zajímavý hovor, že jsem nepozoroval, kudy jdeme. Najednou jsme stáli – ne před Čestovým domem, ale u dveří Drahomířina obydlí. Opět jsme zaklepali, opět jsme byli podobně jako předtím, vpuštění dovnitř. Šel jsem jako svázaný, neboť ten, kdo nese zlou novinu, bývá nemilostivě přijat.

Drahomíra seděla ve vyřezávané židlici a pohlížela na nás tak upřeně, že jsem sklopil oči.

U ohniště stál hrnec, který jsem přinesl, nyní se z něho kouřilo. Kocour Čamíz uskočil při našem příchodu do kouta, odkud teď vystrkoval hlavu. Česta rozprostřel suchý šátek a podal ho Častolovovi.

„Često, nejsi bdělý strážce,“ zaskřehotala Drahomíra, „jinak bys nenechal usmrtit svého vlčího bratra Dabomysla! Hehe,“ zasmála se skřípavě, „zdá se, že je tu někdo obratnější a odvážnější než vy, Vlci! A stačí mu ukřít se pod helmu!“

Drahomíra už to tedy věděla! Ulevilo se mi, ale zároveň mi nešlo do hlavy, jak rychle se v Praze šíří zprávy.

„Tu helmu najdu,“ odpověděl Česta.

„Měls hlídat Dabomysla sám,“ vytýkala Drahomíra.

Česta se napřímil. „Já?“ Z jeho hlasu zněla taková trpkost, že jsem chtěl spatřit ten kyselý úsměv Ale Česta měl tvář jako z kamene, když odpovídal:

„Chtěl jsem objevit, proč byl zabit Lambert! Doufal jsem, že se něco najde v jeho listinách...“

„Ano,“ přikývla Drahomíra, „protože v nich a v poselstvích je Lambertův život...“

Vzhledem k tomu, že Drahomíra byla ještě před několika dny na Budči, vyznala se v Praze víc než dobře. „Chtěl jsem si prohlédnout ty listiny...“

„A neprohlédls je?“ pozvedla výsměšně oči Drahomíra.

„Ne, kněžno, bylo to zbytečné. Předemnou tam byl kníže!“

Drahomíra spokojeně přikývla. „To sis mohl myslet, že můj syn nenechá Lambertovu smrt bez povšimnutí.“

„To ne,“ opravoval ji s nepatrným úsměvem ve vážném obličejí, „ale domníval jsem se, že Václava předejdu!“

„He!“ vyjekla Drahomíra, „to je pravda! Nemuseli se skrývat. Mohl si dát přinést všechny listiny do svého domu! Ten protivný Podiven...“ Nedořekla, neboť vedle cosi bouchlo, a zároveň se do místnosti počal valit hustý dým. V něm se objevil prskající Častolov.

„Kněžno,“ začal hlubokým hlasem, který se tak nehodil k jeho tenké postavě.

Přísným pohledem ho poslala ven. Bylo slyšet kroky služek, které přiběhly Častolovovi na pomoc. Zarachotil střepe, na který někdo vedle šlápl. Česta si toho nevšímal.

„Ty jeho věčné pokusy,“ zamumlala Drahomíra opovržlivě, „má se držet starých vyzkoušených léků... Ale on chce namíchat něco nového, co vědmy dosud neznají...“

„Jistě, kněžno,“ přitakal zdvořile Česta a hned se vrátil k tomu, co projednával dříve, „hovořme o Václavovi!“

Drahomíra zvědavě natáhla krk, připadala mi teď jako jestřáb, když chce klovnout.

„Ve chvíli, kdy šel vojevůdce do Lambertova domu,“ začal můj strýc pomalu a přitom upřeně pozoroval kněžnu, „dostavil se také Boleslav...“

„Cože?“

Kocour uskočil, neboť Drahomíra udeřila okovanou hůlkou do dlaždic kamenné podlahy až kousky do běla vydrhnuté opuky létaly kolem nás.

„Boleslav – proč ho Lambertovy listiny zajímají. Chce znát, jaká poselství tenhle saský padouch vypravil?“

„Spíše chtěl vědět, kdo ho usmrtil,“ odpověděl Česta.

Drahomíra zírala před sebe. „To mne Boleslav překvapil,“ drmolila, „starat se o takové záležitosti...“

Přece jenom Drahomíra neví vše, co se děje v Praze, zaradoval jsem se v duchu.

„Dobře... Je to zajímavá zpráva – i když byla tak těžce zaplácena Dabomyslovým životem. Hleď – zítra by vyšel ze zkoušky ohněm čistý... Hej, ty chlapče!“ obrátila se pojednou na mě, „namoť obě ruce tady do toho!“

Pohlédl jsem tázavě na Čestu, který mi očima přikázal uposlechnout. V našem hrnci byla teď čirá, bezbarvá tekutina, ale jak jsem do ní ponořil dlaně, obalila mi prsty jako číhařův lep. A v té chvíli jsem nic necítil. Přitom kůže na ruce byla suchá, ačkoli jsem je vytáhl z hrnce teprve před okamžikem.

„Zvedni poleno, které hoří uprostřed ohniště,“ rozkázala mi Drahomíra a usmála se mému zděšení.

Nejistě jsem se ohlédl na Čestu.

„Neměj strach,“ zašeptal.

Vykročil jsem tedy k ohništi. Služka bez zájmu ustoupila stranou. Pořád jsem si myslel, že se nebudu musit dotknout toho dřeva, které se mělo v nejbližším okamžiku rozpadnout na žhavé uhlíky. Bylo rozpálené dorůda a na povrchu tančily modré plamínky.

Zastavil jsem se nad ohništěm a čekal, zda Drahomíra odvolá svůj příkaz, nebo Česta mne pošle pryč. Nikdo však neřekl ani slovo. Pomalu – komu by se chtělo sahat do ohně – jsem se naklonil. Ted' mne snad někdo vysvobodí...

Očekával jsem, že mne ovane oheň horkým dechem, ale necítil jsem nic. A přece v takové blízkosti je už teplo pěkně znát. Avšak pranic mne nepálilo. Pojednou jsem popadl hořící dřevo a zvedl je nad hlavu.

Modré i rudé plameny klouzaly mezi mými prsty jako unikající hadi. Drtil jsem žhavé konce polena dlaněmi a bylo to, jako bych mnul v ruku vychladlý popel.

S polenem se stalo to, co se obvykle stává, když z ohně odkopnete kus dřeva, přestávalo hořet a hrozně čadilo.

„Polož to zpátky!“ přikázal Česta, a tak jsem vrátil ohni jeho potravu.

„Přece jen stodoranské vědmy dovedou vařit lektvary?!“ pronesla spokojeně Drahomíra, „nebohý Dabomysl by zítra prošel vítězně ohněm...“

„Je dosud naživu Velká vědma?“ zeptal se Česta.

„Bodejť ne,“ odpověděla s tenkým chichotem Drahomíra, „moje dávná učitelka je dosud plná života... Do její chýše na ostrově uprostřed Stodoran nepřišel ani jeden Sas! A přitom saský hrabě, na smrt nemocný, nabízel kupu stříbra tomu, kdo přivede Velkou vědmu...“

Česta si ještě chvíli povídal s Drahomírou, zatímco jsem házel na ohniště vypadlé uhlíky, což vyvolalo úsměv na tváři mladičké služky. Pořád mne nic nepálilo.

„Nehledej helmici,“ pobídla Čestu Drahomíra, „hledej záškodníka!“

Potřásl nesouhlasně hlavou, ale neřekl ani slovo. Mladičká služka vylila lektvar do velké nádoby v koutě a podala mu prázdný hrnec.

Česta nás vedla kolem strážního srubu. Česta se zamyšleně zahleděl ke vchodu, kde se černaly stíny vojáků. Oheň pod stříškou dohasínal. Nesl jsem opatrně hrnec a ohmatával jeho vlhký vnitřek. Ten lektvar proti ohni mi nešel z hlavy.

Pojednou zavál vítr a na ohništi vyskočily plameny. Zasáhly vedle ležící kus kůry, která vzplála.

„Seber to!“ poručil mi pojednou Česta.

Myslíl jsem, že mne chce ještě zkoušet, a tak se prázdný hrnec octl v mé levici, zatímco pravá ruka vytahovala hořící borovou kůru. Několik vojáků na mne udiveně pohlédlo, ale nikdo nic neříkal.

„Pořád bych mohl sahat do ohně!“ chlubil jsem se, „jak dlouho to...“

Další slovo zůstalo v hrdle. Neboť pohled na to, co jsem držel v ruce, mi vzal dech. Vypadalo to jako nádoba z kůry, jenže to bylo černé a mělo to po stranách vedle sebe otvory pro oči a cosi jako nánosník.

Ze strážního srubu vyšel mladý sluha, který pečoval o oheň. Česta ukázal, co držím.

„Tos tam přiložil?“

Sluha jenom zavrtěl hlavou.

„Umačkej plameny,“ přikázal suše Česta a obrátil se.

O chvíli později jsem byl plný Kochančiny kaše, a když je člověk tak nacpaný, nechce se mu, díky bohům, přemýšlet.

15. KAPITOLA

KVAS

Ráno mi Česta vložil do ruky krátký meč a poté mi podal opasek, na němž již byla pochva. „Ukaž, jak ti bude slušet,“ vyzval mne suše.

Utáhl jsem tedy řemen a zapjal ozdobnou přezku. Potom jsem vložil meč do pochvy. Táhl k levé straně. Česta si mne prohlížel a spokojeně kývl, neboť pochva nedosahovala koncem až na podlahu. Přece jen jsem od odchodu z levohradecké školy trochu povyrostl.

Na tíhu meče jsem si po chvíli zvykl a docela se mi líbilo být ozbrojený. Natřásl jsem se, nakrucoval jako kohout před hejnem slepic, jenže tam nebyl nikdo, kdo by mne obdivoval. Kdyby tu byl Ingo nebo Střezislava!

Česta mne zavedl před srub domácích vojáků a náhle stál vedle mne voják, dosti mladý, než abych si ho nějak všiml.

„Nauč mi toho chlapce zacházet s mečem! Ale pozor, neusekni mu prsty, je to můj písá!“

„Rád bych mu usekl hlavu,“ zachraptěl známý hlas.

To promluvil voják. Překvapeně jsem se na něj podíval. Byl to Hrzek, – kterého jsem na Velké cestě srazil kamenem z koně.

Polekaně jsem couvl, zatímco Hrzek po mně zuřivě pokukoval.

„Cože, cože?“ ptal se Česta, „poškorčili jste se? To si začínáš brzy spory v Praze!“

„Raději se budu učit u Normanu,“ škemral jsem.

„Vždyť ani neumíš držet meč! Víš, jak by se ti smáli? O Normanech ani nemluv!“

Nezbylo než se doznat, jak jsme si s Hrzem na Velké cestě vyřizovali při.

Česta se smál. „Bohové mě vedli, abych ti vybral takového učitele! Nebude tě šetřit a ty si musíš dávat pozor! Vytas meč!“

Dodnes jsem nezapomněl na tu chvíli, kdy Hrzek proti mně poprvé tál. Od té doby jsem slyšel svist protivníkovy meče tolikrát, že mi připadá jako hudba, ale tehdy mi bylo do pláče.

Tři dny jsem každé ráno cvičil s mečem a odpoledne přepisoval Čestovy záznamy z tržiště. Byly to velmi rozmanité zprávy, od cen zboží, dobytka a otroků až ke zprávám, které se Česta a Třebek doslechli od kupců. Tyto zprávy odnášel Ingo rovnou Václavovi. Večer mne zmáhala taková únava, že jsem usínal na schodech vedoucích do své komůrky. Ani myši, které se s blížící zimou stahovaly do našeho stavení, mě nerušily ve spánku.

Třetího dne byl pohřben Dabomysl – po křesťanském způsobu do dlabané dubové rakve. Podle staré víry jsme mu dali na posmrtnou cestu pokrmu a peníze. Drahomíra přišla doprovodit velitele svých stráží na pohřebiště knížecí rodiny, které se rozkládá západně od hradu. Povšiml jsem si, že je kněžna uplakaná, a velice mne to překvapilo, u té tvrdé ženy. Když mi však Střezislava pošeptala, že se ztratil Čamízek, pochopil jsem důvod kněžnina zármutku.

V posádkovém srubu domácích stráží byl pak uspořádán kvas za Dabomysla. Poprvé jsem seděl s vojínem jako rovný mezi rovnými a naslouchal jsem třem guslarům, kteří střídavě za doprovodu svých nástrojů vyzpěvovali o Dabomyslově udatenství v bitvách.

Na kvas přišel také vojvoda Václav s Podivenem a po starém způsobu ulil víno na počest mrtvého velitele. Poté s námi naslouchal zpěvům, a kdykoli se konec sloky prozpěvoval sborem, zaslechl jsem Václavův trochu vysoký hlas. Samozřejmě že nechyběl také Boleslav se svým druhem Hněvsou. Seděli mezi bojovníky a popíjeli jen mírně. Toho dne právě přijel z hradu Boleslavi jeden z podnáčelníků, mladý Tyro, po matce Němec a po otci Norman. Přinesl zprávu, že poslední práce na Boleslavi již skončily.

„Neměls to říkat na kvasu,“ vytýkal Hněvsa, „při hostině se má mluvit jen o zesnulém...“

Tyro potřásl hlavou a omlouval se Boleslavovi za opomenutí starého občeje a zapřísahal se při svých bozích Wotanovi a Freie, že už to nikdy neudělá.

Václav zaslechl tu přísahu a usmál se, jako se smějí dospělí, když slyší žvatlat děcko.

Při hodokvasu jsem málem usnul. Pouze jako bzučení v uších mi zněly Podivenovy připomínky ke zpěvu guslarů.

„Chlapi líní,“ spílal polohlasem, „vezmou starý zpěv o nějakém dávném hrdinovi a přišijí jeho činy našemu Dabomyslovi. Slyšeli jste to? Podle nich bojoval Dabomysl v Krušných horách se skřety a sebral jim Vlčí bohyni! Tehdy, kdy se tohle stalo, nebyl na světě ani Dabomyslův praděd...“

Hlavou mi projela vzpomínka na guslara, který v naší chalupě přednesl zpěv o Milgostovi, přemožiteli Vlčího z Krušných hor.

Česta se obrátil na Podivena. „Zítra přijdou guslaři na tržiště. Mají vladaře voleného vždy o slunovratu a ten jim přiděluje veselice a kvasy...“

„Být guslarem,“ přidal se Čestův zástupce Třebek, „není lehké... Musíš se naučit tučet tuctů zpěvů veselých i smutných, abys měl z čeho vybírat, protože na každém shromáždění chtějí lidé nový zpěv, ve kterém je něco o nich... Guslar musí být obratný, aby vybral ze své paměti vhodné sloky, přidal k nim několik narychlo složených veršů se jmény těch, kteří se mají na hostině oslavit... A příštího dne zase hraje guslar jinde a všechno to začíná znovu...“

Boleslav upil vína a potřásl hlavou.

„Pověz, jak je to s takovými hudci u vás,“ vybídl Tyra.

„U nás,“ spustil Tyro po našem, ale s tvrdou výslovností, „má každý náčelník pěvce, kterému se říká skald, a ten patří k čestnému náčelníkovu doprovodu. Skaldové skládají zpěvy jenom o svých pánech... A někdy se pořádají velké soutěže, to byste měli slyšet, jak každý skald zpívá do ochraptění, aby proslavil svého pána a jeho družinu! Když se to jednou odbývalo na dvorci mého strýce, náčelníka v západním Jutsku, brněly mě z toho několik dní uši!“

Václav se usmíval, chtěl něco říci, ale Tyro, rozohněný vypitým vínem, měl toho ještě mnoho na jazyku.

„Před bitvou zpívají skaldové mužům bojovné písně a posilují tak jejich statečnost. Vojska stojí proti sobě a nezačnou bojovat, dokud nedozní zpěvy. Když má skald mocný hlas, je ho slyšet i v řadách protivníka. Slyšel jsem o bitvě, která se nekonala, protože po skaldově písni prohlásila se druhá strana za poraženou...“

Boleslav zvolal:

„Nic proti tvým kostelním zpěvákům, bratře, ale na Pražském Hradci potřebujeme pěvce, o jakém mluvil Tyro!“

„Ať pobízí naše muže ke statečnosti!“ přidal se Hněvsa.

„Zkus to nejprv v Boleslavi!“ Václav skryl úsměv v poháru.

„Često! Zastav se u mne před pochůzkou na tržišti!“ poroučel Boleslav, „vyberu si tam některého z guslarů a Tyro mi pomůže z něho udělat – jak jsi to říkal – skalda!“

Česta mě poslal spát.

16. KAPITOLA

ZMIZELÝ POKLAD

Jednou se na mě Ingo potutelně zašklebil a ledabyly pronesl: „Něco bych pro tebe měl...“

Zvedl jsem oči od havraniho brka, jehož ostří potřebovalo opravit, a zrovna tak nenuceně mi vyklouzlo z úst: „Co ty můžeš pro mě mít?“

„No, to bys viděl...“ napíнал mě Ingo.

Opatrně jsem šmidlal špičkou nože konec brka. Inga jsem si naschvál nevšímal.

Nevydržel to a opět začal: „Ty ovšem nemáš zájem, což?“

„Mluv se mnou pořádně!“ houkl jsem, „tohle chceš – nechceš, si nech pro Střezislavu.“

„Hle, Stodoran, jak se umí čertit!“ usmíval se Ingo, „ale opravdu, naplno ti to říci nemohu... Někam bych tě vzal... Jestli tě to bude zajímat! Ale – musíš být tiše jako myška – Václav nemá rád všetečky!“

Namítl jsem: „Jestli tam bude Václav, tak ho určitě doprovodí Česta!“

„Na tohle Česta nepřijde!“ překonával mě Ingo.

„Co to bude?“

„Uvidíš a uslyšíš!“

A víc jsem z něj nedostal. Nezbylo než se podvolit. Slíbil jsem, že počkám, dokud pro mne nepřijde, a potom uposlechnu všech jeho příkazů.

Čekal jsem až do večera, kdy se pro mne Ingo konečně zastavil...

Vyzábělý Reginald uchopil hliněný pohárek naplněný zelenavým vínem loňské sklizně a povstal z lavice, potažené ovčí kůží.

„Vivat auctor!“ zvolal skřípavým hlasem, který se rozlehl po celé hodovní síni knížecího paláce.

Do praskotu hořících polen na ohništi se vmísilo šoupání lavic, jak všichni vstávali s poháry v rukou.

„Vivat auctor!“ rozlehlo se čtyřmi hlasy, opět latinsky. Pátý hlas však zavolal naší řečí:

„Sláva původci díla!“

„Děkuji vám, přátelé,“ pronesl kníže Václav. Vděčně obzíral přítomné: Reginalda a Bennona, saské kněze, Pavla a zavalitého muže, který z něho nespouštěl zraky – byl to Václavův nerozlučný důvěrník Podiven – za jeho zády se vzpřímeně držel sluha Ďák. U protějšího konce stolu stál staříčkový mnich v kněžském hábitě, usmíval se, neboť on to byl, kdo přerušil latinskou chválu českým zavoláním. To byl Učen, který řídil školu na Budči v době, kdy se tam učil mladičký Václav.

V koutě naproti ohništi tančil odraz plamenů po Ingově postavičce. Opodál se vypínal sluha – džbánec v ruce, připravený kdykoli nalít. Do dveří vešel opozdilec, vzhledný mladý muž, a mlčky usedl na okraj lavice.

„Vivat auctor,“ opakoval po Reginaldovi droboučký Benno a pohlédl po očku na Učena.

Vojevodův vychovatel pozvedl pohárek a upil. Reginald a Benno ho následovali. Václav měl zlatě zdobenou byzantskou sklenici, do poloviny naplněnou, neboť měla dvakrát větší obsah než hliněné pohárky.

„Vivat vinum!“ pronesl Učen, když po dopití usedli.

„Vino chválíš latinsky,“ nadhodil jedovatě Reginald, „ale autora po česku!“

„Protože autor,“ ukázal Učen na Václava, „napsal svoje dílo naším jazykem! Jen si ho dejte číst znovu a uslyšíte, jak je naše řeč libozvučná!“

„Latina – to je ryzí kov!“ prohlásil bojovně Benno.

„A co je náš jazyk?“ durdil se Učen, „bláto?“

„Ctěte to ještě jednou,“ navrhl Podiven.

Pavel pokynul Ingovi, který s uzardělou tváří přistoupil ke stolu, vzal stočený papyrus pokrytý jeho písmem, neboť nedávno celé dílo přepisoval.

Na ohništi zapraskal bukový špalek, žbluňklo dolévané víno a Ingo počal předčítat.

Učen se díval po saských kněžích, Podiven jako u vytržení zvedal oči do výše, Pavel poslouchal, zda Ingo neudělá ve čtení chybu, a na Václavově tváři pohrával lehký úsměv.

„...Ludmila po svém odvrácení od pohanských bludů každodenními hořkými slzami hořce plakala, že dříve modly uctívala. Sama se však v lepší stránku obrátila, stala se totiž matkou chudých, nohou chromých, okem slepých, vlídnou utěšovatelkou sirotek a vdov...,“ zvučel místností Ingův jasný hlas a Pavel pochvalně přikyvoval.

Po chvíli Učen pohlédl ke dveřím a také druzí, až na saské kněze, se tam podívali. Dílo prozrazovalo na Drahomíru její nenávisť k Ludmile.

„Proč ona má být takřka mou paní? Zahubím ji, zdědím všechno, co má, a budu vládnout sama!“

Jenomže Ludmila odpovídala, aspoň ve Václavově spise:

„Netoužím vládnout...“

Stručně a jasně vysvětloval autor, jak se Ludmila odstěhovala na Tetín, což byla v té době tvrz na prastaré cestě k západu poblíž území Mžanů.

„Drahomíra,“ lkal Ingův hlas, „poradivši se se zločinnými rádci, vyslala muže, aby Ludmilu zahubili. Ti si přibrali velké vojsko a táhli na Tetín.“

Mladý sluha přihodil na ohniště chrástí a do deště jisker zvýšil Ingo hlas:

„...když se pak zešeřilo, řečení ukrutníci zamířivše k jejímu obydlí, rozrazil bránu...“

Plameny šlehaly do výše, když chlapec četl věty:

„...vloží provaz na její hrdlo a zardousili ji...“

„Tunna a Gommon!“ zvolal Pavel. „Němečtí žoldnéři!“

„A vrazi!“ dodal Podiven.

„Ale výborní vojáci!“ odporoval Reginald, „naučili Vratislavovy družiníky, jak se bojuje...“

„Dovedli to i bez nich,“ odsekl Učen.

Ingo položil papyrus a usedl opět do kouta.

„Tunna a Gommon,“ rozpomínal se Reginald, „nezískali Drahomířinu vděčnost. Oba dopadli špatně. Tunnu nakonec dala popravít jako vraha i s celým příbuzenstvem a Gommon uprchl ze země...“

„Jaká je v tom logika?“ zamumlal Benno, „nejdřív někomu něco přikáží a pak ho za to potrestám?“

Reginald hodil okem po Václavovi a pak pokrčil rameny. „To nebylo za útok na Ludmilu,“ ozval se pojednou kníže, „matka se mi nejednou zmiňovala, že ji Tunna a Gommon podvedli...“

„A čím?“ ptal se Reginald.

Tím, že řekl: „Nelze všechno dávat do legendy,“ vyhnul se Václav přímé odpovědi, a tak se rozhostilo výmluvné mlčení, které přerušil Reginald:

„Doporučuji přeložit legendu do latiny a poslat biskupovi do Řezna.“

„Dovedete si představit,“ dával se unášet Benno, „jak by ty překrásné syntaxe zněly v řeči Ciceronově?“

„Vojevoda...“, přidával se Reginald, ale Václav mávl rukou.

„Ted' jsem autor,“ řekl.

„Tedy autor,“ opravil se Reginald, zatímco Podiven stácel oddaně tvář k Václavovi, jako by chtěl říci: Pro mě jsi vždy vojevoda! Ďákovy výmluvné oči vyjadřovaly totéž.

Mladičký sluha doléval víno, Reginald tedy počkal, a potom si vzal slovo:

„Autor sepsal čtení o mučednici Ludmile, jeho bábě... Napsal je skvěle, ale kromě toho, přátelé, zapomínáme na jednu věc: Je to prvé dílo toho druhu sepsané v této zemi... Oslavme ho tedy!“

Poháry se vznesly k ústům.

Václav, zardělý, tou chválou, rychle řekl: „Nenapsal jsem nic jiného než to, co si lidé o Ludmile vyprávěli. Sám jsem byl ještě příliš malý, když došla mučednické smrti...“

„He! He!“ ozvalo se skřehotavě od dveří, „jaké lži to tady povídáš, synu?“

Do místnosti se vbelhala Drahomíra. Za ní nahlížel jeden z vojínů Václavových a s obličejem staženým bolestí žaloval:

„Uděřila mne do ramene, když jsem ji nechtěl pustit!“ Václav ho pohledem poslal ven.

Drahomíra se rozhlédla po hostech a ušklíbala se. Hleděli na ni zaraženě. Ingo v koutě se neklidně ošil, nejraději by zmizel. Pro nižší služebnictvo nebylo vhodné zůstat u takového výjevu. Nevítaný svědek mohl být umlčen navzdýcky, anebo při nejlepším prodán do otroctví.

Pojednou se Drahomíra zapotácela. Václav k ní přiskočil a ukázal na své křeslo.

„Nohy, moje nohy!“ vzdychala Drahomíra, „už mne neunesou!“ Těžce dosedla a přimhouřila oči. „Všimli jste si úplňku?“ pronesla se zavřenými zraky, „měl včera kolo... V takových dnech jsem slabá... Škoda...“

Sluha nalil víno a Václav sám přiložil matce sklenici k ústům.

Sotva usrkla, objevil se na její tváři blažený úsměv. Doširoka otevřenýma očima pohlédla na Učena a opět se napila.

„Cítím se líp. Možná že ještě neulehnu...“

„Vino od Rýna je jako lektvar,“ pravil nesměle maličký Benno.

Prudce odstrčila sklenici. „Vino z franské země? Fuj!“

Po stole se rozlévala kaluž. Sluha nejprve sáhl po sklence, obratně ji zachytil a potom utřel rozlité víno.

Václav se jen usmál a několika tichými slovy poslal Podivena pro něco ve vedlejší komoře.

„Myslela jsem, že to víno je od nás,“ mumlala Drahomíra ztěžklým jazykem, „z těch keřů, co Bořivoj dovezl z Moravy zároveň s novou vírou.“

„Vinných keřů z Moravy zbylo zde pramálo,“ přerušil matku Václav, který rozuměl vínu jako málokdo v zemi.

„Když se Stojmír vzbouřil, dal spálit vinice, neboť pokládal víno za nápoj křesťanů. Zbylo jen několik keřů, ke kterým se později přisadily keře z Německa.“

„A tak,“ připojil se Reginald, „spojilo se víno z Němec s moravským...“

„Ale víra z Němec se nespojila s moravskou,“ pravil Učen.

Drahomíra natáhla ruku po sklenici a sluha nalil.

Mezitím Podiven donesl z vedlejší komory kožený vak. Rozvázal tkanice a vysypal na stůl vedle papyrusů hromádku lesklých mincí.

„Vezměte,“ pobídl Václav jako při hostině a podal jednu z mincí Drahomíře.

Ostatní si brali po jedné, po dvou, prohlíželi a potěžkávali.

Učen klepl penízem o stůl a zálibně naslouchal jasnému zvuku.

„Tak zvoní jediné stříbro,“ prohlásil Pavel.

„Je podobná bavorské,“ připomněl Reginald, „nese jméno vojevody, má kříž na rubu lomenici s křížem na vrcholu a pod ní písmena PRA...“

„Latinská!“ upozornil Benno a pohlédl na Učena.

„Ano, latinská,“ odpovídal Učen, ne bez hořkosti, „neboť v rovinách Moravy kočují Maďaři a moravská tržiště zpustla po maďarských nájezdech. Nebýt toho, četli bychom na denárech písmo, které přinesli Cyril a Metoděj...“

Učen se usmál a pošoupl minci doprostřed stolu, ke hromádce zbylých.

Reginald, Benno i Pavel zastrkovali peníze do záhybů svých rouch.

Drahomíra dosud držela denár na dlani, nyní jej vložila mezi zuby a stiskla. Vzápětí se opět objevil v její dlani.

„Stříbro, opravdu stříbro...,“ drnčel její hlas a podezřívavý výraz zešpičatěl bradu i nos.

„Odkud bereš stříbro, synu?“

„Máme zásoby na Vyšehradě,“ odpovídal Václav, „zařídil jsem tam mincovnu... Od rána do setmění jsou odtud slyšet kladiva, která razí denáry...“

„Brzo budou platit po celé zemi,“ pronesl mladý vzhledný muž, který přišel opožděně a dosud mlčel.

„Mstivoji, dbej jenom na to, aby se co nejdříve začalo razit na dalších kovadlinách,“ přikazoval mladému muži Václav. Obvykle při udělování rozkazů pohlížel zpřímá na osloveného, nyní však sklopil zrak, jako v ostychu.

Zato Drahomíra přejela Mstivoje ostrým pohledem, takže věčný úsměv odlétl z jeho pěkné tváře jako vyplášená pěnka.

„Je dobře, že razíš peníze,“ pronesla pochvalně Drahomíra a Václav se nad tou chválou zarděl jako předtím, když ho poctívali za legendu o Ludmile, „ale je na to dosti stříbra?“

„Moji lidé je kopou v lese mezi řekami Mží a Vlčavou,“ odpovídal Václav, „hned je taví a uschovávají na Tetíně, odkud dovážejí zásoby stříbra na Vyšehrad.“

„Mezi Mží a Vlčavou,“ pronesla zamyšleně Drahomíra, „nacházelo se stříbro odpradávná... Neubývá ho nyní?“

„Ubývá, paní,“ přitakal Mstivoj, „ale jdeme za ním hlouběji do země. Některé jámy nám však zalila voda...“

Drahomíra pozvedla sklenici, ale nenaklonila ji k ústům. Tak si počíná ten, kdo si náhle uvědomí, že musí zůstat střízlivý.

Na sklence si pohrávaly odrazy plamenů z ohniště a Drahomíra do nich hleděla jako vědma čtoucí budoucnost z odrazů oblaků v posvátné studánce.

„Za tvého otce, Václave, se také sbíralo stříbro v těchto místech, o kterých jsi mluvil. Nikdo se však pro ně nebrodil vodou vytrysklou ze země... Vojevoda Vratislav se raději vypravil pro stříbro k těm, kteří je měli, bral je pod Krušnými horami Lučanům – a daleko na jihu Maďarům, kteří je před tím posbírali v bohatých městech... Z bojů s Maďary přivezl také zlato... Sama jsem je viděla... Hromada zlatých skvostů byla vyšší než tahle hůl... Zlaté mince mohls razit, synu, a zlata by bylo pořád dost... To byl Vratislavův poklad, který zmizel... a nikdo dlouho nevěděl, kam...“

Nyní se Drahomíra konečně napila a odložila sklenku.

„Tvá bába Ludmila,“ pronesla kněžna s trpkým úsměvem, „způsobila, že se tvůj otec stal pojednou pobožným! Za noci chodíval se svou matkou tady v Praze do kostela, který byl tehdy nový.“

„Ke svatému Jiří,“ napověděl Učen.

„... a modlili se tam... Brávali s sebou polštář, ale přesto Vratislav míval otlacená kolena... Po setmění, uprostřed noci a před úsvitem – třikrát za noc chodívali do nového kostela..., zatímco já jsem bděla beze spánku na lůžku... Často jsem proběhla palácem i nádvořím a běžela ke kostelu. Světlo svící pronikalo pode dveřmi, které však byly na závoru! Nesměla jsem rušit při pobožnosti! Když jsem to ráno vytýkala Ludmile, nazvala mne pohankou – ačkoli hned po příchodu ze Stodoran jsem přijala křest... A když můj muž Vratislav se vrátil z poslední výpravy proti Maďarům sice jako vítěz, ale bez života, nikdo nevěděl, co je s pokladem. Pouze Ludmila se usmívala mým dotazům... Ty úsměvy ve mně vyvolaly zášť, protože prozrazovaly, že Ludmila zřejmě ví, kde je ukrytý poklad... Ona odešla na Tetín, aby se vyhnula mým otázkám...“

„Ach matko!“ zvolal Václav, „tak to bylo...?“

„Proto jsem za ní poslala Tunnu a Gommona, Vratislavovy nejmilejší pobočníky, kteří měli Ludmilu přimět k doznání... Tunna však byl prchlivý, a když se mu Ludmila vysmívala, neovládl zlost... Za to jsem ho dala popravít a Gommon uprchl ze země, aby se vyhnul mému hněvu...“

Papyrus zachřestil ve Václavových rukou a letěl na oheň. Plamen jej nejdříve ohnul a poté proťal.

Podiven se vrhl k ohništi, ale spis o Ludmile hořel rychle.

„Vojevodo,“ zalkal Podiven, jako by zde nebylo ostatních pochmurně mlčenlivých obličejů, zahleděl se na tvář Václavovu, zrůžovělou odrazem ohně.

„Netrap se, synu,“ ozval se kupodivu měkký a konejšivý hlas Drahomíry, „o tvůj omyl se přičinili tihle...“

Ukázala na saské kněze. Benno se studeně usmíval a Reginald stácel v prstech jakýsi svítek.

Učen se zvedl a položil Václavovi ruku na rameno. Držel ji tam, i když se Drahomíra zvedla. Sluha přiskočil od ohniště a umouněnců rukou ji podepřel. Pomalu a beze slova vyšla kněžna ze dveří.

Do ticha řekl Učen:

„V době, kdy zemřela Ludmila, jsem žil na Budči, ale leccos se ke mně doneslo... Tvá matka, Václave, měla zřejmě pravdu – ale škoda tvého díla...“

Na Václavově tváři bylo znát, že lituje své ukvapenosti.

Učen se posadil. Vtom Reginald roztáhl úzké ryt do úsměvu a zamával spisem, který dosud držel v ruce.

„Hodils do ohně opis, zde je tvé původní písmo! Legenda o Ludmile neshořela!“

„Je to zázrak!“ zakoulel malýma očkama Benno.

Václav vydechl.

„Vratislavův poklad,“ pronesl Mstivoj, „kde jen mohl být?“ Sluha nalil opět víno.

A potom chlapec přivedl od ohniště guslara.

Všichni se rozezpívali, až na mne. Seděl jsem v koutě, kam mne posadil Ingo, ačkoli mne už celé tělo bolelo, byl jsem zticha jako myška. Dnes vzpomínám na své tehdejší pocity. První bylo ohromení. Později jsem zažil něco podobného, při zasvěcení do bratrstva, jehož jméno se nesmí vyslovit.

Tajemství a ukryté události skrytého významu jsou těžké jako balvany, jenže je nemůžeš svalit a nosíš je s sebou zatížen až k beznaději.

Druhý pocit byl jaksi věcnější, vyvolával úvahy blízké skutečnosti. Proč měli saští kněží – latiníci – radost z legendy napsané v našem jazyce? Vzpomněl jsem si, že poslouchali s takovým napětím jako člověk, který se nemůže dočkat, až se dozví něco důležitého. Ve Václavově legendě byla tedy ukryta nějaká zpráva.

17. KAPITOLA

HOUBY Z ČERNÍNSKÉHO HVOZDU

Nevím, zdali dosud stojí v levém rohu tržiště ten srub, kde pobývali Česta nebo Třebek, kdykoli měli dozor. Mně to nízké čtverhranné stavení připadalo jako ostrůvek uprostřed hučícího proudu. Nebyl jsem zvyklý na rámus a rád jsem za sebou zavíral těžké dubové dveře, které ode mne oddělily všechno to pokřikování.

Avšak jednou ráno bylo ve srubu více křiku než na tržišti. Donesl jsem právě Třebkovi tabulku s příkazy od Česty, aby zvýšil pozornost, neboť vojáci při cvičení za řekou potkali tlupu podivných lidí, kteří před nimi uprchli a nebylo možné je najít.

Třebek vyšel do chodby, a sotva mne výslech, zjezily se mu kníry trpkým, kyselým úsměvem.

„Tak můžeš vyřídit, že už jsme je chytili. Ano, tady na tržišti je chytili moji strážci nebo metaři, jak vy jim pohrdavě říkáte.“

Ze sousední místnosti bylo slyšet rozčilené hlasy.

„Jen se podívej, co je to za úlovek!“ vyzval mne Třebek.

Byli to dva starci a ostatní byly ženy a děti.

„Z jejich hovoru si nic nevybereš,“ ujistil mne Třebek.

Přivedl jsem Čestu, a než slunce vystoupilo k poledni, znali jsme jejich příběh.

V Černínském hvozdu poblíž pramenů Kačáku hoří asi tucet ohňů. V modravé tmě podzimní noci připomínají bludičky. Odlesk plamenů prokmitává bezlistým houštím a odráží se v kalužích mezi stromy. Holými větvemi prolézá k černé obloze hustý dým.

Na dvou dřevěných rožnících otáčejí se kusy zvěřiny a hovězího. Občas vystoupí z kouře nejasná postava s nožem v ruce. Záblesk ukáže drsnou tvář s divoce rozcuchanými vousy. Opatrně, aby se nespálil, ukrojí muž kousek masa, usedne k ohni a podá ženě, která se krčí vedle něho. Jsou zde ještě tři ženy a stařec.

Noc je chladná. Lidem u ohně se na prsou kouří z provlhlých oděvů a záda je studí. Lépe by bylo ve srubech nakupených vedle sebe v dědinách nebo za valem hradiště. Nikdo z těchto lidí si však nestýská. Není pro ně domova mimo hvozď Černín.

Řeky Mže a Ohře ohraničují Černínský prales, který začíná na západním okraji Václavova vojevodství a táhne se až ke Krušným horám zvaným také Furgany, kde splývá s tamními lesy. Středem Černína neprotéká větší řeka. Hustý porost javorů, habrů, buků, dubů a lip přerušují někde nesmírné plochy močálů pokrytých rákosím. Tady také rostou olše a vrby.

Žádný rod se tu nechce usadit. Dosud zde nebyl spatřen dým ohně spalujícího les. Nikde se neozývá sekýra rolníka, který klučí nespálené stromy a připravuje lesní půdu k setbě.

Lidé sem tedy nejdou. V rovinách kolem Labe a Vltavy je půda úrodná a stačí dosud všem, větry jsou tam mírné a slunce zahřívá lidi i zem. Nač se pouštět do Černína? Dokonce kupecké i vojenské stezky obcházejí

hvozd.

Namísto lidí zde nerušeně žije zvěř. Na okraji bažin a lesních jezer se popásají stáda jelenů a srnců. Z mokřin se ozývá chrochtání divokých prasat. Houštinami se prodírají tuři, které nikdo neloví, ani za hvozdem v polích, kam tito obři chodí spásat vzešlé obilí. Po houpavé lesní půdě dupou losi, obrovská zvířata s lopatovitými parohy, ze kterých se dá snadno vyrobit pluh. Plaší a osamělí vlci kradou se v létě pod stromy jako stíny, dokud je zima a hlad nesrazí do smečky. Pak se hvozd ozývá jejich vytím a znepokojená zvěř se krčí ve svých peších.

Hvozd obklopují dědiny a hradiště čtyř plemen: Na východě Čechové, na severu Lučané, na západě Sedličané a na jihu je to lid zvaný podle hlavní řeky kraje, Mžané.

O tlupě nemají v okolí ani potuchy. Nikdo neví, že hvozd ukrývá vesničany, uprchlé před saským vojskem po dobytí Hradiště. Ve hvozdě narazili uprchlíci na tlupu tuláků a vyhnanců z rodů. Nikomu se nechtělo zpět do kraje, který teď bude ohrožen tak dlouho, dokud vojevoda neopraví hradby kolem útočiště. Dávno pryč jsou doby, kdy všichni pracovali s chutí a podle svých možností pod vedením stařešinů. Nyní vodí muže na stavbu ozbrojenci z vojevodovy družiny, a to jsou neúprosní dohlížitelé.

„Hvozd je nejlepší hradba,“ řekl uprchlíkům jeden z té tulácké tlupy a všichni mu uvěřili.

Život ve hvozdě však není lehký. Divočina dává obživu, nikoli však dobrovolně. Je nutno o ni zápasit, ale také o těch pár kravek, které sem uprchlíci dohnali. Šelmy – z nichž nejstrašnější je rys – slídí po dobytčatech. Stádo, pasoucí se někde na palouku u lesní tůně, snadno poplaší tur, jehož to byla dosud pastvina. V hvozdě nestačí dva pastýři jako v dědině. Někdy i tucet lidí střeží dobytek.

Zvěře je tu bezpočtu, ale vesničané ji nedovedou dobře lovit. Dávno už je právo honu vyhrazeno knížeti a jeho družině. Na obyvatele dědin zbyla havěť, jako zajíci a ptactvo, které lapají do sítí. Nyní jsou vždy nejméně tři napjaté nad lesními jezery.

V létě se modrají pahorky ve hvozdě borůvkami a v mechu se objevují houby. Včely vrávorající pod tíhou sebraného pylu v prohřátém vzduchu mýtin dovedou vyběrače medu k dutým stromům, plným pláství.

Jednou se rozlehnou lesem rány seker. Několik mužů utíná dlouhé zkroucené habrové kmínky. Pak na ně připevní řemeny parohy utáté z lebky losa, který zahynul stářím. A potom tento pluh kypří mechovitou půdu poblíž močálu. Opodál dohořívají šípkové keře a šlahouny ostružin. Do pole, zúrodněného popelem, rozhodí ženy prosná zrna z několika pytlíků zachráněných z dědiny.

Děti hlídají zaseté obilí před žravými holuby.

Sekery však buší do stromů dál. Nemýtí les, nikdo si nepřeje rušit tu hustou zelenou hradbu. Ale je třeba klád a chvoje na stavbu chatrčí. Podpírají se o kmeny javorů a košatých dubů, listí haluzí hladí jejich střechy. Mezery mezi kládami zalepí jíl z mokřiny. Dovnitř se nanosí loňské listí a vyschlá tráva, kterou pokryje stará dobytčí kůže. Místo ke spaní je připraveno.

Vzniká tu nová dědina? Les je hrozný, pobyt v něm vysiluje. Pořád je tu něco nečekaného, není tu toho pravidelného koloběhu jako na dědině. Tam byla práce rozdělena, pastýři pásli, někteří mužové orali, jiní se starali o zásoby dříví, děti pomáhaly při polních pracích a tam, kde bylo třeba. Ženy ponejvíce tkaly a přitom opatrovaly děvka.

Tady musí každý dělat to, co je nutné. Je to horečný a neklidný život. V dědině bylo líp.

Jenže vrátit se nemohou. Kníže potřebuje každou ruku. Mužové se ošívají, jakmile někdo začne řeč o návratu. To by znamenalo dělat za dva, možná za tři.

Sekery znova bijí do dřeva, ale už méně hlučně. Rány jsou tlumené, z lipových kmenů se oddělují špalky. A potom, kdesi v ústraní, sklání se nad kusem lipového dřeva muž s nožem a tichým hlasem zpívá:

*Děde rodu našeho,
chraň nás od zlého...*

a ze dřeva vyvstává podoba lidské tváře. Sochy dědů pak stojí v každé chatrči, hned u ohniště.

K prameni Kačáku je vyšlapaná stezka, po které se chodí pro vodu s koženými vědry a několika hliněnými džbánky. Tahle stezka se křížuje s jinou, po které se dá dojít do lesního polomu pro suché dřevo.

A když jednou ráno přestane v chatě na okraji dýchat stařena, postaví lesní lidé na křižovatce hranici, spálí tam zesnulou a popel zahrabou do země. Tak i zde udržují starý zvyk pohřbívání na křižovatkách.

Mezitím přejde léto a chladná rána zbarvují listí. Všichni věří, že zima v lese nebude tak zlá. V dědinách touto dobou přicházejí vojáci z hradiště a vodí lidi na práci. Je třeba sekat proutí a splétat je do hatí na zpevnění cest. V hradišti je nutné zpevnit valy, nosit košíky plné kamení na zpevnění valů. Kácet a odvlékat klády k poškozeným ohradám.

Tohle všechno netrápí usedlíky v lese.

I podzimní chladno se tu lépe snáší. Dým z ohnišť v chatrčích, i z těch na volném prostranství, sráží se pod větvemi a odhání chlad. Ostatně, kdo nemusí, nevyjde ven. Dobytek se živí senem nasušeným na mýtinách.

Oproti dědinám v polích je zde však téměř stále ticho. Les nutí tlumit hlas. I když se ženské pohádají, je to pouze polohlasem.

Noci uplývají za vytí vlků.

Před dobytčím přístřeškem hoří neustále dva nebo tři ohně a muži se střídají v hlídkách. Někdy vyjdou na lov a ukořistí jeleny nebo srnce, vypasené na paloucích.

Z chatrčí vyhlížejí zakulacené tváře. Nikdo nenutí obyvatele lesní dědiny, aby mu odevzdávali část úrody nebo kořisti. Není zde knížete a jeho družiny.

Nikomu zde nic nechybí. Mužové mají dokonce svůj opojný nápoj, silnější než medovina, nebo to nové pití – víno.

Přes léto sesbíral jeden z nich houby, které však nerostly v mechu ale na stromech. Svařil z nich nějaký nápoj, přidal tam byliny – a dal ochutnat. Bylo to dobré, muži se cítili hned silnější. Výrobce nápoje prokázal, že je opravdu vhodným dědicem své báby, která tam někde, na rozhraní lučanského kraje, bývala vyhlášenou kořenářkou.

Hub byla bohatá zásoba a nápoje bude dost po celou zimu. Zaberou pro něj všechny nádoby. Jak podzim plyne, je nápoj silnější, mužům dodává pocitu síly, už se párkrát poprali... jiní zase z bujnosti lámou stromky. Ale nejvíce je to nutí tahat na sebe nože a dýky, ohánět se klacky, ohrožovat se kopím.

A jednoho dne se muži sesednou za chatrčemi a u ohně pijí až do soumraku. Potom ženy slyší křik, volání, praskot dřevců kopí. Neodvažují se tam přiblížit. Posléze přechází křik ve chroptění. Několik mladších žen se tam rozběhne. Zrovna vychází měsíc a jeho světlo doplní odlesk dohasínajícího ohně. U ohně spatří ženy své muže...

Zrána uprchnou z těchto míst, potok je vyvede k řece Mži a podle ní putují skrytě až k soutoku s Vltavou. Náhodou se přitom nesetkaly se strážemi z tetínského hrádku! Po přenocování v lese dojdou hladoví pod Prahu a pojednou je obklopí ruch a tržiště. Za chvíli je obklíčí ještě Třebkovi muži – vysmívání „metaři“ Ale na tuhle

vyděšenou tlupu stačí.

O chvíli později rydlo na tabulce zaznamenává jejich vyprávění.

Dříve než se Česta rozhodl, kam ty ženy pošle, věděl jsem, koho mám seznámit s jejich zážitky.

Častolov zrovna vařil nějaký lektvar, který páchl tak strašně, že jsem ho našel po čichu za Drahomířiným domem, neboť v místnosti by stěny nasákly tím zápachem. Jak jsem jen řekl, že se v Černínském hvozdu pobili muži po požití nápoje z nějakých hub, milý Častolov vyskočil jako poplašený kolouch a hnal se na tržiště.

Česta se pořád ještě rozhodoval, co má s těmi ženami udělat, ale Častolov si už dvě vybral pro sebe, že ho povedou zpátky do hvozdu, ukáží mu houby, které muži sbírali, a také jestli se v té bývalé osadě najde aspoň zbyteček nápoje.

Vypravil se hned na úsvitě druhého dne, na svém dvoukolém vozíku, kde se s ním vezly obě ženy a kolem klusala trojice vojáků na ochranu. Naštěstí jsem nemusil s nimi, hlídat potřeštěného bylinkáře a dvě ženské, to by se mi zajídalo. Ostatní ženy už byly rozdělené, některé na Vyšehrad a jiné na Tetín, kde bylo také hodně svobodných mládenců. Svatby se slavily podle křesťanského obyčeje, ačkoli se těm ženám nedostalo křtu – na to všichni zapomněli.

Ale pohanky z Černínského hvozdu byly prý dobrými ženami svých křesťanských mužů.

Častolov se vrátil za pět dní s pytli plnými hub, které dal vařit. Obě ženy mu přitom pomáhaly, potom jednou dlouho seděl s Gunnarem a popíjeli houbový odvar.

Kupodivu nebyl z toho žádný souboj, jenom na sebe trochu pokřikovali...

18. KAPITOLA

KUPEC NEMUSÍ VŽDY VOZIT ZBOŽÍ

Časně zrána dorazil na pravý břeh Vltavy naproti Praze ozbrojený jezdec. Rozhlédl se kolem dokola a potom opatrně vjel na lávku. Když na údery kopyt lávka odpověděla důrazným duněním, potřásl kůň neklidně hlavou a nechtěl jít dál, jezdec ho však stisknutím boků přiměl k mírnému klusu.

Dole po řece, kde se nad hladinu nezvedalo tolik ostrůvků, plula úzká loďka, na které seděl muž v kroji jižních Slovanů. Dva rybáři poháněli lodici bidly k levému břehu.

Muž v kroji jižních Slovanů ještě nevystoupil z lodice a ozbrojený jezdec už jel od pobřeží k tržišti.

Na obou mužích, kteří se spolu dosud nesetkali, nebylo nic nápadného. Lidé z blízkých a dalekých končin stále zaplňují nejen tržiště, ale i prostranství pod Prahou a někteří zůstávají ve srubech za ostrovy u pravého břehu.

Mezitím v úzké zátočině dole pod hradem, kde bylo vytaženo asi deset velkých i malých člunů, uvazovali dva plavci lodici vydlabanou z jednoho kmene. Oproti okolním plavidlům vypadala malá. Ale každý, kdo rozuměl trochu vodě, věděl, že tahle kocábka dopluje za dva dny po proudu až tam, kde končí moc vojevody Václava.

Slovansky oblečený muž dohlédl, zda je loď dobře připevněna houžvemi stočenými z kořenů. Rybáři je otočili kolem kamenu vyčnívajícího ze břehu a ještě připevnili na záď provaz, který byl uvázán ke kmeni statného jilmu.

Jižní Slovan se ještě přesvědčil pohledem, že je o loď dobře postaráno, a beze slova odešel na břeh. Minul uježděnou cestu ke hradu a kráčel pobřežní stezkou přes potok Brusnici. Opodál se pod vysokými stromy sušily rybářské sítě. Po cestě přešla žena se džberem vody, do pasu vysvlečený stájník vedl napojit pár tažných koní, rybář nesl na ramenou kožený pytel, ve kterém se mrskaly právě ulovené ryby. Každý spěchal za svou prací a jen málokterý pohled utkvěl na Slovanovi.

Z tržiště se rozléhala směs hlasů, koňského ržání a bučení tažných zvířat. Kolem několika srubů tyčily se vysoké stany a kupily povozy, od lehkých pro jednoho tahouna až po ty nejtěžší, do nichž se zapřahala volská čtyřspřeží.

Opodál na břehu leželo asi tucet lodic. Byly ze silných prken a spáry mezi nimi zalepovala smrková kůra. Na přídi byla každá loď vyztužena napříč připevněnými deskami z bukového dřeva. Prkna spojovaly mezi se-

bou ohnuté latě, v nichž byly vyvrtané otvory pro dubové kolíky. Na celou lodici nebylo použito ani kouska kovu.

Obratný lodník dokáže s takovým plavidlem plout za vysoké i nízké vody.

Po proudu je to snadné. Ale zato co síly spotřebují lodníci při vlečení naloženého plavidla! Někdy pomáhá protiproud a v tichých zátocinách se dá loď popohánět bidlem, ale většinu cesty táhnou lidé. Někde, pod hrady, je břeh upravený, takže se do lodice dají zapřáhnout koně nebo voli, kteří táhnout loď kus proti proudu, ale za to musí pán karavany platit veliteli hradu...

Lodě je nutno neustále spravovat. Také nyní vnikl do Slovanových nozder pach pálené smůly. Chlapec, oblečený do kusu hovězí kůže omotané kolem boku, foukal pod oheň. Vedle sebe měl hromadu třísek z právě otesané klády.

Slovan se obratně proplétal hustým zástupem a ještě se stačil ohlížet, zda nikdo nejde za ním. Avšak čím blíže přicházel pod hradním ostrohem k tržišti, tím méně byl nápadný. Kolem spěchali muži i ženy v nejrůznějších oděvech a také nejrůznějšího vzhledu. Na pražském tržišti se setkávají všechna lidská plemena.

Jižního Slovana minulo několik vážných Arabů v turbanech.: Usmála se na něho dívka černé tváře a blýskla přitom bělostnými zuby. Dva muži zažloutlé pleti, usazení před vysokým stanem, obrátili po jižním Slovanovi lhostejné úzké oči a pokračovali v jakési hře s figurkami na desce rozdělené v bílá a černá pole.

A byli tu rozložití Bavoři, štíhlí Frankové a také Sasové, jejichž kalhoty z kůže vypadaly vzadu jako plné...

Tím davem se jižní Slovan propletl k vozům. Nebylo tu těžkých zvířat, ta se popásala na rozsáhlých pobřežních loukách. Odtud také trčela hlava velkého velblouda na dlouhém krku.

Vypadalo to tak, že vozy, některé prázdné, jiné dosud obtížené nesloženým nákladem, stojí, jak je vozkové po vypřažení potahu opustili, ale ve skutečnosti to byla hradba, která chránila přístup ke stanům.

Však také od jednoho vozu vystoupil osmahlý chlapík. Podle ploché čapky, šikmo nasazené nad snědý obličej, to byl Bask až z dalekých hispánských končin. V ruce držel meč a na prsou se mu houpala krátká dýka zavěšená na tenkém řemínku. Přimhouřenýma očima pohlédl tázavě na jižního Slovana, který už obnažoval pravé předloktí, až se objevil stříbrný náramek v podobě hada. Bask mrkl na plochou hadí hlavu s očima z drobných červených drahokamů, usmál se a pokynul Slovanovi, aby šel dál. Pak vedl Slovana mezi vozy. Cestou potkali malého Araba. Bask mu něco řekl a Arab se hned obrátil ke vchodu do nejrozsáhlejšího stanu. Zmizel za plátěným závěsem. Slovan zůstal s Baskem.

Hluk vzrůstal. S karavanou přitáhlo několik kupců a nyní se u některých vozů a stanů čile obchodovalo. Příchod karavany přivábil zájemce nejen z tržiště, ale také z jiných osad a hradů. Slovana zřejmě bavila podívaná, jak místní obchodníci odstrkují od kupců své přespolní konkurenty. Za chvíli přišel mladý Arab a pokynul ke stanu.

Uvnitř, v přítmí, svítily pestře zbarvené koberce, kterými byla vyložena podlaha i dolní část stěn. V pozadí přihlížel postarší Arab, jak dva sluhové rozkládají před ním krátký úzký meč. Rukojeť byla vyložena drahými kameny.

Při Slovanově příchodu se Arab obrátil a mírně uklonil. Slovan rovněž sklonil hlavu a řekl: „Musím se tu několik dní zdržet... mohu použít tvého pohostinství?“

Arab zřejmě porozuměl jeho prosbě, protože kývl hlavou a ukázal na meč.

„Tenhle je pro vojevodu Václava...“

Slovan nevěnoval meči pozornost. Tiše promluvil:

„K vojevodovi jede saské poselstvo! Musím se dozvědět, o čem budou jednat...“

Arab opět přikývl. „Buď opatrný. Tohle tržiště je neobyčejně výnosné a nerad bych sem ztratil přístup.“

Teprve teď se Slovan podíval na meč a přitom uctivě pronesl:

„Můj pán ti to nezapomene!“

Na tržišti mezitím pokračovaly obchody a nikdo se nepodivil, když se tu objevil nový stánek s byzantskými šperky, které byly nyní, po obsazení dunajské roviny Maďary, nesmírně drahé, neboť je bylo nutno dopravovat po moři a přes Alpy.

Snad pro tu drahotu také nikdo nekupoval. Ale vedle šperků byly vyloženy také dýky a lesklá kovová zrcátka.

Zboží střežili dva muži, ve kterých nebylo těžké poznat rybáře z dlabaného člunu. Nyní byli oblečení jako kupečtí pomocníci, v šatech, jaké se nosí v jižních krajích, byly to úzké nohavice a pestrobarevné kazajky, na

nohou měli boty z teletiny. Jednomu z mužů byla kazajka zřejmě malá, škrtila ho v ramenou, a proto se stále ošival.

Slovan měl čas rozhlížet se kolem sebe, prohlížel si lidi, kteří tu chodili od jednoho stánku ke druhému a okukovali, co je na prodej.

Po chvíli se přiloudal muž zakrslé postavy, vzal ze stánku zrcátko, dlouho se v něm zhlížel a potom podal Slovanovi drobnou minci.

Byl to zlatý peníz s napůl setřenou ražbou, která měla představovat hlavu nějakého boha, ale vypadala spíše jako směsice čar. Na rubu byla latinská písmena, skoro již nečitelná. S těmi mincemi se nikde neplatí. Nacházejí se ve zbytcích starodávných hradišť.

Slovan si prohlédl minci a vrátil ji. Oba lodníci si pozorně prohlíželi zakrslého muže.

V nářečí, jakým se mluvilo pod Alpami, řekl Slovan:

„Mám to zboží ve voze...“

Zakrslý mužík schoval minci do záhybů šatů a šel za Slovanem, který nejprve zamířil k vozům, ale potom odbočil a vešel do jednoho stanu.

Bylo tu několik Arabových baskických sluhů a strážců, kteří pře rovnávali štůčky drahých látek. Dohlížel na ně mladý Arab, který jen krátce pohlédl na oba příchozí a potom se opět obrátil k látkám.

Zakrslý muž díval se nevlídně po služebnících, ale Slovan jej vybědl: „Můžeš mluvit, nerozumějí zdejší řeči...“

„Posílá mě...“, začal drobný muž, ale Slovan jej přerušil: „Ten, kdo ti dal peníz.“

Po tváři drobného muže přelétl chápavý úsměv: „Přijede saské poselstvo...“

„Správně. Ještě tě chci upozornit, že na Pražském Hradci o tom možná vědí...“

Slovan se zamračil. „Proč možná... Ty to nevíš jistě?“

„Vím to, že někdo z císařských služebníků zrazuje svého pána a vynáší, cokoli se šustne v okolí panovníkově. Toho člověka ještě neodhalili, ale já jsem poznal několik poslů, kteří sem donášejí jeho zprávy... Sledoval jsem je na zpáteční cestě a vím, kudy chodí a kde nocují... Nu – a na jedné zastávce jsem se také jako náhodou vyskytl, chudý potulný obchodník. Posel zase předstíral, že slouží na nedalekém hradišti, ale jinak byl přívětivý a neodmítal víno, které jsem mu nabídl... Když se napil, odešel tak rychle, že jsem ho nestačil sledovat, ale byl jsem klidný, protože víno bylo...“ Mužík se odmlčel a přimhouřil pravé oko. Vzápětí se jeho tvář žalostně protáhla. „Jenomže ten chlap měl snad vnitřnosti ze železa. Z posledních sil dorazil pod Prahu a tady si ho všiml Třebek, jeden ze správců tržiště... Asi ho znal, protože bez řečí odvedl chlapa, který byl v posledním tažení, nahoru na hrad a sama Drahomíra ho léčila...“

„Zůstal naživu?“ Slovan netrpělivě škulbl ramenem.

„To ne, ale před svým skonem promluvil...“, rozhodil mužík žalostně rukama.

„Proč jsi ho nezastavil jinak? Mečem nebo dýkou?“ durdil se Slovan, „jed je nespolehlivý!“

„Ale nenápadný“, odporoval mužík, „kdyby posel násilně zahynul...“

„... kdybys ukryl mrtvolu, tak nikoho nic nenapadne“, Slovanova zlost rostla.

„Zmizení vojevodova posla by mělo velké následky! Tohle bylo nejlepší a vypadalo to docela přirozeně“, nenechal se odbýt mužík.

„Posla by našli u cesty a řeklo by se, že snědl něco nezdravého...“

Zamnul si ruce a pokračoval:

„Sasové pojedou z Prahy k nám, na Libici... Čeká se, že nový císař věnuje přízeň našemu knížeti, a ne Vác-

lavovi... To nám pomůže překonat Prahu!“

Slovan něco zamručel, ale v té chvíli se Arabovi služebníci shlukli kolem obou mužů a nejčernější z nich pronesl: „Oba!“

Stačil kratičký zápas a Slovan i drobný mužík byli spoutáni a já jsem si mohl konečně setřít černou barvu z tváře.

Jestliže jsem se chtěl někdy podívat na tržiště, pak se mi přání splnilo víc než vrchovatě. Tři dny jsem v převleku za černého Arabova sluhu žil ve stanu a konal skutečně služebnické práce, zrovna jako čtyři vojíni – mezi nimi i Hrzek, můj nepřítel a cvičitel, které Česta se mnou poslal.

Předtím ovšem měl Česta stručnou rozmluvu s arabským kupcem. Věděl o Arabovi, že za svých dřívějších zastávek na tržišti přijímal podezřelé lidi, a proto mu, jak se říká, nyní položil nůž na krk. Buď mu pomůže bavorského špeha dopadnout, anebo už v životě nespátí tržiště. To stačilo. Děkovali jsme za to bohům, protože vnukli Drahomíře léčivé schopnosti, které umožnily, že umírající posel promluvil a řekl podrobně všechno.

„Slovan“ a jeho společník zůstali spoutáni v jednom z Arabových stanů do večera, pak jsme je pod ochranou tmy odvezli do Prahy. Česta se postaral, aby se o jejich příjezdu dozvěděl pouze kníže. Boleslav se toho večera zabýval guslarem, kterého si před několika dny přivedl z tržiště. Byl to ještě mladý muž s hladkou tváří a nepřímými očima, dovedl číst a psát, neboť kdysi chodil do některé kostelní školy, a stále říkal, že se chce stát knězem. A Boleslav chtěl mít z něho skalda!

To nás ovšem nejméně trápilo. Horší bylo, že nám unikl jezdec, který se ráno přebrodivil přes Vltavu. „Slovan“ vypověděl, že se s ním měl setkat a předat mu svoje zprávy...

Česta poslal vojáky na rychlých koních, aby se posla snažili dostihnout. Podle všech předpokladů měl jet po kupecké cestě, která vede od Tetína proti proudu Mže až k pohraničnímu hradu Koubě. Jezdce však nezastihli, protože měl unaveného koně. Patrně se někde skryl a později unikl postranními pěšinkami.

Vyhlížel jsem stíhací četu z valů nad řekou až do večera, kdy mlha zakryla údolí i s tržištěm. Pouze petřínský kopec a Vyšehrad zvedly se nad bílou záplavou. Vedle mne se kdosi zastavil. V soumraku zasvítla kulatá tvář. „Co vyhlížíš?“ oslovil mne Ingo.

„Mlhu,“ řekl jsem, „je to hezký pohled, ale chudáci jezdci ze stíhací čety... Vždyť mohou zabloudit...“

„S tím musí počítat,“ pravil moudře Ingo, „pod Prahou bývá zjara velká voda, v létě komáři, na podzim mlha a v zimě vítr..., kéž by teď byla zamlžena i tetínská stezka!“

„Proč?“

„Je to kupecká cesta,“ vysvětloval Ingo, „a vojáci na ní vlastně nemají co dělat. Jakmile je potká některá karavana, řekne kupec: Tady je nejisto, a hned se obrátí jinam... A to nemůžeme potřebovat... Vojáci mohou na kupecké cesty jen v krajním případě, to nařídil kníže Václav. Kupci musejí vědět, že je tu klid...“

Napadlo mne, jak je to moudrá zásada.

„Co všechno mlha neschová,“ řekl Ingo a já jsem dodal: „To bych chtěl právě vědět!“

„Buď rád, že to nevíš, byl bys smutný...“

„A proč?“

„Čím více toho víš, tím jsi blíže k poznání, že vlastně nic nevíš!“

Srovnával jsem si v hlavě ten výrok a Ingo mezitím dodal:

„Jednou jsem se dostal s knězem Pavlem do dědiny na okraji Černínského hvozdu. Ti lidé ani nevěděli, kdo jim panuje... Odváděli dobytek a kůže z ulovených zvířat do vedlejší vsi, odkud to posílali na Libušín a to bylo jejich celé spojení se světem. Kněz Pavel je pokřtil a vzal jednoho chlapce sem do chrámové školy... Hoch hezky zpívá a bude z něho kněz, ale myslím, že by byl šťastnější v nevědomosti ve své dědině...“

„Dědinčan šťastnější nežli kněz?“

„V jistém smyslu ano,“ řekl Ingo, „pohled na ty dva chlapy z Lučan, které jste dopadli na tržišti. Chtěli hodně vědět – a co je za to čeká?“

Ingo nečekal na odpověď a přejel si rukou pod krkem.

„Ingo, ty míváš někdy divné myšlenky,“ ozval se za námi Česta, který nepozorovaně přišel. „Vědění nás možná někdy rozesmutní, ale kde by byl kníže, jak by asi bojovali jeho vojíni, kdyby nevěděli nic o sousedních zemích a o nepříteli? Nevědět, to si mohou dovolit jen hováda nebo ti, co žijí na úrovni hovad!“

„Ale touha po vědění se platí!“ Ingo si přejel opět prstem pod krkem. Česta se zasmál a odešel.

Ale ti dva dopadení neskončili tak, jak Ingo předvídal. K mému velkému údivu je Česta poslal zpět do Ba-

vor a Lučanska.

„Budou mi dobře sloužit,“ řekl, „protože tím, co jsem od nich vyzvěděl, se mi vlastně vydali. K věrné službě je donutí strach, abych neposlal někoho, kdo by na ně prozradil, co mi vše řekli...“

Bylo to na mne sice trochu složité, ale nakonec jsem pochopil, jakými zákrutky se opatřují vědomosti, které tolik potřeboval Česta pro knížete.

19. KAPITOLA

MSTITEL

V jednom z těch chladných, ale jiskrných jiter probudilo mě hýkání jako u nás ve dvorci. S očima sklízenýma spánkem jsem sahal po pastýřském biči, ale zvuk trouby, který někde u valů svolával vojáky, mi připomněl, kde vlastně jsem. Něco z domova tu však bylo – a to Vyk. Žádný jiný osel tak pronikavě nehýkal.

Dole už láteřila stará Kochanka.

Oblékl jsem se a slezl dolů umlčet Vyka.

Na nádvoří se na mě obořil Česta.

„Cožpak jsi pastýř?“ Zahanbeně jsem sklopil hlavu, v Praze je nutné dbát na svou hodnost.

„Mohlo by se ti stát,“ varoval mě Česta, „že by tě opravdu poslali k hradským pastýřům!“

Znechuceně jsem odpovéděl:

„To bych raději pásal doma.“

„Já v těchto dnech také,“ přitakal Česta a podle ustarané tváře bylo znát, že to myslí doopravdy. Pojednou se usmál a vzal mě kolem ramen. „Ale je dobře, že jsi tady... Viděls už, kde Vyk spouští to svoje hýkání?“

Před Čestovým domem nestál. Mrzelo mě to, do této chvíle jsem se domníval, že se milému Vykovi zasteskalo po bývalém opatrovníku. Teď však bylo zřejmé, že si, nevděčník; oblíbil někoho jiného. Anebo...? Zarazil jsem se při té myšlence...

Vyka jsme našli před Reginaldovými dveřmi, cpal se tam dovnitř a podrážděně hýkal, zatímco ho maličký kněz Benno odstrkával. Z opačné strany se příkradl Ingo a chystal se popadnout Vyka za ocas.

„Pozor!“ vykřikl jsem. Vyk dovedl všechny oslí kousky, ale jestliže mu něco šlo přímo báječně, pak to bylo kopání zadníma nohama.

„Hned jdi od něj dál!“ volal jsem na Inga, „nebo se za chvíli probeřeš na střeše knížecího paláce!“

Do hýkání se vmísil suchý třesk biče, ukoptěná služka saských kněží přiváděla pastýře a horlivě vykládala, co Vyk provedl. Pastýř z její řeči nic neměl, protože mluvila německy.

Maličký Benno mezitím vběhl do domu.

Pastýř na mě cosi zakřičel v tom smyslu, že jsem měl tu potvoru nechat u nás na pastvině, a ne ji tahat sem do Prahy.

Česta na mě zamyšleně pohlédl.

„Ale vždyť...,“ začal jsem, „na Vykovi přijel...“

„Ano!“ skoro vykřikl Česta a tleskl si do dlaní, „přivezl – víš koho?“

Maličký Benno se opět objevil ve dveřích a na dlaní držel kus placky, kterou nabízel Vykovi.

Pastýř si odplivl a zahuhňal: „To si mohou dovolit saští kněží, cpát dobytčatům placky!“

Vyk však vrazil svou tvrdou hlavou do Benna, takže placka upadla na zem, odkud ji hbitě pastýř štípl. Než se kdo vzpamatoval, už ji měl v ústech a tváře se mu naduly jako křečkovi.

Byla to veselá podívaná, od které mě odtrhl Čestův vážný hlas:

„Kdo sem tehdy vlastně přijel na Vykovi?“

„Já ne,“ řekl jsem, „mě a Sťezislavu sem donesl vraník! A zloděj, co Vyka ukradl, projel na něm branou...“

„Projel branou,“ opakoval Česta.

„Protože strážci poznali tvého osla!“ křikl jsem.

Česta se zadíval přes mne k šedé obloze, kde kroužilo několik sokolů. Polekaně se holubí hejno bázlivě snášelo nad střechu kostela svatého Jiří. Sokoli však odlétali nad řeku.

S očima stále upřenýma k obloze Česta pojednou prohodil:

„Divím se, proč nás někdo nepohnal ke zkoušce ohněm! Zasloužili bychom to víc než nebohý Dabomysl!“
Připadalo mi, že z něho mluví zlý duch.

„Vždyť já a Čedrag jsme vlastně vinni...“, mumlal Česta, „Čedrag si nechal ukrást osla, právě toho jediné-
ho, na kterém se záškodník mohl dostat sem – do Prahy. A mně ten osel patří. Co to všechno znamená? Nic se
nestalo náhodou... Záškodník sem přibyl tak poučený, že mohl jít najisto!“

Třeskla rána bičem. Řemen dopadl na Vykovu kůži a v tom okamžiku ležel pastýř na zemi, bič vedle něho a
dvorem se rozléhalo bédování. Můj bývalý svěřenec dovedl zasazovat rány všema čtyřma.

Česta teď zíral kamsi za kostelní střechu.

Řekl jsem pastýřovi, který zvolna vstával: „Vyk si nedá líbit ránu... Dovede si najít toho, kdo mu ublížil, a
vypořádat se s ním! Poslouchej jeho hýkání – ať poznáš, kdy je rozzloben! Když se ozývá takhle, cítí na blízkou
svého nepřítele!“

„Hýká tak od rozednění“, drtil mezi zuby pastýř a belhal se pro odhozený bič, „to jsem ještě nebyl jeho ne-
přítel!“

„Ano“, chytil mě Česta za loket, „podle toho,– co říkáš, utekl Vyk ráno za nepřítelem – a našel ho tady!“
Ukázal na dům saských kněží.

Nevěděl jsem, co říci, a tak se moje odpověď skládala z pouhého kývání.

„A jakého tady může mít nepřítele?“ dorážel Česta.

Mezi sruby se rozlehlo volání: „Vyku! Buď hodný!“

Od Čestova domu sem běžela Střezislava.

„Jakého tady může mít nepřítele?“ Česta se do mne zabodl očima. Nelíbilo se mi to. Vytrhl jsem mu ruku a
řekl jsem vyhýbavě: „To snad víš ty, byl tady u tebe v Praze!“

„Nikdo mu tu neubližoval!“ vykřikl Česta, „všichni ho tu rozmazlovali. Bavil celou Prahu svými kousky,
zdržoval přehlídky, rušil pobožnosti, pásl se v posvátném háji... Někdy nestačil večer, aby se vypovědělo, co
všechno Vyk přes den vyvedl. Proto jsem ho dal na Levý Hradec, protože snižovalo mé důstojenství vlastnit tak
šprýmovné zvíře...“

Dokonale jsem mu rozuměl, jako každý, kdo znal Vyka tři dny. Já ho měl od jara do podzimu.

Střezislava přiběhla k Vykovi, objala ho kolem šíje a cosi mu šeptala do levého ucha. Na tohle vždycky za-
bral, jako u nás doma pokyvoval hlavou a mhouřil oči. Šíji měl plnou drobných škrábanců jako od Drahomířina
Čamízka. Ale při podrobnější prohlídce bylo vidět, jak jsou hluboké.

Kolem se shluklo několik sloužících. Z domu saských kněží vykoul maličký Benno. Pomalu se sem loudal
Boleslavův nový guslar a tváře mu svítily mastnotou, jeho nový pán zřejmě přikázal, aby mu příštího skalda
pořádně krmili.

Rozechvěle jsem spustil: „Ty jizvy jsou...“

„...Ze špice dýky, která také připravila o život Lamberta a Dabomysla“, bafel na mne Česta a pohlídl Vyka
po hřbetě. „Chlapče, naježdil jsem se něco na Vykovi a vím, jak ho přimět k rychlé jízdě... Jenže...“

Vzal oslovu hlavu a obrátil ji k sobě.

„Já jsem se nikdy nesnížil k tomu, abych do něho píchal... Nejsem jako oslaři, co s sebou nosí bodec a při
každém oslově klopýtnutí do něho vrazí špičku. Nu, Vyku, chlap, který tě ukradl, ten zloděj, z tebe musil vy-
máčknot značnou rychlost, aby se co nejrychleji dostal sem...“

Čestův ukazovák přešel po dlouhé klikaté jizvě. „Ty mu nemůžeš zapomenout, že tě málem podřízl. Bud
klidný, Vyku, my máme s tvým trýznitelem taky co jednat...“

Česta se otočil a s oslem v patách přistoupil ke dveřím domu saských kněží. Maličký Benno se tvářil nechá-
pavě, ale než mohl něco říci, Vyk se na něho přitiskl a vtlačil ho dovnitř, Česta měl volnou cestu.

Šel jsem za Vykem do dlouhé tmavé chodby a za mnou, bodejť by ne, cupitala Střezislava. „Vyku, Vyku, do
domu se nechodí!“ volala ustrašeně, ale Česta prohodil:

„Pro dnešek mu to dovolíme!“

Z přítmi chodby se vynořila dlouhá postava kněze Reginalda, který vztahoval pohoršeně ruce a volal:

„Asinus! Asinus!“

„Nemýlíš se, kněže“, zasmál se Česta, zatímco Vyk hlavou tlačil Reginalda zpátky, „je to opravdu asinus,
žádný ďábel, ale náš Vyk...“

„Ihned ho odved!“ zlobil se Reginald, „budu si stěžovat knížeti a...“

„Vyk tu něco bledá,“ pravil bezstarostně Česta, jako by mluvil se stájovým otrokem a ne s nejvlivnějším člověkem na knížecím dvoře, „až to najde, tak opustí váš dům a nechá vás na pokoji i s vašim tajnůstkářstvím a pletkami!“

„Jaké pletky?“ vyřázel ze sebe Reginald, „jsme věrní služebníci vojevodovi a...“

„...a také císařovi!“ doplnil Česta klidně, zatímco Reginalda přitlačil Vyk na jakési dveře.

„Cožpak vojevoda a císař...“, vyřázel ze sebe kněz a tloukl Vyka do hlavy, „nejsou přátelé a my...“

„Jistě,“ přitakal Česta s posměšnou tváří plnou vážnosti, „a já jsem poslední, kdo by to popíral... Jenže tenhle osel má jiné názory a rád by...“

Za námi se ozvalo několik slov v tvrdé normanštině. Velitel stráže Gunnar se hmul dovnitř a za jeho pravým loktem vykukovala ptačí hlavička kněze Benna.

„Gunnare, jdeš se také podívat na Vyka?“ zvolal Česta.

Velitel stráží se zastavil.

„To ty, Često? Ano – a tady je tvůj mladý písař... Tak to zde nemám co dělat!“

„Naopak!“ pronesl prudce Česta, „jsem rád, že tu mám pomocníka!“

„Přitáhl mne sem tady ten...“, ohnal se Gunnar dozadu, takže Benno v posledním okamžiku uhnul svou hlavou před jeho loktem. „Že prý někdo vpadl do jejich domu a ohrožuje Reginalda...“

Saský kněz, přitisknutý na dveře Vykovou hlavou, už jen kroutil bezmocně tělem.

„Gunnare!“ vzkřikl a hlas mu přitom přeskočil, „vyzývám tě...“

Ze dvora bylo slyšet trubení. V té chvíli vběhl Třebek do chodby a zvolal:

„Už je tu saské poselstvo!“

Zapraštěly dveře a Reginald se propadl do místnosti. Poslední nápor se zřejmě Vykovi podařil...

Reginald se s křikem svalil, ale Vyk ho přeskočil a hnál se do komory, kam padalo světlo malým oknem, ze kterého visela protržená blána.

Myslíl jsem, že znám Vyka a jeho divoké způsoby, ale nyní se překonal. S náramným hýkáním skákal po komoře a jeho kopyta nám svištěla kolem uší, dupal, rozbíjel stoličky, lavice i nádobí, strhl kožešiny z lůžka a to všechno doprovázel hýkáním, až nám zaléhaly uši.

Do toho křičel Reginald a prskal maličký Benno, zatímco Gunnar se nezřízeně chechtal a Střezislava ječela své: „Vyku, přestaň! Přestaň!“

Pouze Česta stál uprostřed místnosti a prohlížel jídelní misku, na niž Vykova kopyta nestačila. Byly v ní zbytky jídla. V rozhozeném lůžku ležely zbytky roucha.

„Gunnare!“ Mladičký Norman Snoff vytáhl svého velitele z domu a cosi rozčileně drmolil, že je nutno uvítat poselstvo, družina že nastoupila a vojevoda se ptá po Gunnarovi.

Gunnar odešel, usazený smíchem, a myslím, že žádný velitel stráží nevelel při slavnostní přehlídce v tak dobré náladě jako tenhle silák. Dokonce se prý i saské poselstvo usmívalo tomu, jak ještě při nástupu marně přemáhal smích. Tak mi to aspoň vyprávěl Ingo, který při vítání stál po boku kněze Pavla.

Málokdo však tušil, že příčiny téhle směšné příhody nebyly vůbec k smíchu.

20. KAPITOLA

DVOJÍ POSELSTVO

Předpokládal jsem, že vojáky z Asikova doprovodu uvidím na jižní straně valů, odkud je výhled na řeku a částečně i na tržiště, zkrátka, že se budou dívat z téhož místa jako já v onen den, kdy jsem poprvé přišel do Prahy. Ale vybrali si vyhlídku přesně na opačné straně.

Okukovali Černou babu. Z hradního valu jí byla vidět pouze pravá polovina tváře. Obrysy přísného zlověstného obličej odrážely se na pozadí kalného podzemního nebe. Sasové hrozili pěstmi a křičeli nadávky, jaké jsem do té doby neslyšel.

„Pustit je z hradu, tak Černou babu rozbijí,“ řekl za mnou Ingo.

„A ty by ses radoval!“ popíchl jsem ho.

Potřásl hlavou. „Všude kolem sebe máš památky staré víry...“ Mávl rukou k jihu. „Přejdí lávku a dej se na druhém břehu mezi dvorci a sruby k Vyšehradu, kde ti ukáží vysoký sloup z kamene, který býval sídlem nějakého božstva. A v dalekých zemích na jihu je plno pohanských soch a chrámů, jak jednou vyprávěl ten cizí kněz, co se stavil u Reginalda – ale to tys ještě zde nebyl.“

„A proč se Sasům nelíbí Černá baba?“ zeptal jsem se.

Ingo mne vždy překvapoval svou rozhodností a také tentokrát se na to okamžitě otázel jednoho ze Sasů.

Chvilí spolu mluvili a pak se Ingo vrátil ke mně.

„Černá baba prý ohrožuje jejich panovníka. Když byla v Lucku, chtěli ji Sasové zničit.“

„Tak proč to neudělali?“

Pohlédl na mne úkosem. „Cožpak to nevíš? Lučané ji raději svěřili Vratislavovi... To není žádná kořist z vítězného tažení, jak se o tom traduje...“

„A přece můj otec byl při tom...“, namítl jsem.

„Starí vojáci toho napovídají,“ děl přezíravě Ingo, zatímco Sasové hulákali z valů přes strž. Zlobilo mne to. Nejraději bych je okřikl, ale nemohl jsem se zastávat pohanské bohyně. Přemýšlel jsem, co jim za to provést, ale v tom se za mnou rozlehl mnohohlasný smích.

„To jsou služebné,“ špital mi do ucha Ingo, „neotáčej se!“

„Proč ne?“

„Protože by si Sasové mysleli, že se děvčata smějí tobě! A zatím mají legraci z nich! Myslely, co to přijde za švarné vojáky, a zatím – poslouchej, smějí se jim – těm jejich kalhotám!“

Ovšem že jsem v tom dívčím sboru rozeznal Střezislavino pištění.

Sasové otočili rozesmáté obličejy na děvčata.

„Ten smích je přejde!“ pronesl slibně Ingo a vykřikl německy, to, co děvčata pokřikovala.

V následující chvíli jsme uháněli v jedné směsici se služkami až před knížecí palác. Někteří ze Sasů běžících za námi tasili meče.

Bohové nás však uchránili. Děvčata vběhla do domu svých pánů a paní, mne vtáhl Ingo do příbytku kněze Pavla. Teprve tady jsme se mohli pořádně vychechtat.

Snad z obavy, že pukne smíchem, držel se Ingo za boky.

„Proč se ti Sasové čertí?“ vyřázel ze sebe. „Kdeko se jim proto směje a oni to nepřestanou nosit!“

Mínil široké kožené kalhoty saských vojínů.

„Cekám, že to brzy zahodí,“ drmolil rozesmátými ústy, „já bych to na sebe nevzal!“

Ale se šaty to je jako se starými zvyky, člověk se jich neodřídá, když nemusí. Už je to třicet let, a zrovna nedávno jsem viděl mladé Sasy v těchže kalhotách, pro které se jejich dědové chtěli s námi bít.

Ale jinak se saské poselstvo spíše podobalo vojenské výpravě, která přišla obsadit hrad.

Ihned se smýčilo v prázdných srubech u valů, kam se ubytoval vojenský doprovod, byly to dva tucty divoce vyhlížejších chlapů, kteří příliš nemluvili a jenom blýskali očima po valech a strážních věžích.

V čele poselstva byl durynský hrabě Asicus, na první pohled spíš voják nežli diplomat.

Ale přijel jako posel císařův, a tak ho bylo nutno přijmout.

Měl s sebou dva kněze a písaře, tři z jeho podvelitelů se prohlašovali také za posly, a tak všichni byli ubytováni ve stavení vedle domu domácích kněží. Poslové to přijali s neskryvaným potěšením, octli se tak v samé blízkosti knížete. Pouze Asicus se podezřívavě rozhlížel směrem k sousedním budovám: domu slovanských kněží a stavení, které obývala Drahomíra. Nebyl hloupý, ten Asicus!

„Poselstvo dorazilo právě včas,“ připomenul Česta a věděl, jak to myslí. Nebýt rozruchu při příjezdu, dopadli bychom patrně toho, kdo se skrýval v domě saských bratří, a to nejen před Vykem. Uprchl v posledním okamžiku a na dvoře se vmísil mezi zástup vítající posly. Z hradu však nevyšel, neboť do bran nastoupila zesílená stráž a odháněla zvědavce.

Poprvé jsem spatřil na Čestově čele úzkou dlouhou vrásku, která se objevovala jenom při velké starosti. – „Ten darebák se tu zřejmě vyzná... Jinak by se tak rychle neschoval,“ drtil mezi zuby Česta, když jsme navečer kráčeli do knížecího paláce k slavnostnímu přijetí poselstva.

„A má tu pomocníky,“ dodal jsem, načež Česta s trpkým smíchem přitakal: „Zvláště ode dneška!“

Ve velké komnatě knížecího paláce byla hlava na hlavě, spousta loučí proměnila noc v den. Václav seděl na

knížecím stolci oděn v plášti obšitým hranostajem, po jeho pravici se držel zpříma Boleslav a nalevo v řadě Podiven, slovanští i saští kněží. Boleslavovi druzi Tyro a Hněvsa ukazoval na Reginalda, který se kroutil a koulel očima, neboť si ze srážky s Vykem odnesl naražený zadek.

Asicus se svým doprovodem se vojevodovi uklonili a přednesli mu pozdrav císaře.

Česta mne šťouchl do žeber. „Je to lež! Císař leží bez vlády. Od léta už nevydal žádnou listinu!“

Václav vyslechl Asikův proslov a odpověděl, že vždy býval a je věrným přítelem císaře a přeje mu brzké uzdravení. Slyšeli jsme šepot, to písař v poselstvu tlumočil Václavův proslov do němčiny. Asicus se zamračil, ve svém poselství nepronесl přece ani slůvko o císařově nemoci.

Když Václav domluvil, nastalo ticho, potom už mluvil jeden z Asikových kněží. Tím jsme poznali, že Asicus neovládá naši řeč, svůj krátký proslov se předtím zřejmě naučil nazpaměť. Písař překládal všechno, odpověď Václavovu, i to, co říkal Asikův kněz.

Mezitím sluhové rozevřeli dveře komnaty a většina lidí, mezi nimi já i Ingo, se trousili ven. Začala druhá část jednání, to opravdové poselstvo. Měl zde zůstat Pavel, Podiven a Reginald. Schválně jsem se ve dveřích zdržel, abych viděl, jak se bude zasedat a neušlo mi, jak nevlídně se Asicus podíval na Boleslava, který pokrčil rameny, že také odejde, ale Václav mu pokynem naznačil, aby zůstal...

Odcházel jsem s Čestou, na kterého se vyčítavě díval Václav. Asi si nepřál, aby odešel. Už dávno jsem si všiml, že vojevoda sice neprojevuje mému strýci obzvláštní přízeň, ale nemůže se bez něho obejít.

Česta tedy pošeptal jednomu ze sluhů, že přijde později, a když to Václav vyslechl, spokojeně usedl.

Česta mi pokynul, abych šel za ním.

„Čekám své poselstvo, nebo vlastně posla,“ řekl.

Všechny brány byly zavřené a strážný voják bručel, že nám musí otvírat. Česta mu ani neodpověděl. Vyšli jsme do bezměsíčné noci.

Na cestě pod hradbou se pohnul jakýsi stín a Česta přiložil ruku k ústům. Podařilo se mu krátké zavytí. Dokonce z některého dvorce zaňafal psík.

Teprve na vzdálenost několika kroků jsem rozeznal mužskou postavu. Opodál stáli dva koně, jistě je někdo držel, ale nebyl vidět.

„Jdeš včas,“ pochválil muže Česta.

„Musím se vrátit co nejrychleji,“ odpověděl muž a z jeho hlasu bylo zřejmé, jak je unavený.

„Ale máš pro mne zprávu jako vždycky?“

„To mám,“ vydechl muž a pošeptal cosi Čestovi. „Kdy se to stalo?“ ptal se Česta.

„Předevčírem,“ odpověděl muž. „Nemohl jsem přijet dřív.“

„Tady máš!“ Česta mu vtiskl cosi do dlaně. „Nejsou to ty nové Václavovy denáry?“ polekal se muž, „to by mohli poznat.“

„Jsou to saské peníze,“ ujistil ho Česta, „vrať se a podávej mi zprávy jako dřív...“ Muž zmizel ve tmě.

„Dále,“ řekl mi Česta. Šli jsme napříč tržištěm bez jediného klopýtnutí, protože zde byla udupaná zem. Ale zato se můj nos div nezahltil spoustou zápachů.

Z některých srubů prokmitávalo ještě světlo a bylo slyšet hlasy.

Nablízku kdosi tlumeně napodobil soví houkání a vzápětí jsme téměř vrazili do osedlaného koně.

„Mluv,“ řekl Česta muži, který na něm seděl. Muž se sklonil a cosi Čestovi pošeptal. „K Černé bohyni!“ pronesl Česta, „ten Asicus pracuje rychle!“

„Platí zlatem!“ ozvalo se chraptivě z koňského hřbetu. „Tím chceš říci, že za stříbro to jde pomaleji a hůř?“ zeptal se Česta.

„Neříkám nic.“ Po těchto slovech se ozvalo tiché plesknutí na koňskou kůži a poté zaklapala kopyta. „Ani nepočkal na odměnu,“ vyhrkl jsem. „Dostane ji od svého pána!“ To bylo jediné, co řekl Česta cestou na hrad.

Pouštěl nás tentýž mrzutý voják.

„Jdi spát, Čedragu!“ vybídl mne Česta a obrátil se ke knížecímu paláci, kde svítila světla a zvučely hlasy. Ráno mne Ingo div neshodil z lůžka. „Pojď se podívat! Odjíždějí!“

Okamžitě jsem byl na nohou. Sasové v čele s Asikem projeli nádvořím. Václav s Boleslavem stáli před knížecím palácem. Vedle nich jsem zahlédl Podivena, Hněvsu, Reginalda, určitě tam musel být Učen i Benno, ale ty jsem nepostřehl. Až k bráně projížděli Sasové dvěma řadami vojáků hradní posádky. „Naši se na ně mračí!“ upozornil jsem Inga.

„Budeš se taky mračit,“ pronesl Ingo s pochmurnou předvídavostí, „až uslyšíš, co chtěl ten darebák Asicus na knížeti.“

Sasové sestupovali dolů k řece, lidé z tržiště se seběhli po obou stranách cesty a hleděli na tu podívanou.

První řada Sasů vstupovala na lávku přes řeku a Ingo se ke mně naklonil.

„Za tři dny jsou zde zase!“ Nechápatě jsem se na něho podíval. „Pozdraví nového knížete na Libici a vrátí se zpět...“

„Copak je na Libici nový kníže?“

„No, Radeslava vyhnali, protože byl vlastně Zličan, a je tam Slavník... Zrovna jako v Lucku... Tam je zase Vlastislav, místo Vitislava...“

„Jak to víš?“

„Přivezl to Česta včera večer.“

„Proto byl tak zamlklý, když jsme šli z tržiště!“ Na lávce už byl celý průvod. Rybáři přidržovali své lodice, aby se mohli podívat. Zvědaví rýžovníci stáli na homolích písku

„Boleslav zítra odjíždí na svůj hrad,“ sděloval Ingo, „aby ho opevnil proti Charvatům. Drahomíra a Václav ho doprovodí...“

„A Česta?“ zeptal jsem se.

„Zůstane zde, dokud nedopadne vraha Lambertova a Dabomyslova,“ pravil Ingo.

21. KAPITOLA

V KOSTELNÍ KRYPTĚ

„Čedragu! Čedragúú!“

Napůl opuštěným hradem se rozléhal Střezislavin pronikavý hlas. Vybrala si nejméně vhodnou chvíli, neboť jsem zrovna přepisoval na velkou tabuli Třebkovy záznamy o stavu trhu a ještě na mě čekalo sčítání tržních poplatků; toto hlášení se každodenně předkládalo knížeti Václavovi; za jeho nepřítomnosti je přebíral Podiven a to byl nepříjemný zástupce. Jednak neměl rád Stodorany a také neuměl počítat. Proto musilo být všechno obšírně rozepsané. Nu, a protože Václav s Drahomírou a s bratrem odjeli na boleslavský hrad, úřadoval ten protiva Podiven. Tak jsem tedy pokrýval březovou tabulku zvláště zřetelnými písmeny. Z takové práce se nenecháte pro nic za nic vyrušit. To by ovšem Střezislava nesměla být Střezislavou. Mé mlčení ji neodradilo. Rozhodla se mne najít. Slyšel jsem, jak capká po dřevěných schodech do mé komůrky a v duchu jsem se tomu pochechtával – tam jsem nebyl. Seběhla dolů jako vítr a pokřikovala na celý Čestův dům. Služky ji odbývaly a Třebkova žena ji okřikla, že zbytečně budí děti. Ale jako když házíš hrách na stěnu. Střezislava vykřikovala mé jméno tak dlouho, až ji stará Kochanka strčila do Třebkovy zadní komory, kde jsem zapisoval.

„Čedragu,“ spustila ta holka udýchaně, „našla jsem Čamízka.“

„To je hezké,“ odsekl jsem, „ale s tím si jdi na kněžnu!“

„Ta je přece v Boleslavi,“ namítla Střezislava.

„Tak si vezmi kocoura k sobě a dáš jí ho, až se vrátí!“

Naklonil jsem se opět nad tabulku a honem sečetl vybrané poplatky. Od odjezdu knížete klesal počet příchozích na tržiště. Třebek přivezl zprávu, že několik kupců chce zajet za knížecím dvorem do Boleslavi. Napadlo mine, jak je důležité, aby kníže nebo aspoň většina jeho lidí, byla v místě, kde se obchoduje. Když o něčem tak důležitém přemýšlíte, vypadne vám obvykle z hlavy vaše okolí. Jenže při tom nesmí být Střezislava.

Ufňukaně spustila:

„Já tě k tomu ale potřebuji...“

„K čemu? K opatrování kocoura?“

„Ne, ale k tomu, abys mi ho pomohl najít!“

„Vždyť říkáš, žeš ho našla!“

„Našla, ale nemám ho!“

„Co ty, ženská, všechno neseemeš! Našla jsi Čamízka, a přitom ho nemáš!“

Teprve teď z ní vylezlo, že slyšela Čamízko-vo mňoukání u mariánského chrámu, kde asi spadl do krypty.

„Mňouká tak slabounce,“ fňukala, „jestli ho hned nevysvobodíme, tak zajde hladu...“

„Blíží se zima,“ odbýval jsem ji, „všude je plno myší...“

„Necito! Na dvorci jsi nebyl tak zlý!“

To byl dobře mířený šíp. I kdyby se předání tabulek mělo opozdit, musil jsem dokázat opak.

„Hned jsem hotov! Najdi zatím Inga!“

Toho dne byl Ingo bez pána. Kněz Pavel i saští kněží odjeli s Václavem. V mariánském chrámu zůstal jen starý kněz Toušek, který ve všem spoléhal na Inga.

Střezislava zavedla mne a Inga k zadní stěně kostela. Opravdu, něco dole mňoukalo.

„Jdu pro klíče,“ rozhodl Ingo, „vy přinesete louče.“

Ty sebrala Střezislava staré Kochance. Já jsem se mezitím díval k prázdnému domu saských kněží. Skrýval se v něm dosud Lambertův a Dabomyslův vrah, kterého tak nečekaně málem odhalil Vyk? Proč Česta nevyužije těchto dnů a neprohlédne opuštěné stavení?

Samé otázky. Tak to chodí na knížecím dvoře. Nemine dne, aby tě nepřekvapilo něco nevysvětlitelného.

Klíče, které Ingo donesl, vypadaly mohutně, ale otáčely se v zámku docela snadno. Stejně se Střezislava nedočkavě třásla.

Vykřesal jsem oheň dříve nežli Ingo, odemkl a zapálil jsem louč. Její plamen ihned zeslábl, jakmile jsme vešli do krypty.

Naše stíny tančily po stěnách. Mňoukání tu nebylo slyšet. Málem jsem zakopl o starou, napůl zpuchřelou truhlici. A vedle stály ještě dvě další.

„Nebyl tu ukrytý Vratislavův poklad?“ pronesl jsem k Ingovi, „vzpomínáš, co tehdy vyprávěla Drahomíra u Václava?“

„Tak se po něm podívej!“

„Počkejte, nejdříve musíme najít Čamízka!“ namítala Střezislava.

„Vždyť ho hledáme,“ namítl jsem a sklonil louč k víku truhly.

„Kdopak tu urazil petlici?“ podivil se Ingo a ukázal kousek železa, které leželo vedle truhly.

„Nezvedejte ho!“ vykřikla Střezislava a mne dodneška napadá, zda jsme ji neměli poslechnout. Nebo aspoň zavolat Cestu. Ale byli jsme

dva zvědaví chlapci a jedna vyjukaná holka.

A tak šlo víko nahoru.

Na první pohled tam bylo nějaké harampádí, zpuchřelé látky, několik hliněných sošek starých bohů, nějaké březové tabulky a zbytek korouhevní žerdi.

Ingo mezi to strčil ruku, pojednou však uškul, jako by se spálil. Vzápětí však počal vyhazovat ven všechny věci. Lítaly kolem něj jako hlína od našeho Lesana, když vyhrabává krtka.

Jenže Lesanovi krtek uteče, vždyť má čtyři hbité a silné nohy. Na rozdíl od něho měl člověk v truhle pouze dvě, ale stejně s nimi nemohl utéci, protože byl mrtev.

„He!“ vyrazila ze sebe Střezislava a pádila z krypty.

Mrtvý ležel tváří dospod a v zádech měl hlubokou ránu.

Obcházela mne hrůza, ale Ingo prohodil:

„Rád bych se mu podíval do tváře! Pomoz mi ho zvednout!“

Ale to šlo náramně těžko.

„Snad bude lépe, když to uděláme takhle!“

Obrátit truhlu bylo snadnější. Čela se nám leskla potem, ale na vlhké dlažbě krypty ležel muž bez života a upíral nehybné oči do světla loučí.

V následujícím okamžiku k nám zalehl hrozný křik a dupot mnoha nohou. Sluhové, vojáci. Čeled' ze stájí, zkrátka všichni, které vzbouřila Střezislava, hrnuli se do krypty.

Málem nás umačkali, ale vtom se k nám prodrál voják – můj nepřítel a cvičitel Hrzek. Vytasil meč a zařval: „Zpátky!“

Nejprve nikoho nenapadlo poslechnout, ale ze zástupu se pozvolna vydrali další vojáci s meči nad hlavami. Zvědavci couvli.

Česta přišel za hodnou chvíli, musili pro něho na tržiště, a hned jak se objevil, vzal mi z rukou dohořívající louč a mrtvému posvítil do tváře. Mezitím vojáci vpustili také Třebka. Louč se netřásla, když mi ji Česta vracel, ale výraz jeho obličeje byl hrozný. Uvědomil jsem si, že poznal nehybnou tvář, po které teď přebíhal odlesk pochodně.

„Všichni zpět!“ pronesl vyprahlým hlasem. Znělo to spíše jako prosba. Vojáci také odcházeli, šel jsem za nimi, vtom mne Česta přitáhl zpět za opasek a tiše pronesl: „Ty zůstaň zde!“

Brzy jsme v kryptě osaměli, protože musili odejít Ingo i Třebek, Hrzek nám přinesl ještě další louče a Česta hned jednu zapálil.

V tom čerstvém světle nebožtík jako by pohnul ústy. Připadalo mi, že promluví. Ale místo něho se ozval Česta: „Znáš ho?“

To už dozněly kroky odcházejícího Hrzka. Zavrtěl jsem hlavou. „Nikdo ti neřekl jeho jméno?“ Odpověděl jsem popravdě:

„Vždyť všichni mlčky zírali jeden přes druhého!“

„Vlk nemá mít tajemství před Vlkem,“ pravil Česta, „ale já se zde obávám vyslovit to jméno... Užasneš, až je uslyšíš! Zatím mi pověz, jak to bylo.“

Kroutil hlavou, když jsem mu řekl, že jsme tu hledali Drahomířina kocoura. „Bohové,“ vydechl, „kocour vyjevuje naši vůli...“ Zřejmě to nedovedl pochopit.

„A kde je ten prokletý Čamíz?“ zeptal se. Na Čamíze jsem zapomněl a nebylo divu. Zažít něco tak podobného je hrozné a člověk přitom zapomene i své jméno.

„Nevím,“ odpověděl jsem.

Česta se pojednou počal smát, až jsem si myslel, že ho posedlo šílenství.

„Bohové k nám opravdu mluví skrze zvířata!“ vyrážel ze sebe, „nejprve můj osel Vyke a po něm Drahomířin kocour Čamíz...“

„Co to má společného s Vykem?“

„Přece tohle je chlap, který ho ukradl, vjel na něm na hradiště a potom tu zabil Lamberta a Dabomysla, oba dva nepřátele, kteří však sloužili věrně knížecímu rodu!“ Nešlo mi to do hlavy. „A za co je zabíjel?“

„Nedělal to ze své vůle...“ Než promluvil dále, musil nabrat dech. „Přikázal mu to kdosi, kdo potřeboval vyvolat zmatky na knížecím dvoře!“

„Proč zmatky? Komu vadilo, že je zde pořádek?“

„Tomu, kdo ho sám nemá! Německý císař je ochrnut, leží bezmocně, o jeho říši se sváří několik následovníků – a kdo ví, jak to dopadne, než se to v Bamberku nebo v Merseburku urovná... Proto ať jsou na dvorech sousedních zemí také zmatky...“

Vzpomněl jsem si, co říkal Ingo o převratech v Lucku a na Libici, všude změny ve prospěch Sasů...A u nás...? S nenávistí jsem pohlédl do tváře mrtvého. „Nechtěl také zavraždit knížete?“ Česta pokrčil rameny.

Dnes, je to tři desítky let po těch událostech, zdá se moje otázka směšná, neboť legendy již ovlivnily většinu lidu, každý věří, že viníkem Václavovy smrti byl Boleslav, kterého k tomu prý navedli Hněvsa a Tyro. O Tyrovi jsem vypověděl dosti, aby pozorný čtenář poznal, že to byl prostý Norman, naprosto poslušný Boleslava, k němuž ho kdysi poslal Václav. A Hněvsa? To byl správce Boleslavova hradu, a také ho na toto místo ustanovil Václav. Oba byli původně Václavovi služebníci. Čtenář promine, že předbímám událostem, nemohu však na sobě nechat podezření z nějaké nevědomosti.

Česta mi tedy neodpověděl a já jsem se už nesnažil najít si odpověď sám.

V tichu krypty jsem zaslechl šouravé kroky. „Koho sem ti nedbalci pustili?“ zlobil se Česta, ale vtom už přichází vstupoval do světla pochodní. Česta se shýbl, aby přikryl tvář toho, kdo ležel na zemi, ale bylo již pozdě. Uslyšeli jsme vlídný hlas, který nás zdravil, a po vrásčité tváři kněze Učena přešel odraz světla.

Bývalý Václavův učitel se naklonil nad mrtvého a pronesl pomalu: „Kdybych byl pohanem, budu to pokládat za zlomyslnost nějakého skřítky. Nedávno jsme o něm mluvili – a on je zde... My o vlku a vlk za humny!“ ,

„Nevyslovuj jeho jméno!“ pronesl ostře Česta.

Učen na mne pohlédl a přikývl. „Ano, rozumím ti, Često! Jestli je to ten, kdo zavraždil Lamberta a Dabomysla, pak bychom měli jeho jméno zamlčet. Ale kdo zavraždil vraha?“

„Bylo tu saské poselstvo,“ pronesl Česta.

„Myslíš, že Lambert a Dabomysl zemřeli na tajný příkaz Sasů a potom byl jejich vrah odstraněn, aby nemohl jmenovat své pány?“

„Je to, Učene, jak říkáš!“

„Dobrá, ale jak se Sasové dozvěděli, kde se ukrývá?“

„Asi se jim přihlásil.“ Při této odpovědi na mne Česta mrkl, abych mlčel. Zřejmě nechtěl mluvit o celé záležitosti, jak Vyk odkryl vraha, který v posledním okamžiku uprchl. Saští kněží, kteří ho předtím ukrývali, určitě znali jeho další úkryt a prozradili jej někomu z poselstva.

Tehdy mi to bylo divné, ale v dalších letech už bych se nad tím nepozastavil.

Čím se dříve v knížecí službě naučíte ničemu se nedívat, je to lepší pro vás i pro knížete.

22. KAPITOLA

PROZRAZENÉ JMÉNO

V neblaze proslulé merseburské legii – promiňte, že zase odbočuji, ale přísahám, že už to bude naposled – kterou potřebovali pod Krušnými horami, sloužil chlapík, který byl v doprovodu saského poselstva v Praze a z příkazu hraběte Asika tam zabil člověka, ukrytého v kryptě mariánského kostela. Vrah pochopil, že šlo o nějakou tajnou záležitost a počal na Asikovi vymáhat přídavek k vyplacené odměně. Ovšem, dopadl jako většina takových dobrodruhů. Asicus ho dal uvěznit a později zařadit k Merseburčanům, což jak známo byla legie vrahů a lupičů. Ty jsme obvykle nebrali do zajetí, ale tehdy bylo zapotřebí několika lidí k ukořistěnému dobytku. A náhodný rozhovor s tímto zajatcem doplnil to, co Česta nevěděl.

Ale tehdy v kryptě jsme byli spokojeni s tím, co víme. Učen se ještě jednou podíval na mrtvého a skoro ostýchavě pronesl:

„Buď jak buď, odpýkal svoje hříchy... pohřbíme ho křesťanským způsobem.“ Česta sevřel rty. Podíval se na Učena. „Není to pro něho příliš velké milosrdenství? Nebylo by lepší hodit ho do plamenů?“

„Proč?“ zeptal se Učen.

„Oheň zničí jeho podobu. Při pohřbu ho někdo může poznat.“ Česta narážel na obvyklý zvyk, kdy se nebožtík nese až ke hrobu v otevřené rakvi.

„Správně jsi připomněl, Često!“

„Postavíme tedy hranici?“

„Ne. Jsme přece křesťané. Dopřejme mu opravdového pohřbu, ale v noci!“

A Učen odešel.

Česta se zamyslel. „Raději bych tu měl oba Normany,“ mumlal, „ale když je člověk potřebuje, tak tu nejsou. Zkusíme to tedy s jinými...“ A promluvil dvě jména.

Udivilo mě to, protože k takovým záležitostem se berou zkušení vojáci. Tohle byli holobrádkové.

Když jsem s nimi přišel, měl mrtvý už zabalenou hlavu kusem látky vytažené z truhly.

„Naložte ho zpět!“ přikázal Česta. „Když se mu v ní líbilo tady, zalíbí se mu v ní i jinde.“

Česta dovedl dát svému hlasu takový přízvuk, že každému šel mráz po zádech. Takového příkazu nebylo možno neuposlechnout, natož se ptát po důvodech, proč je to tak a ne jinak.

„Odneste ho nahoru do kostela!“

Obřad byl krátký. Ingo, který stál blízko oltáře, na mě ani nestačil jen jednou mrknout a už opět ti dva holobrádci zvedali truhlu a nesli ji přes celé nádvoří rovnou k můstku přes roklí, k postranní brance a tudy na pohřebiště, kde už dva sluhové kopali hrob. Promluvil mladý kněz a zavřel víko truhly. Za okamžik už na ni bušily hroudy. Po celou dobu se tvářil Česta starostlivě. „Kameny, velké kameny,“ slyšel jsem ho mumlat. „Jaké kameny?“ ptal jsem se.

Trhl rukou jako člověk vyrušený z myšlenek, ale pak se ke mně naklonil. „Mít po ruce balvan, dám ten hrob zavalit... Ten člověk už není naživu, a přece je nebezpečný!“

To už jsme byli u mariánského kostela.

Česta mi přikázal: „Dojdi pro zařikávačku. Ale nejdříve si poslechni, jak se ten mrtvý jmenoval...“

Vtom se zpod země ozvalo mňoukání;

„Čamíz!“ vykřikl jsem a běžel ke vchodu do krypty, který ještě nebyl zamčený. Však už na prahu stála Střezislava a volala do tmy:

„Kocourku, pojď, máš tady mlíčko...“

Mňoukání se rychle přibližovalo.

Tomu, kdo nezná zvyky těchto koček a diví se, proč Čamíz nevyšel z krypty s námi, mohu vysvětlit, že tahle zvířátka jsou krotká a přítulná jen k domácím lidem, před cizím utečou, anebo se skrývají. Množství zvědavců Čamíze poplašilo.

„Tak ses ho konečně dočkala,“ prohodil jsem pohrdlivě a utíkal nahoru k Čestovi. Hnala mě zvědavost, abych zvěděl jméno mrtvého.

„Je to bývalý Drahomířin služebník,“ řekl Česta, „který spolu s Tunnou vedl před léty vojsko na Tetín, kde tehdy usmrtil Ludmilu...“

„Z Drahomířina příkazu,“ připomněl jsem.

Česta zavrtěl hlavou. „Mohla si zachovat život, kdyby sdělila, kde je Vratislavův poklad...“

Vzpomněl jsem si na vyprávění guslara i na to, co nedávno říkala Drahomíra.

„A nebyl poklad zde?“ ukázal jsem k základům kostela.

„Ano, ale o tom Drahomíra nevěděla. Proto dva její nejvěrnější služebníci Gommon a Tunna, velitelé německých žoldnéřů, dostali rozkaz vymoci na Ludmile přesné údaje o úkrytu pokladu. Ludmila v té době již přebývala na Tetíně, neboť měla z Drahomíry strach...“

„Proč jí tedy nechtěla říci, kde je poklad. Vždyť Drahomíra byla vladařkou...“

„Ludmila měla svoje záměry. Říká se, že chtěla dosadit jiného vládce, nebo snad dokonce panovat sama. Poklad jí dával velkou moc. Bez něho by nic neznamenal. Tunna s Gommonem oblehli Tetín a za několik dní se posádka vzdala. Oba velitelé pohrozili Ludmile smrtí, jestliže nepromluví o pokladu. Ve strachu o život Ludmila povolila... A tu se oba nejvěrnější vojáci rozhodli ke zradě. Jestliže je poklad na tak přístupném místě, nebude těžké vzít největší cennosti a uprchnout do ciziny. Dohodli se dokonce před Ludmilou, protože ji v té chvíli zavraždili. Drahomíra pak od nich dostala zprávu, že ani smrt nepřiměla Ludmilu promluvit. Kněžna ovšem tušila něco nekalého, anebo snad v návalu hněvu, bývala to vždycky tvrdá a zlostná žena, vydala příkaz, aby Tunna a Gommon byli rovněž zavražděni... Snad se také chtěla zbavit spoluviníků. Tunna přišel opravdu o život i s celou rodinou, ale Gommon v poslední chvíli uprchl. Často jsem přemýšlel, kam se asi dostal, ale teď je mi to jasné. Přivezl do Saska zprávu o Ludmilině smrti a jistě se také pochlubil svou účastí. A na císařském dvoře mohli takového člověka vždycky potřebovat...”

„Předvedl nám k čemu,“ podotkl jsem.

Česta mne pohledem napomenul, abych nepředbíhal vyprávění.

„Teprve před Václavovou dospělostí prozradil Drahomíře úkryt pokladu, víš kdo? Kněz Učen... Zřejmě to věděl od Ludmily, ale mlčel, dokud vládla Drahomíra. Ale jeho žák Václav nesměl začít panování s prázdnou pokladnou. Ovšem že brzo poklad přenesli na jiné místo, které zná jenom kníže a dva jeho služebníci...”

Tušil jsem, že Česta je jeden z těch dvou.

Do cesty nám vběhl Třebek.

„Mám pro tebe novinku z tržiště,“ pronesl netrpělivě.

Česta s ním vešel do domu.

Zůstal jsem pozadu. Vzpomínka na legendu o Ludmile zpomalila mou chůzi. Domýšlel jsem si, co Česta nedorekl. Moje zkušenosti ze zdejšího pobytu mne přesvědčily, že takového muže jako Gommon mohli na císařském dvoře jistě potřebovat. Kdoví co všechno nespáchal ve jménu Jindřicha zvaného Ptáčník! Nakonec ho poslali sem, anebo se přihlásil sám, protože věřil, že se zde podívá po pokladu.

Zamyšleně jsem vstupoval do domu. Za dveřmi ke mně přistoupil Česta.

„Jdi do stájí, ať nám osedlají koně,“ řekl rychle.

Překvapilo mne to tak, že jsem se jenom zeptal: „Nám dvěma?”

„Ano, nám dvěma...”

Čestovy příkazy na hradě vždycky platily, a zvláště v této době, kdy tu byl vlastně vladařem.

Stájník ukázal na statného bělouše: „Ten je Čestův... A na jakém pojeděš ty? Třeba tady toho hnědáka...”

Byl to polovysoký kůň, míšenec domácího a cizího plemene. Po cizokrajném předkovi nesl hlavu vzhůru a netrpělivě hrabal kopyty.

„Zpočátku ho moc nepobízej,“ radil stájník, „kam vlastně jedete?”

Nevěděl jsem a připadalo mi lepší zalhat než se přiznat k nevědomosti. Zamumlal jsem něco o objíždce a stájník se s tím spokojil.

Když jsme s Čestou ujížděli od brány dolů k řece, zaslechl jsem za sebou volání.

Ingo a Střezislava nám mávali z valů.

Zamával jsem jim v odpověď.

Přes lávku se obvykle nejedí rychle, ale kopyta našich koní bubnovala divoce o dřevo, takže chodci zděšeně uskakovali. Sruby a dvorce na pravém břehu se kolem nás jen kmitly a už jsme byli na uježděné cestě mezi pastvinami.

Zvolal jsem: „Kam jedeme?”

„Na Boleslavův hrad!“ zvolal Česta, „běda, jestli přijedem pozdě!”

23. KAPITOLA

ZAŘÍKÁVÁNÍ

Dojeli jsme na Boleslavův hrad před západem slunce. Česta šel nikoli ke knížeti, ale k Drahomíře, která se

ubytovala v domě poblíž hradního kostelíka. Čekal jsem v posádkovém srubu, který byl přeplněný, neboť tu kromě zdejších vojáků ubytovali také oba Normany. Chvilku jsem si povídal s Tyrem, zval mne na večerní hostinu. Jeden z pražských vojáků však varovně zakroutil hlavou a řekl: „Budou pít nějaký odvar z Častolových bylin... Ten chlap pořád něco klohní, dokud nás všechny svými jedy nedostane hluboko pod drn!“

Voják se sám zasmál.

Netušil jsem, že je to téměř pravdivá předpověď.

Vstoupil Gunnar, velitel Normanů, a vybral tři muže. „Bude to stačit?“ obrátil se na někoho venku. Ohlédl jsem se. Před dveřmi stál Česta. Šel jsem k němu.

Vojáci nastoupili a Gunnar ukázal na Čestu.

Kolem zahrčel vozík. Seděla v něm Dahomíra. Mladý chlapec držel otěže dvou oslů.

„Jdeme!“ rozkázal Česta. Vojáci obklopili vozík. Připojil jsem se k Čestovi a vykročili jsme.

Docela rád jsem vycházel z brány Boleslavova hradu. Necítil jsem se tu dobře, snad proto, že je hrad na rovině. Uvykl jsem pobytu v hradech na výšinách, na Levém Hradci, v Praze... Tady mne tísnil pocit, že jsem bez ochrany na širé rovině.

Když jsme projížděli branou, ohlédla se Dahomíra kolem sebe a pak kývla na Čestu. Jel jsem blízko ní, takže ke mně dolehl její šepot. Krev se ve mně zastavila, když jsem slyšel Dahomířina slova:

„Ten chlapec – mohla bych ho obětovat?“

„Kněžno!“ řekl skoro nahlas Česta.

Kůži mi pokrýl studený pot. Co to jen říká? V hlavě mi tanuly vzpomínky na vyprávění stařen, které slýchaly v dětství o lidských obětech. Tehdy se prolévala krev pro získání přízně bohů při stavbách hradů nebo před začátkem boje. Obětí obvykle býval provinilec nebo neschopný otrok, ale v dávných dobách byli obětováni mládenci a dívky. Nové náboženství tyto obřady vymýtilo. Ale Dahomíra ctila starou víru jako my všichni. Chce tedy zmařit lidský život, aby se její kouzla zdařila?

„Često,“ pronesla polohlasem, „víš, že zařikávání popudí bohy, kteří předtím vyhověli charvatským čarodějkám. Jestli v Charvatsku došlo k oběti, tak bohové budou žádat ještě větší – za to, že změní své rozhodnutí... A když jim nedáme oběť, vezmou si ji sami...“ Při tomto šepotu hleděla stále na mne.

„Je to zasvěcený Vlk,“ pronesl Česta prosebným hlasem, „po matce Stodoran!“

„Pojď sem!“ přikázala Dahomíra.

Na nejistých nohou jsem došel k vozíku, který už ujížděl po cestě před valy. Moje zraky zabloudily k Čestovi, zda nedrží ruku na jílcí meče. Ne, obě paže měl svěšené. Strážcové nás obklopili.

Dahomíra vztáhla ruku. Zachvěl jsem se, snad mne nezabíjí života rovnou zde – na cestě? Držela v prstech jen krátké nůžky. Vzala mne za hlavu a otočila k sobě. Čekal jsem, že mi hrot nůžek projede srdcem, ale levou rukou uchopila kadeř vlasů, vyčnívající zpod mé čapky a jedním šmiknutím mi je ustříhla.

„Jdi!“ řekla. Viděl jsem zřetelně úlevu na Čestově tváři.

Poodstoupil jsem. Z vyprávění starců mi utkvělo v paměti, že za starých dob nesmělo na vyhlédnuté oběti nic scházet, proto se jí nestříhaly vlasy. Co tedy Dahomíra chce?

Prozradil mi to její šepot určený Čestovi: „Snad bude stačit tohle... Nikdy jsem však bohy neoklamala...“

Teprve teď mne napadlo, že předloží bohům mé vlasy. A proč bude vlastně Dahomíra zařikávat? Co nám hrozí?

Česta však vypadal příliš vážně, než abych se ho odvážil zeptat.

Úzká cesta, po které se dalo jen stěží projet, nás vedla hlouběji do lesa. Zastavili jsme až pod pahorkem, pokrytým vřesem. Dahomíra sestoupila. Chlapec popojel s vozíkem o kousek zpět a Česta přikázal strážím počkat v houštinách kolem pahorku.

„Kam mám jít já?“ zeptal jsem se.

„Počkej třeba u vozíku. Ten musí taky někdo hlídat. Jsme vlastně v pohraničním hvozdu a mohli by se tu objevit Charvati...“

Zašeptal jsem: „Proč mne chtěla kněžna obětovat?“

„Musí zařikat bouřku...“ pravil vážně Česta.

„Bouřku? Teď, skoro na konci jeseně? Snad sněhovou vánici?“

„Ne, bouřku. Co myslíš, že přinesl Třebek z tržiště? Dnes v noci pošlou charvatské čarodějky bouřku na Boleslav... A to takovou, že blesky možná zapálí hrad a voda zaplaví rovinu...“

„Proč se kníže nevrátí do Prahy?“

„Když jsem to ohlásil, Boleslav okamžitě poslal Václava zpět... Ale Václav řekl: Zůstanu ti ku pomoci, bratře! A Drahomíra se rozhodla zaříkat bouři.“

„Dokáže to?“

„Je mocná čarodějka...“

Z pahorku k nám zalétl Drahomířin hlas. Nerozuměli jsme ani slůvko, protože brzy se změnil v úpění, které mrazilo v zádech.

Česta položil prst na ústa. Hoch vzal koně za otěže a odvrátil se.

Často se mě mnozí vyptávali, jaké to tehdy bylo Drahomířino zaříkávání. Pokaždé jsem odpovídal, že nevím, neboť nikdo z nás nebyl tak blízko, aby mohl něco vidět nebo slyšet. Ale dnes mohu prozradit, že Drahomíra třikrát vzkřikla jméno, pod kterým jsem později slyšel ve Stodoranech nazývat Černou bohyni.

Cesta k tomu zašeptal: „Nic jiného jí nepomůže...“

Chvěl jsem se posvátnou bázní. Pohled na nejbližšího strážce mne neupokojil. Voják se ohlížel dozadu k pahorku, jako by odtud čekal útok. Spatřil jsem, že se jeho rty třesou. Snad mumlal jakési zaklínání v obavě před silami, které přivolávala Drahomíra.

Pojednou mnou projel chlad. Dosud byly podzimní dny teplé jako v létě, ale náhle jako by mne polil studenou vodou.

A přitom mi stékal z čela pot.

Vysoko na obloze, osvětlené ze západní strany, plulo pouze několik obláčků, jaké jsem od té doby často vídal plynout nad touto rovinou, požehnanou sluncem. Znenadání se však od severu přihnal obrovský černý mrak.

Přijde lijavec, napadlo mne.

Mrak zakryl zapadající slunce a vzápětí zafičel v lese ledový víchr. Zdálo se mi, že slyším smích.

„Fouká to z Charvat,“ pronesl Cesta starostlivě.

Vzpomněl jsem si, co povídal o věštci Čécovi, a pln obav jsem vyslovil toto strašné jméno.

Cesta se na mne pohrdavě podíval. „Mluvíš, jako kdybys vyrůstal někde mezi křesťanskými kněžími a neslyšel slovo o naší staré víře... Když čarují vědmy a zaříkavačky, tak se do toho nemůže plést žádný muž – ani Čéc! Ženy přece vládnou nad povětrím i nad úrodou!“

Oddychl jsem si. Z dosud neznámého důvodu jsem měl z Čéce, třeba vzdáleného na Libici, docela strach.

Ale Cesta řekl: „Až počne Čéc věstit, bude to horší nežli kouzla všech chorvatských čarodějek.“

Obava z budoucích událostí mne protkla jako meč. Nezaplášil ji ani Drahomířin divoký smích, který se ozval z pahorku. Za chvíli jsme ji spatřili přicházet. Neopírala se o hůlku, ale mávala s ní, jako by ji netížila léta.

Chlapec upravoval kožišiny na vozíku.

„Víš už o tom, že Střezislava našla Čamíze?“ zeptal jsem se Česty.

Přikývl. „Proto je tak šťastná. Slíbila, že Střezislavu bohatě odmění... To děvče přinese muži velké bohatství!“

Česta se málokdy mýlil, ale teď neměl vůbec pravdu. Až příliš dobře vím, že se ta předpověď nesplnila...

Stráže obklopily vozík.

Když jsem vykročil opět po Čestově boku, ucítil jsem, že se cosi vlhkého a studeného dotýká mého čela.

„Prší!“ zvolal jsem.

„Podívej se pořádně!“ vykřikla Drahomíra z vozíku.

Zvedl jsem hlavu. Předě mnou letěla sněhová vločka a nežli dopadla do mechu, spustila se taková chumelenice, že jsme neviděli na krok.

„A kde je bouřka?“ zněl Drahomířin vítězný křik.

Když jsme dojeli k hradišti, bylo kolem nás bílo. Vánice nás promáčela od hlavy k patě. Drahomíru musil chlapec vynést z vozíku do jejího příbytku.

S Čestou jsme běželi přes dvůr Hněvsova domu, který byl nejbližší. Vstříc nám zněly veselé hlasy.

Česta se zaposlouchal.

„Je tam také Boleslav,“ řekl.

Otevřel dveře a dýchlo na nás teplo. Z kouta zvučely struny. Boleslav si vzal z Prahy svého guslara.

Když je vánice, bývá ve srubech dusno, protože vítr sráží dým zpět do kouřového otvoru ve střeše. Proto nás skoro zavalil štiplavý čoud. Neviděli jsme ani na krok.

„Kdo to je?“ ozval se písklavý hlas.

„Je tu také Častolov,“ řekl jsem.

„Često!“ to byl zase Gunnar.

Vzpomněl jsem si, co mi říkal normanský voják o chystané hostině a vzal jsem Čestu za ruku.

„Često, pojďme spát. U Hněvsy je příliš hlučno! Naši, Normané a k tomu nějaký Častolovův odvar, bohové vědí, jak to dopadne!“

„Právě proto tam musím být,“ odpověděl Česta. Vždycky dbal na svou povinnost. Avšak nyní jsme nebyli na Pražském Hradci a Česta se mohl někam uklidit. – Dobře že to neudělal!

24. KAPITOLA

OPĚT HOUBY Z ČERNÍNSKÉHO HVOZDU

Stáli jsme ještě ve dveřích, když se zvenku ozvalo hřmění. Zároveň vletly do místnosti sněhové vločky.

„U všech bohů!“ zvolal kterýsi voják. Patřil jako většina mužů zdejší posádky do rodu Vršovců, proto mne nepřekvapilo, že se pohansky zaklíná. Vršovci totiž dosud nejsou křesťané, chrámům se vyhýbají a úporně se drží staré víry. Ale jsou to věrní Boleslavovi služebníci, a proto je jejich pohanství mlčky trpěno. V boji jsou zuřiví jako rys poraněný šípem. Boleslav jim dopřával sluchu, i když jejich rady byly někdy neuvážené. Jejich dědiny byly vypáleny Sasy přibližně v době, kdy Boleslav budoval svůj hrad. Zbytkům postiženého rodu se dostalo na hradě ochrany a muži Vršovců vstoupili do Boleslavových služeb. Ingo mi jednou vyprávěl, že mají jméno po pohanských kněžích, kteří se nazývají vrševci nebo vlchevci.

Nyní Boleslavovi Vršovci kleli a volali své pohanské bohy, neboť bouřka doprovázená sněžením je přivedla z míry.

Hřmění se přesto opakovalo.

Dostal jsem šturek, tentokrát do zad. To se vraceli zvědavci zpět.

„Opravdu, sněží a do toho bije hrom,“ vykládali jeden přes druhého.

Česta stál vedle mne. Upozornil jsem ho: „Normany to nezajímá...“

„V jejich zemi jsou zimní bouře obvyklé, tam...“

Nedořekl, neboť ho uchopila silná paže. To Gunnar chtěl mít přítele vedle sebe. Z druhého konce místnosti podali Vršovci jeden ze stále dolévaných džbánů.

Vmákl jsem se na nejbližší volné místo. Náhodou to bylo mezi dvěma vojáky boleslavské posádky. Ten vpravo byl hranatý a nakláněl hlavu na pravou stranu. Nalevo seděl zavalitý cvalík, vystrkoval krátké ruce jako medvěd, když sbírá plástve medu.

Oba vojáci si mě mlčky prohlíželi. Hranáč se pojednou odvrátil a sáhl po džbánu. Od té chvíle si mne nevšímal. Zato můj soused po levici zabodl svoje jasně modré oči do mých, rukou rozehnal oblak dýmu, který se zrovna přivalil mezi nás a řekl:

„Z Prahy?“

„Dneska jsme přijeli...“

„Viděl jsem vás. To bylo s nějakým poselstvím?“

„Něco takového...“

„Něco takového...“, opakoval nespokojeně, „nestojím ti za odpověď? I když jsi knížecí voják, ty holobrádku, tak bys měl s námi, Vršovci, mluvit trochu vlídněji! Vy si tam užíváte a my vás musíme hlídat!“

Tohle jsou obvyklé řeči mužů z okrajových hradišť. Nemá smysl se proto rozčilovat. Když je ovšem slyšíte poprvé, stoupne vám krev do hlavy a horečně přemýšlíte, jak byste takového rýpala usadili.

Hlavou mi proběhlo pět nebo šest vtipných odpovědí, ale žádnou jsem nevypustil z úst. Jaksi se mi nezdály pádné. Než jsem dostal další nápad, voják Medvědí paže prohodil:

„Takový vršek, na jakém stojí vaše Praha, bychom tady potřebovali...“

„Močál kolem vašeho hradu je také dobrá ochrana...“

Medvědí paže zavrtěl hlavou.

„Vody je dost. Jizera i Labe se pořád rozlévají, všechno kolem je mokré, od jara do zimy nás trápí hmyz, podívej,“ strčil mi pod nos buclaté zápěstí, „ještě včera si na mně pochutnal komár jako káně...“

„Ode dneška budeš mít od nich pokoj...“

„Ale zase budou zesílené stráže... Jak začne voda kolem zamrzat nebo v létě vysychat, jsme pořád na hlídce. A taky žneme rákos, když uschne, aby ho některý z těch proklatých Charvatů nezapálil.“

„To nemusí být ani Charvati,“ prohodil nějaký nižší velitel naproti mně, „stačí, aby si rybáři udělali trochu větší ohníček!“ Bouchl pěstí do stolu. „Dejte sem džbáněk!“

Myslíl jsem, že se chce napít, ale chtěl prokázat poctu mně. Zvolal jsem se džbánkem v ruce:

„Poprvé budu pít tvůj nápoj, Častolove!“

Seděl u kratšího stolu uprostřed místnosti společně s Boleslavem a Hněvsou. Před nimi stály cínové poháry.

Častolov zakroutil hlavou: „Tohle je víno! Můj nápoj zatím čeká!“

Ukázal do kouta na hliněné nádoby, z nichž každá mi byla do pasu.

Opravdu, v mém džbánu bylo vlnu. Usrkl jsem. Naštěstí bylo smíšené s vodou.

Podvelitel bouchl pěstí do stolu. „Kdy se začne hrát?“

„Až se guslaři shodnou. Kdo měl ten nápad přivést dva guslary?“ Medvědí paže se zamračeně rozhlédl kolem sebe.

„Ten druhý přišel sám,“ uklidňoval ho podvelitel, „byl vyhnán z Libice...“

„Za co?“

„Dovede nádherný a dlouhý zpěv ze starých časů... Ale Sasům se to prý nelíbilo. Aspoň to říká...“

Při tom popíjení jako by ze mne vyvanuly všechny obavy, které mne trýznily od chvíle, kdy jsme dorazili na Boleslav. Druzná zábava, žerty – třeba drsné a neustávající, vždy někde v koutě vyšlehující smích –, to zlepšilo mou náladu. Byl jsem jedním z mužů, kteří teď popíjejí bez starosti o zítřek. Když se nic nestane, budeme se bavit do úsvitu, a když nastoupí nepřítel – tedy ho zaženeme! To byly moje myšlenky v těch chvílích.

„Copak asi věští Čec na Libici?“ prohodil jsem ve snaze dokázat si, že nemám strach z ničeho.

Tváře kolem mne zvažněly.

„Nemluv o něm, mládenečku z Prahy,“ napomínal Medvědí paže a strčil do mne: „Ten slyší všechno, a jestli na něho přivoláš svůj hněv, tak ho nechcem odnést s tebou!“

Na chvíli jsem se odmlčel. Ale moje rozjařenost mi nedala. Zeptal jsem se vesele:

„A co vlastně slavíte? Zahnali jste snad Charvaty?“

„Charvaty jsme nezahnali, nýbrž přivítali,“ pravil podvelitel, „z Libice přišli jejich dva poslové a dosud jednají s Václavem!“

Po této odpovědi ve mně procítl – jak jinak – Čestův pomocník.

„Jak vědí Charvati, že je kníže tady?“ zeptal jsem se ostře.

Podvelitel se na mne posměšně podíval.

„Všechno neuhlídáte a z Prahy na Libici není tak daleko!“

„Z Libice do Prahy taky ne!“ odsekl jsem.

„Tohle se nás, obyčejných vojáků, netýká,“ promluvil Medvědí paže, „my se jenom umíme ohánět mečem, sekerou a bodat kopím...“

Hluk v místnosti vzrůstal, takže jsem si nevšiml, kdy přestalo hřímat. Najednou se mnou někdo zatřásl. Nechápatě jsem se rozhlédl. Kolem byly samé rozesmáté obličeje. Nade minou stál Česta. „Tady se nespí! Chrápal jsi tak, že se po tobě všichni otáčeli!“

Potřásl jsem hlavou, abych se vzpamatoval. U prostředního stolu bylo teď nějak plno. Vedle Boleslava seděl Václav a s nimi ještě dva neznámí muži.

Jestli tak slyšel mé chrápání, pomyslíl jsem si zděšeně.

Česta jako by četl mé myšlenky. „Kníže právě přišel,“ sdělil mi polohlasem, „přivedl s sebou oba charvatské posly...“

Jediné mrknutí okem na dvojici urostlých Charvatů mi stačilo, abych poznal, že jsou to spíše vojáci než vyjednávači.

„Kníže je k nim velmi laskavý,“ podotkl jsem, neboť Václav s usměvavou tváří ukazoval oběma poslům na

skleněné poháry, které stály před nimi.

„Ale přinesli kruté podmínky,“ skoro mi šeptal Česta, „kníže na Libici žádá, aby se Boleslav dále neopevňoval. To víš, saské poselstvo je u nich už dva dny a možná už sjednali spojení...“

„Proti nám?“

„Spíš všech proti všem... Aspoň do té doby, než se císařství vzpamatuje. Zatím je Jindřich ochrnutý a neví se, zda vůbec povládně.“

Oba Charvati se tvářili pyšně. Jeden z nich dokonce opovržlivě ohrnul rty, když nesl pohár k ústům.

„Příliš úcty ke knížeti neprojevují,“ pronesl jsem.

„Václav jim navrhl, že pošle svého syna Zbraslavě na Libici a přijme v Praze nejstaršího ze synů libického knížete. To bude větší záruka klidu než přestat s opevňováním Boleslavi.“

Tohle již říkal Česta hlasitěji, mezi vojáky se o tom vědělo. Medvědí paže zakoulel očima.

„Co tomu říká Boleslav?“ otázal se ho.

„Je to tvůj velitel, a ne můj,“ odbyl ho Česta a šel si sednout na svoje místo.

Projelo mnou rušení, že budu potřebovat čerstvou hlavu, proto jsem odmítl další džbánek vína, který teď koloval. Vyneslo mi to opovržlivý pohled Medvědí paže.

„Myslíš, že jsi něco víc, když jsi z Prahy?“

Chtěl jsem odpovědět, ale vtom se kupodivu ozval voják s hranatými rameny.

„Buď na něj hodný! Nebýt jeho, tak Drahomíra nezařídá bouřku, kterou na nás poslaly charvatské čarodějky!“

Přemýšlel jsem, jak rychle se na hradištích šíří novinky, tehdy jsem byl mlád, a tak mne to překvapovalo. Dnes ovšem se pro to už nerozčiluji. Mezitím se ovšem vojáci rozhořčili, že je chtěli Charvati vlastně utopit a proč je tedy nutné jednat s jejich posly tak zdvořile.

Myslel jsem, že to jsou obvyklé řeči, a tak mne proto ani nenapadlo věnovat tomu pozornost. Ale možná, kdybych vstal a pověděl to Čestovi, mohl mít tento večer na Boleslavi jiný průběh...

Zpráva o tom, jak se charvatské čarodějky snažily přivolat na Boleslav bouřku, šířila se od muže k muži. Hlav' ně Boleslavští tím byli rozčileni. Zatímco pro Prahu, Levý Hradec nebo Vyšehrad povodeň nic neznamená, zde stačí vydatnější déšť, aby rozbahnil celé okolí, nestane-li se něco horšího.

Hlasy se stávaly stále prudší a posléze se zvedl hranáč i Medvědí paže a ještě asi půl tuctu vojáků, obklopili prostřední stůl a chraptivě spílali Charvatům.

Tyro hranáče prudce odstrčil. Chlapík vrávorat dozadu a málem porazil několik vojáků. A tu Medvědí paže sáhl k levému boku. Ve světle pochodní se zaleskl meč.

Boleslav už stál a chystal se tasit.

Odněkud odzadu přiletěl džbán a rozbil se o stěnu nade dveřmi.

Nastala vřava:

Vojáci se sáпали na charvatské posly. A tu jsem viděl knížete, jak jedním rozmachem obou rukou odhodil několik mužů, zatímco Tyro, Hněvsa a Česta odstrkovali ostatní.

Charvatští poslové byli bledí, ale pohrdavě se usmívali.

Boleslav se rozmáchl mečem.

Ten pohled na obnaženou blýskající se ocel všechny vzpamatoval. Vojáci couvli. Z podlahy se jako pokárání psi sbírali ti, co je Václav srazil. Zarachotila lavice, kterou si někdo přitáhl k pohodlnějšímu posezení.

A do toho zadrnkaly gusle.

Všechny pohledy se upřely ke dveřím sousední místnosti, odkud vycházel guslar.

Okamžitě jsem ho poznal. Nedávno byl u nás.

Za ním, rovněž s guslemi, vycházel mladík, co ho Boleslav sebral na tržišti a chtěl z něho udělat skalda. Budoucí skald natahoval moldánky a hleděl na Boleslava, jako by mu chtěl žalovat.

Nikdo si ho však nevšímal. Zato staršího přivítali boucháním na stoly.

Volalo se: „Tak spust' ten zpěv, co nemají Sasové rádi...“

Ale guslar ukázal na mladšího a šel se posadit k ohništi. Čestou mu podali džbán. Nějaký voják vyběhl z místnosti.

Mladý guslar koukal na Boleslava tak úpěnlivě, že si vysloužil uznalý pohled. Vděčně kývl a začal se probírat ve strunách. Přitom šel k ohništi, posadil se naproti svému staršímu druhovi a spustil krátkou písničku.

Mezitím se vrátil voják, který předtím vyběhl, a podával teď guslarovi kus pečené, kterou sebral v kuchyni. Hudebník se do ní hltavě zakousl. Jedl a popíjel, zatímco světnicí se nesly lkavé tóny guslí jeho mladšího druha. Vojáky to zaujalo. Na obličejích se rozprostřel zadumaný výraz.

Starší guslar odložil dobrou polovinu pečené a sáhl po svém nástroji. Usmíval se, jako by chtěl říci, co se od něho žádá.

Teskné tóny ještě chvilku zněly ztichlou místností a starší guslar zatím utahoval a popouštěl struny.

Hudba nebyla špatná – konečně dozněla a mladý guslar sáhl po pečeném mase.

A tu, skoro neočekávaně, rozlehla se táhlá jednotvárná melodie, která doprovází hrdinské zpěvy.

„O Yallanovi a jeho zápase s Černou bohyní...“ ohlásil k mému údivu guslar.

Všichni se po sobě podívali.

„Snad ne s Černou bohyní, která teď pod jménem Černá baba stojí před Prahou?“ zetpal se Hněvsa.

Guslar jen přikývl.

Dnes už jen zcela malý okruh guslarů zná tento zpěv. Ačkoli se líbí Boleslavovi, nemá se nyní, v době míru, zpívat před lidmi ze Saska. Kdykoli jsou slyšet z knížecí komnaty zvuky guslí a přede dveřmi stojí stráž, víme všichni, co si kníže dává hrát. Ale tehdy, na jeho hradě, nebylo mi dopřáno vyslechnout tuto zajímavou píseň. Sotva guslar přednesl první sloku, počali se charvatští poslové dívat jeden na druhého a dávali najevo, že je jim to proti mysli.

První verš druhé sloky se ještě nesl hodovní síní a jeden z poslů už zvolal:

„Sasové vám rozbijí tu vaši Černou bohyni, která děsí pocestné před Prahou!“

V odpověď se rozlehl mohutný křik. Nejen vojáci z Prahy, ale i boleslavští Vršovci odpovídali na tuto urážku.

Druhý z charvatských poslů vstal a dupl nohou.

„A z úlomků té modly si Sasové nadělají křížky, které si pověsí na hrdla na důkaz vítězství nad pohanskou bohyní!“

Václav se zachmuřil. Boleslav probodával Charvaty očima. Viděl jsem, jak se Česta nenápadně staví před posly, aby je chránil. Kdyby se jich někdo dotkl, mohly z toho být velké nesnáze.

Z toho, co jsem v tom divokém křiku vyrozuměl, pokládali všichni za urážku nikoli názor na Černou bohyni, ale zpupnost Sasů, kteří by nám poroučeli i v takových záležitostech, jako je socha u Prahy.

Václav povstal a pohledem zkrotl ty největší zuřivce. Potom usedl, bylo vidět, že přemýšlí.

Častolov pokynul několika vojákům a ještě za všeobecného rozruchu přinesli velké nádoby.

„A teď ochutnáte moji lahůdku!“

Gunnar se radostně zašklebil.

Na Černou bohyni už nikdo nemyslel a všichni natahovali ruce po džbánech. Častolov a jeho pomocníci nestačili nalévat. Na jazyku to bylo trochu hořké, ale zato v útrokách se rozlévalo příjemné teplo.

Gunnar objímal Častolova.

I tuhé obličejy charvatských poslů změkly po ochutnání Častolovova nápoje.

Boleslav a jeho druzi statně popíjeli. Václav jen maličko upil a hleděl před sebe.

Nádoby byly brzy prázdné. Jestliže tenhle nápoj měl rozjařovat, tak to na mne neplatilo. Opět jsem se cítil ospale.

Ostatně, vojáci jeden po druhém odcházeli. Otevřenými dveřmi bylo vidět zasněžený dvůr ve světle měsíce.

25. KAPITOLA

DÝKA

Od brány se ozvalo volání. Nějaký opozdilec se domáhal vstupu. Ale hlasy zvenčí brzy utichly a bylo slyšet jen třesk džbánů stavěných na stoly. Charvatští poslové se rozloučili s němými úklonami a odešli v doprovodu služů do svého příbytku v domě za kostelem.

Potom Častolov se šibalským úsměvem vytáhl další nádobu.

„Na tohle jsem spotřeboval dvojnásobný počet hub,“ pochlubil se.

Pil jsem to druhý nebo třetí. Ostrá chuť nápoje mi vehnala slzy do očí. Zvolal jsem na celou síň: „To porazí celé stádo bílých volků!“

Václav se rozesmál a Boleslav bouchl rozjařeně do stolu. Pokynem ruky mě vybídl k přisednutí.

I seděl jsem u jednoho stolu s Václavem a Boleslavem, upíjel (ovšem jen pramaloučko a opatrně) z kolujícího džbánu a měl jsem tytéž pocity jako každý, kdo poprvé zasedne s knížetem za jeden stůl.

Václavovy oči na mne spočinuly. „Máš zdatného synovce, Često,“ pronesl a podával mi džbán.

Zardělý tím vyznamenáním, zvedl jsem zbožně oči a notně upil. Boleslav mi při tom přátelsky pokynul.

Podle pravidel, platných při hostinách, vrátil jsem nádobu tomu, kdo mi ji nabídl, tedy Václavovi, když vtom se rozletěly dveře.

Na prahu stál Podiven, podpíraný svým němým sluhou Ďakem.

Václav od sebe odstrčil džbánek.

Lavice zarachotila, jak se mužové obrácení zády ke dveřím otáčeli, aby viděli příchozí.

Ďak držel v levici kožený vak.

Václav se zvedl: „Podivené, proč jsi nezůstal v Praze?“

„Protože,“ Podiven se napřímil, „mám pro tebe, kníže, dvě zprávy!“

Šel dále a sluha za ním. Dveře nechali otevřené. Rychle jsem za nimi zavřel.

Podiven došel před Václava.

„Velká bouře přihnala se dnes večer z této končiny nad Prahu!“

„To Drahomíra,“ slyšel jsem šeptat Častolova, „odehnala bouři ku Praze...“

„Udeřil někam blesk?“ zeptal se Václav.

Zachvěl jsem se obavou o hradíště a o přátele, kteří tam zůstali.

„Blesk udeřil jen jednou!“ pravil Podiven a zakymácel se jako opilý.

„A to nám sem jedeš teď v noci sdělit?“ zasmál se Boleslav, „ach ty věrný služebníče Podivene!“

„Blesk udeřil,“ Podiven se nadechl, „do Černé bohyně!“

„Přivolala blesk na sebe,“ pronesl Česta, uchvácen tím sdělením.

Podiven k němu zabloudil očima. „Už ti pověděl tento služebník, že našel Lambertova a Dabomyslova vraha?“

Václav přikývl. Později jsem se dozvěděl, že mu Česta všechno vypověděl chvilku poté, co jsme se vrátili s* Drahomírou z lesa. A Václav už znal i jméno. Zároveň se dohodli, že vrahovu totožnost nikomu neprozradí.

„Podivene, nám to Václav také řekl,“ pravil Boleslav, „celkem tušíme, kdo poslal toho neznámého záškodníka...“

„Neznámého záškodníka?“ zasmál se Podiven, „jeho jméno chtěl Česta utajit, aby uchránil Drahomíru! Dal ho proto rychle pohřbit se zakrytou hlavou, aby si nikdo nepřipomněl jeho podobu!“ Nadechl se. „Víte, kdo to je?“

Česta stál bledý jako smrt. Václav chtěl zřejmě něco říci, co by Podivena zarazilo, ale vtom Ďak rozevřel vak a sáhl do něj. Vzápětí vytáhl ruku. Ve mně a v každém u stolu se zatajil dech.

Hleděla na nás Gommonova hlava.

Podiven ji vzal od Ďaka a postavil na stůl.

„Tak tenhle vraždil! Nejvěrnější Drahomířin služebník!“

Všichni už poznali Gommona.

První se vzpamatoval Boleslav. „Půjdu a zeptám se matky! Musí se za to zodpovídat!“

„Ne, bratře!“ řekl Václav.

„Půjdu!“ Boleslav odstrčil Václava a zároveň mu zajela ruka k boku.

„Boleslave!“

Hněvsa se snažil odtrhnout Boleslava od jeho bratra. Vršovci sahal po jílcích mečů.

„Ne, tohleto matka...“

Boleslava už držel i Tyro, ale vytrhl se jim. „Proč nechala zavraždit Dabomysla?“ vyřázel ze sebe Boleslav, „musí mi to říci, nebo...“

Ze všech, kdož se strkali a zmítali v tomto hloučku, byl nejsilnější Václav. Rozmáchl se rukama, zrovna tak jako jsme to dělali při našich pranicích na pastvě, a rozhodil od sebe všechny muže.

„Podivene!“ Václavův hlas zahřměl hodovní síní.

Nikdo se ani nepohnul.

„Podivene!“ opakoval Václav ještě důrazněji, „zanesl jsi sem svár!“

Podiven těkal očima z Václava na Boleslava.

„Vezmi to!“ Václavova ruka ukazovala, na Gommonovu hlavu, s obličejem sešklebeným smrtelnou křečí. Úzké rty odkrývaly vyčnělé tesáky.

Pomalů sáhl Podiven na utátou hlavu a zajel prsty do hustých černých vlasů.

„Přivažte mu to na prsa a pak ho spoutejte!“ přikázal Václav.

Vypadalo to, že rozkaz bude bez meškání splněn, protože síň byla plná vojáků Václavových i Boleslavových. A kromě toho zde byl Česta, Hněvsa, Tyro – a Boleslav, který Podivena z duše nenáviděl. Čekal jsem, že Uvidím jak se na toho protivu sápe ne jeden pár rukou, ale všechny v síni. I já bych se připojil.

Podiven hleděl na Václava a pomalů sebral ze stolu prázdný vak. Vhodil do něho hlavu.

„Vyndej to!“ křikl Boleslav. Měl skoro tak silný hlas jako Václav.

V tom okamžiku doslova udeřil do domu prudký závan větru. Pronikl několika skulinami a vzápětí nás zamrazilo. Ale tomu jsem nevěnovali pozornost.

Vichřice vnikla také do otvoru ve střeše, kterým odcházel kouř. Jestliže už předtím jsme měli dýmu občas plné oči, tak nyní nebylo vidět ani na krok. Štiplavý kouř zahalil celou síň, z ohniště se rozletělo hořící dřevo a žhavé uhlíky. A zhasly pochodně!

Kdosi vykřikl. Rozlehly se kroky. Pak jsem slyšel, jak se rozletěly dveře.

„Utíká! Chyťte ho!“ To volal podle hlasu Hněvsa.

Vrhl jsem se jako ostatní směrem, kde měly být dveře. Vrážela do mne přitom spousta mužů a některé z těch nárazů byly bolestné. Poznal jsem, jak mají vojáci ostré lokty a tvrdé ruce.

Pojednou někdo zvedl z ohniště poleno, na jehož konci plápolal plamen. V jeho světle jsem poznal Cestu, ale Václava ani Boleslava nebylo vidět. Cesta se dral ke dveřím a vypadalo to, že v nich bude první.

Ale dva ho předstihli: Václav s Boleslavem. Stáli nejbližší u Podivena a hned, jak začal prchat, byli mu v patách.

Proklouzl jsem jako úhoř klubkem spěchajících mužů a podařilo se mi dostihnout Cestu. Už byl na dvoře.

Mezi závany větru nastala – jak to obvykle bývá – přestávka. Dřevo v Cestově ruce nerušeně plálo. V jeho světle jsem viděl, jak Boleslav dostihuje Podivena, který stále držel vak s hlavou a oháněl se jím. Boleslav už s ním dostal jednu nebo dvě rány. Václav přiskočil k bratrovi a rozmáchl se mečem, který se mu v běhu podařilo vytasit. Ostří však proťalo jen vzduch, neboť Podiven se uhnul.

Po rozmachu s mečem potřebuje i ten nejzkušenější voják okamžik na obnovení rovnováhy a k tomu, aby meč vrátil do původní polohy.

Václav se tím maličko zdržel. Vtom se za utíkajícím Podivenem vynořil Ďak se svou dlouhou dýkou a prudce bodl po Boleslavovi.

Je těžké vystihnout, co se dále stalo.

Václavovi zřejmě neušlo, že je Boleslav neozbrojen, a skočil před něho v tom okamžiku, kdy Ďakova dýka vyrazila prudce kupředu.

Václav s dýkou v hrudi běžel ještě několik kroků. Potom se zhroutil Boleslavovi do náruče.

Podiven a Ďak, který nechal svou zbraň ve Václavových prsou, zmizeli ve tmě nádvoří. Náraz vichřice sfoukl plamen z hořícího dřeva, které držel Cesta.

Cesta spěchal se mnou do hodovní síně a podařilo se nám zapálit dvě pochodně. V jejich světle jsem uviděl, jak Boleslav, Tyro a Hněvsa napolo nesou, napolo podpírají Václava, jehož roucho bylo zalité krví.

Udiveně jsem se zahleděl do Čestovy zkrivené tváře. Namísto odpovědi pozvedl ruku. Dlaň a prsty byly jeden puchýř, jak v nich držel hořící dřevo.

Položili jsme Václava na stůl. Častolov utíkal pro své masti.

Jenomže bylo pozdě. Václav každým okamžikem slábl. Pokynem ruky přitáhl k sobě Boleslava a cosi mu šeptal. Viděl jsem údiv na tváři Boleslavově, ale poté přikývl a řekl chraptivě. „Spolehni se, bratře...“ Pojednou zařinčel meč. To Boleslav jej odhodil daleko od sebe.

Lesklá čepel klouzala po kamenné podlaze a táhla za sebou zdobený jílec jako Lapeného jestřába.

Nikdo si nevšímal vlastních ran. Všichni hleděli na Václava, jehož dech vůčihrdně slábl.

Po chvíli, která nám připadala nekonečná, přiběhl Častolov se svými mastmi.

„Nechte otevřeno!“ křikl, „za mnou jde kněžna!“

Zvenku vyla vichřice. Z otevřených dveří padal pruh světla a v něm se kmitaly bílé čáry vloček. Necítil jsem zimu. Boleslav upíral pohled na Václavův bledý obličej, v němž se pohybovaly bezhleslé rty.

Aby mohl Častolov ošetřit ránu v žebrech, musil Václava obrátit. Česta podal svoji dýku a v okamžiku bylo knížecí roucho rozpáráno.

„Kdyby jen měl svou drátěnou košili...“ zaštkal Boleslav.

„Nešel přece do bitvy,“ zahučel vedle mne Hněvsa, a pak se zatvářil zkroušeně, asi mu bylo stydno za tu nevhodnou poznámku.

Častolov už zručně vtíral mast do rány, která přestávala krváčet. Hrud knížete se zvedala a klesala.

„Bohové, díky, že dýchá,“ slyšel jsem šeptat Boleslava. Do skučení vichřice zaznělo ťukání hole. Jediná služebná přiváděla Drahomíru. Kněžna šla rychle s očima upřenými kupředu a z úst jí plynul nesouvislý šepot.

Přikročil jsem k ní, abych jí pomohl dojít k lavici, a přitom jsem zaslechl slova:

„Bohové si sami vzali oběť...“

Vzpomněl jsem si, co povídala před zaříkáváním, za odvrácení tak hrozné bouřky nutno obětovat člověka. Nebo si jej bohové vezmou sami.

Boleslav mne odstrčil a sám vedl matku k lavici. Šel jsem tedy zavřít, neboť dveře zůstaly otevřené.

Na prahu do mne vrazil zdejší vojín.

„Hej!“ křičel jako na lesy, „máme uzavřít bránu?“ Boleslavská posádka dosud nevěděla, co se přihodilo.

Obrátili se po něm, dokonce i Drahomíra na něho pohlédla, ale jak se mi zdálo, nikdo nevnímal význam jeho slov.

„Tak co?“ hartusil voják a tupě se rozhlížel. Stoupl si na špičky, aby viděl, kdo leží na lavici. Bylo přitímí, neboť závan vichřice ohýbaly plameny na loučích.

„A jeje, tady to musilo být pěkné,“ ulevil si vojín, který zřejmě nepoznal Václava. Byl Vršovec. Pohlédl Boleslavovi do tváře, jako by chtěl říci: hlavně, že ty, můj veliteli, jsi v pořádku a na jeho obličej se rozprostřel takový výraz uspokojení, že bych ho nejruději praštil.

Vtom se Česta otočil od lavice. Teprve teď jsem si všiml, že drží louč, kterou svítí Častolovovi. Vtiskl ji do nejbližší ruky a přikročil k vojínovi.

„Především nekřič,“ vyjel na něho, „a co tady vykládáš o bráně?“

„Ta postranní je otevřená!“

„Komu jste ji otevřeli?“

„Žádal o to ten, co přijel nyní večer z Prahy, ten...“

„Podiven,“ napověděl jsem, ale voják pokrčil rameny.

„Jak se jmenoval, to nevím, ale náš velitel ho sem pustil!“

„Pojď, Čedragu!“ přikázal Česta.

Konečně se zavřely dveře. Ovšem já, Česta a voják jsme byli před nimi na dvoře, kde vichřice honila sněh a vrážela nám dech zpátky do nosů. Občas se kmitlo traslavé světélko, ale zase zhaslo.

Čestou k bráně Česta cosi pronesl. I když vichřice oděrala slova od úst, zachytil jsem jméno Podivenovo.

Opravdu, zcela zapomněli nejen na něho, ale i na uťatou hlavu Gommonovu.

Muž, velící strážím u brány, nám řekl, že Podiven byl do hradu vpuštěn i se svým sluhou, protože tvrdil, že nese Václavovi poselství. Česta chtěl vědět podrobnosti a velitel tedy vypovídal, že Podiven nejprve zabušil na vrata a hlídka na ochoze nad branou zavolala, co chce. Řekl své jméno a strážce to sdělil k bráně, kde odsunuli uzávěru v průzoru ve vratech. Ve světle pochodně poznal velitel stráže známého průvodce Václavova, a proto rozkázal otevřít postranní vrátka. Podiven nejprve řekl, že potřebuje dva čerstvé koně, neboť se musí hned vrátit do Prahy. Proto velitel nedal zcela zavřít bránu, aby se Václavův důvěrník nezdržoval. A skutečně. Podiven se za krátkou dobu vrátil, nejen se sluhou, ale s oběma charvatskými posly, kteří s ním odjeli na svých odpočatých koních.

Na rozdíl od svého rozvláčně povídajícího vojína mluvil velitel stručně. Česta ho vyslechl beze slova a potom na to pronesl jedinou větu: „Nech ještě otevřenou bránu!“

„Tyro a Snoffi vyjedou stíhat Podivena a Charvaty! Já tu musím zůstat. Ty pojeděš s nimi!“

Veliká vločka sněhu, která mi zalepila naráz obě oči, mi připomněla, jak to asi bude vypadat venku. Hned jsem Čestovi připomněl: „Neznám cestu a pochybuji, že by ji znal Tyro!“

„Dneska by ji nepoznal žádný,“ přitakal Česta, „zařídím, aby s vámi jel někdo, kdo už se tu vyzná...“

Mezitím se objevilo více světla a přes vichřici bylo slyšet hlasy. Zvěst o tom, co se stalo Václavovi, jako by pronikala stěnami srubů.

26. KAPITOLA

HLAVA

Celé hradiště bylo vzhůru a na mnoha místech se ozýval nárek, když jsme vyjížděli do bílé tmy. V čele naší malé skupiny jel Držek, Boleslavův lovčí, o kterém jeden ze zdejších služebníků prohlásil, že zná nejlíp krajinu a má oči jako rys. Přesto si Držek vzal s sebou Držkraje, statného vlkodava, cvičeného na vyhánění kanců z houštin.

Držkraj běžel před námi a pravidelně se hlásil svému pánovi štěkotem, který pronikal i hučením vichru.

Kolem sebe jsem neviděl nic a pochybuji, že Tyro a Snoffi něco zahlédli, kromě obrysů jezdce před sebou. Vedl nás vlastně Držkraj, protože Držek se občas zastavoval a naslouchal štěkotu.

Pod kopyty čvachtala voda. Ale Držkraj z rozbředlého sněhu zřejmě zachytil stopu a hnal se kupředu, ani jednou nezaváhal. Protože vichřice vála proti nám, nebylo nebezpečí, že jeho štěkot upozorní uprchlíky.

Pravou rukou jsem svíral uzdu a levicí přidržoval cíp svého pláště. Prsty mi křehly – koho by to napadlo, když ještě odpoledne bylo tak teplo!

Mokrý plášť byl těžký a studil. Už jsem nevěřil, že někdy opět pocítím blahodárné teplo ohně!

Držkrajův štěkot zeslábl. I pes už toho měl dost. Občas ke mně zepředu zalétly Držkovy pobídky, pronášené osípělým hlasem. Normané nejsou nikdy příliš hovorní, ale tentokrát jsem se naučil několik jadrných kleteb.

Těšilo mě jediné pomyšlení, že charvatští poslové a Podiven mají stejně těžkou cestu.

„Hej, Čedragu!“ ozvalo se zepředu, „řekni těm normanským vojákům, že vichřice brzy přestane!“

„Jak to víš, Držku?“

„Můj nos to věští...“

„Nos?“

„Každý psář,“ volal do vichřice Držek, „a každý lovčí, jestli za něco stojí, dovede zachytit pach, který je předzvěstí změny počasí!“

Zapamatoval jsem si to. Brával jsem pak s sebou lovčí nebo psáře na všechna tažení a výpravy. Prokazovali mi neocenitelné služby.

Když jsem – lámaně ovšem – přetlumočil Držkova slova Normanům, nezasmáli se pohrdavě, jak jsem očekával, ale Tyro pronesl:

„Můj otec – kormidelník Ragnárovy lodi, rozeznával na moři čichem blízkost země!“

Ještě chvilku do nás pral vítr a sníh, pojednou však se začínalo rozjasňovat. Rozpoznával jsem jezdce před

sebou. Chumáč husté tmy se měnil v obrysy stromu nebo houštiny, které jsme míjeli. Ještě nás zasypávaly vločky, ale na tmavé obloze už skrze mraky prosvítal malý drobný měsíc. Zároveň prudkost větru ustávala. Jen po obloze uháněla bílá plochá mračna, jako by chtěla dosáhnout bouří. A úplněk vyplul, zatřpytily se i hvězdy, které tím, jak se leskly, mi připadaly omoklé.

Tyro dal povel k rychlejší jízdě.

„Pobídní koníka. Držku!“ volal jsem, „teď to bude zase honba!“

Držek jen vyrazil výkřik a kůň se vzepjal kupředu, byl to zdatný běhoun, který zřejmě dokázal při honech dosáhnout i jelena.

Držkraj bojovně zaštěkal a pádil vpřed.

Při té rychlé jízdě jsem se rozhlédl, kolem se prostírala zasněžená rovina. Několik osamělých stromů trčelo z nekonečného pole rákosí. Podíval jsem se dolů – jeli jsme po široké stezce. Po obou stranách se třpytily kaluže. V dálce se černala hradba lesa.

Strnul jsem. Po celou dobu jsme jeli slepí jako právě narozená štěňata. Stačilo jen několik kroků a už by se kůň propadl do močálu. Obdivně jsem pohlédl kupředu na temnou siluetu Držka, který mi teď připadal jako nejlepší lovčí a psář.

Mezi Normany se ozval tlumený hovor, zřejmě si povídali o tom, jak nás Držek bezpečně provedl močály.

Bylo už úplné bezvětrí. Ve vzduchu tkvěl slaboučký pach shořelého dřeva, ale nikde nebylo vidět oheň. Pořád jsem to však cítil.

Vtom Držek odbočil z cesty. Pod kopyty jeho koně vystříkla voda rozlehlé louže, zřejmě dosti hluboké.

„Kam nás to vedeš?“ zvolal jsem.

Ukázal doleva. Vypadalo to tam jako zasněžené krtčí hromádky, ale byly to chalupy nějaké dědiny. Nad krajním srubem stoupal pruh bílého dýmu. Od východu obklopoval dědinu tmavý hvozd. Obával jsem se, že nás ucítí psi. Na volném prostranství je vždycky vítr, třeba tak slabý, že ho ucítíte jen na nasliněném prstu. Ale i tento vánek zanášá hodně daleko všechny vůně a pachy. Držek však vybral cestu tak, že se z dědiny neozvalo ani štěknutí.

Zato z černého lesa zaznělo táhlé houkání.

Nu což, sova, řekl jsem si v duchu, ale Držek zašeptal: „Opatrně! Někdo tam dává znamení!“

Řekl jsem to Tyrovi, který hned napomenul Snoffiho, aby zachoval naprosté ticho. Nikdo ani nehlesl. Nízká tráva tlumila zvuk kopyt.

Objeli jsme obloukem dědinu a Držek nás znovu zavedl na cestu, dobře viditelnou v měsíčním světle. Pomalou jsme se blížili k lesu.

Malý úplněk visel vysoko na obloze, ale dopřával nám skvělý rozhled. Ovšem také z nás dělал cíl. Mimoděk jsem se přihrčil v sedle a očekával, že každým okamžikem zaslechnu svist šípu a poté bojové výkřiky. Přitočil jsem se s koněm k Držkovi a vyklonil se ze sedla, aby slyšel můj šepot:

„Jsme tu na pláni jako terče!“

„Zatím na nás nikdo nečíhá,“ odpověděl.

„Jak to víš?“

Ukázal rukou před sebe na Držkraje běžícího s čenichem u země.

„Říkal jsi, že to nehouká sova...“

„Ano, někdo je v lese, ale sám...“

Normané už sahali za sebe pro válečné sekery na dlouhých topůrcích. Nosí je nouze na tažení a nechávají je ve srubech o přehlídkách. To si berou pouze meč. Nyní jsem je viděl sahat po té strašné zbraní. V příštím okamžiku drželi uzdu jen levičkou, zatímco pravá ruka svírající sekeru, visela podle boku, aby bylo možno rozmáchnout se k úderu.

Nezastrčili sekery ani poté, co jsem jim opakoval Držkova slova.

Snoffi dokonce popotáhl nosem a prohodil: „Cítím krev! Cítím...“

Vjeli jsme do lesa. Nízké stromy jako by se kolem nás rozestupovaly. Nebylo tu hustého porostu a měsíc svítil skrze řídké větve.

Kopyta šlapala po něčem pevném. Podíval jsem se k zemi. Ujížděli jsme po haťové cestě. Kolem nás nebyl skutečný hvozd, ale slatina, pokrytá sem tam stromy.

Držkraj slabě vyštěkl.

„Pohled!“ vyběhl mne Držek.

Před námi se leskl černý pás vody lemované sněhem. Ještě několik kroků, a vjeli bychom do močálu. Hatě zmizely.

Houkání utichlo.

„Stát!“ přikázal Tyro. Zarazili jsme koně a podívali se na vodu. Snoffi zaklel a Tyro ho okřikl.

Držekraj hrozivě vrčel.

Za vodou se ozvalo opět houkání, tentokrát dvakrát za sebou a po chvíli ještě jednou. A nějaký hlas zavolal: „Hóhoho!“

Tyro už zvedal sekeru. Snad chtěl dát znamení, abychom se pokusili přebrodit.

„Zadržte!“ Můj hlas je zarazil. Obrácen do bažiny jsem zavolal: „Kdo jsi?“

„Kdo jste vy?“

Naše hlasy se nesly přes vodu. Ať jsem napínal oči sebevíc, neviděl jsem mluvčího.

„Kolik jich tam je?“ zašeptal jsem k Držkovi.

„Říkám ti, že pouze jeden!“

Nezbylo mi než uvěřit. Uvažoval jsem, člověk na druhém břehu nám nechce uškodit. Je to nějaký náš přítel, ale dosud nám naplno nevěří. Jak ho přesvědčit o tom, kdo jsme? Zavrhl jsem několik nápadů, až pojednou Snoffi ode mne uslyšel:

„Řekni něco nahlas svou řečí!“

Normané jsou dobří válečníci, ale ve chvílích, kdy nemohou hned bojovat, je to s nimi horší. Zneklidní a nedůvěřivě se kolem sebe rozhlíží, zvláště když od nich chcete něco neobvyklého.

Jak bylo vidět v měsíčním světle, potáhl se Snoffiho obličej jakýmsi závojem zasmušilosti a pevné mlčení vyjadřovalo pochybnost.

V takových chvílích je dobře na Normany prostě křiknout.

Snoffi mi odpověděl rachotivou kletbou. Nebylo to jistě nic lichotivého, protože se Tyro rozesmál. Nedbal jsem na to a křičel přes mokřinu: „Slyšel jsi, koho mám s sebou?“

„Ano, ty cizí vojáky, kteří jsou jenom v Praze!“

„Tak už víš, kdo jsme!“

Nad houštinou na druhém břehu se zvedla vysoká štíhlá postava. I na tu vzdálenost nám světlo měsíce prozradilo, že je to světlovlasý muž v potřhaném obleku služebníka nebo dvořana. Přiložil ruce k ústům a zvolal:

„Je mezi vámi Česta z tržiště?“

„Není!“ křikl jsem.

„Ani Třebek, jeho zástupce?“

„Není tady! Jsem Čedrag, Čestův písař!“

„Bývalý strážce bílého stáda?“

„Ano, to jsem já... Česta je na Boleslavi!“

„Vím!“ odpovídal muž na protějším břehu a popošel až na samý okraj vody, aby ho bylo slyšet. „Tedy vyříd Čestovi, co mu vzkazují já – Domaslav! Pamatuj si to: Do-ma-slav!“

„Domaslav!“ opakoval jsem, aby byl jist, že jeho jméno nezapomenu. Bylo mi jasné, že je to jeden z těch, kteří Čestovi přinášeli zprávy z hradů sousedních knížat. Většinou posílali své vzkazy po určitých lidech v kupeckých karavanách a jen v naléhavých případech přicházeli na tržiště. Ostatně, již jsem poznal muže, který totéž činil v Lucku a zaplatil za to životem. Nyní jsem měl před sebou Čestova člověka z Charvatska.

„Vyříd Čestovi, že na Libici je od večera náramný rozruch. Je tam saské poselstvo...“

„Vím...!“

„A náramně se raduji z toho, že je Václav mrtvý! Chtějí...“

„Kdo to přinesl na Libici? Václav je zraněný, ale byl naživu, když jsme opouštěli Boleslav... A charvatští poslové, co ujeli s Podivenem z Boleslavi, nemohli ještě dorazit na Libici!“

„Posly a Podivena jsem potkal tady... Prikázali mužům z dědiny zničit cestu, abyste za nimi nemohli! Zrovna jsem tudy chtěl projet, když rozmetávali a pálili hatě! V poslední chvíli podařilo se mi ukrýt se i s koněm a z jejich hovoru jsem vyrozuměl, že jedete za nimi – proč, to neříkali!“

„A kde jsi sebral zprávu o Václavovi?“

„Na Libici! Byla tam hostina se saskými posly, všichni jsme se veselili, a tu pojednou vstoupil Čéc – slyšel jsi o něm?“

Lapal jsem po dechu. Hlavou mi prolétla vzpomínka na dnešní odpoledne, kdy jsme při Drahomířině zaříkávání bouřky hovořili s Čestou o Čécovi. Jak to řekl Česta? „Když počne věstít Čéc, bude to horší nežli kouzla všech čarodějek!“ a k tomu tedy došlo.

„Co udělal Čéc?“ vyhrkl jsem nedočkavě, „vím, kdo to je!“

„Tedy asi pochopíš,“ vykládal přes vodu Domaslav, „že mu uvěřili, když vstoupil do hodovní síně a mocným hlasem oznámil, že právě skonal kníže Václav, ubitý svým bratrem přede dveřmi chrámu cestou k večerní pobožnosti!“

Ne, nevzkřikl jsem, že je to nesmysl. Nebylo vhodné vykládat uprostřed charvatských lesů o tom, co se na Boleslavi skutečně stalo. Ostatně, vidění věstců i těch nejproslulejších jsou vždy nejasná a liší se od skutečnosti. Ale v jádru, jak jsem se několikrát přesvědčil, bývají pravdivá.

Na Libici uvěřili svému věstci doslova a ihned se Sasy počali projednávat, co vyzískat z této události, sděloval Domaslav. Velitel poselstva, náš známý Asicus, přemlouvá libického knížete, aby hned za úsvitu vyrazil s vojskem ku Praze.

„A proto,“ dokládal Domaslav, „jsem se vypravil hned na Boleslav...“

Nenechal jsem ho domluvit. Ostatně nezáleželo na tom, jak se sem dostal.

Vtom zavrčel Držkraj. Normané couvli, aby se na ně nevrhl. „Klid,“ řekl jsem Tyrovi, „nechce vás pokoušet. Něčeho se bojí.“ Každý pastýř rozumí psímu hlasu jako lidské řeči. Drsné zvuky hluboko z hrdla vyjadřují ve vyšší tónině hrozbu, čím zní níže, tím větší je bázeň zvířete.

Držek pochopitelně ihned poznal, co mu chce pes říci. „Někde poblíž je mrtvý člověk,“ řekl mi polohlasně.

„Najdi ho,“ odpověděl jsem mu stejně tiše a nahlas jsem zavolal na Domaslava, aby ještě chvíli počkal. Držek sklouzl z koně.

Tichým mlasknutím pobídl Držek psa. Vzápětí zapraštilo rákosí, do něhož se Držkraj vrhl. Jeho pán šel za ním. Některý z koní zafrkal. Také v tom zvuku byl strach.

V měsíčním světle se leskly obnažené meče. Normané se obávali nějaké léčky. Praskot rákosí se vzdaloval.

Domyslel jsem si, co Držek nestačil říci. Pes zachytil pach lidské krve. Ten, kdo tu někde nablízku leží, byl násilně usmrčen. Zřejmě nějakým způsobem vstoupil do cesty Podivenovi a Charvatům. Jedno mi však bylo divné. Nikdo za sebou nezanechává jen tak mrtvoly, zvláště, je-li voda nablízku. A kolem nás jí bylo víc než dost.

Domaslav na protějším břehu znehybněl. Napadlo mne, že bych ho mohl poslat zpět, každý okamžik na Libici ho vydával v nebezpečí. Ale pak jsem si řekl, že mu možná prospěje, co zjistíme.

Opodál se rozlehl štěkot. Držkraj našel.

„Počkej ještě chvíli!“ zavolal jsem na Domaslava.

Oba Normané sesedli a odváděli své koně dozadu. Měkká půda už je nemohla udržet.

„Počkejte na mne o kousek dál,“ řekl jsem Tyrovi.

„Ihned přikázal Snoffimu: „Zpět!“

Odjíždějící Normané zkřížili cestu vracejícímu se Držkovi. Sotva mne minuli, stál Držek přede mnou. Držkraje nebylo zprvu vidět, teprve za chvíli jsem opodál zahlédl jeho siluetu. Bylo mi divné, proč se drží tak daleko.

Držek nesl nějaký vak. Beze slova mi jej podával. „A našli jste mrtvého?“ zeptal jsem se.

„Našli,“ odpověděl bezbarvým hlasem.

„Daleko?“

Držek ukázal na vak.

Už jsem chápal, proč Držkraj nechce jít blíž. Ten vak – i v nejasném měsíčním světle bylo vidět, že je to ten, z něhož na Boleslavi Podiven vyňal Gommonovu hlavu. Jen tak pro jistotu jsem se tam podíval.

Domaslav zavolal: „Já už pojedu!“

„Počkej! Něco pro tebe mám!“ zavolal jsem. „Vaši lidé tu něco nechali! Vezmi jim to!“

Největším rozmachem, jakého jsem byl schopen, hodil jsem vak i s jeho hrozným obsahem přes vodu Domaslavovi k nohám.

„Co to je?“ zvolal a vnořil ruku do vaku. Vzápětí přidušeně vykřikl.

„Ty dovedeš ale posílat dary!“ pronesl vyčítavě. „Co s tím mám dělat? A komu to patřilo?“

Řekl jsem mu to.

„Tu hlavu tady nechali za vodou, aby je nezastavil jeho duch a nežádal ji zpátky!“ volal na mne Domaslav.

„Podiven je křesťan,“ odpověděl jsem.

„Ti dva od nás taky!“

„A ty?“

„Já po otci také!“

„Tak se nemusíš bát pohanských duchů jako Podiven, který je sice denně v křesťanském chrámu, a přitom má strach z bezhlavého přízraku! Vezmi mu to na Libici, aby nezapomněl...“

„Chceš toho na mně mnoho!“

„Cesta ti to nezapomene!“ zvolal jsem, „přijď s kupci co nejdříve na tržiště a vyzvedni si odměnu!“

„Přijede tam můj syn – Dobřej!“

Domaslav se obrátil a odcházel k místu, kde měl schovaného koně. Mimoděk jsem při jeho rozmluvě popošel až na okraj vody. Chlad v nohou mi připomněl, že jsem v bažině. Sotva jsem se pohnul, bylo znát, že zapadám do bažiny.

Nu, což. Držek mne vytáhl.

27. KAPITOLA

U CHARVATSKÉ CESTY

Opět jsem ujížděl podle bílého stáda. Volkové bučeli, pastvina, zavlažená nedávným sněhem, který už zase roztál, leskla se svěže zelenou trávou a celému stádu se chtělo tolik pást.

Zapráskal jsem pastýřským bičem a dotkl se Lesana, který skákal do výše hřbetu mého koně.

„Ženeme!“

Božeň na mne vykulil oči, prťavý Kochan přiváděl dva oslíky, ostatní chlapci se už rozjížděli po celém kraji drah.

Od Levého Hradce sem přijížděl správce se dvěma muži.

„Co se to děje?“ křičel.

Pobídl jsem koně, kterého mi ráno půjčili na Boleslavi. Za opaskem jsem měl složený list.

„Z příkazu knížete Boleslava jdu pro bílé stádo!“ Božen s Kochanem přihlíželi, jak podávám správci list. Nevyznal se v písmu a podal jej dozadu.

„Ještě že jsem vzal s sebou toho chlapce z kostelní školy,“ zamumlal, „co se vlastně událo na Boleslavi? Je pravda, že máme nového knížete?“

„Ano, po vůli Václavově, Boleslava,“ odpověděl jsem.

„Boleslav prý Václava...“ správce naznačil bodnutí mečem.

„Kdo to říká?“ zahřměl jsem.

Správce vůčihledně znejistěl. „No, no, chlapče,“ začal konejšivě, „nezapomeň, že jsi odsud... Neměl bys tak křičet na muže ze svého rodu... I když jsi v knížecích službách!“

„Co se tedy stalo na Boleslavi?“ ozval se muž ze správceva doprovodu, „snad bys měl poučit nevědomé...“

„Jestli to ví,“ zvedl oči od listiny chlapec z kostelní školy.

Rozzlobil jsem se na toho školáka. „Samozřejmě že to vím! Byl jsem u toho!“

„Tak to pověz!“

Již jsem otvíral ústa, abych vyličil celou událost – dosud jsem o ní s nikým nemluvil. Ale v posledním okamžiku mne napadlo: Teď budeš vykládat, že kníže tak mocný a slavný jako Václav padl dýkou němeého milovníka služek? Nezostudím vojevodu prozrazením všech podrobností? Opatrně jsem začal:

„Václav zahynul na svoji statečnost. Postavil se na obranu bratrovu proti zákeřnému nepříteli...“

Mám rád jasnou řeč, jako každý voják. Ano – ne je to, co chci slyšet. Slova, která něco obcházejí nebo zatajují, přenechávám kněžím a knížecím poslům. Ale teď jsem si představoval, že bych uškodil Václavovi, kdybych naplno řekl, jak se to stalo.

„Kdo byl ten nepřítel?“ chtěl vědět správce.

„Jeden z Václavových nejbližších.“ Z neznámých důvodů mi nešlo přes rty jméno Podivenovo. Byl Václavův důvěrník a nejbližší přítel, jak každý věděl. A nyní mám říci, že byl Václav jeho přičiněním zabít? Vlastně Ďak chtěl zabít Boleslava – a dopadlo to jinak.

Někdo v houfu přede mnou opakoval: „Jeden z Václavových nejbližších...“, a já cítil, jak se ve mně vaří krev.

„Jaképak starosti?“ vykřikl jsem, „dbal někdo na to, jak zemřel Bořivoj, děd Václavův? Staral se někdo, kolik bylo smrtelných ran, které obdržel Václavův otec Vratislav v bitce s maďarskými nájezdníky?“

Zahanbeně se po mně podívali a pojednou jsem slyšel větu, kterou říkal můj otec v předvečer mého odjezdu do Prahy.

„Knížata nechť si své věci vyřizují mezi sebou a nám přísluší jen poslušnost!“ To řekl správce.

„Tak jest!“ potvrdil jsem jeho slova. Doznávám, že jsem byl v té chvíli náramně pyšný. O pár let později jsem už věděl, že to byla pýcha hloupého. Nic neudělá líp mučedníka a světce než pověst. A to jsem právě – v rozporu se svým úmyslem – potvrdil.

„Dobře jsi to řekl, správce!“ pronesl jsem, „a teď mi předej bílé stádo!“

Správce se obrátil na žáka chrámové školy. „Opravdu je zde napsán takový rozkaz: Svěřit bílé stádo Čedragovi!“

Převzal jsem od chlapce Boleslavův list, na správce jsem se ani nepodíval (Ó, domýšlivá pýcho mladosti!) a obrátil jsem se k Božěnovi:

„Sežeň stádo dohromady! Ihned vyrazíme!“

Ze správceva doprovodu jsem zaslechl zmatená slova: „Snad bychom měli vědět, kam poženou...“ Někdo podrážděně pronesl: „Komu je chtějí dát?“ V pohledech, které se na mne upíraly, bylo všelicos, jenom ne přátelství.

Ale cožpak byl čas se o to starat?

Zapráskaly biče, Božen vyvolával jména pastýřů a posílal je střídavě napravo i nalevo kolem stáda. Pobídl jsem koně a odklusal ke stezce vedoucí z pastvin na Velkou cestu.

Za sebou jsem slyšel všechny zvuky stáda zvedaného k pochodu: bučení volků, klapot kopyt, křik pastevců, hýkání jejich oslů a suchý třesk rohů narážejících na sebe.

Za chvíli se to všechno slilo v táhlý šum připomínající vzdálený chřestot sesouvající se skály.

Božen přede mnou předjel.

„Ženeme na Velkou cestu?“ zvolal.

„Už odjeli lidé z Levého Hradce?“ zeptal jsem se.

„Není to vidět,“ odpověděl Božeň.

Stádo zvedlo mohutný oblak prachu. Sníh, přihnáný bouří, za dne roztál a voda se vpila do žíznivé půdy. Na zemi zůstalo schnoucí bláto, ze kterého kopyta bílého stáda vydrolila prašné mračno.

„Tím lépe,“ řekl jsem Božeňovi, „aspoň nás z Levého Hradce nevidí. Poženeme po Velké cestě, ale pozor, odbočíme k oveneckému dvorci a tudy kolem Holíšovic do dolního brodu!“

„A kde zarazíme?“

„To se dozvíš...“

Jel jsem pomalu před stádem. Na Velké cestě se prašný mrak rozplynul a pokryl hřbety i boky volků, takže vypadali jako šedáci. Ale podle rohů a pevné chůze bylo znát, že je to bílé stádo.

„Hej! Kam je ženete!“ volali na nás ze dvorce v Ovenči. „Nechte nám je tady k tahu a orbě!“

„Dočkejte času!“ vykřikl jsem v odpověď. Vzápětí přiklopýtal po bok mého koně oslík s Božeňem na hřbetě.

„Jak jsi to myslel, že oveneční oráči mají dočkat času? Cožpak neženeme volky jako daň?“

Božeň byl můj druh od dětských dob, ale v knížecí službě je nutno zamlčet většinu okolností i před nejlepšími přáteli.

„Dočkej času,“ odpověděl jsem mu a přidal na omluvu přátelský úšklebek.

V Holíšovicích žijí rybáři a lovci vodního ptactva, které dodávají do Prahy. V osadě byly jenom ženy a děti. Muži se plahočili ve svých dlabaných lodicích v nesčetných zátočinách rozsáhlého vltavského jezera. Několik žen a děcek vzhledlo k nám skrze sítě, které mezi stromy rozvěšovaly k usušení.

A potom jsme vjeli do brodu. Můj kůň se zastavil a sál ze studeného chladného proudu. Málem mne dostihlo stádo, protože jak volkové ucítí vodu, zrychlí krok a nic je neudrží. Naštěstí jel Božeň vlevo ode mně.

Pobídl jsem koně a přebrodiv jsem se na ostrov uprostřed řeky. A tady jsem se díval, jak přechází velké stádo.

Předtím, nežli se Vltava rozlije do nesmírné šíře, ubíhá dosti rychle, nemůže však strhnout zdatné dobytče. Při tomto stavu vody.– po sněžné vánici nijak nestoupá hladina – by určitě přešla i telata.

Když první řady bílého stáda dospěly na ostrov, obrátil jsem koně a přešel ostrov po široké ušlapané cestě mezi křovisky. Na nepatrné vyvýšenině uprostřed ostrova krčilo se několik rákosových chatrčí, kde přebývají rybáři po dobu tahu lososů.

V pravém ramenu řeky je hloubka a kůň se ponořil až k boku. Z vody vystupovala na nízký břeh široká cesta.

Tady jsem počkal, až poslední volek vystoupil. Nyní se kůže dobytčat leskla. Vykračovala s chutí, cesta je dosud neunavila.

„Poženeme nahoru k cestě do Charvatska a v místech, kde ti řeknu, odbočíš,“ přikázal jsem Božeňovi.

„Nebude to daleko?“ zeptal se nedůvěřivě. „Za chvíli se unaví a budou chtít odpočívat...“

„Nedovol, aby se zastavili...“

Přikývl a patami udeřil oslíka do boků. Brzy jsem zahlédl jeho plavou křtici na pravé straně stáda.

Nyní je i pravý břeh Vltavy pod Prahou jakžtakž osídlený – i když v mrazivých nocích slýcháme přes řeku vytí vlků. Tehdy však bylo okolí dolního brodu pusté. Pár kupeckých domů stálo výš po řece, ale tady na břehu byla pustá lada, pokrytá křovím. Mezi tím byla vypálená místa, zbytky po ohních karavan, které přešly řeku dolním brodem. Dodnes tak činí karavany, které nechtějí nebo nemohou zastavit na tržišti.

Zabočili jsme doleva přes potok, který opodál mizí ve Vltavě, a tam, kde začala půda poněkud stoupat, zavedl jsem stádo na Charvatskou stezku.

Hnat takové množství po kupecké cestě není snadná záležitost. Ledaže by šel vedle každého páru volků jeden muž, přiměli byste je k pochodu v řadě. Stádo se vždycky roztáhne do šíře, každý vůl si jde svým směrem a snaží se mít před sebou co nejvíce volného prostoru.

Křikem do ochraptění, praskáním bičů a neustálým objížděním podařilo se jakžtakž směstnat volky na stezku, která je sice dost široká i pro těžké povozy, ale rozhodně nestačí pro takové množství těžkých dobytčat, vyrostlých na pastvině.

„Bohové, nedejte, abychom se střetli s nějakou karavanou!“ volal Božeň. Myslil jsem si totéž.

Ale bohové nám opravdu přáli. Jel jsem dosti vpředu a napínal uši, jestli nezaslechnu soumarský zvonec.

Bylo ticho, z bezlistých křovisek po stranách cesty znělo cvrlikání střízlíků. Vrabčáci vyzobávali nestrávená zrnka ječmene z koňského trusu uprostřed cesty.

Ostatně, urazili jsme tu jen několik set kroků. Stezka do Charvat vede od pravého břehu Vltavy nejprve k jihu, ale o kousek dál zahýbá k východu a směřuje úžlabinou mezi dvěma kopci.

Ale tak daleko jsme už nešli.

Ještě v ohybu cesty jsem zahlédl na svahu po pravé straně vycházet kozí stádo, které jako by proudilo odněkud z podzemí. Pak jsem uviděl ústí jakéhosi úvozu, na jehož dně se leskl nepatrný potůček. Ihned jsem tam odbočil a po krátké jízdě se přede mnou objevila okrouhlá zelená dolina, ohraničená holými svahy. Potok vytékal z rybníka uprostřed doliny, kde byla měkká půda rozrytá kozími kopýtky.

Měli jsme pastvinu, úkryt i napajedla.

Obrátil jsem koně a pospíchal ke stádu, které dosud stoupalo k ohybu Charvatské cesty. „Za mnou!“ křikl jsem na Boženě. Vyjel s ostatními pastevci na levý bok stáda a počal je otáčet. Práskání bičů a štěkot psů zaplašilo kozla, který se sem vrátil uhryznout ještě kus zeleného.

Kdykoli volkové cítí vodu, přidají bez pobízení do kroku, i kdyby byli předtím napojeni do sytosti. Proto jsme neměli mnoho práce s obrácením.

Za chvíli se dolina hemžila dobytčaty, která se spokojeně pásla na trávě, která zde byla dosti hustá, neboť kozy raději ohryzávají porost.

Božen seskočil z oslíka a spěchal ke mně. Znepokojilo ho, že zůstávám v sedle, jako bychom měli každou chvíli táhnout dál.

„Ano, vím,“ řekl jsem mu, než stačil otevřít ústa, „větší díl cesty v jednom dni žádné stádo neurazilo. Zatím tu můžeme odpočívat!“

Vyjeveně na mne pohlédl, ale pak mu ruka zajela k torbě zavěšené na levém boku, kde pastevci nosívali své zásoby. Hlad přemohl zvědavost.

Pobídl jsem koně a odklusal zpět podle potůčku, který se ještě v úvozu ztratil do provlhlé půdy. Za tímto mokřým místem jsem slezl a šel pěšky až na samý okraj, odkud je výhled na cestu. Koně jsem vedl za uzdu a pak jsem ho přivázel ke kmeni uschlého stromku.

Z Charvatska neputuje tolik lidí jako po Velké cestě, která spojuje dva význačné hrady. Dokonce tu bylo ticho, přerušené jen ptačími zvuky. Obhlížel jsem svahy a na vrcholu jednoho z nich odrazila se postava dlouhovlasého hochy v rozedraném rouchu a s pastýřskou holí v ruce. Byl to strážce kozího stáda, které už odtáhlo za lepší pastvou. Hoch na mě zvědavě koukal, jako ostatně každý pastevec, znuděný jednotvárnými dny u stáda. Nemohl jsem potřebovat žádného pozorovatele. Naštěstí stačil lesk mého meče, kterým jsem mu pohrozil. Zvědavců zmizel.

Opět jsem vyhlédl. Ani zdola, ani shora nikdo nepřicházel. Uvědomil jsem si rozdíl mezi naší Velkou cestou a Charvatskou, po které se chodí do ciziny.

Čas plynul. Uvolnil jsem uzdu, aby se kůň mohl popást aspoň kolem stromu. Od svahů ke mně přilézaly stíny, slunce se již sklánělo k západu.

Slabý větřík, vanoucí z úvozu, ke mně zanesl vůni hořícího chrástí. Božen a jeho druzi si rozdělali oheň, možná že dva. Nejprve jsem jim to chtěl zakázat, ale cožpak je nutno tajit i ohníček, jaký hoří na každé pastvině?

Protože se mi klížily oči, raději jsem si nesedl. Dřímota se však nedala odehnat a cvrlikání střízlíků mě ukoľébal. Probudily mě gusle. První myšlenka byla, že to není nic jiného než přelud, jaký přichází ve spánku.

Prudce jsem trhl hlavou, a ještě než se ml podařilo otevřít víčka slepená ospalostí, zazněla hudba znovu.

Konečně jsem se rozkoukal – a nevěřil svému zraku!

„Odkud jdeš?“ zvolal jsem téměř polekaně, neboť přede mnou se ukláněl můj starý známý guslar a Já v tom neviděl nic jiného než přelud, vyvolaný samotným Čěcem z Libice.

Ale guslar měl za sebou to, co přízraky nemívají – stín.

„Z Boleslavi,“ odpovídal a přešel krátkým smyčcem po strunách.

„Vždyť nikdo z hradu nesměl odejít, leda se svolením Boleslava!“ namítl jsem.

Guslar přestal hrát a sedl si vedle mne. Hladově pohlédl na koženou torbu u mého pasu.

Vyňal jsem kus prorostlého uzeného, překrojil na polovic a přidal k té polovině placku. To byla moje zásoba ještě z Boleslavi.

Gusle i smyčec ležely v trávě a ten, kdo na ně hrával, mi teď předváděl, jak se tiší guslarský hlad.

Neměl jsem v sobě ani polovinu svého dílu, když guslar už utíral rukávem mastná ústa a odpovídal s pohledem upřeným do země:

„To víš, guslar je jako pták, neudržíš ho v kleci... Na Boleslavi nebyla nálada poslouchat zpěv, a tak nezbylo než dát vale, jak říkají latiníci!“

Zahromoval jsem:

„Nechci sahat do svědomí tobě a některé z boleslavských děveček!“

Guslaři totiž dovedou působit na ženy. Skoro na každém hradě nebo dvorci je služebná nešťastně zamilovaná do guslara, třeba toho nejošklivějšího. Jen si někdy poslechněte, o čem klepaří vojáci ve svých srubech.

Tenhle nebyl výjimkou. V této chvíli mě napadla jedna z těch pouček, kterými jsem se řídil při opatrování zpráv při taženích: co nedokáže muž, podaří se ženě. Žádný muž by nedostal guslara z pevně uzavřeného hradu.

Pomalu sahal po svém nástroji. „Něco ti zahraji, příteli Boleslavův, aby ti ušlo čekání...“

Probíral se strunami.

„Viděl jsem tě, když ses vrátil z Charvatska,“ pronesl do teskných tónů, které vyluzoval.

Tím mi připomněl chvíle po návratu na Boleslav, kde všichni truchlili, neboť kníže již před úsvitem vydechl naposledy. Hradem ještě zachvíval zármutek, ale Boleslav, Česta a Hněvsa již počali zavádět pořádek. Nikdo nesměl opustit hrad a nikdo nebyl vpuštěn dovnitř. Nechtěli pustit ani nás, když jsme se za ranního šera prodrali mezi zvědavci z okolí obklopujícími bránu a volajícími na hlídku ve strážní věži, cože se na Boleslavi vlastně stalo. Ať učiníte jakákoli opatření, zvěsti o velkých událostech vždycky proniknou – třeba zkomolené a nejasné – mezi lidi.

Můj příjezd vyrušil Boleslava, Čestu, Hněvsu a ještě několik ostatních z horlivého rokování, zda se má jet hned do Prahy, nebo jaksi slavnostně přivést Václavovo tělo k pohřbu. Boleslav byl pro onu pomalou, důstojnou cestu, aby všichni viděli, že pro milovaného bratra truchlí, zrovna tak jako Drahomíra.

Zpráva, kterou jsem přinesl, rozhodla jinak. Česta se zaručil, že Domaslav, jeho člověk na Libici, je věrohodný a je možno věřit jeho každému slovu. Saské poselstvo nesmí za žádnou cenu dorazit do Prahy před námi – tak rozhodl Boleslav.

„Do Prahy vůbec nesmí přijít!“ prohlásil Hněvsa. Byl to také můj názor a nepřípadalo mi nic prostšího, nežli si na Asika a jeho doprovod prostě počkat s větší vojenskou hotovostí a vyprovodit jej hezky oklikou kolem Prahy na cestu, kudy se chodí do Sas.

Hněvsa to také tak řekl. Boleslav se však trpce pousmál. „Nemůžeme takhle jednat s posly. Z toho by mohly vzniknout velké nesnáze. Nemůžeme podráždit saského panovníka...“

„Vždyť žádný není!“ připomněl Česta.

„Není,“ přitakal Boleslav, „ale urážkou poslů mohli bychom přispět k tomu, aby se nějaký panovník konečně objevil!“

Guslarův hlas mě vytrhl ze vzpomínek.

„Tak poslouchej,“ vybídl mne a struny se rozezněly naplno.

„Přestaň!“ křikl jsem, „a odejdi!“

„Ten, kdo nasytil hladového guslara, má u něho dluh. Splatím písní, co jsem ti dlužen, ale řekni, kde?“

Napadl mne žert.

„Třeba u Černé baby!“ odsekl jsem a víc jsem se o něho nestaral. Dokonce jsem se k němu obrátil zády a zašel hlouběji do úvozu. Chůze ze mne setřásla ospalost. Když jsem opět dorazil zpět, guslar tu už nebyl.

Čekal jsem dál a vyhlížel vzhůru po Charvatské cestě. Bylo to ještě dlouhé čekání, ale už se mi nechtělo spát. Kolem projely dvě malé karavany a dvojspřežný vůz nějakého kupce z okolí. Jinak byl klid.

A pojednou, zrovna když jsem usedl, ozval se hluk, jaký tropí jezdci, a ke mně dolehly hlasy.

Už se dostavili ti, na které jsem čekal: Saští poslové!

28. KAPITOLA

ZAJATÉ POSELSTVO

Objevili se ve chvíli, kdy stíny počaly houstnout, zřejmě se z Libice nevypravili hned a cesta také nebyla snadná. Upřímně řečeno, nečekal jsem, že jim to potrvá tak dlouho. Když po několika dnech přišel na tržiště Domaslavův syn, dozvěděli jsme se příčinu zdržení. Byla to Gommonova utátná hlava, kterou Domaslav ještě téže noci postavil, samozřejmě potají, napíchnutou na tyči uprostřed libického nádvoří, naproti domu, kde bydlelo poselstvo. Bylo to něco tak hrozného a překvapujícího, že to ani Čéc nedovedl vysvětlit. Proto se saskými posly nevytáhla libická vojenská družina! Podiven se svým němým sluhou Ďakem uprchl z Libice a nikdo o nich nevěděl.

A tak mohlo naše bílé stádo předstihnout Asika.

Sotva se shora rozlehl hluk, naskočil jsem na koně a vyjel vzhůru po Charvatské cestě. Stačilo zahlédnout první trojrad jezdců v saské zbroji a na víc jsem nemusel čekat.

Vřítíl jsem se do doliny plným tryskem. Stádo leželo spokojené, syté a napojené.

„Vzhůru!“ křičel jsem na pastevece posazené kolem ohničků, „ihned vzhůru! Teď vám mohu říci, co uděláme: vženeme naše stádo saskému poselstvu do cesty!“

Sasové jeli rychle, bez rozhlížení, cítili se jisti, snad předpokládali, že kolem Prahy bude zmatek. Nevšímali si proto bučení, které se ozývalo z úvozu, k němuž se přibližovali.

Dobrý pastevec dovede dobytčata nejen uklidnit, ale také splasit. Při tom není třeba poděsit všechna zvířata. V každém stádu je několik jednotlivců, kteří vedou ty ostatní. Takové vedoucí kusy pastýři musejí znát, chtějí-li dobře opatrovat stádo.

Božen a jeho druhové se v tomto umění vyznali.

Sasové nehleděli napravo ani nalevo, ostatně do úvozu bylo vidět jen při důkladnější obhlídce. Tak se stalo, že zůstali jako ohromeni, když se ozval ne křik – ale hluk stáda. Kdyby pastevci křičeli, byl by vojenský zvyk vedl Sasy k sáhnutí po meči.

Takhle se jen udiveně nadzvedli v sedlech. A než opět dosedli, strhlo je stádo jako povodeň.

Koně i pěšáci byli unášeni proudem bílých dobytčat. Nikdo se nemohl hnout. Stádo mačkalo průvod tak, že někteří jezdci byli vyzdvíženi od země i s koňmi a kymáceli se nad bílými hřbety volků.

Slyšel jsem zděšené výkřiky, ale ty přehlušovalo praskání bičů.

Stádo se hnulo směrem, kterým jsem potřeboval – k dolnímu brodu. Byla to záplava, ze které se jezdci nemohli vymanit. A když se některým málem podařilo vyprostit – byli již na okraji řeky a stádo je tlačilo do vody. Tady hrozilo utonutí, proto se ani ten nejlepší jezdec neodvážil vzpouzet.

Stádo doslova vymáčklo průvod na ostrov a zase jej vtisklo do vody. Vlny rozhoupaly několik loděk – jedna nebo dvě se dokonce převrhly. Ženy v rybářské dědině spěchaly s vyděšeným křikem ke svým chatrčím. Tamní kluci lámali větve a oháněli se s nimi proti čelu stáda, aby je odehnali stranou od obydlí.

Ale to špatně znali Boženě a jeho pastýře. Stádo se vytočilo jako dobře řízený vůz kolem dědiny nahoru po svahu – a teprve za posvátným hájem skončilo utrpení Asika a jeho doprovodu.

Volkové byli ovšem pořádně rozběhnutí a také rozzlobení, považovali jezdce za své nepřátele a bojovně se obraceli proti nim. Připomínalo mi to období na pastvinách, kdy jsem ještě nestřežil bílé stádo a kdy jsme se bavili s mladými býčky. Jenže tohle byla těžká a tvrdošíjná zvířata a vyšňoření saští poslové měli co dělat, aby se jim vyhnuli.

Božen a ostatní pastevci zajeli na okraj rokle, která odděluje planinu od hradního ostrohu a křikem zaháněli volky od nebezpečného srázu.

Nejméně půl tuctu mužů z poselstva už bylo na zemi, neboť poděšení koně se vzpínali a vyhazovali. Asicus s tváří Zkřivenou zlostí tasil meč a oháněl se po volcích mečem, ale ani ten nejzkušenější bojovník nedokáže pořádně seknout, když má co dělat, aby se udržel na koni.

A posléze se proti němu rozběhli dva volci, každý z jedné strany. Kůň divoce zaržál a postavil se na přední nohy, zadní mu vylétly vysoko do vzduchu a Asicus se vznesl obloukem ze sedla.

Ke všemu ještě nastalo ve všeobecné vřavě ticho. I slyšeli jsme nejprve zařinčení puštěného meče a poté

mohutné žuchnutí, královský posel se rozplácl na zemi mezi dvěma koláči volského trusu jako obrovská žába.

Z valů se rozlehl hromový smích. Stála tam skoro celá posádka, domácí i Stodorané, a prohýbali se smíchy. Když se Asicus zvedl, hleděly na něho desítky rozesmátých tváří.

S vytaseným mečem se hnál ke mně. „Tvůj kníže mi splatí tuhle urážku!“

„Tady jsem! A jednu tě přivítat, Asiku!“

Boleslav přijížděl v čele svého průvodu. Viděl jsem Hněvsu, jak klopí hlavu, aby mu nebylo vidět do rozesmáté tváře. Tyro si zakrýval ústa rukou. A Česta se raději otáčel – jako by něco hledal –, jen aby to nevypadalo, že se smějí saskému poselstvu do očí.

„Boleslave!“ zvolal Asicus rozhorleně, „tu potupu mi splatíš!“

„Proč, Asiku?“ smál se Boleslav, „to není knížecí stádo! Pohled, hospodáři si jdou pro volky!“

Směrem od Dehnic přibíhali dědinčané, nejen dehničtí, ale ze širokého okolí, z dvorců i vsí, kam poslal Boleslav vzkaz, že kdo nemá volka k potahu, může si přijít pro dobytče z bílého stáda. Neboť královský posel může pohnat k zodpovědnosti knížete, nikoli však prostého sedláka.

A než se saské poselstvo probralo, poslední volkové z bílého stáda mizeli v doprovodu rozradostněných mužů a chlapců.

Ačkoli kolem duněl hluboký mužský chechtot z valů, bylo mi všelijak, jenom ne do smíchu. Rozhlédl jsem se – Božeň, Kochan a ostatní pastýři měli také stažené obličej. Někteří dokonce odvraceli zvlhlé oči, ale přitom každý pomáhal rozhánět bílé stádo...

29. KAPITOLA

ZPĚV O ČERNÉ BOHYNI

Pojednou se Sasové shlukli, rozpálení pohanou a neustálým smíchem, který se na ně snášel z valů jako vodopád. Asicus se ještě obrátil k hradbám a cosi křičel, potom mávl mečem doprava, a sotva mu jeho sluha přivedl koně, se Sasy, kteří se dosud drželi na koních, ujížděl podle rokle tam, kde se přes ní klene můstek k postranní bráně.

Jel jsem za nimi, a přitom mi nedalo rozhlížet se kolem sebe, zda spatřím to, co jsem byl zvyklý vídat...

Černá baba, ve které jsem dávno poznal Černou bohyni starých zpěvů, ležela na zemi. Podiven na Boleslavi mluvil pravdu, jediný blesk ze sněhových mračen ji roztříštil na čtyři kusy. Nemohl jsem odtrhnout pohled od zbytků prastaré sochy, před kterou se klaněla nesčetná pokolení. Měl jsem pocit, že hledím na pozůstatky něčeho, co bylo živou bytostí, která střezila zem a její lidi.

Vtom se mezi troskami cosi pohnulo. Přiklusal jsem blíže, a nevěřil svým očím.

Na největším úlomku seděl můj starý známý guslar a mával opletenou nádobou.

„Kde se tu vzal?“ zaslechl jsem Boleslavův hlas.

Vysoký hnědák předběhl ostatní koně a přinesl knížete k Černé ,bohyni.

A v té chvíli se to přihodilo.

Některý ze Sasů poznal Boleslava a křikl na ostatní. V mžiku se rozjeli kolem sochy, takže jsme byli obklíčeni. K prvním vojínům se přidávali další, mnoho z nich, ještě opěšalých, nechalo pobíhat své koně, a posílilo kruh, který se kolem nás svíral.

Boleslav předstíral, že si toho nevšímá. Seskočil ze sedla a kráčel k troskám, kde usedl vedle guslara. Chytil jsem Boleslavova hnědáka, a potom jsem sklouzl na zem. Oba koně jsem přivázal k nejbližšímu stromu a posadil jsem se vedle Boleslava. Musil jsem projevovat stejné pohrdání tím královským poselstvem, které nás uráželo.

Mezitím za záda našich obléhatelů dorazili Česta, Hněvsa, Gunnar a Snoffi.

Boleslav jako by to neviděl. Otočil hlavu ke guslarovi, který ukazoval zase na mne a vykládal:

„Řekl mi, abych mu přišel zahrát k Černé babě. No tak jsem tady! Jakou chceš slyšet, kníže?“

„Něco kratšího... Nemáme moc času!“

„Knížeti a tobě zazpívám píseň, kterou mi Charvati nedovolili přednést na Boleslavi... Je o Černé bohyni a

je krátká, neboť v těch prastarých dobách nesedali tak dlouho u ohňů...“

A tak jsme na dosah mečů poslouchali zpěv o náčelníkově synu Yollanovi. Verše měly málo slabik a málokdy se opakovaly, takže přednes je opravdu krátký.

„Bojovníci horského lidu odvěkli Yollana, syna náčelníka u zlatonosného potoka, do hor, kde musil sloužit jako pastýř vepřů veleknězi Černé bohyně. Jediná z veleknězových dcer se do něho zamilovala a poradila mu, aby o jarní slavnosti podstoupil zkoušku Tří nocí, které stráví ve svatyni Černé bohyně. Jen málo odváživců vyvázlo z této zkoušky. Bohyně je obvykle potrestala tím, že jejich tělo pozvolna ochořelo a mnozí zemřeli. Kdo však přečkal do zimy, byl uctíván po celý život. Zkouška se podstupovala bez oděvu, ale dcera veleknězova ukryla ve svatyni množství kožíšin a také železnou desku, za kterou se Yollan po čas svého pobytu ukryl. Když na podzim shledali kněží, že Yollan je zdrav, bohyně jej učinila svým vyvolencem. Z otoka se stal volný muž. Namísto však, aby se odvděčil dceři veleknězově, rozhodl se k odchodu. Když shledala, že její prosby jsou marné, sňala dívka z hrdla bohyně náhrdelník s kuličkami z černého kamene a věnovala ho Yollanovi. Náhrdelníku se říkalo stříbrné oříšky – i když nebyly ze stříbra.

Když si Yollan navlékl náhrdelník, dívka zmizela. Zasmál se, pohodil hlavou, až oříšky zachrastily a vydal se na cestu. Vcházel do chat v rolnických osadách, kde jedl maso a pil mléko jako bojovník. Oříšky se leskly na jeho hrudi, když přicházel do zlatých rýžovišť. Náčelník užasle pohlížel na syna, vracejícího se ze strašné krajiny.

O příštím úplňku už zněl osadou zpěv o Yollanově pobytu v Jeskyni smrti, kde po boji s příšerami byla oklamána rudovlasá čarodějka.

A zatímco vody potoka protékaly dřevěnými kolébkami plnými zlatonosného písku, obcházel Yollan okolní osady a vybízel bojovníky k tažení do Stříbrných hor. Muži souhlasili. Oříšky ukazovaly, že v horách najdou bohatou kořist.

O svátku letního slunovratu pocítil Yollan slabost. Spánek na něho přicházel uprostřed dne. Hladina lesní tůně mu ukázala v účesu pruh šedivých vlasů.

Ještě než u potoka vyrostl další písečný pahorek a zlato, vyrýžované toho léta, už bylo ve vladařově mincovně, sešli se bojovníci k výpravě do hor. Yollan ležel bez vlády v náčelnickém domě. Zemřel po první podzimní plískanici, a když jeho tělo zasvěcence pokládali na kamenný oltář, aby se s ním muži z bratrstva rozloučili, posunul se až na vyschlou hrud' náhrdelník bohyně smrti a tu se objevil pruh zčernalé kůže kolem hrdla...“

Píseň odezněla v naprostém tichu. Žádný ze Sasů se neodvážil pozvednout hlas. Takovou moc má guslarův zpěv. Boleslav pokýval pochvalně hlavou.

Guslar se přede mnou uklonil.

„Vyrovnal jsem svůj dluh?“

S jedním okem upřeným na Sasy a s druhým na Boleslava jsem přisvědčil: „Úplně.“

Sasové postoupili o několik kroků kupředu. Teď už nás nechránila píseň. Ale Boleslav promluvil bezstarostně, jako u džbánu v hodovní síni:

„Guslare, kdykoli přijedeš do Prahy – jsi vítán!“

Kruh kolem nás se opět utěsnil.

„Ty doufáš, že se ještě vrátíš do Prahy?“ zeptal se guslar a dlouhým pohledem politoval mne i Boleslava. Hradba těl nás už oddělila od koní.

Stále jsem však necítil strach. Naopak, nebezpečí mne opájelo jako nejsilnější víno. Byl bych se utkal s jakoukoli přesilou. Dnes, po mnoha letech, vím, že takový pocit jistoty dovede dát člověku blízkost domova.

„Schovej se,“ řekl Boleslav guslarovi. Zavrtěl hlavou. „Budu se dívat. Konečně jednou uvidím na vlastní oči to, o čem jenom zpívám.“

„Tak se tedy dívej!“ A s taseným mečem vykročil proti prvnímu vojákov.

Za námi se rozlehl dupot. Obklopovali nás. Doufal jsem, že zasadím jednu, nebo nejvýš dvě rány. Koutkem oka jsem zahlédl, jak naši za kruhem postupují kupředu.

Proti mně blýskly tři meče. Kolik jich mířilo na kníže e?

Se vzpomínkou na Hrzkovy lekce udělal jsem první výpad. Dva z těch Sasů proti mně se smáli, třetí měl na tváři chmurný pošklebek. Zato však přiskočil nejbližší...

A vtom jsem zaslechl za sebou neurovnaný pokřik. Vojáci také bojovně volají, když spěchají do srážky s nepřítelem, ale jejich křik má rytmus. Učíme je to při výcviku. Volání v nich přehlušuje strach a děsí nepřítele.

Také se ozvalo prudké hvízdání. Zachránilo nás, že se Sasové otočili. Mezitím se na ně přivalila záplava mužů s klacky a biči.

Rolníci, kterým Boleslav rozdal bílé stádo, spěchali zachránit nového knížete.

Kruh obléhatelů se rozevřel. Naskočili jsme s Boleslavem na koně a jeli ke svým. Všichni se na nás dívali, jako bychom vstali z mrtvých. Ale Česta nám jen pokynul a předjel před Asika.

„Můj pán, zde přítomný kníže Boleslav,“ promluvil Česta k Asikovi, „dává ti zbytky této modly jako náhradu za bílé stádo, které si rozebrali dědinčané...“

A z hradní brány vyjížděly čtyři vozy, každý tažený čtyřspřežím strakatých volů.

„K dopravě kamenů do sídelního města,“ dodal dvorně Česta a hluboce se uklonil.

O chvíli později mne držel za rameno, zatímco Boleslav, obklopený svými muži, zdravil Asika vytaseným mečem – jak se sluší uctívat vedoucího poselstva.

Asicus hleděl vážně, ale Boleslav pokrčil nos. „Páchněš volským trusem, Asiku!“

Dědinčané, shluklí za knížecím doprovodem, vypukli v hromový smích.

Asicus cosi křičel. Česta naslouchal. „Slibuje, že se vrátí,“ pronášel zamyšleně, „a bude také páchnout, ale naší krví!“

„Proč vyjel Boleslav sám z hradu?“ otázal jsem se Česty.

„Chtěli jsme ho zadržet, ale prosadil svou. Je to opravdový kníže. Tvrdil, že je nutné ukázat Asikovi odvahu. To se mu podařilo.“

Boleslav pobídl koně a přiklusal k nám.

„Málem jsme si zabojovali bok po boku,“ řekl a smál se jako ha Velké cestě.

„Ale vydávat se v takové nebezpečí,“ káral ho Česta.

„Mám z toho náramný zisk,“ prohlásil Boleslav, „od této chvíle vím, že jsem opravdu kníže...“ Ukázal na dědinčany, kteří na něho hleděli s biči, vztyčenými jako kopí.

„Tihle mne provolali knížetem!“ řekl Boleslav a pokrčil tvář jako člověk, který zahání dojetí.

„To by byl hrdinský zpěv,“ podotkl jsem.

Ale guslar byl pryč.

30. KAPITOLA

ZÁVĚREM

Z lípy, pod kterou toto zaznamenávám, snesl se žlutý list a připomíná, že již tady nebudu moci sedat a sepišovat své paměti. Chladna a lijáky mne odsud vyženou. A nerad bych pokračoval v některé z tmavých komor svého dvorce, kde je nejen šero, ale také přicházejí různí zvědavci a dotírají otázkami, cože to píši.

A tak zbývá jen krátce:

Boleslav byl provolán knížetem. Když usedl na kamenný stolec, který jsme pro tuto příležitost dali vytesat z balvanu dopraveného z údolí za Dehnicemi, slíbil nový kníže vládnout jako jeho bratr, aby země rozkvétala.

Nebylo mu však dopřáno pokoje. Když se konečně v Sasku uspořádaly poměry a to tím, že Oto, prostřední syn zesnulého panovníka Jindřicha, zabil staršího bratra Thankmara a mladšího Jindřicha uvěznil, byl proti nám vyslán Asicus s merseburskou legií složenou většinou z lupičů a vrahů. A Asicus přiměl ještě Lučany, aby s ním táhli.

Saští vojáci si byli jisti vítězstvím, neboť do jednoho nosili na hrdlech křížky vytesané z rozbité sochy Černé bohyně. Přesto však prohráli a mohu dosvědčit, že proslulí lupiči byli slabí jako mouchy a mnoho jich pomřelo během tažení. Soudím, že jejich smrt způsobilo totéž kouzlo, jaké sklátilo náčelníkova syna Yollana v guslarské písni.

A tak jsme nejen odolali přesile a slavně zvítězili, jak dokládá velký zpěv, který vám zazpívá každý člen bratrstva guslarů z tržiště.

Říká se, že v této bitvě pomohla k vítězství statečnost Tyrova, který v ní padl, jiní říkají, že to byla Čestova obratnost, s níž opatřil přesné údaje o nepříteli, a jsou mnozí, kdož tvrdí – i když ne nahlas, že Lučané, z donu-

cení spojenci Sasů, nebojovali opravdově proti těm, s nimiž mají společné bohy i řeč. Ale všichni se shodují v tom, že to byla pomoc Černé bohyně, která umožnila slavně zvítězit.

V téhle bitvě se také proslavil – a zahynul Vyk. Vzali jsme ho s sebou ještě s několika soumary. Vyk kupodivu trpělivě nesl svůj náklad, dokud se nepřiblížil saský předvoj. Shodil břemeno a vyrazil zběsile kupředu. Sasové v něm zřejmě viděli běsa a první skupina se zděšeně rozutíkala. Vyk pádil dál – a pojednou zmizel v rokli, kterou nedokázal přeskóčit.

Našli jsme ho již bez života.

Vzápětí se do jeho těla zaťalo několik seker – a každý bojovník snědl kousek masa – aby síla a odvaha statečného osla přešla na něj –, jak prikazuje zvyk z pradávných časů.

Boleslav řídil se pak příkladem Václavovým a střídavě se Sasy bojoval a vyjednával, v neustálém zápase svou zemi posiloval, a kdykoli byl za to chválen, odpovídal: „Jsem pouhý správce země Václavovy!“

A prokazoval zesnulému Václavovi všechny pocty, jaké náleží slavnému knížeti. Jakmile se jen trochu urovnaly poměry v zemi, dal Boleslav slavnostně přenést Václavovy pozůstatky do Prahy, kde byly pohřbeny v kryptě rotundy svatého Víta, tehdy narychlo dostavěné. Vítězství nad Lučany bylo jen předzvěstí dlouhých a nelitostných bojů se Sasy. Kdykoli Boleslav vytáhl se svým vojskem, přicházeli do rotundy křesťané i pohané a prosili Václava, aby chránil zemi a svůj lid. A nás před bojem povzbuzoval Boleslav voláním: „Vzhůru, čeledi Václavova!“ Po vítězném návratu jsme se s knížetem vždy klaněli památce zesnulého bratra.

A ctili jsme tu bratrskou lásku trvající za hrob a vážili jsme si knížete, že nezapomíná na svého předchůdce.

Roku 950 uzavřel Boleslav s Otou velký čestný mír. Jediné, co po letech bojů Ota získal, bylo opětné uznání dávného poplatku sto dvaceti volů a pěti set hřiven stříbra. Jenomže to už zemi nevysilovalo tak jako za mého mládí. Boleslav rozšířil své knížectví, výnos z tržiště mu zaplatil mnoho vladařských výdajů a jeho bohatství se rozmnožilo. Ražba denárů, započatá Václavem, neustále vzrůstala. A tak poplatek Otovi pro Boleslava mnoho neznamenal. Dokonce bylo vypěstováno několik bílých stád – ale většina kusů zůstávala na prodej. I u nás na Bělovolském dvorci opět chovali bílé volky.

O pět roků později císař Oto požádal Boleslava o pomoc v boji proti Maďarům. Vypravili jsme se s velkým vojskem a ve spojení se Sasy jsme zvítězili. Tak pomstil Boleslav smrt svého slavného otce, knížete Vratislava.

V sousedních zemích si Boleslava vážili. Nikdo nepochyboval, že jeho syn – rovněž Boleslav, nastoupí po otci na knížecí stolec a dcery se provdají za některé z mocných panovníků.

Kdykoli se mluvilo o rozkvětu země, chválil Boleslav moudrost Václavovu, který se podrobil Sasům, přijal jejich kněze, nebránil jim v šíření latinských obřadů, jenom, aby získal čas k posílení svého knížectví.

Avšak v zimě pětapadesátého roku donesl jeden z našich lidí listinu s obširným záznamem o smrti knížete Václava. Bylo to sice napsáno slovanským jazykem, ale Cesta, ačkoli již tehdy hodně starý, zjistil, že záznam byl pořízen v Sasku. Toto čtení prohlašovalo Václava za světce a Boleslava za jeho vraha. O tom, jaká je to snůška nepravd, svědčí i označení Cesty, Tyra, Gunnara (kterého zde pojmenovali Tužou) a Hněvsy – tedy věrných služebníků Václavových – za ponoukače zločinu. Rozhorleně jsme se proti tomu opřeli.

Ingo napsal podle mého vyprávění zprávu o životě a smrti knížete Václava. Nezamlčel v něm, že Václava vlastně usmrtil Podivenův němý služebník. Ale Boleslav nám nedovolil rozšířit tuto zprávu v opisech a nechat ji číst na trzích, v kostelích a na shromážděních lidu.

„Na podlou pomluvu Sasů,“ prohlásil, „se nesluší odpovídat. A také se nesluší šířit o mém bratru, že byl za bit obyčejným sluhou.“

A tak jsme Ingovu zprávu spálili.

To už Česta věděl, že lživý záznam sepsal bývalý guslar, onen mladíček, ze kterého chtěl mít Boleslav svého pěvce – skalda.

Brzy jsme dostali latinský překlad tohoto čtení, potom někdo napsal další a obširnější. Tím více tam bylo nepravd. Václava popisovali doslova jako mnicha, který se jen modlil a neustále pomáhal šířit víru, prý vykupoval otroky a nedovoľoval nikoho odsoudit – samé pohádky pro toho, kdo zná, jak je důležitý obchod a udržování pořádku. Pověsti neušetřily ani Drahomíru, udělaly z ní (snad proto, že byla vědma) pohanku a ukrutnici, která po Václavově smrti prý utekla do Charvat. (Zatím se vrátila na Budeč, kde brzy zesnula.)

Ale mezi lidmi to Boleslavovi neuškodilo, neboť každý znal pravdu.

Brzy po vítězství nad Maďary vedl jsem poselstvo do země tak vzdálené, že i naši normanští vojáci o ní mnoho nevěděli. Hlavním mluvčím poselstva byl Ingo. Na této cestě jsme spatřili mnoho nevídaného, pluli jsme

přes moře a při návratu přes Sasko byli jsme přijati císařem Otou. Mluvil s námi vlídně a poslal Boleslavovi četné a drahé dary.

Ingo mi však řekl: „Nazývá Boleslava svým nejmilejším přítelem, a přitom podporuje mnichy, kteří ve svých klášteřích škrábou legendy o světcí Václavu a jeho vrahu Boleslavovi...“

„A tebe to překvapuje?“ odpověděl jsem Ingovi, „nemohou nás přemoci zbraněmi, tak vytahují pomluvy!“

Když jsme Boleslavovi složili účty z jednání, neodpustil si Ingo zopakovat svůj výrok o císaři, podněcovateli pomluv.

Boleslav se zasmál a vyvedl nás na valy. Pod námi se prostíralo tržiště a lávka se prohýbala pod přicházející karavanou.

„Zatímco jste byli na cestě,“ sděloval Boleslav, „přišel posel z Říma. Jeho poselství se týkalo mé dcery Mladu...“

„Za koho ji provdáš, kníže?“ zeptal jsem se.

„Římský papež mi prokáže poctu, že přijme Mladu ve slavnostním slyšení a udělí jí hodnost abatyše...“

Boleslav ukázal vlevo, do prázdného kouta u hradeb.

„Zde vystavíme klášter,“ oznámil prostě.

„Tak odpovídáš na kněžské pomluvy?“ podivil jsem se.

Zasmál se.

„Ani nevíš, že se píší nové legendy,“ pronesl, jako by se jej to netýkalo, „prý se to všechno přihodilo o svátku Kosmy a Damiána, kdy jsem prý pozval Václava na křtiny svého syna...“ smích mu nedovolil dokončit větu.

„Lži! Proklaté lži!“ rozhořčoval se Ingo.

„Ale zajímavé,“ pravil Boleslav, „koho by napadlo, že jsem toho domnělého syna pojmenoval na paměť té krvavé události zvučným jménem Strachkvas...“

„Ale ano...,“ ujistil mne Boleslav. „I sebevětšímu nesmyslu se dá věřit, když ho opakují tisíce lidí...“ Položil Ingovi ruku na rameno. „Měl jsem tě poslechnout a nechat rozšířit tvoji zprávu. Nedbat na důstojenství a říci pravdu. Ale církev potřebuje mučedníka. Musí to být ovšem člověk známý a milovaný, jako Václav. Aby se stal svět-

cem, musí zemřít jako oběť svého bratra...”

„Obětí jsi ty,“ podotkl jsem.

Boleslav přikývl.

Chvilí jsme mlčeli. Pod námi se leskla hladina Vltavy pozlacená zapadajícím sluncem. V hluku tržiště zaničovalo šumění vody.

Ingo ukázal na město pod námi, na Vyšehrad, také již zmohutnělý, na domy, které vyrůstaly na pravém břehu. „Tohle by zde nebylo,“ řekl, „kdybys ty, kníže, neodehnal nepřátele... A za to půjdeš – jaká nespravedlnost – v podobě ukrutníka do budoucnosti!“

Boleslav s úsměvem pohlédl na řeku: „Pokud ta poplyne kolem Prahy, nezahyne památka mého drahého Václava. Na mne – ať strkají psí hlavu! Věřím, při Černé bohyni, že jednou bude i moje osoba očištěna... Nechme mnichům jejich legendy! Mým údělem je spravovat zemi tak, aby i potomci našich potomků měli z toho užitek!“

„Kéž by nás soudili nikoli podle legend, ale dle našich skutků,“ pronesl Ingo a Boleslavovy oči zajiskřily tak jako tehdy před lety na Velké cestě.

Tím Čedrag, velitel družiny Boleslavovy a muž Střezislavin, skončil vyprávění, jehož pravdivost stvrzuji já, Ingo, písař z Prahy.

VYSVĚTLIVKY

Ke str. 1 a následujícím – papyrus. Tehdy se uchovávaly záznamy rytím do tabulek z lipového dřeva, na desky potažené jemnou vrstvou vosku a na svitky rákosu zvaného papyrus. Od 4. stol. se pozvolna uplatňoval pergamen.

Ke str. 1:

Svátky úrody se slavily na podzim, proto ještě v 10. století rozhodla církev, že se památka sv. Václava má slavit 28. září, aby křesťanský svátek nahradil původní pohanskou slavnost.

Ke str. 3:

Normani a Němci sloužili v tehdejších knížecích družinách. Svědčí o tom mimo jiné jména vojinů Gommon a Tunna (podle legend zbavili z Drahomířina příkazu Ludmilu života), dále jméno Tyro nebo Tyr, o němž václavská legenda říká, že byl jedním ze spiklenců proti Václavovi, zatímco Kosmas vypráví, že Tyr velel českému vojsku proti Lučanům.

Ke str. 7:

Podle legendy byl Václav ženat a měl syna Zbraslava. Jméno Václavovy manželky se nedochovalo, Manželství skončilo tím, že Václav přistihl svou ženu se služebníkem. Namísto aby je potrestal, vystrojil hostinu a při ní svou ženu vdal za onoho služebníka. Rozvod byl dle tehdejších církevních řádů nepřípustný. Zato pohanství připouštělo rozchod manželů. Epizoda s Václavovým rozvodem ukazuje, jak křesťanský vládce neváhal jednat dle pohanského obyčeje.

Ke str. 13:

Kolem r. 930 byly na pražském hradě tyto kostely: mariánský, postavený Bořivojem a přestavěný jeho starším synem Svyatoplukem. Když nastoupil po Svyatoplukovi jeho mladší bratr Vratislav, přikázal stavět kostel sv. Jiří. Stavba se protáhla, takže když dal Václav stavět další chrám (předchůdce dnešního sv. Víta), byly na hradě dva rozestavěné kostely.

Ke str. 13:

Koncem léta r. 935, několik týdnů před smrtí knížete Václava, byl německý panovník Jindřich, zvaný Ptáček, postižen mrtvicí, ze které se již nevzpamatoval. V jeho říši bylo v té době bezvládné.

Ke str. 16:

Za Václava působily v naší zemi dvě křesťanské církve: západní s latinským obřadním ritem a východní, ve které se sloužily bohoslužby slovanské. Kněží obou církví působili v Praze. Pozdější papežský výnos slovanskou bohoslužbu v Čechách zakázal.

Po příchodu do Podunají obsadili Maďaři nejprve jižní část Uher. R. 881 vyžádal si bavorský vévoda Arnulf maďarskou pomoc proti knížeti Svatoplukovi, vládci Velké Moravy. Moravané bojovali s Maďary až do r. 907, kdy byla Velkomoravská říše vyvrácena. Protože Ingovi bylo v době našeho příběhu (935) čtrnáct, byl potomek uprchlíků z Velké Moravy.

Ke str. 19:

Údaje neznámého autora, kterého dnešní historikové nazývají bavorským geografem, souhlasí. Je ovšem nutno rozeznávat přesně pojem hradiště a hrad. Ještě v předknížecích dobách mělo vždy několik dědin ohrazené místo na nejbližší vyvýšenině, kam se obyvatelé uchýlovali v bojích nebo při živelních pohromách. To se nazývalo hradiště. Kdežto hrad byl sídlem vládce.

Ke str. 20:

R. 965, kdy Čedrag psal své vzpomínky, bylo již k Čechám připojeno Lucko. Připojení Charvatska, kde tehdy vládli Slavníkovci, se Čedrag nemohl dožít, neboť k tomu došlo r. 995, za Boleslava II.

Ke str. 31:

Legenda o sv. Ludmile vznikla v Praze ve 30. letech 10. století a brzy byla přenesena do Ruska, kde se ve stručné formě zachovala v klášteřích. Jestliže dnes převládá názor, že Václav dal přímý podnět k sepsání legendy, pak není nemožné, že by mohl být jejím autorem. Odpovídalo by to jeho vzdělání. Naproti tomu panovníci sousedních zemí byli analfabety. Pozdější česká knížata a králové také nevládli písmem, neboť to se dle tehdejších názorů nehodilo pro panovníka. Až Karel IV. byl prvním vzdělcem na českém trůně.

Ke str. 51:

Dle nejstarší staroslověnské legendy vypadal útok na Václava takto: „A když ulehl Václav v hradě (Boleslavi), té noci utvrdil úmluvu s bojary Boleslav o zabití bratrově. A ráno, když on šel na jitřní (bohoslužbu), postihl jej s bojary Boleslav a udeřil jej do hlavy mečem. I pospíšil Václav k chrámu a dostihli jej dva bojaři (v pozdějších verzích uváděni jmény: Tyro a Česta) a rozsekali jej ve dveřích chrámových. Jiný pak (Hněvsa) probodl mu žebra mečem.“ Tolik legenda, napsaná kolem 940 již s úmyslem dosáhnout Václavova svatořečení.

Ke str. 53:

Až roku 1092 přikázal Břetislav II. při nastoupení na knížecí stolec vyhnat z Cech věštce, čaroděje, hadače a kouzelníky.

Ke str. 60:

Jak uvádí Kosmas ve své kronice: „... byl ubohý oslíček rozřezán na kousky a sněden.“ A po té Tyro oslovil bojovníky: „Svoje bohy jste uctili obětí.“ Kosmas zřejmě popsal boj s Lučany podle starého hrdinského zpěvu.

Ke str. 61:

Jde o klášter sv. Jiří. V tomto klášteře, ovšemže v průběhu staletí přestavovaném, jsou dnes umístěny sbírky Národní galerie.

OBSAH

1. kapitola	Guslar	1
2. kapitola	Průvod	7
3. kapitola	Osel a noha	10
4. kapitola	Velká cesta	14
5. kapitola	Praha	16
6. kapitola	Konec kněze Lamberta	21
7. kapitola	Ingo	24
8. kapitola	Loučení s domovem	26
9. kapitola	Poznávám sílu lsti	27
10. kapitola	Zasvěcen	30
11. kapitola	Muž z Lučanska	30
12. kapitola	Soud	33
13. kapitola	Václav a Boleslav	37
14. kapitola	Normanská helma	40
15. kapitola	Kvas	44
16. kapitola	Zmizelý poklad	46
17. kapitola	Houby z černínského hvozdu	50
18. kapitola	Kupec nemusí vždy vozit zboží	53
19. kapitola	Mstitel	57
20. kapitola	Dvojí poselstvo	59
21. kapitola	V kostelní kryptě	62
22. kapitola	Prozrazené jméno	65
23. kapitola	Zaříkávání	67
24. kapitola	Opět houby z černínského hvozdu	70
25. kapitola	Dýka	73
26. kapitola	Hlava	77
27. kapitola	U charvatské cesty	81
28. kapitola	Zajaté poselstvo	86
29. kapitola	Zpěv o černé bohyni	87
30. kapitola	Závěrem	89
	Vysvětlivky	93

LUKÁŠ STRÁŽCE • STRÁŽCE BÍLÉHO STÁDA

Svazek č. 177

Řídí Hana Krubnerová

Ilustroval František Kalenský. Obálku navrhl James Janíček. Graficky upravil Jan Hejda. Vydal jako svou 6889. publikaci Albatros, nakladatelství pro děti a mládež, v Praze roku 1984. Odpovědná redaktorka Hana Krubnerová. Výtvarný redaktor Jaromír Zápal. Technická redaktorka Jitka Pavlíková. Ze sazby písma Public vytiskla Severograf, n. p., závod 1, Liberec. 13,13 AA (text 11,17, ilustrace 1,96), 13,20 VA. Náklad 71 000 výtisků. 2. vydání. 13-890-84 14/54 Cena výtisku 7,- Kčs

© Albatros, 1984 © Lukáš Luhan, 1979 Illustrations © František Kalenský, 1979